CODICIS
REGVLARVM
PARS TERTIA.

IN QVA SANCTORVM PATRVM
REGVLÆ AD VIRGINES

S. AVGVSTINI EPISC. HIPPONENSIS.

S. CÆSARII ARELATENSIS.

S. AVRELIANI ARELATENSIS.

S. DONATI VESONTIENSIS.

CVIVSDAM PATRIS.

S. LEANDRI HISPALENSIS.

B. AELREDI ABBATIS RIEVALLENSIS

Sacris Christi Virginibus

MARIÆ INNOCENTIÆ,

ET MARIÆ GRATIÆ

SORORIBVS BARBERINIS

VRBANI VIII. P. M.

ET ANTONII CARDINALIS

S. Honuphrij Neptibus

FRANCISCI EPISCOPI PORTVEN.

S. R. E. VICECANCELLARII.

ET ANTONII EPISC. TVSCVLAN.

S. R. E. CAMERARII

Germanis

REGVLAS SS. PATRVM VIRGINIBVS

Sanctimonialibus præscriptas.

ET A S. BENEDICTO ANIANENSI ABBATE

Collectas, & Supplemento Auctas.

Humillimo Affectu Offert, Dat, Dicat, Consecrat

LVCAS HOLSTENIVS.

S. AVRELII
AVGVSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI.
EPISTOLA CIX.

Regulam Sanctimonialibus præscriptam continens.

DE REGVLA S. AVGVSTINI

RO. BELLARMINI S. R. E. CARD. IVDICIVM
Libro de Script. Ecclesiasticis.

Ex tribus Regulis sola tertia est certa S. Augustini, sed feminis data, non viris: habetur enim in Epistola CIX. reliquæ duæ non videntur Augustini.

SANCTI AVRELII AVGVSTINI HIPPONENSIS EPISCOPI EPISTOLA CIX.

Regulam Sanctimonialibus præscriptam continens.

SICVT parata est seueritas peccata quæ inuenerit vindicare; ita non vult caritas quod vindicet inuenire. Hæc caussa fecit, vt ad vos non venirem, cum meam præsentiam quæreretis: non ad pacis vestræ gaudium, sed ad dissensionis vestræ augmentum. Quomodo enim contemnerem, & impunitum relinquerem, si & me præsente tantus vester tumultus existeret, quantus me absente, etsi oculos meos latuit, tamen aures meas vestris ossibus verberauit? Nam fortassis etiam maior esset vestra seditio in præsentia mea, cum necesse esset vobis non concedi, quæ in perniciosissimum exemplum contra sanam disciplinam, quod vobis non expedit, petebatis: ac sic quales non volo inuenirem vos; & ipse inuenirer à vobis qualem non volebatis. Cum ergo
2. Cor. 1. scribat Apostolus ad Corinthios dicens: *Testem Deum facio super animam meam, quia parcens vobis nondum veni Corinthum; non quia dominamur fidei vestræ, sed cooperatores sumus gaudij vestri*: Hoc ego etiam dico vobis; quia parcens vobis non ad vos veni. Peperci etiam mihi, ne tristitiam super tristitiam haberem: & elegi, non vt exhiberem faciem meam vobis, sed effunderem cor meum Deo pro vobis; & caussam magni periculi vestri, non apud vos verbis, sed apud Deum lacrimis agerem; ne conuertat in luctum gaudium meum, quo soleo gaudere de vobis, & inter tanta scandala, quibus vbique abundat hic mundus, aliquando consolari: cogitans copiosam congregationem, & castam dilectionem, & sanctam conuersationem vestram, & largiorem gratiam Dei, quæ data est vobis; vt non solum carnales nuptias contemneretis, verum etiam eligeretis in domo societatem vnanimes habitandi, vt sit vobis anima vna, & cor vnum in Deum. Hæc in vobis bona, hæc Dei dona considerans, inter multas tempestates, quibus ex aliis malis quatitur, cor meum solet vtcun-
Gal. 5. que requiescere. *Currebatis benè, quis vos fascinauit?* Suasio illa non
1. Cor. 5. est ex Deo, qui vocauit vos. *Modicum fermenti*, nolo dicere quod sequitur, hoc enim magis cupio, & oro, & hortor, vt ipsum fermentum conuertatur in melius; ne tota massa, sicut penè iam fecerat, conuertatur in
Matt. 26. peius. Si ergo repullulastis sanum sapere, *orate ne intretis in tentationem*,

ne iterum in contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, seditiones, susurrationes. Non enim sic plantauimus & rigauimus hortum Dominicum in vobis, vt spinas metamus istas ex vobis. Si autem adhuc vestra tumultuatur infirmitas, orate vt eruamini de tentatione. Quæ autem conturbant vos, si adhuc conturbant vos, nisi correxerint se, portabunt iudicium, quæcunque illæ fuerint. Cogitate quid mali sit, vt cum de Deo natis in vnitate gaudeamus: interna schismata in Monasterio lugeamus. Perseuerate in bono proposito, & non desiderabitis mutare Præpositam; qua in Monasterio illo per tam multos annos perseuerante, & numero & ætate creuistis; quæ vos Mater non vtero, sed animo suscepit. Omnes enim quæ illuc venistis, ibi eam aut sanctæ Præpositæ sorori meæ seruientem, placentem; aut etiam ipsam Præpositam, quæ vos suscepit, inuenistis. Sub illa estis eruditæ; sub illa velatæ, sub illa multiplicatæ; & sic tumultuamini, vt eam vobis mutetis; cum lugere deberetis, si eam vobis mutare vellemus. Ipsa est quam nostis; ipsa est ad quem venistis; ipsa est quam per tot annos habendo creuistis. Nouum non accepistis, nisi Præpositum: aut si propter illum quæritis nouitatem: & in eius inuidiam contra Matrem vestram sic rebellastis, cur non potius id petistis, vt ipse vobis mutetur? Si autem hoc exhorretis, quia noui quomodo eum in Christo venerabiliter diligatis, cur non potius illam? In vobis namque regendis: sic Præpositi rudimenta turbantur, vt magis velit vos ipse deserere, quam istam ex vobis famam & inuidiam sustinere, vt dicatur, non vos aliam quæsituras fuisse Præpositam, ni ipsum cœpissetis habere Præpositum. Tranquillet ergo Deus, & componat animos vestros, vt non in vobis præualeat opus diaboli; sed pax Christi vincat in cordibus vestris nec dolore animi, quia non fit quod vultis, vel quia pudet voluisse quod velle non debuistis, erubescendo curratis in mortem; sed potius pœnitendo resumatis virtutem: nec habeatis pœnitentiam Iudæ traditoris, sed potius lacrymas Petri pastoris.

SEQVITVR REGVLA.

HÆc sunt quæ vt obseruetis præcipimus in Monasterio constitutæ. Primum propter quod estis in vnum congregatæ, vt vnanimes habitetis in domo, & sit vobis cor vnum & anima vna in Deo. Et non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia, & distribuatur vnicuique vestrum à Præposita vestra victus & tegumentum non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes; sed vnicuique sicut opus fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apostolorum, quia *erant ipsis omnia communia; & distribuebatur singulis prout cuique opus erat.* Act. 4.

II. Quæ aliquid habebant in sæculo, quando ingressæ sunt Monasterium; libenter velint illud esse commune. Quæ autem non habebant, non ea quærant in Monasterio, quæ nec foris habere potuerunt: sed tamen earum infirmitati quod opus est tribuatur; etsi pauperies earum, quando foris erant, nec ipsa necessaria poterant inuenire. At non ideo putent se esse felices, quia inuenerunt victum & tegumentum, quale foris inuenire non potuerunt: nec erigant ceruicem, quia sociantur eis, ad quas foris accedere non audebant; sed sursum cor habeant, & terrena bona non quærant: ne incipiant Monasteria esse diuitibus vtilia, non pauperibus, sed diuites illic humilientur, & pauperes illic inflantur.

III. Sed sursus etiam illæ quæ aliquid esse videbantur in sæculo, non habeant fastidio sorores suas, quæ ad illam sanctam societatem ex paupertate venerunt: magis autem studeant, non de parentum diuitum dignitate, sed de pauperum sororum societate gloriari. Nec extollantur si communi vitæ de suis facultatibus aliquid contulerunt: nec de suis diuitiis magis superbiant, quia eas Monasterio partiuntur, quam si eis in sæculo fruerentur. Alia quippe quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant; superbia vero bonis operibus insidiatur, vt pereant. Et quid prodest dispergere dando pauperibus, & pauperem fieri, si anima misera superbior efficiatur contemnendo, quam fuerat possidendo? Omnes ergo vnanimiter & concorditer viuite, & honorate in vobis inuicem Deum, cuius templa factæ estis.

IV. Orationibus instate horis & temporibus constitutis. In oratorio nemo agat, nisi ad quod est factum, vnde & nomen accepit, vt si aliquæ etiam præter horas constitutas, si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimentum quæ ibi aliquid agere voluerint. Psalmis & hymnis cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in voce: & nolite cantare, nisi quod legitis esse cantandum: quod autem non ita scriptum est vt cantetur, non cantetur.

V. Carnem vestram domate ieiuniis, & abstinentia escæ & potus, quantum valetudo permittit, quando autem aliqua non potest ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum sumat, nisi cum ægrotat. Cum acceditis ad mensam donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur sine tumultu & contentionibus audite. Nec solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures percipiant Dei verbum. Quæ infirmæ sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, non debet aliis molestum esse, nec iniustum videre quas fecit alia consuetudo fortiores. Nec illas feliciores putent, quia sumunt quod non sumunt ipsæ: sed sibi potius gratulentur, quia valent quod non valent illæ, & si eis, quæ venerunt ex moribus delicatioribus ad Monasterium, aliquid alimentorum, vestimentorum, stramentorum, operimentorum datur, quod aliis fortioribus, & ideo felicioribus, non datur, cogitare debent quibus non datur, quantum de sua seculari vita illæ ad istam descenderint, quamuis vsque ad aliarum, quæ sunt corpore fortiores, frugalitatem peruenire

nequiuerint. Nec illæ debent conturbari, quod eas vident amplius (non quia honorantur, sed quia tolerantur) accipere; ne contingat detestanda peruersitas, vt in Monasterio, vbi quantum possunt fiunt diuites laboriosæ, fiant pauperes delicatæ. Sane quemadmodum ægrotantes necesse habent minus accipere ne grauentur, ita post ægritudinem sic tractandæ sunt vt citius recreentur, etiam si de humillima sæculi paupertate venerunt: tanquam illis hoc contulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior consuetudo. Sed cum vires pristinas recuperauerint, redeant ad feliciorem consuetudinem suam, quæ famulas Dei tanto amplius decet, quanto minus indigent: nec ibi eas teneat voluntas iam vegetas, quo necessitas leuarat infirmas. Illæ se existiment ditiores, quæ fuerint in sustinenda parcitate fortiores. Melius est enim minus egere, quam plus habere.

VI. Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus, nec sint vobis tam tenera capitum tegmina, ne retiola subter appareant. Capillos ex nulla parte nudos habeatis, neq; foris vel spargat negligentia, vel componat industria.

VII. Quando proceditis, simul ambulate: cum veneritis quo itis, simul state. In incessu, in statu, in habitu, in omnibus motibus vestris, nihil fiat quod illiciat cuiusquam libidinem; sed quod vestram deceat sanctitatem. Oculi vestri etsi iaciuntur in aliquem, figantur in neminem. Neque enim quando proceditis viros videre prohibemini, sed appetere, aut ab ipsis appeti velle. Nec solo tactu, sed affectu quoque & aspectu appetitur & appetit femina. Nec dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius. Et cum se inuicem sibi, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nunciante impudica, & secundum concupiscentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus. Nec putare debet quæ in masculum figit oculum, & illius in semetipsam diligit fixum, non ab aliis videri cum hoc facit, videtur omnino & à quibus videri non arbitratur. Sed ecce lateat, & à nemine hominum videatur; quid faciet de illo superno inspectore, quem latere nihil potest? An ideo putandus est non videre, quia tanto videt patientius, quanto sapientius? Illi ergo timeat sancta fæmina displicere, ne velit viro male placere, illum cogitet omnia videre, ne velit viro male videri. Illius namque & in hac caussa commendatus est timor, vbi scriptum est: *Abominatio est Domino defigens oculum.* Quando ergo simul Pro. 16.
estis in Ecclesia, & vbicunque vbi & viri sunt, inuicem vestram pudicitiam custodite, Deus enim qui habitat in vobis, etiam isto modo vos custodiet ex vobis.

VIII. Et si hanc, de qua loquor, oculi petulantiam in aliqua vestrum aduerteritis, statim admonete, ne cœpta progrediantur, sed ex proximo corrigantur. Si autem & post admonitionem iterum, vel alio quocunque die, idipsum eam facere videritis, iam velut vulneratam sanandam prodat, quæcunque inuenire potuit hoc: prius tamen & alteri vel tertiæ

demonstratam, vt duarum vel trium possit ore conuinci, & competenti seueritate coerceri. Nec vos iudicetis esse maleuolas, quando hoc indicatis; magis quippe innocentes non estis, si sorores vestras, quas indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis. Si enim soror tua vulnus haberet in corpore, quod vellet occultari, dum timeret secari; nonne crudeliter abs te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quanto ergo potius debes eam manifestare, ne perniciosius putrescat in corde? Sed antequam aliis demonstretur, per quas conuincenda est si negauerit, prius Præpositæ debet ostendi, si admonita neglexerit corrigi; ne forte possit secretius correpta innotescere cæteris. Si autem negauerit, tunc neganti adhibendæ sunt aliæ; vt iam coram omnibus possit non ab vna teste argui, sed a duabus tribusue conuinci. Conuicta vero secundum Præpositæ vel Presbyteri arbitrium debet emendatoriam sustinere vindictam: quam si ferre recusauerit, etsi ipsa non abscesserit, de vestra societate proijciatur. Non enim & hoc fit crudeliter, sed misericorditer; ne contagione pestifera plurimas perdat. Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, conuincendis, vindicandisque peccatis diligenter obseruetur, cum dilectione hominum, & odio vitiorum.

IX. Quæcunque autem in tantum progressa fuerit malum, vt occultè ab aliquo literas, vel quælibet munuscula accipiat; si hoc vltro confitetur, parcatur illi, & oretur pro ea: si autem deprehenditur atque conuincitur, secundum arbitrium Præpositæ, vel Presbyteri, vel etiam Episcopi grauius emendetur.

X. Vestes vestras in vno loco habete, sub vna custode vel duabus, vel quot sufficere potuerint ad eas excutiendas, ne à tinea lædantur. Et sicut pascimini ex vno cellario, sic induamini ex vno vestiario. Et si fieri potest, non ad vos pertineat, quid vobis induendum pro temporis congruentia proferatur, vtrum hoc recipiat vnaquæque vestrum, quod deposuerat, an aliud quod altera habuerat; dum tamen vnicuique quod opus est non negetur. Si autem hinc inter vos contentiones & murmura oriuntur, & conqueritur aliqua deterius aliquid se accepisse, quam prius habuerat, & indignam se quæ non ita vestiatur, sicut alia soror eius vestiebatur; hinc vos probate, quantum vobis desit in illo interiore sancto habitu cordis, quæ pro habitu corporis litigatis. Tamen si vestra toleratur infirmitas, vt hoc recipiatis quod posueratis, in vno tamen loco sub communibus custodibus habete quod ponitis: ita sanè vt nulla sibi aliquid operetur, siue vnde induatur, siue vbi iaceat, siue vnde cingatur, vel caput contegat: sed omnia opera vestra in commune fiant, maiore studio, & frequentiori alacritate, quam si vobis propria facere. Caritas enim, de qua scriptum est, quod *non quærit quæ sua sunt*, sic intelligitur; quia communia propriis, non propria communibus anteponit. Et ideo quanto amplius rem communem quam propriam curaueritis, tanto amplius vos profecisse noueritis: vt in omnibus, quibus vtitur transitura necessitas, superemineat quæ permanet Caritas. Consequens ergo est, vt etiam illud, quod

suis

ſuis vel filiabus, vel aliqua neceſſitudine ad ſe pertinentibus, in Monaſterio conſtitutis, aliquis vel aliqua contulerit, ſiue veſtem, ſiue quodlibet aliud inter neceſſaria deputandum, non occultè accipiatur, ſed ſit in poteſtate Præpoſitæ; vt in commune redactum, cum neceſſarium fuerit, præbeatur. Quod ſi aliqua rem ſibi collatam celauerit, furti iudicio condemnatur.

XI. Indumenta veſtra ſecundum arbitrium Præpoſitæ lauentur; ſiue à vobis, ſiue à fullonibus: ne interiores animæ ſordes contrahat mundæ veſtis nimius appetitus.

XII. Lauacrum etiam corporum, vſuſque balnearum non ſit aſſiduus. ſed eo quo ſolet interuallo temporis tribuatur, hoc eſt, ſemel in menſe; Cuius autem infirmitatis neceſſitas cogit lauandum corpus, non longius differatur; fiat ſine murmure de conſilio medici, ita vt etiamſi nolit, iubente Præpoſita, faciat quod faciendum eſt pro ſalute. Si autem velit, & fortè non expedit, ſuæ cupiditati non obediatur; aliquando enim, etiamſi noceat, prodeſſe creditur quod delectat. Denique ſi latens eſt dolor in corpore, famulæ Dei dicenti quid ſibi doleat, ſine dubitatione credatur. ſed tamen vtrum ſanando illi dolori quod delectat expediat, ſi non eſt certum, medicus conſulatur. Nec eant ad balneas, ſiue quocunque ire neceſſe fuerit, minus quam tres. Nec illa quæ habet aliquo eundi neceſſitatem, cum quibus ipſa voluerit, ſed cum quibus Præpoſita iuſſerit, ire debebit.

XIII. Ægrotantium cura, ſiue poſt ægritudinem reficiendarum, ſiue aliqua imbecillitate etiam ſine febribus laborantium, alicui debet iniungi; vt ipſa de cellario petat, quod cuique opus eſſe perſpexerit. Siue autem quæ cellario, ſiue quæ veſtibus, ſiue quæ codicibus præponuntur, ſine murmure ſeruiant ſororibus ſuis.

XIV. Codices certa hora ſingulis diebus petantur: extra horam quæ petiuerint, non accipiant. Veſtimenta vero & calceamenta, quando fuerint indigenti neceſſaria, dare non differant, ſub quarum cuſtodia ſunt, quæ poſcuntur.

XV. Lites aut nullas habeatis, aut quam celerrimè finiatis; ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam. Neque enim ad ſolos viros pertinet quod ſcriptum eſt: *Qui odit fratrem ſuum homicida eſt:* ſed ſexu maſculino, quem primum Deus fecit etiam femineus præceptum ſexus accepit. 1. Ioan. 3.

XVI. Quæcunque conuitio vel maledicto, vel etiam criminis obiectu alteram læſerit, meminerit ſatisfactione quantocyus curare quod fecit; & illa quæ læſa eſt, ſine diſceptatione dimittere. Si autem inuicem ſe læſerint, inuicem ſibi debita relaxare debebunt; propter orationes veſtras, quas vbique quanto crebriores habetis, tantò ſanctiores habere debetis. Melior eſt autem quæ quamuis ira ſæpè tentatur, tamen impetrare feſtinat, vt ſibi dimittat, cui ſe feciſſe agnoſcit iniuriam, quamque tardius iraſcitur, & ad veniam petendam difficilius inclinatur.

XVII. Quæ non vult dimittere sorori, non speret accipere orationis effectum, quæ autem nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petet, sine caussa est in Monasterio, etiamsi non inde proijciatur. Proinde vobis à verbis durioribus parcite, quæ si emissa fuerint ex ore vestro, non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta, ex quo facta sunt vulnera.

XVIII. Quando autem necessitas disciplinæ minoribus coërcendis dicere vos verba dura compellit; si etiam in ipsis modum vos excessisse sentitis, non à vobis exigitur, vt ab eis veniam postuletis, ne apud eas, quas oportet esse subiectas, dum nimia seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eas, quas plus iusto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.

XIX. Non autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio. Nam quæ faciunt pudoris immemores etiam feminis feminæ iocando turpiter & ludendo, non solum à viduis & intactis ancillis Christi in sancto proposito constitutis; sed omnino nec à mulieribus nuptis, nec à virginibus sunt facienda nupturis.

XX. Præpositæ tanquam Matri obediatur, honore seruato, ne in illa offendatur Deus: multo magis Presbytero, qui omnium vestrum curam gerit, vt ergo cuncta ista seruentur; & si quid seruatum non fuerit, non negligenter prætereatur, sed emendandum corrigendumque curetur, ad Præpositam præcipuè pertinet; ita vt ad Presbyterum, qui vobis intendit, referat quod modum vel vires eius excedit.

XXI. Ipsa vero non se existimet potestate dominante, sed caritate seruiente felicem. Honore coram hominibus prælata sit vobis, coram Deo substrata sit pedibus vestris.

Tim. 2. XXII. Circà omnes seipsam bonorum operum præbeat exemplum. Corripiat inquietas, consoletur pusillanimes, suscipiat infirmas, patiens sit ad omnes; disciplinam libens habeat, metuens imponat. Et quamuis vtrumque sit necessarium, tamen plus à vobis amari appetat, quam timeri; semper cogitans Deo se pro vobis redditūram esse rationem. Vnde magis obediendo, non solum vestri, verum etiam ipsius miseremini; quæ inter vos quanto in loco superiore, tanto in periculo maiori versatur.

XXIII. Donet Dominus vt obseruetis hæc omnia cum dilectione, tanquam spiritualis pulchritudinis amatrices, & bono Christi odore de bona conuersatione fragrantes, non sicut ancillæ sub lege, sed sicut liberæ sub gratia constitutæ.

XXIV. Vt autem in hoc libello tanquam in speculo vos possitis inspicere, ne per obliuionem aliquid negligatis, semel in septimana vobis legatur: & vbi vos inueneritis ea quæ scripta sunt facientes, agite gratias Domino bonorum omnium largitori, vbi autem sibi quæcunque vestrum videt deesse aliquid, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur. Amen.

S. CÆSARII ARELATENSIS EPISCOPI REGVLA AD VIRGINES.

DE S. CÆSARIO EIVSQVE REGVLA veterum testimonia.

MARTYROLOGIVM Rom. die xxv. Aug.

Arelate depositio Sancti Cæsarij Episcopi, miræ sanctitatis & pietatis viri.

GENNADIVS ill. Eccl. script. Cap. LXXXVI.

Cæsarius Arelatensis vrbis Episcopus, vir sanctitate & virtute celeber, scripsit egregia, & grata valdè, & Monachis necessaria opuscula, &c. floruit Anastasio Rempublicam gubernante.

CYPRIANVS lib. I. de vita S. Cæsarij.

Inter hæc autem præcipuum illud Monasterium quod sorori suæ condere cæperat, instar prioris instaurauit; & quasi alter quidem nostri temporis Noë, propter tempestates & procellas in latere Ecclesiæ feminarum extruxit Cœnobium, tanquam arcam: euocataque è Massiliensi Cœnobio venerabili sorore sua Cæsaria, quam idcirco eò miserat, vt disceret quod doceret; & prius esset discipula, quam magistra; in præparata domicilia cum duabus aut tribus sodalibus introduxit. Confluxerunt autem ad illam multæ virginum cateruæ, rebus suis & facultatibus, atque ipsis etiam dulcissimis parentibus renuntiantes. Erant autem illo loco adeo inclusæ, vt vsque ad supremum vitæ diem nulli earum fas esset extra Monasterij ostium progredi.

IDEM lib. II. sub finem.

Interea crescit vsque exitus Israël de terra Ægypti, id est, animæ sanctæ de hoc mundo corporalis vitæ migratio, iubet ergo se in Monasterio Virginum, quod ipse fundauerat, sella famulantum manu gestari, quasi consolaturus anxias, quibus suspitio transitus sui abstulerat somnum, & cibum obliuio. Alloquitur itaque primam quasi more & dulcedine sua ducentarum puellarum venerabilem Cæsariam matrem, & consolatur, atque ad palmam tendere supernæ vocationis hortatur, & vt teneant Regulam, quam ipse ante aliquot annos instituerat, monet.

GREGORIVS Tur. Hist. Franc. l. ix. Cap. xxxix. In Epistola Euphronij, Prætextati, & aliorum Episcoporum ad Radegundim Reginam.

Specialiter definimus, si qua de locis sacerdotaliter nostræ gubernationi Domino prouidente commissis in Pictaua ciuitate vestro Monasterio meruerit sociari, secundum beatæ memoriæ Domini Cæsarij Arelatensis Episcopi constituta, nulli sit vlterius discedendi licentia; quæ, sicut continet Regula, voluntate prodita videtur ingressa: ne vnius turpi dedecore ducatur in crimen, quod apud omnes emicat in honore.

Ibidem Cap. XL.

Post hæc cum Pontificis sui sæpius gratiam quæreret (Radegundis,) nec posset adipisci, necessitate commota cum Abbatissa sua, quam instituerat, Arelatensem vrbem expetunt: de qua Regula Sancti Cæsarij atque Cæsariæ beatæ suscepta, Regis se tuitione munierunt.

Ibid Cap. XLII. in Epist. B. Radegundis ad Episcopos.

Insuper congregationi per me Christo præstante collectæ Regulam sub qua sancta Cæsaria degit, quam solicitudo B. Cæsarij Antistitis Arelatensis ex institutione sanctorum Patrum conuenienter collegit, adsciui.

VENANTIVS lib. VIII. Carm. I. de S. Radegundi.

Regula Cæsarij linea nota tibi est.

Idem Carm. 4.

Concipiente fidem Christi Radegundis amore,
Cæsarij lambit Regula quicquid habet.

Meminit quoque huius Regulæ S. Donatus Afer in præfatione suæ collectionis, & S. Benedictus Anianæ Abbas in concordia Regularum.

INCIPIT PROLOGVS

SANCTI CÆSARII EPISCOPI

AD VIRGINES.

Sanctis & plurimum in Christo venerandis Sororibus in Monasterio quod Deo inspirante & iuuante condidimus, constitutis
CÆSARIVS EPISCOPVS.

QVIA nobis Dominus pro sua misericordia inspirante, & adiuuare dignatus est, vt vobis Monasterium conderemus; quomodo in ipso Monasterio viuere debeatis secundum statuta antiquorum Patrum, monita vobis spiritualia ac sancta condidimus: quæ Deo adiuuante custodire possitis. Iugiter in Monasterij cellula residentes visitationem Filij Dei assiduis orationibus implorate; vt postea cum fiducia pos-

sitis dicere; *Inuenimus quem quæsiuit anima nostra.* Et ideo vos sacras Virgines, & Deo deditas animas rogo, quæ incensis lampadibus cum secura conscientia Domini præstolatis aduentum, vt quia me pro constituendo vobis Monasterio laborasse cognoscitis, vestri me itineris socium fieri sanctis orationibus postuletis, vt cum in regno cum sanctis ac sapientibus virginibus feliciter introibitis, me cum stultis non emanere foris vestro suffragio obtineatis: orante pro me sanctimonia vestra, vt inter pretiosissimas Ecclesiæ gemmas micantem fauor diuinus & præsentibus repleat bonis, & dignum reddat æternis. Cant. 3.

INCIPIVNT CAPITVLA.

1. *Imprimis obseruandum est, vt de Monasterio vsque ad mortem suam nulla egrediatur.*
2. *A maledicto & iuramento abstineant.*
3. *De habitu mutando, & obedientia exhibenda.*
4. *Vt nihil ex his quæ secum exhibuit sibi reseruet, nec per seipsam eleemosynas faciat.*
5. *Vt nulla infantula nisi à sexto anno excipiatur.*
6. *Vt vnaquæque non quod ipsa voluerit, sed quod ei iussum fuerit, operetur.*
7. *Vt nemo cellulam peculiarem habeat.*
8. *Vt dum psallitur, nemo loquatur.*
9. *Nemo filiam cuiuscunque de fonte suscipiat.*
10. *Vt signo tacto nulla tardius veniat.*
11. *Qualis debet esse ancilla Dei dum castigatur.*
12. *Qualiter se debeat, quæ aliquid negligenter egerit, humiliare.*
13. *In vigiliis studendum vt nemo dormiat.*
14. *Vt in lanificiis faciendum suum pensum quotidianum accipiat.*
15. *Vt nemo sibi aliquid proprium iudicet.*
16. *Matri & Præpositæ obediendum: ad mensam penitus non loquendum.*
17. *Vt omni tempore duabus horis lectioni vacent.*
18. *Vt sedentes ad opera, aut meditentur, quæ sancta sunt, aut taceant.*
19. *Vt quæ nobiles sunt, de diuitiis vel parentum nobilitate non extollantur.*
20. *Vt dum psallitur quod sonat in ore, hoc teneatur in corde.*
21. *De custodia oculorum.*
22. *Vt peccatum alterius non celetur.*
23. *Nihil occultè accipiendum.*
24. *Qualiter distingui debeant, quæ aut furtum fecerint, aut inuicem sibi manum miserint.*
25. *Vt solicitudine Præpositæ vestimenta fiant: à Matre dispensentur.*

Expliciunt Capitula.

REGVLA S. CÆSARII.

VIA multa in Monasteriis puellarum aut Monachorum instituta distare videntur, elegimus pauca de pluribus, quibus seniores cum iunioribus regulariter viuant, & spiritualiter implere contendant, quod specialiter suo sexui aptum esse perspexerint; hæc sanctis animabus vestris prima conueniunt.

I. Si qua relictis parentibus suis sæculo renunciare, & sanctum ouile voluerit introire, vt spiritualium luporum fauces Deo adiuuante possit euadere, vsque ad mortem suam de Monasterio non egrediatur, nec de Basilica, vbi ostium esse videtur.

II. Iuramentum & maledictum, velut venenum diaboli, fugere & vitare contendat.

III. Ei ergo quæ Deo inspirante conuertitur, non licebit statim habitum religionis assumere, nisi antea in multis experimentis fuerit voluntas illius approbata: sed vni ex senioribus tradita annum integrum in eo, quo venit, habitu perseueret. De ipso tamen habitu mutando, vel lecto in schola habendo, sit in potestate Prioris; & quomodo personam vel compunctionem viderit, ita vel celerius, vel tardius studeat temperare.

IV. Quæ autem viduæ, aut maritis relictis, aut mutatis vestibus ad Monasterium veniunt, non excipiantur, nisi antea de omni facultatula sua, qui voluerint, chartas, aut donationes, aut venditiones faciant: ita vt nihil suæ potestati, quod peculiariter aut ordinare, aut possidere videantur, reseruent; propter illud Domini: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ possides.* Et, *Si quis non reliquerit omnia, & secutus me fuerit, meus non potest esse discipulus.* Hoc ideo dico, venerabiles filiæ, quia sanctimoniales quæ possessionem habuerint, perfectionem habere non poterunt. Quam rem etiam & illæ, quæ Virgines conuertuntur, si implere noluerint, aut non recipiantur, aut certè vestimenta religiosa non permittantur accipere, donec se ab omnibus impedimentis mundi istius liberas fecerint. Illæ vero quæ adhuc viuis parentibus substantiam suam in potestatem habere non possunt, aut adhuc minoris ætatis sunt, chartas tunc facere compellantur, quando res parentum in potestate habere potuerint, aut ad legitimam ætatem peruenerint. Ideo hoc sanctis animabus vestris præcipimus, timentes exemplum Ananiæ & Saphiræ, qui cum totum se dixissent Apostolis obtulisse, partem obtulerunt, partem sibi infideliter reseruauerunt, quod fieri nec decet, nec licet, nec expedit. Ancillam propriam nulli, nec etiam Abbatissæ, liceat in seruitio suo habere; sed si opus habuerit, de iunioribus in solatium suum accipiat.

Matt. 19. Luc. 14. Act. 5.

V. Et si fieri potest, aut difficile, aut nulla vnquam in Monasterio infantula paruula, nisi ab annis sex aut septem, quæ iam & literas discere, & obedientias possit obtemperare, suscipiatur. Nobilium filiæ siue ignobilium, ad nutriendum aut docendum, penitus non accipiantur.

VI. Nemo sibi aliquid operis vel artificij pro suo libitu eligat faciendum: sed in arbitrio Senioris erit, quod vtile prospexerit imperandum.

VII. Nulli liceat semotam eligere mansionem; nec habebit cubiculum, vel armoriolum, aut aliquid huiusmodi, quod peculiarius claudi possit: sed omnes diuisis lectulis in vna maneant cellula. Quæ vero senes sunt & infirmæ, ita illis conuenit obtemperari, vel ordinari; vt non singulæ singulas cellas habeant, sed in vna recipiantur omnes, vbi & maneant.

VIII. Nunquam altiori voce loquantur, secundum illud Apostoli:

Eph. 4. *Omnis clamor tollatur à vobis.* Similiter dum psallitur, fabulari omnino vel operari non liceat.

IX. Nulla cuiuslibet filiam in baptismum, neque diuitis, neque pauperis, præsumat accipere.

X. Quæ signo tacto tardius ad opus Dei, vel ad opera venerit, increpationi, vt dignum est, subiacebit. Quod si secundo aut tertio admonita emendare noluerit, à communione, vel à conuiuio separetur.

XI. Quæ pro qualibet culpa admonetur, castigatur, corripitur, arguenti respondere penitus non præsumat, quæ aliquid ex iis quæ iubentur implere noluerit, à communione orationis, vel à mensa, secundum qualitatem culpæ, sequestrabitur.

XII. Quæ coquent singuli illis meri pro labore addantur. In omni ministerio, corporali tamen, in coquina, vel quidquid quotidianus exigit vsus, vicibus sibi, excepta Matre vel Præposita, succedere debent.

XIII. In vigiliis, vt nemo per otium somno grauetur, ea opera fiat quæ mentem non retrahat à lectionis auditu. Si qua grauatur somno, aliis sedentibus iubeatur stare, vt possit à se somni marcorem repellere: ne in opere Dei aut trepida inueniatur, aut negligens.

XIV. In ipsis lanificiis faciendum pensum suum quotidianum cum humilitate accipiant, & cum grandi industria implere contendant.

XV. Nemo sibi aliquid iudicet proprium, siue in vestimento, siue in quacumque alia re.

XVI. Nemo cum murmuratione aliquid faciat, ne simili iudicio pereat
Phil. 2. murmuratorum; secundum illud Apostoli: *Omnia facite sine murmurationibus.* Matri post Deum omnes obediant: Præpositæ deferant. Sedentes ad mensam taceant, & animum lectioni intendant. Cum autem lectio cessauerit, meditatio sancta de corde non cesset. Si vero aliquid opus fuerit, quæ mensæ præest solicitudinem gerat, & quod est necessarium nutu magis quam voce petat. Nec solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures audiant Dei verbum.

XVII. Omnes literas discant; omni tempore duabus horis, hoc est à mane vsque ad horam secundam, lectioni vacent.

XVIII. Reliquo vero diei spatio faciant opera sua, & non se fabulis oc-
2. Thes. 3. cupent: propter illud Apostoli: *Cum silentio operantes*; Et illud: *In multi-*
Prou. 10. *loquio non effugies peccatum.* Et ideo hoc vobis omnino loquendum est, quod ad ædificationem, vel vtilitatem animæ pertinet. Cum autem necessitas operis exegerit, tunc loquantur. Reliquis vero in vnum operantibus, vna de sororibus vsque ad tertiam legat, de reliquo meditatio verbi Dei & oratio de corde non cesset. Sit vobis anima vna & cor vnum in Domino, sint vobis omnia communia; sic enim legitis in Actibus
Act. 4. Apostolorum, *Quia erant illis omnia communia; & distribuebatur vnicuique sicut cuique opus erat.*

XIX. Quæ aliquid habebant in sæculo, quando ingrediuntur Monasterium,

rium, humiliter illud offerent Matri, communibus vſibus profuturum. Quæ autem non habuerunt, non ea quærant in Monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt. Illæ vero, quæ aliquid videbantur habere in ſæculo, non faſtidiant ſorores ſuas, quæ ad illam ſanctam ſocietatem ex paupertate venerunt: nec ſic de ſuis diuitiis ſuperbiant, quas Monaſterio obtulerunt, quomodo ſi eis in ſæculo fruerentur. Quid prodeſt diſpergere, & dando pauperibus pauperem fieri, ſi miſera anima diabolica infletur ſuperbia? Omnes ergo vnanimiter & concorditer viuite; & honorate in vobis inuicem Deum, cuius templa eſſe meruiſtis. Orationibus ſine intermiſſione inſiſtite, ſecundum illud Euangelij: *Orantes in omni tempore, vt digni habeamini.* Et Apoſtolus; *Sine intermiſſione orate.* Luc. 21. 1. Theſ. 5.

XX. Cum vero pſalmis & hymnis oratis Deum, id verſetur in corde, quod profertur in voce. Quodcumque operis feceritis, quando lectio non legitur, de diuinis ſcripturis ſemper aliquid ruminate. Ægrotantes vero ſic tractandæ ſunt, vt citius conualeſcant: ſed cum vires priſtinas reparauerint; redeant ad feliciorem abſtinentiæ conſuetudinem. Non ſit notabilis habitus veſter; nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus, quod veſtrum decet propoſitum.

XXI. Nulla in vobis concupiſcentia oculorum cuiuſcumque viri diabolo inſtigante conſurgat: nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi oculus impudici cordis eſt nuntius. Nec putare debet, quæ in virum non ſimpliciter conuertit aſpectum, ab aliis ſe non videri, cum hæc facit: videtur omnino à quibus ſe videri non arbitratur. Sed ecce lateat, vt à nemine hominum videatur; quid faciet de illo ſuperno inſpectore, cui latere omnino non poteſt? Timeat ergo diſplicere Deo, cogitet ne malè placeat viro. Quando ergo ſimul ſtatis, ſi aut Prouiſor Monaſterij, aut aliquis cum eo virorum ſuperuenerint, inuicem veſtram pudicitiam cuſtodite. Deus enim qui habitat in vobis, etiam iſto vos modo cuſtodiet.

XXII. Si quam vero liberius, quam decet, agere videritis, ſecretius corripite, vt ſororem; ſi audire neglexerit, Matri in notitiam ponite, nec vos iudicent eſſe maleuolas quando hoc ſancto animo indicatis: magis enim nocentes eſtis, & peccati ipſius participes vos facitis, ſi ſororem veſtram, quam caſtigando corrigere potuiſtis, tacendo perire permittatis. Si enim vulnus haberet in corpore, & eſſet à ſerpente percuſſa, & vellet hoc occultare, dum timet ſecari, nonne crudeliter hoc taceretur, miſericorditer proderetur? quanto ergo & magis conſilia diaboli, & inſidias illius manifeſtare debetis, ne in deterius vulnus peccati augeatur in corde, ne concupiſcentiæ malum diutius nutriatur in pectore? Et hoc facite cum dilectione ſororum, & odio vitiorum.

XXIII. Quæcumque autem, quod Deus non patiatur, in tantum progreſſa fuerit malum, vt occultè ab aliquo literas, aut quælibet mandata, aut munuſcula accipiat; ſi hoc vltro confeſſa fuerit, indulgentiam mereatur, & oretur pro ea; ſi autem celans proditur, vel conuincitur, ſecundum ſtatuta Monaſterij grauius emendetur. Simili etiam diſtrictioni ſub-

iaceat, si vel ipsa cuicumque literas, aut munuscula transmittere sacrilego ausu præsumpserit; pro affectu tamen parentum, aut cuiuscumque notitia, si aliqua transmittere voluerit eulogiam panis, Matri suggerat: & si ipsa permiserit, per Posticiarias det, & ipsæ nomine illius transmittant, cui voluerit: ipsa sine Præposita, aut Posticiaria per se non præsumat nec dare, nec accipere quidquam.

XXIV. Et quamuis non solum cogitari, sed omnino credi nec debeat, quod sanctæ Virgines duris se sermonibus, vel conuiciis mordeant; tamen si fortè, vt se habet humana fragilitas, in tantum nefas aliquæ de sororibus ausæ fuerint diabolo instigante prorumpere, vt aut furtum faciant, aut in se inuicem manus mittant, iustum est, vt legitimam disciplinam accipiant, à quibus Regulæ instituta violantur. Necesse est enim, vt in eis impleatur illud, quod de indisciplinatis filiis per Salomonem prædixit Spiritus
Eccles. 30. sanctus: *Qui diligit filium suum assiduat illi flagellum:* Et iterum: *Tu*
Pro. 23. *virga cum cædis, animam eius de inferno liberabis.* Disciplinam ipsam
1. Tim. 5. in præsentia Congregationis accipiant, secundum illud Apostoli: *Peccantes coram omnibus corripe.*

XXV. Et quia Monasterij Mater necesse habet pro animarum salute solicitudinem gerere, & de substantiola Monasterij, quod ad victum corporis opus est, iugiter cogitare, salutantibus etiam affectum impendere, & Epistolis quorumcumque fidelium respondere; omnis lanificij cura, vnde vestimenta sanctis Sororibus ministrentur, ad solicitudinem Præpositæ vel Lanipendiæ pertinebit. Per quarum industriam ita fideliter, cum zelo & amore Dei, vestimenta quæcumque sunt necessaria præparentur, vt quotiescumque sanctis Sororibus opus fuerit, cum sancta discretione dispenset.

XXVI. Quæ tamen vestimenta cum tanta industria in Monasterio fiant, vt ea numquam necesse sit Abbatissæ extra Monasterium comparare. Et non ad vos pertineat quale vobis indumentum pro temporis congruentia proferatur. Si autem hinc inter vos contentiones & murmura oriuntur, si aliquæ ex vobis minus fortè dignum aliquod acceperint, quam prius habuerint; hinc vos probate, quantum vobis desit in illo interiore sancto habitu cordis, quæ habitu corporis murmuratis. Si vestra tolerat infirmitas, vt ampliùs quam victus quotidianus exigit habeatis, in vno tamen loco sub communi custode quod habueritis reponite, & claues de arcellis, vel pressoriolis vestris Registoria teneat.

XXVII. Nulla sibi aliquid proprium operetur, nisi cui Abbatissa præceperit, aut permiserit: sed omnia opera vestra in commune fiant, tam sancto studio & feruente alacritate, quomodo si vobis propria faceretis.

XXVIII. Ad cellarium, & ad posticium, vel lanipendium tales à Seniore eligantur, non quæ voluntates aliquarum, sed necessitates omnium cum timore Dei considerent, & ideo quidquid ad manducandum vel bibendum pertinet, nulla de sororibus præsumat circa lectum suum reponere, aut habere. Quæcumque autem hoc fecerit, grauissimam districtio-

nem sustineat. Ante omnia coram Deo & Angelis eius obtestor, vt nulla de sororibus vinum occultè aut emat, aut vndecumque transmissum accipiat: sed si transmissum fuerit, præsente Abbatissa vel Præposita, Posticiariæ accipiant, & Canauariæ tradant; & per ipsius dispensationem, secundum institutionem Regulæ, illi cui transmissum est, quomodo infirmitati suæ conuenit, ita dispensetur. Et quia solet fieri, vt cella Monasterij non semper bonum vinum habeat, ad sanctæ Abbatissæ curam pertinebit, vt tale vinum prouideat, vnde aut infirmæ, aut illæ quæ sunt delicatius nutritæ, palpentur.

XXIX. Lauacra etiam, cuius infirmitas exposcit, minimè denegentur: sed fiat sine murmuratione de consilio Medicinæ; ita vt etsi lauare nollet illa quæ infirma est, iubente Seniore fiat quod opus fuerit pro salute. Si autem nulla infirmitate compellitur, cupiditati suæ non præbeatur assensus.

XXX. Ægrotantium cura siue aliqua imbecillitate laborantium vni satis fideli & compunctæ debet iniungi, quæ de cellario petat quodcumque opus esse perspexerit: & talis eligi debet, quæ & Monasterialem rigorem custodiat, & infirmis cum pietate deseruiat. Et si hoc necessitas infirmarum exegerit, & Matri Monasterij iustum visum fuerit, etiam cellariolum & coquinam suam infirmæ communem habeant. Quæ cellario siuè canauæ, siue vestibus, vel codicibus, aut posticio, vel lanipendio præponuntur, super Euangelium claues accipiant, & sine murmuratione seruiant reliquis. Si quæ vero vestimenta, calceamenta, vtensilia negligenter expendenda vel custodienda putarint, tanquam interuersores rerum Monasterialium seuerius corrigantur.

XXXI. Lites nullas habeatis, secundum illud Apostoli: *Seruum Dei non oportet litigare*; & illud: *abstine te à lite, & minues peccata*, aut si fuerint, quàm celerius finiantur; ne ira crescat in odium, & festuca crescat in trabem, & efficiatur anima homicida, sic enim legitis; *Qui odit fratrem suum homicida est*. Et, *leuantes sanctas manus, sine ira & disceptatione*. Quæcumque conuicio vel maledicto, vel etiam criminis obiectu læserit sororem suam, meminerit culpam satisfactione purgare; quod vitium si iterare præsumpserit, districtione seuerissima feriatur, vsquequo per satisfactionem recipi mereatur. Iuniores præcipuè senioribus deferant. Si qua verò pro quacumque re excommunicata fuerit, remota à Congregatione in loco, quo Abbatissa iusserit, cum vna de spiritualibus sororibus resideat, quousque humiliter pœnitendo indulgentiam accipiat. Si autem, vt fieri solet stimulante diabolo, inuicem se læserint, inuicem sibi veniam petere, & debita relaxare debebunt, propter orationes, quas vtique quanto crebriores, tanto puriores habere debent. Quod si illa cui venia petitur indulgere sorori suæ noluerit, à communione remoueatur, & timeat illud: *Quod si non dimiserit, non dimittetur ei*. Quæ autem nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit; aut cui petitur, si non dimittit, sine causa in Monasterio esse videtur. Proinde vobis à verbis durioribus parcite: quæ si admissa fuerint, non pigeat ex ipso ore proferre medicamen-

2. Tim. 2.
Ecclesi. 28.
1. Ioan. 3.
1. Tim. 2.
Matt. 6.

ta, vnde facta sunt vulnera. Quando autem vos, quæ Præpositæ estis, necessitas disciplinæ pro malis moribus coërcendis dicere verba dura compellit, si etiam in ipsis modum vos excessisse fortasse sentitis, non à vobis exigitur vt veniam postuletis; ne apud eas quas oportet esse subiectas, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam quas plus iustè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.

XXXII. Matri quæ omnium vestrum curam gerit, & Præpositæ, sine murmuratione obediatis, ne in illis caritas contristetur. Ipsæ vero quæ vobis præsunt, cum caritate & vera pietate discretionem & Regulam
Tit. 2. studeant custodire. Circa omnes seipsas bonorum operum præbeant exemplum: corripiant inquietas, consolentur pusillanimes, sustineant infirmas; sæpe cogitantes Deo se pro vobis reddituras esse rationem; vnde & vos magis sanctè obediendo, non solùm vestri, sed etiam ipsarum miseremini: quia inter vos quanto ordine superiores esse videntur, tanto in periculo maiori versantur. Pro qua re non solum Matri, sed & Præpositæ, primiceriæ, vel primariæ cum reuerentia humiliter obedite.

XXXIII. Ante omnia propter custodiendam famam vestram nullus virorum in secreta parte in Monasterio, & in oratoriis introeat, exceptis Episcopis, Prouisore, & Presbytero, Diacono, Subdiacono, & vno vel duobus lectoribus, quos & ætas & vita commendet, qui aliquoties missas facere debeant. Cum vero aut tecta restauranda sunt, aut ostia vel fenestræ sunt componendæ, aut aliquid huiusmodi reparandum, artifices tantum & serui ad operandum aliquid, si necessitas exegerit, cum Prouisore introeant: sed nec ipsi sine scientia aut permissu Matris. Ipse vero Prouisor interiorem partem Monasterij, nisi pro iis vtilitatibus, quas superius comprehendimus, nunquam introeat; & aut nunquam, aut difficilè, sine Abbatissa, aut alia honestissima teste: vt secretum suum sancta, sicut decet & expedit, habeant.

XXXIV. Matronæ etiam seculares, vel puellæ, seu reliquæ mulieres, aut viri adhuc in habitu laïco, similiter introire prohibeantur.

XXXV. Obseruandum est, ne Abbatissa ad salutantes in salutatorium sine digno honore suo, hoc est, sine duabus aut tribus sororibus, procedat. Episcopi, Abbates, vel reliqui Religiosi, quos magna vita commendat, si petierint, debent ad orationem in Oratorium introire. Obseruandum est etiam, vt ianua Monasterij opportunis horis salutantibus pateat.

XXXVI. Conuiuium etiam his personis, hoc est, Episcopis, Abbatibus, Monachis. Clericis, secularibus viris, mulieribus in habitu seculari, nec Abbatissæ parentibus, nec aliqua Sanctimonialis vnquam, nec in Monasterio, vel extra Monasterium præparetis: sed nec Episcopo huius ciuitatis, nec Prouisori quidem ipsius Monasterij conuiuium fiat. De ciuitate vero nec religiosæ feminæ, nisi fortè sint magnæ conuersationis, & quæ Monasterium satis honorent: & hoc rarissimè fiat. Si

qua tamen de alia ciuitate ad requirendam filiam suam, aut ad visitandum Monasterium venerit, si Religiosa est, & Abbatissæ visum fuerit, debet ad conuiuium vocari, reliquæ penitus numquam, quia sanctæ Virgines & Deo deuotæ magis Christo vacantes pro vniuerso populo debent orare, quam corporalia conuiuia præparare.

XXXVII. Si quis verò germanam suam, vel filiam, aut quamlibet parentem, aut sibi cognitam videre voluerit, præsente Formaria, vel qualibet seniore, ei conloqui non negetur.

XXXVIII. Abbatissa, nisi inæqualitate aliqua aut infirmitate, vel occupatione compellente, extra congregationem penitus non reficiatur.

XXXIX. Illud ante omnia te, sancta Mater, & te venerabilis quæcumque fueris Præposita, etiam cuicumque cura committenda est infirmarum; Primiceria etiam, vel Formaria, admoneo & contestor; vt vigilantissimè consideretis, vt si sunt aliquæ de sororibus, quæ pro eo quod aut delicatius nutritæ sunt, aut defectionem forsitan stomachi frequentius patiuntur, & si quæ reliquæ abstinere non possunt, aut certè cum grandi labore ieiunant, si illæ propter verecundiam petere non præsumunt, vos eis iubeatis à Cellarariis dari, & ipsis vt accipiant ordinetis. Et certissimè confidant, quicquid dispensante aut iubente Seniore qualibet hora percipient, in illa repausatione Christum accipient. Cellararia vero, & illa quæ infirmis seruitura est, super omnem solicitudinem cura illis & diligentia infirmarum coram Deo & Angelis eius denuntietur. Hoc etiam moneo, vt propter nimiam inquietudinem ad ianuam Monasterij quotidianæ vel assiduæ eleemosynæ non fiant; sed quod Deus dedit vt possit vsibus Monasterij remanere, Abbatissa per Prouisorem ordinet pauperibus dispensari.

XL. Ante omnia obseruandum est, vt si suæ filiæ aliquis vel aliqua necessitudine ad se pertinenti, vestimenta, vel aliquid aliud dederit, siue transmiserit, non occultè accipiantur: pro qua re omnes quæ ad posticium obseruauerint, contestor coram Deo & Angelis eius, vt nihil de Monasterio permittant dari, vel à foris in Monasterio acquiescant excipi, contra conscientiam, vel consilium Abbatissæ: tamen si Abbatissa, vt adsolet, cum salutatoribus occupata fuerit, Posticiariæ præpositæ ostendant quodcunque exhibitum fuerit. Quam rem si implere neglexerint, & illæ Posticiariæ, quæ permittunt, & illæ quæ excipiunt, non solum districtionem Monasterij grauissimam sustinebunt: sed propter transgressionem sanctæ Regulæ caussam se mecum ante Deum nouerint esse dicturas. Ipsum vero quod transmissum fuerit, si illi opus ad vsus suos fuerit, ipsa habeat: si vero illa nihil indiget, in commune redactum cui est necessarium præbeatur; propter illud Domini mandatum: *Qui habet duas tunicas det non habenti.* Indumenta vero ipsa cum noua accipiunt, si vetera necessaria non habuerint, Abbatissæ refundant, Luc. 3. pauperibus aut incipientibus, vel iunioribus dispensanda. Omnia vero indumenta simplici tantum & honesto colore habeant, nunquam nigra, non

lucida, sed tantum laia, vel lactina, in Monasterio per industriam Præpositæ, vel solicitudinem Lanipendiæ fiant, & à Matre Monasterij, quomodo cuique rationabiliter necesse fuerit, dispensentur.

XLI. Tinctura in Monasterio nulla alia fiat, nisi vt supra dictum est, laia, & lactina: quia aliud humilitati virginum non oportet. Lectualia vero ipsa simplicia sint; nam satis indecorum est, si in lecto religioso stragula secularia, aut tapetia picta resplendeant. Argentum in vsu vestro non habeatis, absque ministerio oratorij.

XLII. Plumaria & acupictura, & omne polymitum, vel stragula, siue ornaturæ, nunquam in Monasterio fiant. Ipsa etiam ornamenta in Monasterio simplicia esse debent, nunquam plumata, nunquam holoserica: & nihil aliud in ipsis, nisi cruces aut nigræ, aut lactinæ tantum opere sarsurio de pannis aut linteis apponantur. Nam nec vela cerata appendi, nec tabulæ pictæ affigi, nec in parietibus vel cameris vlla pictura fieri debet: quia in Monasterio quod non humanis sed spiritualibus tantum oculis placet, esse debet. Si vero aliqua ornamenta, vel à vobis, vel ab alio de fidelibus Monasterij collata fuerint, aut in vsibus Monasterij profutura vendantur, aut Sanctæ Mariæ Basilicæ, si necesse fuerit, deputentur. Acupictura nunquam nisi in mappulis, & facitergiis, in quibus Abbatissa iusserit, fiant. Nulla ex vobis, extra iussionem Abbatissæ, præsumat Clericorum, siue laïcorum, vel parentum, nec cuiusque virorum siue mulierum extranearum vestimenta, aut ad lauandum, aut ad consuendum, aut ad reponendum, aut ad tingendum accipere sine iussione Abbatissæ, ne per istam incautam & honestati inimicam familiaritatem fama Monasterij lædi possit. Quæcumque autem hoc obseruare noluerit, tanquam si crimen admiserit, ita districtione Monasterij feriatur.

XLIII. Te vero sanctam & venerabilem Monasterij Matrem, & te Præpositam sanctæ congregationis coram Deo & Angelis eius admoneo, & contestor, vt nullius vnquam vel minæ, vel obloquutiones, vel blandimenta molliant animum vestrum, vt aliquid de sanctæ ac spiritualis Regulæ institutione minuatis. Credo tamen de Dei misericordia, quod non pro aliqua negligentia reatum incurrere, sed pro sancta & Deo placita obedientia ad æternam beatitudinem possitis feliciter peruenire.

RECAPITVLATIO.

CVM Deo propitio in exordio institutionis Monasterij vobis Regulam fecerimus, multis tamen postea vicibus ibi aliquid addidimus, vel minuimus: pertractantes enim, & probantes quid implere possitis, hoc nunc definiuimus, quod & rationi, & possibilitati, & sanctitati conueniebat. Quantum enim diligenti experimento capere potuimus, ita Deo inspirante temperata est Regula ip-

ſa, vt eam cum Dei adiutorio ad integrum cuſtodire poſsitis, & ideo coram Deo & Angelis eius conteſtamur, vt nihil ibi vltra mutetur, aut minuatur. Pro qua re quaſcumque ſchedas prius fecerimus, vacuas eſſe volumus: hanc vero, in qua manu mea Recapitulationem ſcripſi, ſine vlla diminutione rogo & moneo, vt Deo adiutore fideliter ac feliciter impleatis; inceſſanter Dei adiutorium implorantes, ne vos venenoſo conſilio ſuo antiquus hoſtis impediat, qui de ipſo cœli faſtigio ſibi conſentientes ad inferni profunda conſueuit abſtrahere. Vnde, ſanctæ & venerabiles filiæ, moneo, vt omni virtute & vigilantiſsima ſolicitudine ſuggeſtiones illius repellere ſtudeatis: & ſic cum Dei adiutorio *currite vt apprehendere valeatis:* quia non qui cœperit, ſed *qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Et licet credam quod ea quæ ſuperius ſcripta ſunt, ſancta pietas veſtra & ſemper memoriter teneat, & Chriſto auxiliante non ſolum fideliter, ſed etiam feliciter implere contendat; tamen vt ea quæ conſtituimus ſancto cordi veſtro tenacius valeant inhærere, iſtam paruulam Recapitulationem, quam manu mea ſcripſi, fieri volumus: quam rogo, vt Deo inſpirante & libenter accipere, & iugiter ſtudeatis cum Dei adiutorio cuſtodire. 1. Cor. 6. Mat. 24.

I. Hoc enim eſt quod ſpecialiter abſque vlla diminutione à vobis volumus obſeruari; vt nulla ex vobis vſque ad mortem ſuam de Monaſterio egredi, vel de ipſa baſilica, in qua ianuam habetis, aut permittatur, aut per ſe ipſam præſumat exire.

II. Vt nulla cellam peculiarem habeat: vt familiaritatem, aut quamlibet ſocietatem nec cum Religioſis, nec cum laïcis, ſeu viris, ſeu mulieribus, ſecretam habeat.

III. Nec ſola cum ſolo loqui vel momento temporis permittatur: nec veſtimenta eorum ad lauandum, vel tingendum, aut ad cuſtodiendum, vel conſuendum accipiat, & ſicut in ipſa Regula conſtituimus, nec quidquam ab intus occultè foris tranſmittere, aut à foris intus excipere audeat.

IV. Nulla aliquid proprium nec foris poſsideat, nec intus habeat, nec ad ordinationem ſuam aliquid reſeruet: ſed, ſicut ſuperius diximus, chartis cui voluerit factis, ab omni impedimento ſit libera; propter illud quod Dominus ait: *Si quis non renunciauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et illud; *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum ſibi.* Qui ſemetipſum ſibi iuſſus eſt abnegare, qua fronte præſumit ſibi aliquid de impedimentis mundi iſtius reſeruare? & non magis quod ſcriptum eſt contremiſcit, quia *impedimenta mundi fecerunt nos miſeros.* Et illud Apoſtoli diligenter attendite: *Volo,* inquit, *vos ſine ſolicitudine eſſe.* Et hæc fideliter obſeruans ſecura conſcientia dicat: *Mundus crucifixus eſt mihi & ego mundo.* Et illud: *Omnia arbitratus ſum vt ſtercus, vt Chriſtum lucrifaciam.* Luc. 14. Mat. 16. 1. Cor. 7. Gal. 6. Phil. 3.

V. Conuiuium nec Epiſcopo iſtius ciuitatis, nec alterius, nec vlli virorum, ſicut in hac Regula ſtatuimus, præparetur.

VI. Epiſtolæ nullius hominum, etiam nec parentum, occultè accipiantur: aut ſine permiſſu Abbatiſſæ vlli qualeſcunque litteræ tranſmittantur.

VII. Moneo ſpecialius, vt ſicut iam diximus, veſtimenta lucida, vel nigra, vel cum purpura, vel bebrina nunquam in vſu habeant, niſi tantum laia, & lactina. Capita nunquam altiori ligent, quam in hunc locum menſuram de incauſto fecimus. Omnia opera in commune faciant.

VIII. Quæcumque ad conuerſionem venerit, in ſalutatorio ei frequentius Regula relegatur: & ſi prompta & libera voluntate profeſſa fuerit, ſe omnia Regulæ inſtituta completuram, tamdiu ibi ſit, quamdiu Abbatiſſæ iuſtum ac rationabile viſum fuerit, ſi vero Regulam dixerit ſe non poſſe complere, penitus non excipiatur.

IX. Ianua Monaſterij nunquam extra Baſilicam cum veſtra voluntate, aut cum veſtro permiſſu fiat: & veſpertinis & nocturnis ac meridianis horis numquam pateat: ita tamen vt ipſis horis quando reficitur, claues apud ſe Abbatiſſa habeat.

X. Ipſam tamen Abbatiſſam ſanctæ congregationis, cui nihil poſſidere licet, aut aliquid peculiare habere permittitur, Deo medio conteſtor, vt in quantum poſſibilitas fuerit, quæ neceſſaria ſunt ſuis ſororibus prouideat.

XI. Plumariæ, & ornaturæ, & veſtimenta purpurea, & omne polymitum
2. Tim. 2. nunquam in Monaſterio fiat, propter illud Apoſtoli: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit.*

XII. Quoties ſancta Abbatiſſa ad Deum migrauerit, nulla ex vobis carnali affectu, aut pro natalibus, aut pro parentela aliquam minus efficacem fieri velit: ſed omnes, Chriſto inſpirante, vnanimiter ſanctam ſpiritalem eligite, quæ & Regulam Monaſterij poſſit efficaciter cuſtodire, & ſuperuenientibus reſponſum cum ædificatione & compunctione, & cum ſancto affectu ſapienter valeat reddere; vt omnes homines, qui vos cum grandi fide & reuerentia pro ſui ædificatione expetunt, Deum vberius benedicant, & de veſtra electione, & de illius quam eligitis conuerſatione ſpiritualiter gratulentur.

XIII. Et licet, ſanctæ filiæ & vnica mihi in Chriſto caritate venerabiles, de ſanctæ pietatis veſtræ obedientia ſim ſecurus; tamen pro paterna ſolicitudine, quia vos Angelis deſidero eſſe conſimiles, iterum atque iterum rogo, & per omnipotentem Deum vos conteſtor, vt nihil de ſanctæ Regulæ inſtitutione minui permittatis, ſed totis viribus eam cuſtodi-
1. Cor. 3. ri auxiliante Domino laboretis: ſcientes quia *vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem.* Et hoc ante omnia rogo, vt admonitionem noſtram non tranſitoriè accipiat ſanctitas veſtra: quia non ex noſtra præſumptione loquimur: ſed ſecundum quod in ſcripturis canonicis legitur, & antiquorum Patrum libris abundantiſſimè continetur, vos cum grandi affectu, & cum vera caritate ſalubriter admonemus, & quia

quia legitis, quod *qui vnum mandatum minimum neglexerit, minimus vocetur in regno cœlorum*, nolite humilitatis nostræ verba quasi minima despicere: propter illud quod scriptum est: *Qui vos spernit, me spernit.* Et illud: *Qui spernit modica, paulatim defluit.* Quomodo enim in quocumque carnali certamine tantum vnusquisque abiectior erit, quantum minor & infirmior persona superauerit; ita & in spiritali certamine in eum qui negligens fuerit in minimis, implebitur illud quod scriptum est: *Qui vniuersam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus.* Hoc enim ego cum grandi non solum timore, sed etiam tremore cogitans, dum pauescit animus meus, ne vobis vel aliqua peccata minuta subrepant, non solum admoneo, sed supplico pariter & contestor, & cum grandi caritatis affectu adiuro; sic in illam æternam beatitudinem ad consortium Angelorum, omniumque sanctorum sine confusione venire simul, & cum sancta Maria vel cum omnibus reliquis virginibus coronas gloriæ accipere, & cœlestem agnum sequi vos feliciter videre promerear, vt toto corde & toto animo mandata superius comprehensa studeatis implere, per quæ ad æterna præmia possitis feliciter peruenire. Mat. 5. Luc. 10. Eccl. 19. Iac. 2.

XIV. Illud etiam, quod non credo, nec Deus pro sua misericordia fieri patietur, si quocunque tempore quælibet Abbatissa de huius Regulæ institutione aliquid immutare aut relaxare tentauerit; vel pro parentela, seu pro qualibet conditione subiectionem vel familiaritatem Pontificis huius ciuitatis habere voluerit, Deo vobis inspirante, ex nostro permissu in hac parte cum reuerentia & grauitate resistite, & hoc fieri nulla ratione permittatis: sed secundum Sacram sanctissimi Papæ Vrbis Romæ vos auxiliante Domino munire in omnibus studete. Præcipuè tamen de infrascripta Recapitulatione, quam manu mea scripsi atque subscripsi, contestor, vt nihil penitus minuatur. Quæcunque enim Abbatissa, aut quælibet Præposita aliquid contra sanctæ Regulæ institutionem facere tentauerint, nouerint se mecum ante tribunal Christi causam esse dicturas. Et si forte, quod Deus non patiatur, fuerit aliqua de filiabus nostris tam pertinax animo, quæ huius Regulæ recapitulationem, salubriter & secundum institutionem sanctorum Patrum scriptam, implere contemnat, à sanctæ congregationis vestræ conuentu eam accensæ zelo sancti Spiritus remouete: & tamdiu in cella salutatorij sit remota, quamdiu dignam pœnitentiam agens humiliter veniam petat; & donec ad Regulæ instituta se corrigat, intus non regrediatur. Hæc ideo dicimus, quia timendum est, ne dum vnius negligentia palpatur, & secundum Regulam non corrigitur, aliæ, quæ proficere poterant, vitientur. Sed credimus de Dei misericordia, quod dum & vos sanctæ spiritualiter agitis, & eas quæ negligentes sunt cum vera caritate corrigitis, feliciter ac pariter ad æterna præmia veniatis, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & imperium in secula seculorum, Amen.

XV. Ieiunium à Pentecoste vsque ad Kalendas Septembris, quomodo virtutem vel possibilitatem viderit Mater Monasterij, sic studeat tempe-

rare; à Kalendis Septembris vſque ad Kalendas Nouembris ſecunda, quarta, & ſexta feria ieiunandum eſt. A Kalendis vero Nouembris vſque ad Natalem Domini, exceptis feſtiuitatibus vel ſabbatho, omnibus diebus ieiunari oportet. Ante Epiphaniam ieiunandum ſeptem diebus. Ab Epiphania verò vſque ad hebdomadam Quadrageſimæ ſecunda, quarta, & ſexta ieiunandum eſt. Natale Domini & Epiphania ab hora tertia noctis vſque ad lucem vigilandum eſt.

XVI. Ordinem etiam conuiuij huic Regulæ inſerendum eſſe credidimus. Cibaria omnibus diebus in ieiunio tria, in prandio bina tantummodò præparentur. In feſtiuitatibus maioribus ad prandium & ad cœnam fercula addantur: & recedentibus de ea dulceamina addenda ſunt. Quotidianis vero diebus ad prandium in æſtate binos caldellos, in hyeme ad prandium binos caldellos: ad refectionem ternos caldellos accipient; ad cœnam vero bini caldelli ſufficiunt. Iuniores vero ad prandium, ad cœnam, ad refectionem binos accipiant.

XVII. Pulli vero infirmis tantummodo præbeantur: nam in congregatione nunquam miniſtrentur. Carnes vero à nulla vnquam penitus in cibo ſumantur. Si fortè aliqua in deſperata infirmitate fuerit, iubente prouidente Abbatiſſa accipiat.

XVIII. Vos tandem, piiſſimæ ſorores, coram Domino Deo obteſtor & deprecor, vt humilitati meæ, vel ſanctarum Matrum veſtrarum, id eſt, inſtitutoribus Regulæ & Monaſterij conditoribus, hanc in perpetuum gratiam referatis, vt pro nobis diebus ac noctibus interceſſio veſtræ caritatis inuigilet, publica oratione vel in diurnis ſolemnitatibus, vel in nocturnis excubiis deprecatio veſtræ ſanctitatis obtineat, vt aſcendens ad conſpectum Domini deprecatio veſtra, dignum vel me Eccleſiæ ſuæ Pontificem, vel illas ſeruitio ſanctarum Virginum conſtituat & concedat eſſe præpoſitas; & cum ante tribunal illius cœperimus creditorum talentorum reddere rationem, ſi quæ ſunt culpæ vel negligentiæ, ſiue meæ erga curam Eccleſiæ, ſiue Matrum veſtrarum erga ſibi creditas, interceſſu veſtro Dominus nobis remittere, & culparum vulnera remiſſionis medicina ſanare dignetur. Quia nec emendantur culpæ, niſi ſanctorum orationibus ille remiſerit; nec remittit, niſi fuerint emendatæ.

XIX. Et quia propter cuſtodiam Monaſterij aliqua oſtia ſiue in veteri baptiſterio, ſiue in ſchola, vel textrino, aut in turre iuxta pomarium clauſi atque damnaui, nullus illa vnquam ſub qualibet vtilitatis ſpecie aperire præſumat: ſed licet ſanctæ Congregationi reſiſtere, & quod famæ vel quieti ſuæ incongruum eſſe cognoſcunt, fieri non permittant.

Poſtrema hæc duo capitula non ſunt S. Cæſarij, ſed poſtea ab alio ad Recapitulationem adiecta videntur ex Regula S. Benedicti.

XX. Cellelaria Monaſterij eligatur de Congregatione, ſapiens, maturis moribus, ſobria, non multum audax, non elata, non turbulenta, non

iniuriosa, non prodiga, sed timens Deum, & omni congregationi sit sicut mater, curam gerat de omnibus. Sine iussione Abbatissæ nihil faciat: quæ ei iubentur custodiat: Sorores non contristet. Si qua forte soror ab ea aliqua irrationabilia postulat, non spernendo eam contristet, sed rationabiliter cum humilitate malè petenti deneget. Animam suam custodiat, memor semper illud Apostolicum, quod *qui benè ministrauerit, gradum sibi acquiret*. 1. Tim. 3. Infirmorum, infantium, hospitum, pauperum cum omni solicitudine curam gerat, sciens sine dubio quia pro his omnibus in die iudicij rationem redditura est. Omnia vasa Monasterij cunctamque substantiam, ac si altaris vasa sacrata, conspiciat; nihil ducat negligendum: neque auaritiæ studeat, neque prodiga sit extirpatrix substantiæ Monasterij, sed omnia mensuratè faciat, & secundum iussionem Abbatissæ; humilitatem ante omnia habeat: & cum substantia non est quæ tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus, vt scriptum est; *sermo bonus super datum optimum*. Eccli 8. Omnia quæ ei iniunxerit Abbatissa ipsa habeat sub cura sua; à quibus eam prohibuerit, non præsumat. Sororibus constitutam annonam sine aliquo verbo vel mora offerat, vt non scandalizentur, memor diuini eloquij, quid mereatur qui scandalizauerit vnum de pusillis. Matt. 8. Si congregatio maior fuerit, solatia ei dentur, quibus adiuta sit, & ipsa æquo animo impleat officium sibi commissum. Horis competentibus dentur quæ danda sunt, & petantur quæ petenda sunt, vt nemo perturbetur & contristetur in domo Dei.

XXI. Ad portam Monasterij ponatur soror senex, sapiens, quæ sciat responsum accipere & reddere, cuius maturitas non sinat eam vagari. Quæ Portanaria cellam debet habere iuxta portam, vt venientes semper præsentem inueniant, à qua responsum accipiant, & mox vt aliquis pulsauerit, aut pauper clamauerit, Deo gratias, respondeat, & benedicat cum omni mansuetudine timoris, reddens responsum festinanter cum festinatione & feruore caritatis: quæ Portanaria, si indiget solatio, iuniorem sororem accipiat. Amen.

Explicit Regula S. Cæsarij cum Recapitulatione.

SERMO SANCTI CÆSARII EPISCOPI Arelatensis ad Sanctimoniales.

GAVDETE & exultate in Domino, venerabiles filiæ, & gratias illi iugiter vberes agite, qui vos de tenebrosa sæculi huius conuersatione ad portum quietis & religionis attrahere & prouocare dignatus est. Cogitate iugiter vnde existis, & vbi peruenire meruistis. Reliquistis fideliter mundi tenebras, & lucem Christi feliciter videre cœpistis;

Contēpsistis libidinis incendium,& ad castitatis refrigerium peruenistis. Respuistis gulam & abstinentiam elegistis. Respuistis auaritiam atque luxuriam, & castitatem vel misericordiam tenuistis. Et quamuis vobis vsque ad exitum vitæ non desit pugna, tamen Deo donante securi sumus de vestra victoria. Sed rogo vos, venerabiles filiæ, vt quanto estis securæ de præteritis, tanto sitis solicitæ de futuris. Omnia enim crimina, vel peccata cito ad nos reuertuntur, si non quotidie bonis operibus expugnentur. Audite Apostolum Petrum dicentem: *Sobriæ estote, & vigilate, quia aduersarius* 1. Pet. 5.
vester diabolus, tanquam leo rugiens, aliquid deuorare quærens circuit. Quandiu in hoc corpore viuimus, die nocteque Christo adiutore vel duce, contra diabolum repugnemus. Sunt enim aliquæ, quod peius est, negligentes, & tepidæ, quæ de solo Christianitatis vocabulo gloriantur, & putant quod illis sufficiat vestem mutasse, & religionis tantum habitum suscepisse: nescientes illud Propheticum: *Fili accedens ad seruitutem Dei* Eccl. 2.
sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, nec sententiam Psalmistæ considerantes: *Propter verba labiorum tuo-* Psal. 16.
rum ego custodiui vias duras: & illud quod Apostolus dixit: *Per multas* Act. 14.
tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Vestes enim seculares deponere, & religiosas assumere vnius horæ momento possumus: mores vero bonos iugiter retinere, vel contra malas dulcesque voluptates sæculi huius quamdiu viuimus, Christo adiutore, laborare debemus, quia non qui cæperit, sed *qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Mat. 24.
Imprimis ergo omnis anima, quæ religionem seruare desiderat, gulæ concupiscentiam vincere, & ebrietatem vitare tota fidei virtute contendat: & ita temperamentum conuiuium, mensamque mediocrem habere studeat, vt caro illius nec nimietate abstinentiæ debilitetur, nec per deliciarum abundantiam ad luxuriam prouocetur. Deinde abiecta superbia, cui Deus resistit, profundæ humilitatis iaciat fundamentum: inuidiam velut vipereum venenum detestetur, ac fugiat: linguam refrænet,detractionem quasi venenum respuat: verba otiosa, nec ipsa proferat, nec ab aliis prolata auribus suis libenter admittat. Vestimentorum habitum, nec nimis abiectum, nec notabiliter pomposum, aut periculosè elegantem habere consuescat: lectionem aut ipsa frequentius legat: aut legentis verba tota pectore auiditate suscipiat. De diuinis Scripturarum fontibus iugiter aquam salutis hauriat: illam vtique de qua Dominus dicit: *Qui credit in me,* Ioan. 7.
flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. De paradisi etiam floribus, hoc est sanctarum Scripturarum sensibus, anima sancta se iugiter ornare contendat, ex ipsis pretiosas margaritas auribus suis indesinenter appendat ex ipsis anulos & dextralia,dum exercet opera bona, sibi componat. Ibi vulnerum medicamenta, ibi castitatis aromata, ibi compunctionis holocausta requirat. Quæ vero religionem immaculato corde, & puro corpore conseruare desiderat, aut nunquam in publicum, aut certè non nisi pro grandi & ineuitabili necessitate procedat. Nolite,quæso vos, nolite quibuscunque aut occasionem dare, aut familiaritatem tribuere. Quæ vero libidinem

Christo adiuuante desiderat vincere, familiaritatem debet refugere: & quæ indignam familiaritatem non spreuerit, aut se, aut alium cito perdet. Sed forte dicit aliqua, ideo familiaritatem non fugio, quia volo habere quod vincam, & aduersarium meum cupio tenere captiuum. Vide ne contra te aduersarius incipiat rebellare: vide ne te ducat captiuitas ista captiuam. Audi Apostolum dicentem: *Fugite fornicationem.* Contra reliqua vitia oportet nos omni virtute resistere: contra libidinem vero non expedit repugnare, sed fugere. Esto ergo libidinis fugitiua, si vis esse castitatis pugnatrix egregia. Sed quod dixi diligenter attendite. Quando sola aliqua libidinis stimulis incitatur, Christo adiuuante repugnet quantum præualet contra se; quia non habet quo possit fugere: quando vero per alterius sodalitatem, opportunitatem voluptatis diabolus subministrat, ipsam familiaritatem quantum præualet, vt diximus, sancta anima refugiat. Sed vt hæc omnia seruare possimus, abstinentiam rationabilem teneamus: quia vera est illius sanctissimi viri sententia; *Prout continueris ventrem, ita & venenosos motus eius.* Humilitatem etiam veram quantum possumus conseruemus. Non enim diu carnis integritas seruatur, vbi animus superbiæ tumore corrumpitur; præcipuè si iracundiæ flamma frequentius surgit, castitatis & virginitatis flores cito consumit. Casta enim & Deo deuota anima non solum extraneorum, sed etiam parentum suorum familiaritatem habere non debet. Si enim vasa quæ Ecclesiæ offeruntur, vt in sacrosanctis altaribus ponantur, sancta ab omnibus appellantur, & nefas est vt de Ecclesia postmodum in domum laicam reuocentur, aut vsibus humanis aptentur, putas qualem dignitatem apud Deum habet anima ad eius imaginem procreata? Sicut ergo vasa sancta humanis vsibus seruitura, nec possunt, nec debent de Ecclesia reuocari; sic Religiosam quampiam non oportet, non decet, non expedit, parentum suorum multis obligationibus implicari; aut quorumcumque extraneorum perniciosa familiaritate constringi. Illud ante omnia admoneo, vt æmulationis malum, quasi venenum vipereum fugiatis; & ita inter vos caritatis dulcedinem conseruetis, vt vobis inuicem per sancta colloquia medicamenta spiritualia præparetis. Sunt enim, quod peius est, aliquæ, quæ quando se pariter iungunt, magis sibi detrahendo, vel contra Præpositas murmurando, vulnera faciunt, quam spiritalia medicamenta componunt. Vos vero, sanctæ ac venerabiles filiæ, si aliquam videtis pusillanimem, consolationem impendite: si superbientem, humilitatis medicamentum apponite: si iracundam videritis, refrigerium patientiæ ministrate. Si nobiles natæ estis, magis de religionis humilitate, quam de seculi dignitate gaudete. Tenete ergo firmiter manus in aratro, & nolite respicere retro. *Mementote vxoris Loth*, quæ retro respiciens versa est in statuam salis. Nunquam iuramentum, nunquam maledictum de Virginis ore procedat. Non solum enim corpora, sed etiam corda vestra omni solicitudine custodite, propter illud quod scriptum est: *Omni custodia serua cor tuum:* & illud quod Dominus in Euangelio dixit: *de corde enim exeunt cogita-*

1. Cor. 6.

Luc. 9.

Luc. 17.

Pro. 4.

Mat. 15.

tiones malæ. Si enim in corde nihil mali cogitatur, quidquid sanctum est
Matth. 12. ex ore profertur; quia sicut scriptum est: *Ex abundantia cordis os loquitur.* Hoc enim lingua proferre consueuit, quod ex officina cordis conscientia ministrauerit. Et ideo si ex ore vultis bona proferre, semper in corde quæ sancta sunt cogitate. Sic lectioni & orationi debetis incumbere, vt ante omnia etiam manibus possitis aliquid exercere: secundum illud
2. Thess. 3. quod Apostolus ait: *Qui non operatur, nec manducet.* Meliorem quoque diei partem, sancto operi dedicate, lectioni vacare consuescite. Oratio vestra ita cum silentio procedat ex corde, vt vix audiatur in ore. Nam qui alta voce orare voluerit, & sibi & alteri multum nocet, dum per suam garrulitatem alterius mentem ab oratione sancta & secreta suspendit. Pomposa indumenta, quæ non vtilitati, sed vanitati seruiunt, fastidite, atque contemnite. Multæ enim quod in moribus diligunt, hoc etiam in operibus suis ostendunt; præparant sibi ornamenta secularia seculum diligentes, & voluptati seruientes, vel luxuriæ. Vobis vero nihil sit commune cum talibus: sed omnia ornamenta, quibus ad luxuriam caro componitur, velut inimica & contraria vestro proposito, respuantur. Sunt enim, quod peius est, quæ pro vanitate seculi istius plus student terrenis cupiditatibus operam dare, quam lectioni diuinæ iustitiæ, dum volunt stragula pulchra, & picta tapetia, plumaria etiam, & reliqua his similia, cum ingenti sumptu & superflua expensa, ad oculorum libidinem præparare: nescientes illud
1. Ioan. 2. quod Dominus per Ioannem Euangelistam clamat, & dicit: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt; quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & ambitio seculi est.* Quid prodest Virgini integritatem corporis custodire, si oculorum concupiscentias noluerit euitare? Vos vero, sanctæ & Deo dignæ animæ, totum spiritaliter agite. Sequimini Christum, tenendo perseueranter quod voluistis ardenter. Iterum atque iterum, sanctæ & Deo dicatæ animæ, rogo, & cum omni humilitate pro conseruando Virginitatis præmio consilium do, vt familiaritatem incongruam à vobis, vel à vestris animis, totis viribus repellere laboretis. Nam ad conseruandam sanctæ religionis dignitatem singularitas testis sanctissima est. Familiaritas enim cuiuslibet si frequens esse cœperit, nonnisi corruptionem seminat, vitia pullulat, libidinem concipit, ignominiam parit, rabiem concitat, lasciuiam pascit, petulantiam nutrit, casus exaltat, ruinas ædificat, confusionem mercatur, thesaurizat opprobrium, criminationem exaggerat, excusationes inflammat, & cateruatim simul in fascem conglomerat. Nam si anima sancta secretum suum custodire voluerit, & assiduè familiaritatis malum tota animi virtute fugerit, ipsa sancta singularitas munimen illi inuictum est sanctimonij, expugnatio fortis infamiæ, exercitium continentiæ, euacuatio luxuriæ, pax secura virtutum, & impugnatio inquieta bellorum, puritatis culmen, & libidinis carcer, honestatis portus, & ignominiæ naufragium; Virginitatis mater, & hostis immunditiæ, integritatis dignitas, & fornicationis abdicatio; voluntas bonorum operum, & ad-

flictio vitiorum; refrigerium pudicitiæ; acquisitio triumphorum, & facinorum detrimentum; requies salutis, & perditionis exilium; vita spiritus, & carnis interitus. Hæc omnia mala fortiter, Deo adiuuante, repellentur; & illa quæ diximus bona feliciter acquirentur, si ab animabus sanctis familiaritas inordinata respuatur. Attendite vos, ô animæ sanctæ, quia inter omnia certamina, quibus semper comes est Christiana militia, sola duriora sunt prælia castitatis, vbi quotidiana pugna est, & rara victoria. Castitatis dura sunt prælia, sed maiora sunt præmia. Castitatis palmam nemo securus accipit; cui quantum duri sunt exitus, tantum gloriosi sunt fructus. Vt ergo castitatis præmia, & virginitatis coronam feliciter, Deo remunerante, possitis accipere, periculosam familiaritatem à vobis semper excludite. Currite fideliter, vt possitis peruenire feliciter, adiuuante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

EX EPISTOLA S. CÆSARII AD ORATORIAM Abbatissam, Quales esse debeant ductrices animarum.

AVDI me dulcissima soror & filia: Tu quantumcunque semper in studiis spiritualibus occupari desideras, propter sorores tamen aliquando etiam exteriora tibi erunt negotia dirimenda. Curandum ergo tibi summopere est, vt si temporalia quasi pro tempore agas; at semper tenacius in spirituali deuotione & amore inhæreas: vt cum temporalia citius dispensaueris, ad orationem illico vel lectionem, quasi ad matris sinum, recurras. Optare quippe debes, vt abiecta solicitudine mundi, semper cogites de seruitio Christi, propter illud quod dicitur: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus* & cætera. In omnibus, iuxta Apostolum, temetipsum præbe exemplum bonorum operum; vitaque tua velut pennatum animal ad alta semper per desiderium euolet, per verbum resonet, luceat per exemplum. Cum vero ad annuntiandum verbum Dei te sororibus affectaueris, seu pro vtilitate animarum, tenoreque Regulæ constituendo necessitas incubuerit altercandi, prius cauta consideratione pensa, vt quod ore promis, factis impleas: & quod aliis prædicas, operibus præbeas: scilicet vt in tuis humeris atque ceruicibus prius sentias, vtrum grauibus aut leuibus oneribus colla sororum onustes: verbi gratia, si ieiunium super quotidianum, vel abstinentiam extra consuetudinem, nec non, vt assolet, plus solito in Synaxi psalmos placuerit decantare, prior in Ecclesia inueniaris, postrema exeas: prima suscipias laborem, posterior soluas, & in quotidiano corporis alimento atque communi cibo par sis his cum quibus pari in mensa vteris consessu: ijsdem denique quibus sorores ferculorum soporibus delectare; & æqualia vobis cibaria, potionesque communes exhibeant discoferæ vel pincernæ: prima-

2. Tim. 2.
Tit. 2.

tumque tuum, quem prior ad mensam tenes, prima ad virtutem parsimoniæ vindices: vt abstinentiam quam lingua prędicat, proximæ fauces vel vicinus sentiat stomachus. Ne forsitan subditæ audientes tacitis cogitationibus dicant: ô quam pulchrè nobis abstinentiam prædicat plenus venter: & contentas nos iubet esse vilissimis cibis ac poculis, accuratis cibis poculisque refertum guttur, & eructans! Illa enim de abstinentia prædicatio acceptabilis est, quam lurida ieiuniis ora decantant. Et in his omnibus hoc noueris conuenire, vt angusti callis itinera, per quæ socias ammones gradiendum, prior ipsa gradiaris: omnia quæ agenda sunt ante factis impleas, vt postmodum ductilis tuba ex percussione perducta rectius erumpas in vocem: propter illud Dominicum: *Quicunque*, inquit, *scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt*, & reliqua. Non sis vestibus ornatior cæteris, sed moribus. Inter cætera cum magna tibi cautela custodiendum est, vt omnes in Monasterio, quarum gubernacula tuis æqualiter imposuisti ceruicibus, æqualiter diligas; ne vnam plus minusue ames: sed cuncta quæ sunt, in quo possibilitas extat, æquo moderamine disponas, parique moderatione dispenses, ac parem eis caritatem impertias: & non quibuslibet per priuatum amorem, sed cunctis secundum merita singularum, quæ sunt necessaria largiaris. Non quæ tibi vultu intuituque placuerit, non quam tibi ad oculum cognoueris, vel cuius blandiori obsequio fueris delinita; sed quam amor Christi, & religiosior demonstrauerit vita, præponas. Oportet enim te propter quasdam cultrum nonnunquam habere in gutture, cauterium in lingua gestare, virgam tibi & baculum in manu ferre: vt per cultrum deseces vitia, per cauterium vero ad sanitatem secta reducas: per virgæ disciplinam corrigas; per baculum vero disciplinatam sustentes. Si quando vero cum secularibus ad conloquendum fueris euocata, prius arma frontem trophæo Crucis, vexillo Christi pectus ingemina, vt cum sua virguncula Christus comitari dignetur. Confabulatio vero tua semper sit mixta grauitate atque dulcedine: & tantum loquaris, quantum opportunitas flagitauerit rei ac temporis. Si quid vero ab eis petitum fuerit, quod præstare deliberas, cum vultu hilari præsta: si quid vero præstare non conuenit, petitionem illorum saltem honestate sermonis mollifica. Nomen tuum plures nouerint, beneficia tua in quantum præuales plures sentiant; vultum rari cognoscant. Si quando autem tibi pro necessitate Monasterij seorsim fuerit conloquendum, cum duabus, vel certè cum tribus electis sororibus facito, quia opinio bonæ famæ, sicut etiam perfectæ vitæ custodia, tibi necessaria est: & tunc primum despicienda humana detractio, cum Christus in caussa est. Omnis quoque actio tua semper sit propter Deum, sermo de Deo, cogitatio in Deum. Et exceptis vitiis, quibus non compassio, sed rectitudo debètur, omnibus te cupio esse compassibilem, omnibus gratam, omnibus te præfectam piam. Vt videlicet iuxta Paulum sis *sancta corpore & spiritu*, ipso sponso & Domino tuo mentem tuam regente, & vias tuas sanctas disponente, qui viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Mat. 18.

1. Cor. 7.

TESTAMENTVM

TESTAMENTVM B. CÆSARII SANCTÆ ARELATENSIS Ecclesiæ Episcopi.

PAX ECCLESIÆ ARELATENSI.

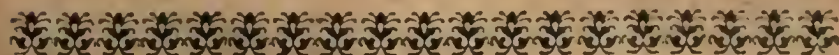
CÆSARIVS EPISCOPVS Presbyteris & Diaconibus, sanctæ ac venerabili Cæsariæ Abbatissæ, quam Dominus per meam paruitatem in Monasterio nostro præposuit, ac vniuersæ congregationi, quam ibi Dominus sua gratia collocauerit, in Domino æternam salutem. Cum Ecclesiastica pietas consuetudinis suæ rem faciat ordinabiliter, scilicet quo peregrinis & destitutis opem largitionis impendat: quanto magis cum opportunitas aut necessitas fuerit, vt sanctis quibusque & Deum timentibus aliqua largiatur, amplius debet pia misericordiæ suæ viscera dilatare? Et ideo iuxta hanc Epistolam, quam manus nostræ subscriptione roborauimus, cuique diem & Consulem subtus adiecimus, Deo dispensante hoc testamentum meum condidi, vel manu propria subscripsi, atque iure prætorio, vel iure ciuili, & ad vicem illorum codicillo firmaui. Ego Cæsarius peccator cum debitum humanæ carnis reddidero, cunctum Monasterium S. Ioannis, quod ego condidi, sub potestate Arelatensis Pontificis canonicè sit, hæredemque meum esse volo ac iubeo; cæteri cæteræue exhæredes sint. Totum quod cuique aut per hoc testamentum meum dedero, legauero, dariue iussero, vt detur fiat. Cæterum autem Arelatensem Episcopum cohæredem meo Monasterio relinquo: quosque liberos, quasque liberas esse iussero, liberi liberæue sint omnes. Ego tamen cum nihil de parentum bonis habuerim, hoc testamentum meum præsumere erubui: illa tamen me sententia compulit, vt pleraque Saluatoris formidanda, qua iniqui audituri sunt dicentem, *ite in ignem æternum*, pietatis affectu aliquid Ecclesiæ meæ contulisse. Et ne fortè post obitum meum aliqui de parentibus meis, exceptis ijs rebus, quas illis pro elogijs donaro, inquietare præsumant cui præsum Ecclesiam; ideo hanc voluntatem meam tractare amplius desideraui, ne qui de parentibus meis vel apud ipsum Monasterium præfatum, vel Pontificem Arelatensis Ecclesiæ, præter id quod illis dedero ac dederim, præsumant requirere. Sancto & domino meo Archiepiscopo, qui mihi indigno dignè successerit, licet omnia in sua potestate sint, tamen si lubet & dignum ducit, indumenta paschalia, quæ mihi data sunt, omnia illi seruiant, simul cum casula villosa, & tunica, vel galnape, quod melius dimisero. Reliqua vero vestimenta mea, excepto birro amiculari, mei tam clerici quam laici, cum gratia vel ordinatione domini Archiepiscopi, sibi ipso iubente imo donante diuidant. Ea vero quæ Monasterio ante per donationem contuli, nunc affirmo: & si cui aliquid per Epistolam, aut per pitacium, aut verbo pietatis intuitu contuli, valere volo. Hoc etiam assuetè precor, quatenus

Matth. 24.

cellam quam bonæ memoriæ Auguſtus Subdiaconus in atrio S. Stephani euntibus parte dextra habuit, Prouiſoribus Monaſterij propter cuſtodiam illorum firmam D. Archiepiſcopus perpetuo dignetur iure concedere: ita vt eam ſibi ſuccedendam Monaſterij Prouiſores habeant. Et hoc ſpecialiter volo, & ita domine Archiepiſcope precor, ſiue prouiſorem ad Monaſterium, ſiue presbyterum ad baſilicam S. Mariæ, nullum alium habeat congregatio ſancta, niſi quem ipſa elegerit, vel ordinari petierit. Et licet de tua D. Archiepiſcope pietate præſumam, tamen ne forte contra Monaſterium noſtrum aliquorum ſuggeſtiones importunas habeatis, adiuro vos per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & per tremendum diem iudicij, ne vnquam præualeat apud vos hoſtis antiquus, vt ancillas veſtras contriſtari acquieſcatis; aut aliquid illis auferri de ijs quæ poſſident, eiſque contulimus, permittatis: quia Deo propitio non ſine diſcretione vel iuſtitia quibuſcumque ſecularibus iure directo res Eccleſiæ vendidimus, niſi hoc tantum quod Eccleſiæ minus vtile & infructuoſum eſt; & quod animabus ſanctis & Deo vacantibus cum ſanctorum fratrum conſenſu vel ſubſcriptione tribuimus, perpetuo illis iure permaneat. Vos vero dominæ filiolæ per ſanctam Trinitatem inſeparabilem, & per Domini noſtri Ieſu Chriſti aduentum adiuro, vt Pontificem qui mihi indigno ordinante Deo ſucceſſerit dignè, omni affectu vt dominum rogetis, ac pura mente diligatis, & ne per veſtram contriſtetis inobedientiam. Confidimus enim de Dei miſericordia, quod ita omnibus ſacerdotibus, quibus religionis collatio eſt, caſtum amorem impendat, vt nihil vobis quod ad ſuſtentandum corpuſculum opus eſt, deeſſe permittat. Te iterum atque iterum Pontifex optime rogo gratia diuina præfati Monaſterij vt curam maximam habeas, & familiam illarum cum grandi pietate ſatagas prouideri. Quod ſi alicuius perſona iniuſtum tibi dederit conſilium, cum auctoritate reſpondendum deprecor: quia hoc quod Epiſcopi agitur verbo, non ſolum auferri non debet, verum nec omnino poteſt. Tum præcipuè quia & hoc ipſa ſanctiſſimi Papæ Vrbicani ſuaſit auctoritas, vt hoc de ſancto & domino meo Pontifice credam. Nunquam enim apud te præualebit tam iniqua ſuggeſtio, vt contra iuſtam voluntatem qualiſcunque Antiſtitis pro meo ſtudio ſubſtantia ad te multum profecerit, & propè duplicata ſit. Additur ad hoc quod Deus miſericors per paruitatem meam etiam immunitatem tributorum, tam iuxta vrbem & infra, quam etiam in ſuburbanis & villis ex maxima parte conceſſit. Agellum igitur Aucharianum, vnde paruam particulam Monaſterio dedimus, multa ſeruamus; nam plus minus centum aripennes vineæ, & trecentorum modiorum campos reſeruauimus: ita quod ſupradictum Monaſterium tantum modiatas de terra quam ego plantaui, habeat modiatas quadraginta: & de vetere vinea vix triginta aripennes contulimus. Agellum Gallicumanum, Mercloanum, vel agellum Gemellos cum ſtagnis & paludibus, cum omni iure & termino ſuo: & paſcua in campo Lapideo: vel ſi qua alia ſunt; vel campum in Trifinitio ſuper viam munitam, vel reliqua quæcun-

que sunt. Agellum Oruedum, & agellum Martinatis, & agellum Siluanum, in quo est sita Ecclesia S. Mariæ de Ratis: & agellum Missiamanum, cum omnibus sibi pertinentibus pascuis, paludibus, cum omni iure & termino suo sanctæ tuæ Ecclesiæ reseruauimus in stipendiis earum. Vnde te sancte Pontifex adiuro, vt si Deus omnipotens per manus se timentium sanctæ matri, Ecclesiæ, Monasterio sanctarum virginum aliquod maius bonum dederit, tua sancta dilectio vnum ab altero non disiungat. Si vero, quod Deus non patiatur, congregatio ibi aut congregata non fuerit; aut forte postea, quod absit, cum congregata fuerit, esse desierit, ad matrem Ecclesiam reuertantur. Hec quidem ego, vt timori meo satisfacerem, scripsi. Nam absit vt de tua, pijssime Pontifex, insciencia inculperis, quia, vt supra iam dixi, pietas diuina concessit, vt per meam humilitatem immunitas Ecclesiæ in tot capitibus daretur. Quod Monasterio cum fratrum consensu dedimus, per hanc voluntatem meam confirmo. Ancillæ nostræ Cæsariæ Abbatissæ mantum maiorem, quem de cannabe fecit, dari volo. Domino meo Cypriano mantum è cunctis meliorem dari volo. Quidquid seruo meo Briciano contuli, nunc per hoc testamentum meum confirmo. Agritia puella mea propria libentissimè Monasterio & Cæsariæ Abbatissæ seruiat: & verè gariolas quas illis vel parentibus eorum dedi confirmo: omnes cubicularios meos tibi, Domine Episcope, coram Deo & Angelis eius commendo.

Explicit Testamentum sancti Cæsarij.

S. AVRELIANI ARELATENSIS EPISCOPI REGVLA AD VIRGINES.

DE SANCTO AVRELIANO EIVSQVE REG. veterum testimonia.

MARTYROLOGIVM Rom. die XVI. Iunij.

Lugduni depositio Beati Aureliani Episcopi Arelatensis.

VIGILIVS PP. Epistola ad Aurelianum Arelat.

Administrationem vicum nostrarum fraternitati vestræ animo libenti

committimus, & credimus caritatis vestræ officio actibus Deo placitis diligenter vniuersa compleri: quando & summi sacerdotij consortio vos dignos diuina esse gratia iudicarit, & gloriosissimi Childeberti Francorum Regis Christiana & Deo placita in perhibendo vobis testimonio voluntas accessit, &c.

IDEM ad Episcopos Galliæ.

Quia dudum Auxanio quondam Arelatensis ciuitatis Antistiti vicem nostrarum solicitudinem dederamus; sed cursum vitæ præsentis implendo de hac luce migrauit, in cuius loco Aurelianus frater noster noscitur successisse, necessarium valde credidimus, solicitudinem hanc à nobis antefato debere committi, confidentes illum & pro loci sui qualitate bonis actibus vniuersa, quæ Deo placeant, posse complere: & maximè cum gloriosus filius noster Childebertus Rex testimonium bonæ conscientiæ pro Christiana suæ voluntatis deuotione perhibuit.

ITEM Epistola ab Italiæ Clericis Francorum legatis directa. Tomo I. Concil. Galliæ I. Sirmondi.

Vnde rogamus & contestamur gloriam vestram, vt ad Prouincias vestras hæc omnia velociter indicetis, ne aut isti subripiant qui missi sunt, aut Anastasius quidam, quem sanctus Episcopus Aurelianus Arelatensis ciuitatis ad beatissimum Papam ante hoc biennium direxerat, ibidem in Galliis aliqua mentiatur.

S. GREGORIVS M. Epistola CXVII. L. VII. Ind. II. ad Vigilium Arelatensem Episcopum.

Gloriosæ memoriæ Childebertus Francorum Rex Catholicæ religionis amore succensus intra muros Arelatensis ciuitatis Monasterium virorum, vt scripto reperimus, pro sua mercede constituens, quædam ibidem pro habitantium sustentatione concessit. Cuius ne voluntas vnquam duceretur in irritum, & ea quæ pro quiete Monachorum dispósita fuerunt, turbarentur; quæque contulit in iure eiusdem Monasterij, Epistolis suis Apostolica petijt auctoritate firmari. Vnde quia effectum & regia voluntas & res valdè desiderata poscebat, à prædecessore nostro Vigilio Romanæ Sedis Antistite ad prædecessorem vestrum Aurelium (leg. Aurelianum) scripta transmissa sunt.

IOANNES TRITHEMIVS lib. de proprietate Monachorum, cap. V.

Aurelianus Episcopus in Regula ad Moniales cap. III. sic dicit: Nihil occultè accipiatis, &c.

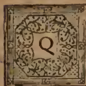
Ex hac quoque Regula Sancti Aureliani ad Virgines aliquot capita affert Sanctus Benedictus Anianæ Abbas in Concordia Regularum.

INCIPIT PROLOGVS

AVRELIANI EPISCOPI AD VIRGINES.

Sanctis & in Christo venerandis Sororibus in Monasterio Beatæ Mariæ quod Deo iubente intra muros Arelatensis vrbis fecimus, constitutis, AVRELIANVS EPISCOPVS.

Q VIA Deo inspirante qui nos præuenit ineffabili misericordia sua, visum vobis est, vt repudiatis sæculi voluptatibus, ac temporalibus gaudiis contemptis siue spretis, eligeretis sanctissimæ vitæ nitorem, & virginitatis ac castitatis gratiam complectentes, amore Dei tota viscerum & cordis auiditate sectantes, configeretis timore diuino carnes vestras, tenentes illud: *Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ*: Et, *mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*: disposuimus iubente Domino, atque operante in nobis velle & perficere, vt Monasterium vobis pro profectu animarum vestrarum construeremus; sicut & fecimus. Et ideo Regulam vobis ad disciplinam instituimus, quæ per vos viam mandatorum Dei doceret currere, & ad regna cœlorum faceret feliciter peruenire. Psal. 118. Gal. 6.

Explicit Prologus.

INCIPIVNT CAPITVLA REGVLÆ.

1. *Quæcunque ad conuersionem venerit, & recipi se in Monasterium rogauerit, Regula ei primum in salutatorio legatur: & cum suscepta fuerit, vsque ad mortem suam de Monasterio non egrediatur.*
2. *Vestimenta religiosa non accipiat, nisi chartas de facultate sua cui voluerit faciat.*
3. *Nihil occulte accipiendum: sed si quid transmissum fuerit, & illi cui transmittitur necesse non fuerit, in commune redactum, cui est necessarium, tribuatur.*
4. *Epistolas nec dandas nec accipiendas sine scientia aut permissu Abbatissæ.*
5. *Nulla circa lectum suum, quod manducari aut bibi possit, reponat.*
6. *Nulla cella aut armariolum peculiare habeat.*

7. *Non iurandum.*
8. *Non maledicendum.*
9. *Non mentiendum.*
10. *Iracundiam penitus non tenendam.*
11. *Soror in sororem manum non mittat.*
12. *Nulli liceat ad salutandum exire nisi cum Præposita, aut aliqua seniore.*
13. *Ancilla non excipiatur: liberta tamen si est, & Abbatissæ visum fuerit, excipiatur.*
14. *Nec viri nec mulieres seculares in Monasterium ingrediantur, præter in Basilicam Dominæ Mariæ, & in salutatorium.*
15. *Vt nec ipsis Prouisoribus liceat in Monasterium introire, nisi pro his vtilitatibus, quas in hac Regula statuimus.*
16. *Infantes de Baptismo non excipiendos.*
17. *Quæ in actu ponuntur desuper Euangelia claues accipiant.*
18. *In ministerium vicibus sibi succedant, absque Abbatissa & paruulis infantibus.*
19. *Nulla opera pro suo libito eligant facienda, sed quod ab Abbatissa vel Præposita imperatum fuerit.*
20. *Cum operantur manibus meditatio sancta de corde non cesset.*
21. *Sint vobis omnia communia, & nulla suum proprium dicere aut vendicare præsumat.*
22. *Vestimenta alio colore non induantur, nisi laïa & lactina.*
23. *In vigiliis studendum est vt nulla dormiat.*
24. *Signo tacto nulla tardius veniat.*
25. *Dum psallitur nulla loquatur, nec operetur manibus.*
26. *Literas omnes discant.*
27. *Sancta Abbatissa in congregatione maneat.*
28. *Si qua pro qualibet culpa corrigatur aut castigatur, arguenti respondere non præsumat.*
29. *Lites nullas habeatis.*
30. *Superbis, inobedientibus, & iracundiam protrahentibus nunquam parcendum.*
31. *Sanctæ Abbatissæ non liceat de facultatibus Monasterij vendere aut donare; nec aliquid contra Regulæ instituta agere.*
32. *Sedentes ad mensam taceant.*
33. *Sancta Abbatissa extra congregationem non reficiat.*
34. *Carnes in cibis nunquam sumant.*
35. *Pulli & reliqua altilia infirmis tantum ministrentur & delicatis: pisces vero certis festiuitatibus.*
36. *Extra mensam communem nihil cibi potusue gustare liceat, nisi infirmis & infantibus.*
37. *Qualiter infirmis obtemperandum est.*
38. *Vbi cursum diurnum vel nocturnum dicant.*

39. *Vt sancta Abbatissa quicquid necesse fuerit cum sufficientia praebeat.*

40. *Vt sancta Congregatio omnia quae statuta habet, implere contendat.*

Expliciunt Capitula.

INCIPIVNT INSTITVTA SANCTÆ Regulæ Aureliani Episcopi.

CAPITVLVM I.

Oc iubente Deo imprimis statuimus inuiolabiliter tenendum, vt si qua ad conuersionem venerit, Regula ei in salutatorio legatur, & si professa fuerit se omnia impleturam, tunc excipiatur: excepta vero vsque ad mortem suam nec præsumat, nec permittatur de Monasterio egredi: propter illud Propheticum: *Vnam petij à Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Psal. 26.

II. Vestimenta vero Religiosa non accipiat, nisi de omni facultate sua, siue grandi, siue parua, chartas donationis aut venditionis cui voluerit faciat, propter Domini mandata, vbi dicit: *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes.* Et, *si quis non reliquerit omnia quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Matt. 19. Luc. 14.

III. Nihil occultè accipiatis: sed si quis propinquus aut amicus aliquid in vestimento aut in auro, vel aliud quodcunque dederit, aut transmiserit, in potestate sit Abbatissæ, & si illi cui transmittitur necesse fuerit, tribuatur; sin vero illa nihil indiget, in commune redactum cui est necessarium tribuatur.

IV. Epistolas præcepimus nec dandas nec accipiendas sine scientia aut promisso Abbatissæ.

V. Nulla circa lectum suum quod manducare aut bibere possit, reponere præsumat: sed omnes in communi cellario recondant; & si inæqualitas exegerit, iubente seniore quod necesse fuerit non ei negetur.

VI. Nulli liceat cellam aut armariolum, aut aliquid huiusmodi quod peculiarius claudi possit, habere.

VII. Non iuretis, quia Dominus dixit: *Nolite iurare.* Et alia scriptura: *Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non discedet de domo illius plaga.* Matt. 5. Eccl. 23.

VIII. Non maledicatis; quia scriptum est: *neque maledici regnum Dei possidebunt.* 1. Cor. 6.

IX. Mentiri omnino non liceat: quia *os quod mentitur occidit animam,* & illud: *Perdes eos qui loquuntur mendacium.* Sap. 1. Psal. 5.

X. Iracundiam nulla vsque ad aliam diem protrahere præsumat. Et sicut
habet humana fragilitas, si sermo durior inter sorores ortus fuerit, in-
uicem sibi veniam petere, & debita relaxare festinent: propter Domi-
Matt. 5. ni mandatum, vbi dicit: *Si recordatus fueris, quia frater tuus habet
aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius re-*
Matt. 6. *conciliatum fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.* Et, *si non
dimiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester cœlestis dimittet*
Luc. 17. *vobis peccata vestra.* Item, *si septies peccauerit in die in te, & con-*
Matt. 18. *uersus dixerit, pœnitet me; dimitte illi.* Et, *Non dico tibi vsque se-*
Iac. 1. *ptuagies septies.* Et alia scriptura: *Ira viri iustitiam Dei non operatur.*
Eph. 4. Et Apostolus: *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Quod Deus
auertat, si diabolo instigante fuerit aliqua furore repleta, vt ista manda-
ta pertinaci corde contemnat; & vna de illis quæ discordantes sunt præ-
uenerit aliam, veniam ei petens; si illa cui petet non dimiserit, disci-
plinam accipiat, vt ad caritatem se corrigat. Et si ambo despexerint,
ambæ pariter à communione, vel à cibo suspendantur; donec inuicem
sibi reconcilientur.

XI. Soror in sororem si ausa fuerit manum mittere, disciplinam ac-cipiat.

XII. Nulli liceat ad salutandum exire, nisi cum Abbatissa aut Præposita, vel certè alia quacunque seniore, cui Abbatissa præceperit. Et sic propinquos suos videant, aut loquantur, ne altiori voce loquantur.

XIII. Ancilla non excipiatur: liberta tamen si fuerit, adhuc adolescens ætate, & cum Epistolis patroni sui venerit, in Abbatissæ sit arbitrio si excipi debeat.

XIV. Nec viri nec mulieres seculares in Monasterium ingrediantur, præter in basilicam B. Mariæ, & in salutatorium.

XV. Prouisores vero Monasterij, si in habitu laico fuerint, nec ipsi permittantur intrare; nisi pro his vtilitatibus quas in hac Regula statuimus, cum marcionibus aut carpentariis, si aliquid necesse est fieri aut reparari, aut certè pro aliqua ratione Abbatissæ introeant: de cætero nullam licentiam aut libertatem habeant introeundi.

XVI. Nulla infantem de Baptismo excipiat.

XVII. Quibus claues de cellario, canaua, horreo, postitio, & oratorio credendæ sunt, probatæ sint personæ; & desuper altario vel Euangelio eas accipiant: scientes se Deo reddituras rationem de ministerio sibi credito.

XVIII. In omni ministerio siue ordine psallendi, aut legendi, vel operandi, vicibus sibi succedant; absque Abbatissa, vel præter satis senes & paruulas infantes, aut certè ita infirmas, vt surgere omnino non possint, non compellantur facere quod non præualent.

XIX. Nulla opera pro suo libito eligant facienda, sed quod Abbatissa imperauit, hoc faciant.

XX. Per totum diem cum operamini manibus, meditatio sancta de corde non cesset: propter illud Apostoli: *Psalmis, Hymnis, Canticis spiritualibus cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino.* Col. 3.

XXI. Nulla præsumat quidquam suum dicere, aut suum proprium vindicare: sed secundum Actus Apostolorum, sint vobis *omnia communia*: sit vobis *anima vna & cor vnum in Domino.* Act. 4.

XXII. Vestimenta alio colore non induatis nisi laïa & lactina.

XXIII. Ad vigilias nulla dormiat: si vero Dominici aut festi dies sunt cui somnus venerit, aliis sedentibus illa stet, vt possit à se somni marcorem repellere; ne in opere Dei aut tepida inueniatur, aut negligens.

XXIV. Signo tacto omne opus prætermittatur, & sicut apes prudentissimæ ad aluearium, ita veloci festinatione properare contendite; si qua tardius venerit districtioni subiaceat.

XXV. Dum psallitur studeant sanctæ animæ vestræ non vagari animo, verum etiam nec operari aut loqui præsumant; sed *psallite sapienter*, sicut dixit Propheta: *Psallam, & intelligam*, & illud: *Psallam spiritu, psallam & mente*, metuentes illud: *Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter.* Psal. 46. Psal. 100. 1. Cor. 14. Ier. 48.

XXVI. Literas omnes discant.

XXVII. Sancta Abbatissa extra congregationem non maneat.

XXVIII. Si qua pro qualibet culpa aut transgressione Regulæ increpatur, aut disciplinam accipiat, arguenti respondere non præsumat: quia peccatum quod hic distringitur, in æterna examinatione non punitur. Et sic debetis animæ curam excipere, quomodo æger curam medici: tenentes illud sanctæ scripturæ: *Qui abijcit disciplinam infelix est.* Et illud: *Ego in flagella paratus sum.* Prou. 15. Psal. 37.

XXIX. Lites nullas habeatis, tenentes præceptum Apostoli, qui dicit: *Seruum Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse.* 2. Tim. 2.

XXX. Superbis, inobedientibusque, & iracundiam protrahentibus nunquam parcendum, donec corrigantur.

XXXI. Sanctæ Abbatissæ non liceat aliquid de facultatibus Monasterij donare ac vendere; nec aliquid contra Regulæ instituta agere. Quod si facere tentauerit, sancto consilio & vno consensu sororum ex nostro permisso non ei acquiescatis; & hoc fieri nulla ratione permittite: quia caussam se ante Deum nouerit esse dicturam.

XXXII. Sedentes ad mensam taceant, & lectio quotidie omni tempore cum cibus sumitur legatur. Vterque homo, & exterior cibo, & interior verbo Dei reficiatur, quia scriptum est: *Non in pane solo viuit homo, sed in omni verbo Dei.* Matt. 4.

XXXIII. Sancta Abbatissa, nisi inæqualitate faciente extra congregationem non reficiat.

XXXIV. Carnes in cibo nunquam sumantur.

XXXV. Pulli vel cuncta altilia in congregatione non ministrentur; nisi infirmis tantum prouideantur & delicatis. Pisces vero certis festiuitatibus,

aut quando Abbatissa indulgentiam facere voluerit, tunc procurentur.

XXXVI. Extra mensam communem nihil cibi potusue gustare liceat; absque infirmis, & illis quæ minoris ætatis sunt.

XXXVII. Infirmis vero ita obtemperandum est, vt si sanctæ Abbatissæ iustum visum fuerit, etiam cellariolum suum in commune, & coquinam sequestratam habeant: & cura illis seu studium impendatur, donec conualescant.

XXXVIII. Cursum diurnum vel nocturnum, id est, matutinos, vigilias, nocturnos, vesperam & duodecimam in basilica Dominæ Mariæ Congregatio dicat. Quod si hyems aspera fuerit, matutinos tantum, vesperam & duodecimam in prædicta basilica dicite: secundam vero, tertiam, sextam & nonam in interiori oratorio: propter illos qui aut orare cupiunt, aut Abbatissæ occurrunt, aut parentes suas requirunt. Quando aliqua defuncta fuerit, vsque mediam noctem eam paucæ sorores in oratorio peruigilent & Missæ de Apostolo fiant, post mediam noctem quæ vigilauerunt quiescant; & iterum aliæ vigilent, & ponite hoc in notitiam sancto Episcopo, vt eam iubeat ad locum vbi ponenda est deportari.

XXXIX. Et quia Deo propitio digna & sufficiens vobis facultas collata est, quæ sufficere Monasterio vestro possit, coram Deo & Angelis eius te sanctam Abbatissam, & te venerabilem, quæcunque fueris, Præpositam admoneo & contestor; vt sanctæ Congregationi, quæ Deo inspirante & iubente secundum instituta quæ fecimus regulariter viuit, omnia quæ eis sunt necessaria in vestitu & in victu cum sufficientia tribuatis. Quam rem si neglexeritis, & illæ cœperint aliquid necessitate compellente murmurare, aut indigere, caussam vos ante tribunal Christi noueritis mecum esse dicturas.

XL. Et vos, sancta Congregatio, per profectum vestrum & per Deum omnipotentem coniuro, vt omnia quæ in hac Regula pro remedio animæ nostræ, & pro animarum vestrarum salute statuimus, integra & illibata custodiatis. Et ne per obliuionem aliquid negligatis, semel ea in mense relegite; id est in Kalendis, ac si duodecim vicibus in anno.

Ordinem etiam quomodo psallere debeatis in hoc libello iudicauimus inserendum.

Primo die Paschæ ad Tertiam, Kyrie eleison, psalmi duodecim. id est quatuor sorores binos psalmos, & alleluiaticum tertium dicant, perdictis psalmis Kyrie eleison, Antiphonas sex, lectiones tres: vnam de Actibus Apostolorum, aliam de Apocalypsi, tertiam de Euangelio, hymnum, *Iam surgit hora tertia*, & capitellum, deinde Kyrie eleison. Sic in omni opere Dei tertia vice Kyrie eleison dicite, antequam incipiatis, & psalmis dictis & capitello perdicto. Ad Sextam idem numerus psalmorum, & Antiphona vna, Hymnus, *Iam sexta sensim voluitur*. Lectio Euangelij, & capitellum. Ad Nonam ipse ordo teneatur, Hymnus: *Ter hora trina voluitur*. Ad lucernarium directaneus paruulus, idest, *Regna terræ cantate*

Deo, psallite Domino. Alia die: *Laudate pueri Dominum*, Antiphonæ Psal. 67
tres: Hymnus, *Hic est dies verus Dei*, & capitellum, quem Hymnum toto Pascha ad matutinos & ad lucernarium dicite. Ad Duodecimam imprimis directaneus paruulus: *Sol cognouit occasum suum.* Sex sorores binos psal- Psal. 103.
mos cum suis alleluiaticis dicant; antiphonas tres; lectiones duas, vnam de Apostolo, aliam de Euangelio. Ad nocturnos Paschales ipso numero omnia dicite, sicut in Duodecima designauimus. Ad matutinos imprimis directaneum: *Exaltabo te Deus meus & rex meus.* Inde, *Iudica me Deus. Deus Deus meus, ad te de luce vigilo,* cum alleluia: deinde, *Confitemini Domino,* cum alleluia: deinde, *Cantemus Domino,* cum alleluia: postea, *Lauda anima mea Dominum. Laudate Dominum quia bonus est psalmus. Lauda Hierusalem* Dominum: totos tres cum alleluja, deinde benedictio dicenda est. Post benedictionem, *Laudate Dominum de cœlis. Cantate Domino canticum nouum. Laudate Dominum in sanctis eius:* cum alleluia. *Magnificat anima mea Dominum:* aut cum antiphona, aut cum alleluia, hymnum, *Gloria in excelsis* Deo: & capitellum. Et complebitis matutinos ipso ordine toto Pascha. Sic omni die Dominico, & omnibus maioribus festiuitatibus, in quibus ab opere vacabitis. Quotidianis vero diebus ad nocturnos imprimis directaneus dicatur: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam*, deinde psalmi decem & octo: antiphonæ tres paruulæ, Lectiones Apostoli aut Prophetarum duæ, & capitellum. Completis nocturnis dicetis matutinos. In æstate, id est, post Pascha vsque Kalendas Octobris ipse ordo erit. Sexta feria vero post nocturnos duæ Missæ fiant in æstate; in hyeme tres. Nam Dominica omni tempore in æstate & in hyeme post nocturnos sex Missæ fiant. Si vero euenerit vt tardius ad vigilias surgatur, quantum Abbatissæ visum fuerit, tantum legatur. Quando signum fecerit Abbatissa, quæ legit sine mora consurgat, vt Canonicus Missarum numerus possit impleri. A Kalendis vero Octobris alij nocturni addendi sunt, ad primos dicendum est: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam*: ad secundos: *Miserere mei Deus, miserere mei*; psalmi decem & octo, lectiones duæ de Prophetis, aut de Salomone. Hymnus ad primos nocturnos: *Rex æterne* Domine, ad secundos: *Magna & mirabilia.* Vbi post celebratos secundos nocturnos, quia noctes crescunt, quotidie ad librum facite Missas tres. Vna soror legat paginas aut tres aut quatuor, quomodo mensura fuerit libri: si minutè fuerit scriptus, aut maiori forma, tres paginas; si minori, quatuor, & fiat oratio. Iterum legat tantum, fiat alia oratio: tertio legat idem tantum; & surgite, dicite Antiphonam de psalmis in ordine, postea responsum, deinde Antiphonam. Iterum legat alia soror: & sic impletis tribus Missis dicite matutinos canonicos: id est primo canticum in Antiphona: deinde directaneum: *Iudica me Deus. Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo. Lauda anima mea Dominum: Laudate Dominum quoniam bonus est psalmus. Lauda Hierusalem* Dominum, deinde, *Laudate Dominum de cœlis. Cantate Domino canticum nouum. Laudate Dominum in sanctis eius*, cum Antiphona.

Dicite Hymnum: *Splendor paternæ gloriæ*; alia die: *Æterne lucis conditor*, & capitellum, & Kyrie eleison duodecim vicibus. Omnibus diebus quotidianis sic impleatur. Post matutinos ad Primam sex psalmi dicantur, & Hymnus: *Fulgentis auctor ætheris*, lectiones duæ: id est vna de veteri, alia de nouo Testamento, & capitellum. Post hoc omnes lectioni vacent vsque ad horam tertiam; reliquo vero diei spatio faciant opera sua: secundum illud quod Dominus dixit: *Pater meus vsque nunc operatur, & ego operor*. Et illud Apostoli: *operantes manibus nostris*. Et, *qui non operatur, non manducet*. Quia scriptum est: *Viæ otiosorum stratæ sunt spinis*. Et, *seruum inutilem proijcite in tenebras exteriores*.

Ioan. 5.
1. Thes. 4.
2. Thes. 3.
Prou. 15.
Matt. 25.

Quotidianis iterum diebus ad Tertiam sex psalmos dicite, Antiphonam, Hymnum, *Iam surgit hora tertia*, lectionem & capitellum: *Fiat Domine*. Ad Sextam ipse numerus psalmorum tenendus: Antiphona dicenda, Hymnus, *Iam sexta sensim voluitur*, lectio & capitellum. Ad Nonam iste ordo seruandus: Hymnus vero, *Ter hora trina voluitur*. Ad lucernarium omni tempore, & festis & quotidianis diebus, imprimis directaneus; postea Antiphonæ duæ. Tertia semper cum alleluia dicatur, Hymnus vna die: *Deus qui certis legibus*; alia die: *Deus creator omnimm*, & capitellum. Ad duodecimam psalmos decem & octo dicite: Antiphonam, Hymnum, lectionem, & capitellum. Quando repausaturæ estis, in schola, in qua manetis, Completa dicatur; imprimis directaneus, & psalmus nonagesimus dicatur, deinde capitella consuetudinaria. In Natali Domini & in Epiphania tertia hora noctis surgite: dicite vnum nocturnum, & facite sex Missas de Isaia Propheta; iterum dicite secundum nocturnum, & legantur aliæ sex de Euangelio. In Epiphania ita: imprimis vnum nocturnum: deinde de Daniele Propheta facite illas sex Missas, & nocturnos, & iterum de Euangelio sex. Matutinos eo ordine, sicut in Pascha scripsimus, aut Dominicis diebus. In Martyrum festiuitatibus tres aut quatuor Missæ fiant: primam Missam de Euangelio legite; reliquas de passionibus Martyrum. Omni sextá feria post Duodecimam sex Missæ ad librum legantur: & post nocturnos tres. Omni Sabbato ad matutinos, *Cantemus Domino*: & *Te Deum laudamus*. Ad Tertiam tres lectiones: vna de Prophetis, alia de Apostolo, tertia de Euangelio dicantur. Omni Dominica post nocturnos cum prima Missa legitur, id est resurrectio, nulla sedere præsumat, sed omnes stent: alia Dominica alia resurrectio: & sic in ordine totæ quatuor resurrectiones per singulas Dominicas legantur. Post Tertiam vero, *Pater noster*, dicite: & psallendo omnes communicent. Sic & in festiuitatibus facite. Missæ vero quando sanctæ Abbatissæ visum fuerit tunc fient.

Ordinem etiam conuiuij huic Regulæ inseruimus. Fercula quotidie ad refectionem tria, ad prandium duo, ad cœnam duæ bibituriæ. Ad refectionem in æstate mense Iulio, & Augusto caldellos tres, ad prandium tres, ad cœnam omni tempore binos. Per festiuitates vero, & quando Abbatissa indulgentias voluerit facere, & cibaria quanta ipsa voluerit ordinet, & recentes addat. Quotidianis vero diebus olera formatico & oleo semper ferculo

condiantur. Ieiunium vero à Kalendis Septembris vſque ad Kalendas Nouembris ſecunda, & quarta, & ſexta feria. A Kalendis Nouembris vſque ad Domini Natale quotidie ieiunandum eſt, abſque Sabbato & Dominica. Ab Epiphania vero vſque ad Paſcha quotidie ieiunandum eſt, abſque maiori feſtiuitate, Sabbato, & Dominica. Poſt Paſcha vero vſque ad Pentecoſten ſexta feria tantum ieiunandum eſt. Poſt Pentecoſten menſe Iunio, Iulio, & Auguſto in poteſtate Abbatiſſæ ſit de ieiunio aut prandio: ſicut viderit poſſibilitatem ſororum, iſta ſtudeat obtemperare,

Explicit Regula S. Aureliani ad Virgines.

IOANNIS EPISCOPI ARELATENSIS Epiſtola ad eaſdem.

Sanctis ac venerandis in Chriſto ſororibus, ipſis quibus ſanctæ memoriæ prædeceſſor noſter Aurelianus Epiſcopus Monaſterium S. Mariæ intra muros Arelatenſis Vrbis conſtituit, & præcepta viuendi ſanciuit, IOANNES gratia Domini ac Dei noſtri Ieſu Chriſti Epiſcopus.

CVM pleniſſimè ſeries Regulæ vobis conſtitutæ victus & veſtitus qualitatem & quantitatem veſtræ ſanctitatis contineat, nihilque indignum in ea, quod ad emendationem formulæ eius pertineat, inueniatur: tamen pro caritate & cura eiuſdem, quam Dominus Eccleſiæ ſuæ commendauit, admonemus, vt cum quanta poſſumus induſtria vigilemus, ne aliquam occaſionem antiquo hoſti ſubripiendi ſanctum gregem relinquamus; nobiſque futuro iudicio cenſura pro torporis negligentia iuſtiſſimè inferatur; aliqua veſtræ ſanctitati addicimus, per quæ, vt nobis videtur, liberis greſſibus, nulliſque præpedientibus occaſionibus iter cœleſtis Hieruſalem, Chriſto Domino præuiante, incedere valeatis. Præcipimus itaque, poſtulantes ſanctam caritatem veſtram, vt in ipſis temporibus, quibus ieiunandi & reficiendi vobis ſtatuta præcepta ſunt, nulla ſit vobis cum viris aut mulieribus religioſis aut laïcis, quamuis quibuſlibet propinquis aut extraneis, potandi licentia. Sed & tantum ipſis, quibus præfati ſumus, pro caritatis officio, ſicut concedet veſtram ſanctitatem, pociolos offerre præcipimus. Vos tamen in eorum præſentia in omnibus abſtinete: ne ſi licentius cum eis indulta occaſio potatæ fueritis, in reſolutione potandi aut cor veſtrum contraria cogitatio ſubripiat, aut iocus indecens per oculos & aures, & verba aut cachinnos prorumpat. Sed ſicut diximus ab huiuſmodi licentia in omnibus abſtinentes, & per gradus ſingulos Regulæ conſtitutæ ambulantes, vitæ præſentis curſum feliciter gradiamini; & vitæ æternæ manſiones peſmiſsione Domini noſtri Ieſu Chriſti ingredi feſtinetis. Quod ipſe præſtare dignetur, qui cum Patre & Spiritu

ſancto vnus Deus permanet à ſæculis, per ſæcula, in ſæcula ſæculorum.

Explicit.

S. DONATI VESONTIENSIS EPISCOPI REGVLA AD VIRGINES.

DE S. DONATO VESONTIENSIS EIVSQVE Regula veterum teſtimonia.

TABVLÆ & Martyrologia Eccleſiæ Veſont. apud Chiffletium, Ferrarium & Sauſſeium die VII. Idus Auguſti.

Veſontione depoſitio S. DONATI Epiſcopi.

IONAS Monachus in vita S. Columbani, cap. XIII. Tomo III. oper. Venerab. BEDÆ.

Erat tunc temporis Dux quidam, nomine Vvaldelenus, qui gentes quæ inter Alpium ſepta & Iurani ſaltus arua incolunt, regebat: huic ſoboles nulla erat. Hic cum coniuge ſua Flauia nomine & genere & prudentia nobili, ad B. Columbanum ex Veſontionenſi oppido pergit, precantes ſimul vt pro eis Dominum deprecaretur. Quibus vir ſanctus. Si, inquit, voti veſtri eſt, vt largitoris donum eius nomini conſecretis, mihique ex lauacro ſuſcipiendum tradatis, pro vobis Domini clementiam implorabo, vt non ſolum eum quem Domino voueatis, habeatis; verum quanta volueritis poſt pignora ſuſcipiatis. Mox: *Flauia editum puerum ad virum Dei defert: quem vir Sanctus ſuis manibus receptum ſacrauit, ſacroque lauacro ablutum ipſe ſuſcepit, DONATVMque nomen imponit, matrique ad nutriendum reddit: qui poſt alitus in eodem Monaſterio ſapientia imbutus, Veſontionenſis Pontifex eſt præfectus, nunc vſque ſupereſt eandem cathedram regens. Qui poſt in amore B. Columbani, ex ipſius Regula Monaſterium conſtruxit, quod Palatium nuncupant.* Et paulo poſt. *Poſt iſta munera mater ipſorum Flauia, poſt mariti obitum Monaſterium puellarum conſtruxit in ſupradicta vrbe Veſontionis, & omni munimine roborans, multarum puellarum concionem adunauit. Tanta autem in eis veri Dei gratia flagrauit, vt omnia phaleramenta præſentis vitæ contemnentes, ad omnipotentis Dei cultum anhelarent.*

MEMBRANÆ antiquæ Vesontinæ apud Ioan. Iac. Chiffletium, lib. II. Antiq. Vesont. cap. XXV.

Apicem tantæ dignitatis (Episcopalis) adeptus, nullo modo est à suo proposito alteratus; sed idem permanens ipse omnibus proficere cupiens in Christo, non desistebat à cœpto officio. Inter Canonicos denique commorans Monachali schema indutus, sic erat inter illos, quasi Monachus vnus, Canonici implens officium, Monachi non amittens propositum. Et mox: *Præterea Monasterium infra vrbis mœnia condidit, & in honore B. Pauli Apostoli sacrauit, possessionibus ditauit, priuilegio muniuit: atque inibi fideles viros sub B. Benedicti, & B. Columbani Luxouiensi Regula victuros instituit. Suo denique tempore, matre eius Flauia cooperante, ex propria hereditate aliud in eadem Vrbe nobile sanctarum monialium in honore Beatæ Mariæ est ædificatum Cœnobium: in quo requiescit eadem Flauia in pace, & Sirudis eius filia, virgo sacratissima, eiusque loci Abbatissa.*

S. BENEDICTVS Anianæ Abbas in Concordia Regularum passim citat hanc Regulam à Donato collectam.

INCIPIT PROLOGVS

REGVLÆ A DONATO COLLECTÆ.

Sanctis, & à me plurimum venerandis Christi virginibus Gauthstrudæ, omnique suæ Congregationi in Cœnobio à famula Dei Flauia constituto, DONATVS omnium extremus famulorum famularumque Dei seruulus, Salutem.

QVamquam vos iuxta normam Regulæ, vasa Christi preciosissima, egregiè nouerim quotidiè vitam ducere; attamen qualiter magis excellere debeatis sagaci vultis semper intentione perquirere. Quam ob causam sæpius mihi iniungitis, vt explorata S. Cæsarij Arelatensis Episcopi Regula, quæ specialius Christi virginibus dedicata est, vna cum beatissimorum Benedicti quoque & Columbani Abbatum vt puta quibusdam, vt ita dixerim, collectis in vnum flosculis ad instar Encheridion excerpere vobis, vel coaceruare deberem; & quæ specialius femineo sexui custodienda competerent, promulgarem: dicentes, quod Regulæ prædictorum Patrum vobis minimè conuenirent, cum easdem viris potius, & nequaquam feminis edidissent. Et licet sanctus Cæsarius

propriè Christi, vt estis, virginibus Regulam dedicasset, vobis tamen ob immutationem loci in nonnullis conditionibus minimè conueniret. Ad hæc ego implenda diu multumque renisus sum voluntati vestræ, non vt peruicaciter durus, sed mea conscius impossibilitate retentus, dum multorum in hac re minus necessitatem rei, atque opportunitatem loci intelligentium iudicium pertimesco: ne me temerè reprehendant, cur de tantorum Patrum institutis audeam quidpiam excerpere, vel mutare. At contra deuotionem compellor, dum inhianter salutem vestrarum cupio animarum. Sed taciturnitatem meam, immo tacendi perseuerantiam, sedulæ tandem vestræ rupere preces; quibus quantum paruitatis meæ ignauia valet, parere omni ambitione festino: sed timeo ne non tam efficaciter, quam libenter. Et rursus in ancipiti ambiguitate constringor, dum me imparem ad indaganda præfatorum Patrum monita fore censeo, & quotidiano strepitu secularium inquietor. Germano tamen affectu, quia caritas omnia superat, in quantum pro assidua corporali infirmitate diuina pietas possibilitatem dedit, & sensus obtusi caligo permisit, quod bonis vestris desiderijs placuit, cunctoque sancto vel vestro Collegio intra septa istius Monasterij adunata suggestio flagitauit, ea quæ vobis expediunt & loci opportunitas, vel corporis possibilitas præstat, & à norma recti dogmatis non discordant, elegi pauca è plurimis: quemadmodum regulariter rectum Christi tramitem, tam vos, quàm cæteræ vobis succedentes, Christo opitulante, tenere valeatis. Hæc vero schedula, quæ vobis flagitantibus breuiter succinctéque collecta est, omnes conditiones Monasterij, causasque Regulæ singillatim determinat, & dispensat: & ita per titulos luculentius deflorata est, vt quælibet sit necessitas requirendi prius in capitulis cernatur, & facilè iuxta ea designata in capitulo suo reperiatur. Quæ capitula vilitatis meæ Apologeticam subsequuntur. Qua de re vos sanctas animas, mentesque Deo deditas coram omnipotenti Deo spirituali affectu obsecrate compellor, vt hæc eadem vestræ petitioni statuta, absque vlla dumtaxat refragatione, & indesinenti studio, menteque sagaci, tempore perpetuo conseruare studeatis: & iuniores, vel etiam negligentes, iuxta tenorem ipsius Regulæ coërceatis, & eam sæpius coram omni Congregatione legatis: vt nulla se de ignorantia excusare possit. Iuniores corrigite: anus obsecrate: Prepositæ vestræ in omnibus obedite; negligentias vestras indesinenter eis aperite: altera alterius onera portate: inuicem vos omnes puro & casto amore diligite; vt veniente sponso vestro, Domino Iesu Christo, plenis oleo ac relucentibus lampadibus occurratis: tripudiantesque dicatis singulæ: *Inueni quem quæsiuit anima mea.* Hoc (Cant. 3.) ergo ego omnium vltimus specialius almitati vestræ humili & subnixa prece deposco: vt pro me, qui petitioni vestræ obtemperans hęc per cola vel commata temperaui, tam in diurnis, quam in nocturnis officiis, dum in hoc luteo corpusculo dego, creberrimas fundatis preces, & postquam Domino iubente migrauero, sacras per me hostias offerri Domino faciatis: quatenus cum vobis in choro sacrarum ac sapientium Virginum, virginitatis

ginitatis palma, beatitudoque tribuetur; saltem mihi cunctis onerato peccatis delictorum venia tribuatur.

Explicit Prologus.

INCIPIT REGVLA.

CAP. I. *Qualis debeat esse Abbatissa.*

MATER Monasterij, quæ præesse digna fuerit Congregationi, cogitet semper quale onus susceptit, & cui est redditura rationem villicationis suæ: sciatque sibi oportere prodesse magis, quàm præesse. Oportet ergo eam esse instructam lege diuina; vt sciat vnde proferat noua & vetera: castam, sobriam, misericordem; & sæpius superexaltet misericordiam iudicio, vt idem ipsa consequatur. Odio habeat vitia, diligat sorores. In ipsa autem correctione prudenter agat, & ne quid nimis: ne dum cupit eradere æruginem, frangat vas: suamque fragilitatem semper suspecta sit: memineritque calamum quassatum non conterendum. In quibus, non dicimus vt permittat nutriri vitia, sed prudenter, & cum caritate ea amputet, vt viderit cuique expedire, sicut iam diximus: & studeat plus amari, quam timeri. Non sit turbulenta & anxia, non sit nimia & obstinata: non sit zelotypa, & nimis suspiciosa, quia nunquam requiescet. In ipsis imperiis suis sit prouida & considerata: & siue secundum Deum, siue secundum seculum sit, opera quæ iniungit, discernat & temperet. Omnia verò quæ docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda: ne aliis prædicans ipsa reproba inueniatur: ne quando illi dicat Deus peccanti: *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis* Psal. 49.
testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos post te. Non ab ea persona discernatur in Monasterio: non vna plus ametur quam altera: nisi quam in bonis actibus, aut obedientia inuenerit meliorem. Non præponatur ingenua ex seruitio conuertenti; nisi alia rationabilis causa existat. Quia iuxta Apostoli dictum; *siue* 1. Cor. 12.
seruus, siue liber, omnes in Christo vnum sumus: & sub vno Domino æqualem seruitutis militiam baiulamus: & *non est apud Deum persona-* Rom. 11.
rum acceptio. Sic autem omnia secundum Deum temperet ac discernat, qualiter in die iudicij de credito talento mercedem accipiat; & vt præsentem Regulam in omnibus conseruet: vt dum bene ministrauerit, audiat à Domino quod seruus bonus audire meruit: *Euge serue bone &* Matt. 25.
fidelis, intra in gaudium Domini tui.

CAP. II. *De adhibendis ad consilium sororibus.*

QVoties aliqua præcipua agenda sunt in Monasterio, conuocet Abbatissa omnem Congregationem: & dicat ipsa vnde agitur: & audiens consilium sororum, tractet apud se, & quod vtilius iudicauerit faciat.

Ideo autem omnes ad consilium vocari diximus, quia sæpè iuniori Dominus reuelat quod melius est. Sic autem dent sorores consilium cum omni humilitatis subiectione, & non præsumant procaciter defendere quod eis visum fuerit; sed magis in Abbatissæ pendeat arbitrio: vt quod salubrius esse iudicauerit, ei cunctæ obediant. In omnibus igitur omnes Magistram sequantur Regulam, neque ab ea temerè declinetur à quaquam. Nulla in Monasterio proprij sequatur cordis voluntatem. Non præsumat quæquam cum Abbatissa sua proteruè contendere. Quod si præsumpserit, regulari disciplinæ subiaceat: id est, in cella retrudatur, donec pœnitendo humilietur. Ipsa tamen Abbatissa cum timore Dei & obseruatione Regulæ omnia faciat: sciens se procul dubio de omnibus iudiciis suis æquissimo iudici Deo rationem reddituram. Si qua vero minora sunt agenda in Monasterio vtilitatibus, seniorum tantum vtatur consilio: sicut scriptum est: *Omnia fac cum consilio, & post factum non pœniteberis.*

CAP. III. *Quæ sunt instrumenta bonorum operum.*

IN primis Dominum Deum tuum dilige ex toto corde, tota anima, tota virtute: deinde proximum tanquam teipsum. Deinde non occidere, non adulterare, non facere furtum, non concupiscere: non falsum testimonium dicere, honorare omnes homines: & quod sibi quisque facere non vult, alij non faciat; abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum; corpus castigare: delicias non amplecti: ieiunium amare: pauperes recreare, nudos vestire, infirmos visitare, mortuum sepelire. In tribulatione subuenire, dolentem consolari: à seculi actibus se facere alienum, nihil amori Christi præponere. Iram non perficere, iracundiæ tempus non reseruare: dolum in corde non tenere, pacem falsam non dare, caritatem non derelinquere: non iurare, ne forte periuret: veritatem ex corde, & ore proferre, malum pro malo non reddere: iniuriam non facere, sed & factas patienter sufferre. Inimicos diligere: maledicentes sibi non remaledicere, sed magis benedicere: persecutionem pro iustitia sustinere. Non esse superbum, non vinolentum, non multum edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmurosum, non detractorem; spem suam Deo committat; bonum aliquid in se cum viderit, Deo applicet, non sibi: malum vero semper à se factum sciat, & sibi deputet; diem iudicij timere, gehennam expauescere, vitam æternam omni concupiscentia spirituali desiderare: mortem quotidie ante oculos suspectam habere: actus vitæ suæ omni hora custodire: in omni loco Deum se respicere pro certo scire; cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere, & seniori spirituali patefacere. Os suum à malo, vel prauo eloquio custodire: multum loqui non amare: verba vana, aut risui apta non loqui: risum multum, aut excussum non amare. Lectiones sanctas libenter audire: orationi frequenter incumbere: mala sua præterita cum lacrimis, vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri: de ipsis malis de cætero emendare. Desideria carnis non perficere: voluntatem propriam odisse; præceptis Abbatissæ in omnibus obedire, etiamsi ipsa aliter,

quod absit, agat: memor illud Dominicum præceptum; *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite.* Non velle dici sanctum, antequam sit: sed prius esse quod verius dicatur: præcepta Dei factis quotidie adimplere: castitatem amare: nullum odire: zelum & inuidiam non habere: contentionem non amare: elationem fugere: & seniores venerari: iuniores diligere in Christi amore, pro inimicis orare: cum discordante ante solis occasum in pacem redire: & de Dei misericordia nunquam desperare. Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritualis, quæ cum fuerint à nobis die noctuque incessabiliter adimpleta, & in die iudicij reconsignata, illa merces nobis à Domino recompensabitur, quam ipse promisit, quod *oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit his qui diligunt eum.* Officina vero vbi hæc omnia diligenter operemur, claustra sunt Monasterij, & stabilitas in Congregatione.

Matt. 23.

1. Cor. 2.

Cap. IV. *Qualis esse debeat Abbatissa.*

QVanta beneuolentia diligatis Matrem quæ omnium vestrum curam gerit: & Præpositæ sine murmuratione obediatur; ne in illis caritas contristetur. Ipsæ vero vobis quæ præsunt, cum caritate & vera pietate discretionem & Regulam studeant custodire. Corripiant inquietas, pusillanimes consolentur, sustineant infirmas: semper cogitantes Deo se pro vobis reddituras rationem. Vnde & vos magis sanctè obediendo, non vestrum, sed etiam ipsarum miseremini: quæ inter vos quantum in ordinatione superiores videntur, tantum in periculo maiore versantur. Pro qua re non solum Matri, sed etiam Præpositæ, Primiceriæ, vel Formariæ cum reuerentia humiliter obedite.

Cap. V. *De Præposita Monasterij.*

PRæposita Monasterij eligatur à matre spirituali de Congregatione cum consilio seniorum suarum, sancta, sapiens, timens Deum, humilitatemque super omnia habens: & in religionis amore deuota, & Regulæ obseruatione sit cognita. Quæ Præposita ea agat cum reuerentia, quæ etiam à Matre spirituali iniuncta fuerint; nihil contra ipsius voluntatem aut ordinationem faciat; quia quantum prælata est cæteris sororibus, tanto magis eam oportet solicitè obseruare in omnibus præcepta Regulæ. Quæ Præposita, si in aliquo reperta fuerit vitio, aut elatione fuerit decepta superbiæ, aut contemptrix sanctæ Regulæ comprobata, admoneatur verbis vsque ter: si non emendauerit, adhibeatur ei correctio disciplinæ regularis: quæ si neque sic correxerit, tunc deijciatur de ordine Præpositure, & alia quæ digna est, in loco eius subrogetur. *Quod si & post hæc in Congregatione quieta & obediens non fuerit, etiam de Monasterio expellatur: aut in cella ob pœnitentiam condignam retrudatur.

Cap. VI. *Vt quæ ad conuersionem venerit non statim recipiatur.*

HÆc igitur imprimis vestro sancto Cœnobio conseruanda est norma, vt quæcumque Deo inspirante conuerti voluerit, non ei liceat statim habitum religionis assumere, nisi antea in multis experimentis fuerit voluntas illius approbata: sicut ait Apostolus: *Probate spiritus, si ex Deo* 1. Ioan. 4.

1. Theſſ. 5. *ſunt:* & alibi: *Omnia probate; quod bonum eſt tenete.* Ergo ſi perſeuerauerit pulſans, & illatas ſibi iniurias & difficultates viſa fuerit patienter portare, & perſiſtere petitioni ſuæ, annuatur ei ingreſſus: & ſit in cella vbi meditetur, & manducet, & dormiat. Et ſenior ei talis deputetur, quæ ei Regulam ſæpius legat, & curioſè intendat & ſollicita ſit, ſi reuera Deum quærit, ſi prompta eſt ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria ſuſtinenda. Prædicentur ei omnia dura & aſpera, per quæ itur ad Deum: & ſi promiſerit de ſtabilitate ſua perſeuerantiam, tunc demum poſt anni circulum in Cœnobium ingrediatur, & obedientia ac ſtabilitate promiſſa in Congregatione ſocietur. Et ſi poteſt fieri, aut nuſquam, aut difficilè in Monaſterio infantula paruula, niſi ab annis ſex aut ſeptem, quæ iam & literas diſcere, & obedientiæ obtemperare poſſit, ſuſcipiatur.

CAP. VII. *De his quæ relictis maritis ad Monaſterium veniunt qualiter recipiuntur.*

QVæ autem viduæ, aut maritis relictis, aut mutatis veſtibus ad Monaſterium veniunt, non excipiantur, niſi antea de facultatiola ſua cui voluerint chartas, aut donationes, aut venditiones faciant: ita vt nihil ſuæ poteſtati, quod peculiariter aut ordinare aut poſſidere videantur, reſeruent: propter illud Domini præceptum: *Si vis perfectus eſſe, vade,* Matt. 19. Luc. 14. *vende omnia quæ habes:* Et, *Si quis non reliquerit omnia, & ſecutus me fuerit, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Illæ verò, quæ adhuc viuis parentibus ſubſtantiam ſuam in poteſtate habere non poſſunt, aut adhuc minoris ætatis ſunt, chartas tunc facere compellantur, quando res parentum in poteſtate habere potuerint, aut ad legitimam ætatem peruenerint. Ideo hoc ſanctis animabus veſtris præcipimus, timentes exemplum Ananiæ & Saphiræ, qui cum totum ſe dixiſſent Apoſtolis obtuliſſe, partem Act. 4. obtulerunt, partem ſibi infideliter reſeruauerunt; quod ſcilicet nec decet, nec licet, nec expedit. Ancillam propriam nulli, nec Abbatiſſæ, liceat in ſuo ſeruitio habere: ſed ſi opus habuerit, Abbatiſſa iubente, de iunioribus in ſolatio ſuo accipiat.

CAP. VIII. *Vt nulli liceat rem propriam poſſidere.*

HOc præcipuè vitium radicitus amputandum eſt de Monaſterio; vt nulla præſumat aliquid proprium habere, nec quicquam dare aut accipere, vel tenere, ſine iuſſione matris, nullam omnino rem, neque tabulas, neque graphium, ſed nihil omnino: quippe quibus nec corpora ſua, nec voluntates licet habere in propria voluntate: omnia verò neceſſaria à matre Monaſterij ſperare. Nec quicquam liceat habere, quod ipſa non dederit, aut permiſerit. Omniaque omnibus ſint communia: Act. 4. vt ſcriptum eſt: *Et erant illis omnia communia.* Nec quæque ſuum aliquid eſſe dicat, aut vindicare præſumat. Quod ſi quæ hoc nequiſſimo vitio deprehenſa fuerit delectari, tribus ſuppoſitionibus pœniteat.

CAP. IX. *Vt nemo peculiare opus ſine iuſſione faciat.*

NEmo ſane cuiuſlibet operis vel artificij pro ſuo libito quicquam ſine iuſſione eligat faciendum: ſed quod faciunt in commune faciant, tam

ſancto ſtudio, & tam feruente alacritate quaſi ſibi ipſis fecerint; & quod faciunt matri præſentent, & illa cui opus fuerit diſpenſet. Quæ autem contumax extiterit, hoc quod fecit priuetur, & centum percuſſionibus pœniteat. Quæ aliquid habebant in ſæculo, quando ingrediuntur Monaſterium, humiliter illud offerant matri, communibus vſibus profuturum. Quæ autem non habuerunt, non ea quærant in Monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt.

CAP. X. *Vt nulla deſpiciat ſororem ſuam.*

ILlæ verò quæ aliquid habere videbantur in ſæculo, non faſtidiant neque deſpiciant ſorores ſuas, quæ ad illam ſanctam ſocietatem ex paupertate venerunt: nec de ſuis diuitiis ſuperbiant, quod eas Monaſterio obtulerunt, quod eis in ſæculo fruerentur. Qui prodeſt diſpergere, & dando pauperibus pauperem fieri, ſi miſera anima diabolica infletur ſuperbia? Omnes ergo vnanimiter & concorditer viuite, & honorate in vobis inuicem Deum, cuius templum eſſe meruiſtis. Quæ autem in hoc iactantiæ crimine, quod diximus, inuenta fuerit, ſuppoſitionem cum ſilentio faciat.

CAP. XI. *Vt nulli liceat ſemotam habere manſionem.*

NVlli liceat ſemotam eligere manſionem, nec habebit cubiculum, armariolum, aut aliquid huiuſmodi, quod peculiarius cum claui claudi poſſit: ſed omnes diuiſis lectulis in vna maneant domo. Quæ verò aliter agere, aut habere præſumpſerit, ſuppoſitionem ſuſtineat. Quæ autem ſenes ſunt, & infirmæ, ita illis conuenit obtemperare, & ordinare, vt non ſingulæ ſingulas cellas habeant, ſed in vna recipiantur omnes, vbi & maneant, & ſtudium habeant. Nunquam ibi, ſicut & in reliqua congregatione, altiore voce loquantur, vt extra modum à foris audiantur: quod ſi fecerint, ſuppoſitionem ſilentij, aut quinquaginta percuſſiones accipiant.

CAP. XII. *Qualiter ſenes aut infirmæ gubernandæ ſint.*

ILlud ante omnia ſancta Mater, & venerabilis quæcunque fuerit Præpoſita, etiam cuicumque cura committenda eſt infirmarum; Primiceriam etiam, vel Formariam admoneo, & conteſtor, vt vigilantiſſimè conſideretis, & ſi ſunt aliquæ de ſororibus, quæ pro eo quod aut diligentius nutritæ ſunt, aut defectiones forſitan ſtomachi frequentius patiuntur, & ſicut reliquæ abſtinere non poſſunt, aut certè cum grandi labore ieiunant, ſi illæ propter verecundiam petere non præſumunt, vos eis iubeatis à Cellerariis dari, & ipſis vt accipiant ordinetis. Et certiſſimè confidant, quod quidquid diſpenſante aut iubente ſeniore qualibet hora perceperint, in illa repauſatione Chriſtum accipiant. Et ſicut iam ſuperius diximus, infirmarum cura ante omnia & ſuper omnia adhibenda eſt; vt ſicut reuera Chriſto, ita eis ſeruiatur: quia ipſe dixit: *Infirmus fui, & viſitaſtis me*; Matt. 25.
Et, *quod feciſtis vni de his minimis fratribus meis, mihi feciſtis.* Sed ipſæ infirmæ ſorores conſiderent in timore Dei ſibi ſeruiri, & non ſuperfluitate ſua contriſtent ſorores ſuas ſeruientes ſibi: quæ tamen patienter

portandæ sunt; quia de talibus copiosior merces acquiritur. Ergo cura maxima sit Matri, ne aliqua negligentia patiantur. Quibus infirmis sit cella per se deputata: & quæ eis obsequium impendat, timens Deum ac solicita sit. Balnearum vsus infirmis quoties expedit offeratur, sanis autem, & maximè iuuenibus, tardius concedatur. Carnes verò à nulla vnquam in cibo manducentur: si fortè aliqua in desperata infirmitate fuerit, iubente & prouidente Abbatissa accipiat. Cum verò vires pristinas reparauerit, ad feliciorem redeat abstinentiæ consuetudinem. Et si hoc necessitas infirmarum exegerit, & Matri Monasterij iustum visum fuerit, cellariolum & coquinam suam infirmæ in commune habeant.

CAP. XIII. *Qualiter ad officium diuinum curratur.*

AD horam diuini officij, mox vt auditum fuerit signum, relictis omnibus quælibet fuerint in manibus, summa cum festinatione curratur; cum grauitate tamen, vt non scurrilitas inueniat fomitem. Nihil tamen operi Dei præponatur. Quæ verò nocturnis vigiliis ad Gloriam primi non occurrerit psalmi, non stet in ordine suo in choro, sed vltima omnium stet, aut in loco quem talibus negligentibus seorsum constituerit Senior: vt videatur ab ipsa, vel ab omnibus, vsque dum completo opere Dei publica satisfactione pœniteat. Ea verò, quam superius diximus, horis diurnis obseruatio conseruetur.

CAP. XIV. *De his quæ ad opus* Dei *vel ad mensam tardè occurrerint.*

QVæ signo tacto tardius ad opus Dei vel ad opera venerit, increpationi, vt dignum est, subiacebit: quæ si secundò aut tertiò admonita emendare noluerit, regulari subiaceat disciplinæ. Similiter quæ ad mensam ad primum capitulum orationis non fuerit, & occupata in aliquo per iussionem non fuerit, non permittatur ad mensam communis participationis sedere; sed sequestrata à consortio omnium reficiatur sola, sublata ei portione sua de vino. Eadem verò patiatur, quæ non fuerit præsens ad illum versum qui post cibum dicitur.

CAP. XV. *De significanda hora operis* Dei.

NVncianda hora operis Dei die noctuque sit cura Abbatissæ: aut ipsa nunciare debet, aut alicui solicitæ sorori iniungat hanc curam, vt omnia horis competentibus compleantur. Psalmos vel Antiphonas post Abbatissam ordine suo quibus iussum fuerit imponant; cantare autem & legere non præsumat, nisi quæ potest ipsum officium implere; vt ædificentur audientes: quod cum humilitate, & grauitate, & timore faciat, & cui iusserit Abbatissa.

CAP. XVI. *De Oratorio Monasterij.*

ORatorium hoc sit quod dicitur: nec ibi quicquid aliud geratur aut condatur, excepto opere Dei. Omnes cum summo silentio exeant: & agatur reuerentia Dei, vt soror quæ fortè sibi peculiariter vult orare, non præpediatur alterius improbitate. Sed & si altera vult sibi fortè secretius orare, simpliciter intret & oret, non in clamosa voce, sed in lacrymis &

intentione cordis. Ergo quæ simile opus non facit, non permittatur expleto opere Dei remanere, sicut dictum est, ne alia impedimentum patiatur.

CAP. XVII. *De disciplina psallendi in Oratorio.*

VBique credimus diuinam esse præsentiam, & oculos Domini contemplantes bonos & malos: maximè tamen hoc sine aliqua dubitatione credimus, cum ad opus diuinum assistimus. Ideo semper memores simus, quod ait Propheta: *Seruite Domino in timore*: & iterum: *psallite sapienter*: &, *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Ergo consideremus qualiter oporteat in conspectu diuinitatis & Angelorum eius esse, & sic stemus ad psallendum, vt mens nostra concordet voci nostræ. Dum in oratorio psallitur: fabulare omnino non liceat. Cum verò psalmis & hymnis vacatis Deo, id versetur in corde quod præfertur in voce, & quæ subriserit in cursu orationum, sex percussionibus; si in sonum eruperit risus, suppositionem. Psal. 2. Psal. 46. Psal. 137.

CAP. XVIII. *De reuerentia orationis.*

SI cum hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non præsumimus nisi cum humilitate & reuerentia; quanto magis Domino Deo vniuersorum cum omni humilitate & puritatis deuotione supplicandum est? Et non in multiloquio, sed in puritate cordis & compunctione lacrimarum nos exaudiri credamus. Et ideo breuis debet esse & pura oratio; nisi fortè ex affectu inspirationis diuinæ gratiæ protendatur. In conuentu tamen omnino breuietur oratio: & facto signo à Priore omnes pariter surgant.

CAP. XX. *Qualiter silentio studere debeant sorores.*

OMni tempore omnique loco silentio studere debent ancillæ Christi, maximè tamen nocturnis horis. Et ideo exeuntes à completoriis nulla sit licentia denuo loqui cuiquam aliquid, vsque mane post secundam celebratam in conuentu: quod in loco veniam petentes, ac singulæ confessionem dantes pro cogitationibus carnalibus atque turpibus: vel nocturnis visionibus, demum pariter orantes dicant: *Fiat Domine misericordia tua super nos, quemadmodum sperauimus in te.* Sic quoque vicissim dicant ad seniorem: da commeatum vestimentum mutare, & quod opus fuerit fieri. Psal. 32.

CAP. XX. *Quando vacent lectioni.*

A Secunda hora vsque ad tertiam, si aliqua necessitas vt operentur non fuerit, vacent lectioni: reliquo verò spatio diei faciant opera sua, & non se fabulis occupent, propter illud Apostoli: *Cum silentio operantes*; & illud: *In multiloquio non effugies peccatum.* Et ideo hoc vobis omnino loquendum est, quod ad ædificationem vel vtilitatem animæ pertinet: cum autem necessitas operis exegerit, tunc loquantur. Reliquis verò in vnum operantibus vna de senioribus legat: de reliquo meditatio verbi Dei de corde non cesset. Si autem, vt diximus, aliqua compellit necessitas, vt infra hunc terminum operari debeat, in arbitrio sit Matris, qualiter 2. Thes. 3. Prou. 10.

absque murmure fiat. Omnia quæcunque opera facitis, quando lectio non legitur, de diuinis scripturis semper aliquid ruminate. Nemo cum murmuratione aliquid faciat, ne simili murmuratorum iudicio pereat; secundùm illud Apostoli: *Omnia facite sine murmurationibus.* Humiles
Phil. 2. semper inuicem sitis, non solum senioribus, sed & coæqualibus & iunioribus, ne Deus superbis resistat: ne inflatæ per viam angustam transire non possint. Quicquid vobis à senioribus fuerit imperatum, sic accipite tamquam si de cælo sit ore Dei prolatum. Nihil reprehendas, nihil despicias, in nullo penitus non murmurare præsumas: quia in Monasterio seruire venisti, non imperare: obedire potius, quam iubere. Totum sanctum, totum iustum, totum vtile iudica, quicquid aut tibi, aut aliis videris imperari.

Cap. XXI. *Si omnes æqualiter debent necessaria accipere.*

Act. 4. Scriptum est: *diuidebatur singulis prout cuique opus erat:* vbi non dicimus, vt personarum, quod absit, acceptio sit, sed infirmarum consideratio: vt quæ minus indiget, agat Deo gratias & non contristetur: quæ verò plus indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro misericordia; & ita omnia membra erunt in pace. Ante omnia ne murmurationis malum pro qualicumque caussa in aliquo qualicumque verbo vel significatione appareat: quod si deprehensa quæ fuerit, districtiori disciplinæ subdatur.

Cap. XXII. *Qualis debet esse ancilla* Dei *dum castigatur.*

Qvæ pro qualibet culpa ammonetur, castigatur, corripitur, arguenti respondere non præsumat: quod si fecerit, regulari subiaceat disciplinæ. Quæ aliquid ex his quæ iubentur implere noluerit, à communione orationis, vel à mensa, secundum qualitatem culpæ, sequestrabitur.

Cap. XXIII. *Qualiter ad confessionem omnibus diebus veniant.*

INter cæteras Regulæ obseruantias hoc magis super omnia tam iuniores quam etiam seniores monemus sorores, vt assiduè & indesinenti studio tam de cogitatu, quam etiam de verbo inutili, vel opere, seu aliqua commotione animi, confessio omnibus diebus, omnibus horis, omnibusque momentis semper donetur; & matri spirituali nihil occultetur, quia statutum est hoc à sanctis Patribus, vt detur confessio ante mensam, siue ante lectulorum introitum, aut quandocunque fuerit facile, quia confessio pœnitentiæ de morte liberat. Ergo nec ipsa parua à confes-
Eccles. 1. sione sunt negligenda cogitata, quia scriptum est: *qui parua negligit, paulatim defluit.*

Cap. XXIV. De *his quæ ad lectum suum aliquid occultare præsumpserint.*

Qvæ soror ad lectulum suum, quæ ad manducandum, vel ad bibendum pertinent, præsumpserit occultare, publicè coram omnibus arguatur:

arguatur: & tunc demum palam cunctis præsentibus obiurgata suppositionem sustinere cogatur.

CAP. XXV. *De his quæ non custodierint benedictionem ad mensam, & cætera similia.*

SI comederit vel biberit non petens benedictionem, & non respondens, Amen, sex percussionibus: & quæ non signauerit cochlear quo lambit, sex: & quæ locuta fuerit comedens, non in necessitate alterius sororis, sex: vel pertuderit cultello mensam, sex: & si dixerit suum proprium aliquid, sex percussionibus emendet.

CAP. XXVI. *De his quæ in coquina aliquid effuderint.*

QVæcumque de sororibus cui solicitudo coquinandi vel ministrandi commissa est, quantulum quid effuderit, oratione in Ecclesia post expletum cursum, ita vt sorores pro ea orent, emendare statuitur. Similiter pœniteat quæ humiliationem in synaxi, id est, in cursu oblita fuerit, hæc est humiliatio in Ecclesia post finem vniuscuiusque psalmi. Simili modo quæ perdiderit micas, oratione in Ecclesia emendari cogatur. Ita tamen hæc parua pœnitentia iudicetur, si paruum quid effuderit; quod si ex negligentia, vel obliuione, seu transgressione securitatis, tam in liquidis quam in aridis amplius solito perdiderit, longa venia in Ecclesia; dum duodecim psalmos ad duodecimam canunt, prostrata nullum membrum mouens pœniteat, & quæ non custodierit ordinem ad sacrificium, sex percussionibus emendetur.

CAP. XXVII. *De his quæ sine oratione egrediuntur domo.*

QVæ egrediens domum ad orationem poscendam non se humiliauerit, & post acceptam non se signauerit, & crucem non adierit, duodecim percussionibus; & quæ orationem ante opus aut post oblita fuerit, duodecim percussionibus: aut quæ regrediens domum, orationem petens non se curuauerit intra domum, duodecim percussionibus emendetur: vel quæ facit cursus non necessarios, duodecim percussionibus emendetur.

CAP. XXVIII. *Quæ profert fabulas otiosas ad aliam, & quæ se excusauerit, & dicit consilium contra consilium.*

FAbulas otiosas proferens ad alteram, & statim semetipsam reprehendens, venia tantum sufficit: si autem non se reprehenderit, tractantes eas suppositione silentij aut quinquaginta percussionibus pœniteant: excusationem proferens cum simplicitate, quando in aliquo discutitur, & non dicit statim veniam petens, mea culpa, pœnitet me: consilium contra consilium cum simplicitate promens, quinquaginta percussionibus pœniteat.

CAP. XXIX. *De his quæ reprehendunt aliarum opera & cætera similia.*

REprehendens aliarum sororum opera aut detractans: proferens correctionem contra correctionem, hoc est castigans castigantem se, tribus suppositionibus pœniteat. Quæ soror abscondit aliquod crimen

in sorore sua vsque dum corrigatur de alio vitio vel de ipso, & tunc prius profert illud aduersum sororem suam, tribus suppositionibus: vel quæ detrahit alicui sorori, aut audit detrahentem non corrigens eam, tribus suppositionibus: & quæ aliquid cum contradictione aut tristitia promit, simili modo tribus suppositionibus pœniteat. Quæ aliquid reprehendens Præpositæ non vult indicare, vsque dum matri seniori indicet, similiter pœniteat. Quæ soror vituperat alicui sorori obsequium dandum, murmurat & dicit, non faciam nisi dicat senior aut secunda, similiter tribus suppositionibus. Quæ consanguineam suam docet aliquam decentem artem, & aliud quodlibet à seniore fuerit impositum, dixerit, melius vt lectionem discat, tribus suppositionibus pœniteat.

CAP. XXX. *De his quæ cum Præposita sua superbe contendunt.*

QVæ ad Præpositam suam audet dicere; non tu iudicabis caussam meam, sed nostra senior aut cæteræ sorores, quadraginta diebus pœniteat: nisi ipsa humiliter dicat, pœnitet me quod dixi.

CAP. XXXI. *De his quæ non postulant veniam correctæ & cætera similia.*

QVæ non postulat veniam correcta, suppositione: quæ visitauerit alias in cellis earum sine interrogatione, simili modo pœniteat: aut in coquinam post nonam ierit, suppositione: aut extra vallum, id est extra septa Monaster j sine interrogatione ierit, suppositione pœniteat.

CAP. XXXII. *Vt nulla alterius teneat manum, nec iuuenculæ se inuicem appellent.*

PRohibetur ne pro dilectione aliqua vlla alterius teneat manum, siue steterit, siue ambulauerit, siue sederit. Quod si fecerit, duodecim percussionibus emendetur. Iuuenculæ, quibus imponitur terminus, vt non se appellent inuicem: si transgressæ fuerint, quadraginta percussionibus pœniteant.

CAP. XXXIII. *Vt sedentes ad mensam taceant.*

SEdentes ad mensam taceant, & animo lectioni intendant. Cum autem lectió cessauerit, meditatio sancta de corde non cesset. Si veró aliquid opus fuerit, quæ mensæ præest solicitudinem gerat, & quod est necessarium nutu magis quam voce petat. Nec solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures audiant Dei verbum. Nam quæ loqui præsumpserit; vel viginti vel triginta percussiones accipiat. Pœnitentias veró minutas iuxta mensam si fecerit Præposita mensæ imponat, amplius quam vigintiquinque percussiones simul non dentur.

CAP. XXXIV. *Qualiter aut quibus temporibus genua flectantur.*

POenitentes sorores, & indigentes pœnitentia psalmorum, hoc est, quibus necesse est vt psalmos adhuc pro visione nocturna decantent: quia pro illusione diabolica, ac pro modo visionis viginti sex psalmos in ordine, aliæ quindecim, aliæ duodecim indigentes pœnitentia psalmos decantare debent: quamuis ergo in nocte Dominica, & tempore Quinquagesimæ genuflectant. In commune autem omnes sorores omni;

bus diebus & noctibus tempore orationum in fine omnium psalmorum genua ad orationem, si non infirmitas corporis offecerit, flectere æquo moderamine debent, sub silentio dicentes: *Deus in adiutorium meum intende; Domine ad adiuuandum me festina.* Quem versiculum postquam in oratione tacitè decantauerint, æqualiter à flexu orationis surgant, excepto diebus Dominicis, & à prima die sancti Paschæ, vsque ad Quinquagesimum diem, in quo moderatè tempore psalmodiæ humiliantes, genua non flectent. Et quando ad communionem altaris accedunt, ter se humilient.

Cap. XXXV. *Vt iurare omnino non liceat.*

IVramentum vel maledictum, velut venenum diaboli fugere & vitare contendat, quod si fecerit, duabus silentij suppositionibus, & centum percussionibus pœniteat.

Cap. XXXVI. *De Quadragesimæ obseruatione.*

LIcet omni tempore vita Monachæ Quadragesimæ debet obseruationem habere, tamen quia paucorum est ista virtus, ideo suademus istis diebus Quadragesimæ omni puritate vitam suam custodire; omnes pariter sordes, & negligentias aliorum temporum his diebus sanctis diluere. Quod tunc dignè fit, si ab omnibus vitiis temperamus; orationi cum fletibus, lectioni, & compunctioni cordis, aut abstinentiæ operam damus. Ergo his diebus augeamus nobis aliquid solito penso seruitutis nostræ orationes peculiares, ciborum & potus abstinentiam: vt vnaquæque super mensuram sibi indictam aliquid propria voluntate cum gaudio sancti Spiritus offerat Deo: id est, subtrahat corpori suo de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de scurrilitate; & cum spirituali desiderio gaudium sanctum Paschæ expectet. Hoc ipsum tamen quod vnaquæque offert, Abbatissæ suæ suggerat, & cura eius faciat oratione & voluntate. Quicquid sine matris spiritualis permissione fit, præsumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi.

Cap. XXXVII. *Quot sunt gradus humilitatis.*

PRimus humilitatis gradus est, obedientia sine mora. Hæc conuenit his, quæ nihil sibi à Christo carius aliquid existimantes, propter seruitium sanctum quod professæ sunt, seu propter metum gehennæ, vel gloriam vitæ æternæ, mox vt aliquid imperatum à maiore fuerit, ac si diuinitus imperetur, moram pati nesciunt in faciendo, de quibus Dominus dicit: *Obauditu auris obaudiuit mihi.* Psal. 17.
Et idem dicit doctoribus: *Qui vos audit, me audit.* Matt. 10.
Ergo tales relinquentes statim quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes, mox exoccupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes, vicino obedientes pede, iubentis vocem factis sequuntur, vel vno momento prædictæ senioris iussione etiam contraria sustinere debere. Dicit ex persona sufferentium: *propter te mortificamur tota die,* Psal. 43.
æstimatæ sumus vt oues occisionis; & securæ de spe retributionis diuinæ, subsequuntur gaudentes, & dicentes: *Sed hæc omnia superamus propter eum, qui* Rom. 8.
dilexit nos, & eadem alio loco scriptura dicit: *Probasti nos Deus, igne nos* Psal. 65.
examinasti sicut examinatur argentum: & induxisti nos in laqueum, posuisti

tribulationes in dorso nostro. Et vt ostendat sub Priore debere nos esse, subsequitur dicens: *Imposuisti homines super capita nostra.* Ideo angu-
Matt. 7. stam viam arripiunt, vnde Dominus dicit: *Angusta via est, quæ ducit ad vitam.* Vt non suo arbitrio viuentes, vel desideriis suis & voluptatibus obedientes, sed ambulantes alieno iudicio & imperio, in Cœnobio degentes seniorem sibi præesse desiderant. Sine dubio hæ tales illam Domini
Ioan. 5. imitantur sententiam, quæ dicit: *Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me* Sed hæc ipsa obedientia tunc acceptabilis erit Deo, & dulcis hominibus, si quod iubetur non trepidè, non tardè, aut cum murmurio, vel cum responsione nolentis efficiatur: quia obedien-
Matt. 10. tia quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur, ipse enim dixit: *qui vos audit, me audit.* Nam si talis non fuerit obedientia, non erit acceptabi-
Luc. 14. lis Deo, qui ait; *& qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non*
Ioan. 12. *est me dignus.* Et ideo dicit de digno discipulo: *vt vbi ego sum, ibi & minister meus mecum erit.*

Cap. XXXVIII.

Secundus humilitatis gradus est, propriam quæque non amare voluntatem, & desideria sua non debet implere: sed vocem illam Domi-
Ioan. 6. ni factis imitetur, dicentis: *Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui me misit,* item dicit scriptura: *Voluntas habet pœnam, & necessitas parit coronam.*

Cap. XXXIX.

Tertius humilitatis gradus est, vt quæque pro Dei amore omni obedientia se subdat maiori: imitans Dominum, de quo dicit Aposto-
Phil. 2. lus: *factus obediens vsque ad mortem.*

Cap. XL.

Quartus humilitatis gradus est, si in ipsa obedientia duris & contrariis rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniuriis, tacita conscientia pœnitentiam amplectatur; vt sustinens non lassescat vel discedat, di-
Matt. 10. cente sancta scriptura: *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit,*
Psal. 26. & item; *Confortetur cor tuum, & sustine Dominum.*

Cap. XLI.

Quintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconsè commissa per humilem confessionem seniori suæ non celauerit: hortans nos de hac re scriptura
Psal. 36. dicit: *Reuela Domino vitam tuam, & spera in eum.* Et iterum dicit:
Psal. 105. *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia*
Psal. 31. *eius.* Et item Propheta. *Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitias meas non abscondi. Dixi, pronunciabo aduersus me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.*

Cap. XLII.

Sextus humilitatis gradus est, si omni vtilitate vel extremitate contenta sit Monacha, & ad omnia quæ sibi iniunguntur, velut opera-
Psal. 72. rium malam se iudicet & indignam: dicens sibi cum Propheta: *Ad ni-*

bilum redacta sum, & nesciui: vt iumentum facta sum apud te, & ego semper tecum.

CAP. XLIII.

Septimus humilitatis gradus est, si omnibus se inferiorem & viliorem, non solum sua lingua pronunciet, sed ex intimo cordis credat affectu humilians se, & dicat cum Propheta: *Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Exaltata sum, & humiliata, & confusa*, & item: *Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam mandata tua.* Psal. 21. Psal. 87. Psal. 118.

CAP. XLIV.

Octauus humilitatis gradus est, si nihil agat Monacha, nisi quod communis Monasterij Regula, vel maiorum cohortantur exempla.

CAP. XLV.

Nonus humilitatis gradus est, vt linguam ad loquendum prohibeat Monacha, & taciturnitatem habens vsque ad interrogationem non loquatur: dicente scriptura, quia *in multiloquio non effugietur peccatum*; Prou. 10.
& quia *vir linguosus non dirigetur super terrram.* Psal. 139.

CAP. XLVI.

Decimus humilitatis gradus est, si non sit facilis ac prompta in risu, quia scriptum est. *Stultus in risu exaltat vocem suam.* Eccl. 21.

CAP. XLVII.

Vndecimus humilitatis gradus est, si cum loquitur Monacha, leniter & sine risu, humiliter & cum grauitate vel pauca verba & rationabilia loquatur, & non sit clamosa in voce, sicut scriptum est: *Sapiens verbis innotescit paucis.*

CAP. XLVIII.

Duodecimus humilitatis gradus est, si non solum corde, sed etiam corpore Monacha humilitatem videntibus se semper indicet: id est, in opere, in oratorio, in Monasterio, in horto, in via, vel vbicumque sedens, ambulans, vel stans inclinato sit semper capite, defixis in terra aspectibus, ream se omni hora de peccatis suis existimans, iam se tremendo iudicio Dei repræsentari existimet: dicens sibi in corde semper illud, quod Publicanus ille Euangelicus fixis in terram oculis dixit: *Domine non sum dignus ego peccator leuare oculos meos ad cælum.* Et item cum Propheta: *incuruatus & humiliatus sum vsquequaque.* Ergo his omnibus humilitatis gradibus ascensis Monacha ad caritatem Dei perueniat illam, quæ *perfecta foras mittat timorem*: per quam vniuersa, quæ prius non sine formidine obseruabat, absque vllo labore velut naturaliter ex consuetudine incipiet custodire: non iam timore gehennæ, sed amore Christi, & consuetudine ipsa bona, & dilectione virtutum: quam Dominus iam in operarium suum mundum à vitiis & peccatis Spiritu sancto dignatus est demonstrare. Luc. 18. Psal. 118. 1. Ioan. 4.

CAP. XLIX. *De taciturnitate.*

Silentij regula diligenter custodienda decernitur; quia scriptum est: *Cultus autem iustitiæ silentium & pax*; & ideo ne reatus de verbosi- Isa. 32.

tate conquiratur, exceptis vtilitatibus ac necessariis, opus est vt taceatur.
Prou. 10. Quia iuxtà scripturam, *in multiloquio non deerit peccatum*; & alibi ait:
Psal. 38. *Posui ori meo custodiam: obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis.* Hic ostendit Propheta, si à bonis eloquiis interdum propter taciturnitatem debet tacere, quanto magis à malis verbis propter pœnam debet cessare? Tacendum igitur est, & cum cautela & ratione loquendum: ne aut detractiones, aut tumidæ contradictiones in loquacitatem vitiosam ac superfluam prorumpant. Ergo quamuis de bonis & sanctis ædificationum eloquiis, perfectis Christi sororibus propter taciturnitatis grauitatem rara
Prou. 10. loquendi concedatur licentia. Quia vt superius diximus; *in multiloquio*
Psal. 14. *non effugies peccatum*; & alibi: *Mors & vita in manibus linguæ.* Et si altiori voce præsumpserit, duabus silentij suppositionibus, aut quinquaginta percussionibus pœniteat: & si iterare præsumpserit, centum. Scurrilitates vero, vel verba otiosa & risum mouentia æterna clausura in omnibus locis damnamus, & ad tale eloquium famulæ Christi aperire os non permittimus.

Cap. L. *De custodia oculorum.*

NVlla in vobis concupiscentia oculorum cuiuscunque viri diabolo instigante consurgat. Ne dicatis vos animos habere pudicos, si oculos impudicos habeatis: quia impudicus oculus impudici cordis est nuntius. Nec putare debet quæ in virum non simpliciter conuertit aspectum, ab aliis se non videri cum hæc facit. Videtur omnino à quibus videri se non arbitratur. Sed etsi lateat, vt à nemine hominum videatur, quid faciet de illo superinspectore. cui latere omnino non potest? Timeat ergo displicere Deo, cogitet ne malè placeat viro. Quando ergo simul statis, si aut Prouisor Monasterij, aut aliquis cum eo virorum superuenerit, inuicem vestram pudicitiam custodite. Deus enim qui habitat in vobis, etiam isto vos modo custodit. Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus, quod vestrum decet propositum.

Cap. LI. *Vt peccatum alterius non celetur.*

SI quam verò liberius quàm decet agere videritis, matri in notitiam ponite. Nec vos iudicetis esse maleuolas, quando hoc sancto animo indicatis; magis enim innocentes non estis, & peccati ipsius participes vos facitis, si sororem vestram, quam castigando corrigere potuistis, tacendo perire permittatis. Si enim vulnus haberet in corpore, aut esset à serpente percussa, & vellet hoc occultare, dum timet secari, nonne hoc crudeliter taceretur, & misericorditer proderetur? Quanto magis ergo consilia diaboli & insidias illius manifestare debuistis: ne in deterius vulnus peccati augeatur in corde, & concupiscentiæ malùm diutius nutriatur in pectore? Et hoc facite cum dilectione sororum, & odio vitiorum.

Cap. LII. *Vt inter se litigare, vel conuitia dicere non debeant.*

ET quamuis non solum cogitari, sed omnino nec credi debeat, quod sanctæ Virgines duris sermonibus per conuitia mordeant se: tamen si fortè, vt se habet humana fragilitas, in tantum nefas aliquæ de sororibus

ausæ fuerint diabolo instigante prorumpere, vt aut furtum faciant, aut in se inuicem manus mittant, iustum est, vt legitimam disciplinam accipiant, à quibus Regulæ instituta violantur. Necesse est enim, vt in eis impleatur illud, quod de indisciplinatis filiis per Salomonem prædixit Spiritus sanctus: *Qui diligit filium suum, assiduat illi flagellum.* Et iterum: *tu virga eum cædis, animam illius de inferno liberabis.* Disciplinam tamen ipsam in præsentia Congregationis accipiant, pro illo Apostoli: *Peccantes coram omnibus corripe.* Lites nullas habeatis, secundum illud Apostoli: *Seruum Domini non oportet litigare.* Si seruum Domini litigare non conuenit, quanto magis ancillam Dei non expedit? cuius quo verecundior est sexus, tanto animus debet esse modestior. Aut si fuerint, quam celerius finiantur: ne ira crescat in odium, & festuca conuertatur in trabem, & efficiatur anima homicida. Sic enim legitis: *Qui odit fratrem suum homicida est.* Et, *leuantes sanctas manus suas sine ira & disceptatione.* Quæcunque conuitio, vel maledicto, vel etiam crimine obiecto læserit sororem suam, meminerit culpam satisfactione purgare. Quod vitium si iterare præsumpserit, districtione seuerissima feriatur, vsquequo per satisfactionem recipi mereatur. Iuniores præcipuè senioribus deferant. Si autem, vt fieri solet, stimulante diabolo inuicem se læserint, inuicem sibi veniam petere, & debita relaxare debebunt: propter orationes, quas vtique quantum crebriores, tantum puriores habere debent. Quod si illa, cui veniam petierit, indulgere sorori suæ noluerit, à communione separetur, & timeat illud: *Quod si non dimiserit, non dimittetur ei.* Quæ autem nunquam vult petere veniam, aut ex animo non petit; aut cui petitur, si non admittat, sine causa in Monasterio esse videtur. Attamen vsquequo satisfaciat pœnitendo, & sorori suæ relaxet, nunquam in Congregatione societur. Proinde vobis à verbis durioribus parcite: quæ si emissa fuerint, non pigeat ex ipso ore proferre medicamentum, vnde facta sunt vulnera. Quando autem vos, quæ Præpositæ estis, necessitas disciplinæ pro malis moribus coercendis dicere verba dura compellit, si etiam in ipsis modum vos excessisse fortasse sentitis, non à vobis exigitur vt veniam postuletis; ne apud eas, quas oportet esse subiectas, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda venia est ab omnium Deo, qui nouit etiam, quam plus iustè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.

Eccl. 30. Prou. 23. 1. Tim. 5. 2. Tim. 2. 1. Ioan. 3. 1. Tim. 2. Mat. 6.

CAP. LIII. *Vt nulla à parentibus suis sine iussione aliquid accipiat.*

NVllatenus liceat sorori à parentibus suis, neque à quoquam hominum, nec sibi inuicem literas, eulogias, vel quælibet munuscula accipere aut dare sine præcepto Abbatissæ. Quod si etiam à parentibus suis ei quicquam directum fuerit, non præsumat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit matri; quod si iusserit suscipi, in ipsius sit potestate, aut ei, si necesse est, aut cui illud iubeat dare. Quæcumque autem, quod Deus non patiatur, in tantum progressa fuerit malum, vt occultè literas ab aliquo, aut quælibet mandata aut munuscula accipiat, si hoc vltrò confessa

fuerit, indulgentiam mereatur, & oretur pro ea. Si autem celans proditur vel conuincitur, secundum instituta Monasterij Regulæ grauius emendetur. Simili etiam districtioni subiaceat, si vel ipsa cuicunque literas, aut munuscula transmittere sacrilegio ausu præsumpserit. Pro affectu tamen parentum aut cuiusque notitia, si aliquas transmittere voluerit literas, aut eulogias panis, matri suggerat, & si ipsa permiserit, per Posticiarias det; & ipsæ de nomine illius transmittant cui voluerit ipsa; sine Præposita, aut Posticiaria per se nulla præsumat nec dare, nec accipere à quoquam, quod si præsumpserit, tribus suppositionibus pœniteat.

CAP. LIV. *Vt nulla cuiuslibet alterius filiam in Baptismo excipiat.*

NVlla cuiuslibet filiam in Baptismo neque diuitis neque pauperis præsumat excipere. Neque ad enutriendum, neque ad docendum nobilium vel pauperum filiæ recipiantur, nisi quæ in Monasterio sub habitu religionis, sicut & reliquæ, perseuerent.

CAP. LV. *Qualiter Prouisores Monasterij, vel reliqui viri intra Monasterium debeant introire.*

ANte omnia propter custodiendam famam vestram nullus virorum in secretam partem Monasterij, aut in oratorium introeat, excepto Episcopo, Prouisore, & Presbytero, & Diacono, & vno vel duobus Lectoribus, quos & ætas & vita commendat, qui aliquoties Missas facere debeant. Cum verò aut tecta retractanda sunt, aut ostia, aut fenestræ sunt componendæ, aut aliquid huiusmodi reparandum artifices tantum & serui ad operandum, si aliqua necessitas extiterit, cum Prouisore introeant; sed nec ipsi sine scientia aut permissu matris. Ipse vero Prouisor in interiorem partem Monasterij, nisi pro his vtilitatibus quas superius diximus, nunquam introeat; & aut nunquam aut difficile sine Abbatissa, aut alio honestissimo teste: vt sanctæ secretum suum, sicut decet & expedit, habeant.

CAP. LVI. *Vt neque matronæ seculares ingredi permittantur, vel puellæ.*

MAtronæ etiam seu puellæ seculares, siue viri nobiles atque ignobiles in seculari habitu constituti, qui vel ob visitationes parentum, vel orandi seu inuisendi gratia ad Monasterium veniunt, intus aliter introire non permittantur, nisi hi, qui religiosi & Deum timentes esse videntur, & quos Mater Monasterij ob vitæ meritum dignos iudicauerit. Cumque partes quas ipsa voluerit circumierint, protinus aut in salutatorium, aut ad portam cedeant; vbi deinceps, si Abbatissæ visum fuerit, illa si voluerit præsente vel reliquis, eulogias accipiant, aut reliquum quod offerre decreuerint. Hæ vero quæ ministrant & omnes non alibi nisi in refectorio, vbi decretum est, aliquid accipere præsumant.

CAP.

CAP. LVII. *Qualiter Abbatissa in salutatorium ad salutandum exeat, vel qualiter ancillæ Domini suos parentes debeant salutare.*

OBseruandum est etiam ne Abbatissa ad salutandum in salutatorium sine digno honore suo, hoc est, sine duabus aut tribus sororibus senioribus procedat. Similiter & reliquæ sorores ad salutandum parentes vel quoslibet Religiosos, sine duabus aut tribus testibus, quas Abbatissa iusserit, non procedant. Nec sola cum solo loqui vel momento temporis permittatur, nec vestimenta eorum ad lauandum vel tingendum, aut custodiendum, vel ad consuendum accipiant. Si quæ tamen de alia ciuitate ad requirendam filiam suam, aut ad Monasterium visitandum venerit, si Religiosa est, & Abbatissæ visum fuerit, debet ad conuiuium vocari; reliquæ verò penitus nunquam. Quia sanctæ Virgines & deuotæ magis Christo vacantes pro vniuerso populo orare debent, quam corporalia conuiuia præparare. Si quis vero germanam aut filiam suam, vel quamlibet parentem aut sibi cognatam videre voluerit, præsente Præposita vel qualibet seniore ei colloquium non negetur. Episcopi, Abbates, vel reliqui Religiosi, quos magna vita commendat, si petierint, debent caussa orationis introire. Obseruandum est etiam, vt ianua Monasterij opportunis horis salutantibus pateat.

CAP. LVIII. *Vt conuiuium nulli præparetur.*

COnuiuium etiam his personis, hoc est, Episcopis, Abbatibus, Monachis, Clericis, secularibus viris; mulieribus in habitu secularium, nec Abbatissæ parentibus nec alicuius sanctimonialis, nunquam nec in Monasterio, nec extra Monasterium præparetis. Nec Episcopo huius ciuitatis, nec Prouisori quidem ipsius Monasterij conuiuium faciatis, neque Abbatissa, aut quælibet vlla ex sororibus conuiuium Episcopi, aut parentis, vel cuiuslibet personæ, nullo vnquam tempore interius siue exterius Monasterij adire præsumat. Sed si aliquis tam de parentibus propinquis, vel quicunque eis voluerit impendere aliquid, quantum decreuerit per Portarias in Monasterium transmittat; & ipsæ per se secundum sanctam consuetudinem sibi, vt expedit, præparent.

CAP. LIX. *Ne Abbatissa extra congregationem reficiat.*

ABbatissa, nisi inæqualitate aliqua aut infirmitate, vel occupatione compellente, extra congregationem suam penitus non reficiat.

CAP. LX. *Quales ad posticium eligi debeant.*

AD portam Monasterij ponatur soror senex & sapiens, quæ sciat accipere responsum aut reddere: cuius maturitas eam non sinat vagari. Quæ Portaria cellam debet habere iuxta portam, aut duas aut tres iuniores in suo solatio; vt venientes semper præsentem inueniant, à qua responsum accipiant. Pro qua re omnes quæ posticium obseruauerint contestor coram Deo & Angelis eius, vt nihil de Monasterio permittant dari, vel à foris in Monasterium intus acquiescant excipi, extra conscientiam vel consilium Abbatissæ. Tamen vt assolet, Abbatissa cum à salutatoribus occupata fuerit, Posticiariæ præpositæ ostendant quodcunque exhibitum fuerit.

Quam rem si implere neglexerint, & illæ Posticiariæ, & illæ quæ excipiunt, propter transgressionem sanctæ Regulæ districtionem Monasterij grauissimam sustinebunt.

CAP. LXI. *De Celleraria Monasterij qualiter esse debeat.*

CElleraria Monasterij eligatur de Congregatione sapiens, maturis moribus, sobria, non multum edax, non elata, non iniuriosa, non tarda, non prodiga, sed timens Deum: quæ omni Congregationi sit vt mater; curam gerat de omnibus: sine iussione Abbatissæ nihil faciat; quæ iubentur custodiat: sorores non contristet. Si qua soror fortè aliqua irrationabilia postulat, non spernendo eam contristet; sed rationabiliter cum humilitate malè petenti deneget. Animam suam custodiat: memor semper
1. Tim. 3. illud Apostolicum: *Quia qui bene ministrat, gradum sibi bonum acquirit.* Infirmarum, infantium cum omni solicitudine curam gerat: sciens sine dubio quia pro his omnibus in die iudicij rationem reddditura est. Omnia vasa Monasterij cunctamque substantiam, ac si altaris vasa sacrata conspiciat. Nihil ducat negligendum: neque auaritiæ studeat, neque prodiga sit, vel extirpatrix substantiæ Monasterij: sed omnia mensuratè faciat, & secundum iussionem Abbatissæ. Humilitatem ante omnia habeat; & cui substantia non est, quod tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus;
Eccl. 8. vti scriptum est: *Sermo bonus super datum optimum.* Omnia quæ ei iniunxerit Abbatissa, ipsa habeat sub cura sua: à quibus eam prohibuerit, non præsumat. Sororibus constitutam annonam sine aliquo typho aut mora offerat, vt non scandalizentur; memor diuini eloquij, quid mereatur, qui
Matt. 8. scandalizauerit vnum de pusillis. Si congregatio maior fuerit, solatia ei dentur, à quibus adiuta & ipsa æquo animo impleat officium sibi commissum. Horis competentibus & dentur quæ danda sunt, & petantur quæ petenda sunt; vt nemo conturbetur neque contristetur in domo Dei.

CAP. LXII. *De ferramentis, aut alijs rebus Monasterij, vel vestibus.*

SVbstantiæ Monasterij in ferramentis vel vestibus, seu quibuslibet rebus, prouideat Abbatissa sorores de quarum vitæ moribus secura sit: & ei singula, vt vtile iudicauerit, consignet custodienda atque recolligenda. Ex quibus Abbatissa breuem teneat: & dum sibi in ipsa assignata sorores vicibus succedunt, sciat quid dat, aut quid recipit. Quæ cellario siue canauæ, siue vestibus, vel codicibus, aut posticio, vel lanipendio præponuntur, super Euangelio claues accipiant, & sine murmurio seruiant reliquis. Si quæ verò vestimenta, calceamenta, vtensilia negligenter expendenda vel custodienda putauerit, tamquam interuersor rerum Monasterij seuerius corrigatur. Indumenta verò cum ipsa noua accipiunt, si vetera necessaria non habuerint, Abbatissæ refundant, pauperibus aut incipientibus iunioribus dispensanda.

CAP. LXIII. *Vt ornamenta, vel varia opera in Monasterio non fiant.*

MOneo specialius, vt vestimenta lucida, vel cum purpura, vel bebrina nunquam in vsu habeatis, nisi tantum laia & lactina. Plumaria orna-

menta & omne polymitum nunquam in Monasterio fiant, nec vlla tin-ctura, nisi nigra tantum, si necessitas fuerit; propter illud Apostoli: *Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit.* 2. Tim. 2. Lectualia verò ipsa simplicia sint. Nam satis indecorum est, si in lecto religiosæ stragula secularia, aut tapetia picta resplendeant. Argentum in vsu vestro non habeatis, absque ministerio oratorij.

Cap. LXIV. *Vt capita qua mensura ligentur.*

CApita nunquam altiora ligentur, nisi quomodo in hoc loco mensuram de incausto fecimus.

Cap. LXV. *Quomodo dormire debent.*

SIngulæ per singula lecta dormiant: lectisternia pro modo conuersationis secundum dispensationem matris accipiant. Si potest fieri omnes in vno loco dormiant: si autem multitudo non sinit, denæ aut vicenæ cum senioribus, quæ super eas solicitæ sint, pausent. Luminaria iugiter in eadem cella ardeant vsque mane. Vestitæ dormiant & cinctæ cingellis, vt præparatæ sint ad opus diuinum semper, & facto signo absque mora surgentes festinent inuicem se præuenire ad opus Dei: cum omni tamen grauitate, & modestia. Adolescentes sorores iuxta se non habeant lectos; sed permixtæ cum senioribus. Surgentes vero ad opus Dei inuicem se moderatè cohortentur, propter somnolentarum excusationes.

Cap. LXVI. *De ordine Congregationis.*

ORdines suos in Monasterio ita conseruent, vt conuersionis tempus, vt vitæ meritum discernit: atque senior non conturbet gregem sibi commissum, neque libera vtens potestate iniustè disponat aliquid; sed cogitet semper quia de omnibus iudiciis & operibus suis redditura est Deo rationem. Ergo secundum ordines, quos constituerit, vel habuerit, ipsæ sorores sic accedant ad pacem, ad vnionem, ad psalmum componendum, in choro standum; & in omnibus omnino locis ætas non discernatur in ordine, nec præiudicet: quia Samuel & Daniel pueri Presbyteros iudicauerunt. Ergo extra has, quas vt diximus altiori consilio Mater prætulerit, vel degradauerit certis ex causis, reliquæ omnes vt conuertuntur, ita sint; vt verbi gratia, quæ secunda hora diei venerit in Monasterium, iuniorem se nouerit esse illa quæ prima hora venerit diei, cuiusque ætatis aut dignitatis sit. Iuuenculæ per omnia ab omnibus disciplina teneantur. Iuniores igitur Priores suas honorent: Priores iuniores suas diligant. In ipsa appellatione nominatim nulli liceat aliam puro nomine appellare: sed Priores iuniores suas Sorores nominent; Iuniores Priores suas Nonnas vocent; quod intelligitur materna reuerentia. Vbicunque autem sibi obuiant sorores, iunior à Priore benedictionem petat: transeunte maiore minor surgat, & det ei locum sedendi, nec præsumat iunior consedère, nisi ei præcipiat senior: vt fiat quod scriptum est: *Honore inuicem præuenientes.* Rom. 12.

Cap. LXVII. *De septimanarijs coquinæ.*

SOrores sibi inuicem seruiant. In omni ministerio corporali, tam in coquina, vel quicquid quotidianus exegerit vsus, vicibus sibi, excepta

Matre seu Præposita, succedere debent. Nulla excusetur à coquinæ officio, nisi aut ægritudine, aut in causa grauis vtilitatis aliqua occupata fuerit, quia exinde maior merces conquiritur. Imbecillibus autem procurentur solatia, vt non cum tristitia hoc faciant: sed habeant omnes solatia, secundum modum Congregationis, aut positionem loci. Egressura de coquina vasa ministerij munda & sana Cellerariæ consignet, quæ Celleraria iterum intranti consignet, vt sciat quod dat, aut quod recipit. Septimanariæ autem ante vnam horam refectionis accipiant singulos biberes & panem, vt hora refectionis sine murmuratione & graui labore seruiant sororibus suis. In diebus autem solemnibus vsque ad Missas sustineant.

CAP. LXVIII. *Si sorori impossibilia iniungantur.*

SI sorori aliqua forte grauia aut impossibilia iniunguntur, suscipiat quidem iubentis imperium cum omni mansuetudine & obedientia. Et si omnino virium suarum mensuram viderit pondus oneris excedere, impossibilitatis causas ei quæ sibi præest patienter & opportunè suggerat, non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo. Quod si post suggestionem suam in sua sententia Prioris imperium perdurauerit, sciat iunior ista sibi expedire, & ex caritate confidens de adiutorio Dei obediat.

CAP. LXIX. *Qualis debet esse modus excommunicationis.*

SEcundum modum culpæ, & excommunicationis vel disciplinæ debet extendi mensura. Qui culparum modus in Abbatissæ pendeat iudicio. Si qua tamen soror in leuioribus culpis inuenitur, à mensæ participatione priuetur. Priuatæ autem à mensæ consortio ista erit ratio, vt in oratorio psalmum aut Antiphonam non imponat, neque lectionem recitet, vsque ad satisfactionem: refectionem autem cibi post sororum refectionem sola accipiat; vt si, verbi gratia, sorores reficiunt sexta hora, illa nona: si vero sorores nona, illa vespera, vsque dum satisfactione congrua veniam consequatur.

CAP. LXX. *De grauioribus culpis.*

SI qua autem soror grauioris culpæ noxa tenetur, suspendatur à mensa simul & ab oratorio: & nulla ei soror in vllo coniungatur consortio, neque in colloquio; sola sit ad opus sibi iniunctum persistens in pœnitentiæ luctu; sciens illam terribilem Apostoli sententiam, dicentis: *traditum huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in diem Domini.* Cibi autem perceptionem sola percipiat, mensura vel hora qua prædixerit Abbatissa ei competere; neque à quaquam benedicatur transeunte, nec cibus qui ei datur.

1. Cor. 5.

CAP. LXXI. *De his quæ iunguntur sine iussione excommunicatis.*

SI qua soror præsumpserit sine iussione Abbatissæ sorori excommunicatæ quolibet modo se iungere, aut loqui cum ea, vel mandatum ei dirigere, similem sortiatur excommunicationis vindictam.

CAP. LXXII. *Qualis debet esse solicitudo circa excommunicatas.*

OMnem solicitudinem & curam gerat mater circa delinquẽtes sorores: quia *non est opus sanis medicus, sed male habentibus;* & ideo vti debet

Matt. 9.

omni modo vt sapiens medicus: immittere quasi occultas consolatrices, id est seniores & sapientiores sorores, quæ quasi secretè consolentur sororem fluctuantem, & prouocent illam ad humilitatem & satisfactionem; & consolentur eam, *ne abundantiore tristitia absorbeatur:* sed sicut ait Apostolus: *consummetur in ea caritas*, & oretur pro ea ab omnibus. 2. Cor. 2.

CAP. LXXIII. *De his quæ sæpius correctæ non emendauerint.*

SI qua soror pro qualibet culpa frequenter correpta, si etiam excommunicata non emendauerit, acrior ei accedat correctio; id est, vt verberum in eam vindicta procedat. Quæ si nec ita correxerit, aut fortè quod absit in superbiam elata etiam defendere voluerit opera sua, tunc mater faciens vt sapiens medicus, si exhibuit fomenta, si vnguenta adhortationum, si medicamenta scripturarum diuinarum, si ad vltimum vltionem excommunicationis, vel plagas virgarum; etiamsi viderit nihil suam præualere industriam, adhibeat etiam quod maius est, suam & omnium sororum orationem pro ea: vt Dominus qui omnia potens est operetur salutem circa infirmam sororem. Quæ si nec isto modo sanata fuerit, tunc iam vtatur ferro abscissionis, vt ait Apostolus: *Auferte malum ex vobis ipsis.* Et 1. Cor. 5.
iterum: *infidelis si discedit, discedat*; vt ne vna ouis morbida totum gre- Ibid. 7.
gem contaminet. Aut tamdiu in cella retrudatur, quousque bona voluntas illius cognoscatur.

CAP. LXXIV. *Vt non præsumat altera aliam defendere.*

CAueatur omnino, ne qualibet occasione præsumat altera aliam defendere sororem in Monasterio, aut quasi tueri, etiam si qualibet consanguinitatis propinquitate iungantur: nec quolibet modo id à sororibus præsumatur: quia exinde grauissima occasio scandalorum oriri potest. Quod si qua hæc transgressa fuerit, tribus suppositionibus pœniteat.

CAP. LXXV. *De ordine quo psallere debeant.*

DE Synaxi, id est, de cursu psalmorum & orationum modo Canonico iuxta normam Regulæ nostræ quædam in breue sunt distinguenda. Ab octauo Kalend. Octobris crescit cursus vsque ad summum eius viginti quinque choris: quas tota hyeme, quæ à Kalendis Nouembris incipit, & finit in Kalendis Februarij, cantandas in nocturnis vigiliis per noctem Sabbati & Dominicæ patres nostri sanxerunt. Duodecim verò choræ in hyeme omni nocte cantandæ sunt, vsque ad octauo Kalendas Aprilis: & post hyemem quindecim choræ in sacris Martyrum vigiliis. Et sicut crescit, ita etiam decrescit quinque choris: quæ in primo Sabbato quinque choræ augendæ sunt, vt sint viginti, per alium autem Sabbatum vna chora augenda est vsque ad Kalendas Nouembris, vsque totus cursus compleatur, id est, viginti quoque choræ psalmorum: qui per tres menses hyemis, numerus complendus est in duabus supradictis noctibus, & post hos decrescit per Sabbatum. Primo Sabbato quinque choræ, & singula per alterna Sabbata: quia longius spatium est ad finem hyemis vsque ad æquinoctium veris, in cursu decrescendo, quam crescendo, ideo per alterna Sabbata singulæ decidant choræ, vsque octauo Kalendas Aprilis.

Duodecim namque choræ tempore æstatis in sanctarum noctium cursu, id est Sabbati & Dominicæ, cantandæ sunt. Octo verò semper reliquis noctibus de æquinoctio veris in æquinoctium cantandæ sunt, id est, per sex menses. De æquinoctio veris in æquinoctium autumni, viginti quatuor psalmi canendi sunt. In omni loco & opere silentij regula magnopere custodire censetur, vt omni, quantum valuerit humana fragilitas, quæ ad vitia præcipitare solet cursu oris, mundemur vitio: ædificationemque potius proximorum siue proximarum, pro quibus Saluator noster Iesus Christus sanctum effudit sanguinem; quam dilacerationem absentium in pectore conceptam, & quam otiosa passim verba ore promamus, de quibus iusto sumus retributori rationem reddituri.

Cap. LXXVI. *Quibus horis reficiant sorores.*

A Sancto Pascha vsque ad Pentecosten ad sextam reficiant sorores, & ad seram cœnent. A Pentecoste autem tota æstate, si labores manuum graues non fuerint, aut nimius feruor æstatis non perturbat, quarta & sexta feria ieiunent vsque ad horam nonam; reliquis diebus ad sextam prandeant: qua mensura prandij in Abbatissæ sit prouidentia & arbitrio, & sic omnia temperet atque disponat, qualiter animæ saluentur, & quod faciunt sorores absque vlla murmuratione faciant. A Kalendis autem Februarij vsque ad Kalendas Nouembris secunda, quarta, sexta ieiunandum est. A Kalendis autem Nouembris vsque ad Natalem Domini, exceptis festiuitatibus, omnibus diebus ieiunare oportet. A sancta verò Epiphania vsque ad caput Quadragesimæ, quarta & sexta feria ieiunandum est. A Quadragesima verò vsque in sanctum Pascha ad vesperum reficiant. Ipsa autem vespera sic agatur, vt lumine lucernæ non indigeant reficientes, sed luce adhuc diei omnia consummentur.

Cap. LXXVII. *De electione Abbatissæ.*

QVoties sancta Abbatissa ad Deum migrauerit, nulla ex vobis carnali affectu, aut pro natalibus, aut pro facultatibus, aut pro parentela aliquam minus efficacem fieri velit; sed omnes inspirante Deo vnanimiter sacram ac spiritualem eligite, quæ & Regulam Monasterij possit efficaciter custodire, & superuenientibus responsum cum ædificatione & compunctione, & cum sancto affectu sapienter valeat reddere. Vt omnes homines, qui vos cum grandi fiducia pro sua ædificatione expetunt, Deum vberius benedicant, & de vestra electione, & de illius quam elegistis conuersatione spiritaliter gratulentur. Illud etiam, quod non credo, nec Deus pro sua misericordia fieri patiatur, si quocumque tempore qualibet Abbatissa de huius Regulæ institutione aliquid immutare aut relaxare tentauerit; vel pro parentela, vel pro qualibet conditione subiectionem vel familiaritatem Pontificis huius ciuitatis habere voluerit, Deo vobis inspirante ex nostro permisso in hac parte cum reuerentia & grauitate resistite, & hoc fieri nulla ratione permittite. Te verò sanctam ac venerabilem Monasterij Matrem, & te Præpositam sacræ Congregationis coram Deo & Angelis eius admonemus & contestamur, vt nullius vn-

quam vel minæ, vel oblocutiones, & [illegible] molliant animam vestram, & aliquid de sanctæ ac spiritalis Regulæ institu[illegible] [illegible]ionaris. Credo tamen de Dei misericordia, quod non pro aliqua negligentia reatum incurrere, sed pro sancta & Deo placita obedientia ad æternam beatitudinem possitis feliciter peruenire. Amen.

Explicit Regula à Donato collecta.

CVIVSDAM PATRIS REGVLA AD VIRGINES.

DE CVIVSDAM PATRIS REGVLA veterum testimonia.

S. BENEDICTVS Anianæ Abbas in Concordia Regularum singulis fermè capitibus REGVLAM CVIVSDAM, vel vt cap. LV. §. 26. REGVLAM CVIVSDAM PATRIS laudat.

SMARAGDVS Abbas in expositione Regulæ Sancti Benedicti capp. XXIII. XXVIII. *&* XXIX. *ex eadem Regula Cuiusdam Patris testimonia affert.*

IOANNES TRITHEMIVS lib. de propr. Mon. cap. v. hanc Regulam ita citat.

Item in Regula SERVI DEI ad Sorores capitulo XVII. *scribitur:* Proprij aliquid in Monasterio, &c.

INCIPIVNT CAPITVLA REGVLÆ CVIVSDAM S.

Expliciunt Capitula.

INCIPIT REGVLA CVIVSDAM AD VIRGINES.

Cap. I. *Abbatissa Monasterij qualis esse debeat.*

BBATISSA Monasterij non tam genere quam sapientia & sanctitate nobilis esse debet: vt quæ sermonem ad erudiendas animas iusta eruditione lucubrat, propriis actibus non contradicat: plus etenim subiugatæ prælatorum actuum formam imitantur, quam doctrinæ illatæ aurem accommodant. Debet enim sacris eloquiis opera nectere sacra: vt quæ eius imitatur doctrinam ex voce, imitetur cultum ex opere: ne si in aliquo voci opus contradixerit, fructus vocis non obtinere valeat effectum. Sic ergo sit & voce ornata & opere, vt & opus voci, & vox

& vox consentiat operi, sit continentiæ & castitatis flore compta, & omnium ore laudabilis, omnium desideriis imitabilis exemplo. Sit caritatis beneuolentia ornata, vt omnium fidelium lætificet corda. Erga peregrinorum & hospitum solicitudinem præsto: erga infirmantium curam solicita: erga inopum & egenorum iuuamen opulenta. Sic delinquentium ignauiam corrigat, vt ad cultum religionis lasciuas & fessas mentes reducat. Sic misericorditer bonitatis dona distribuat; quatenus ex nimia bonitate facinorum fomenta non nutriat. Sit ergo bonis bona per meritum, sit malis mala per flagellum, quod mediante scientia agendum est, iuxta Psalmistæ orationem dicentis: *bonitatem & disciplinam & scientiam doce me Domine.* Psal. 118. In vtroque etenim Abbatissæ cauendum est, ne aut nimia bonitate in subiectarum cordibus vitia nutriat, aut nimia disciplinæ austuritate ea quæ leni increpatione sananda fuerant, rigida correptione diripiantur. Incautis etenim sic blanda persuasione subueniat, vt eorum saniei antidoti quodammodo medendo curam infundat: sanis vero moribus ea hortando præbeat, vt quæ agere cœperunt, meliorando vsque ad finem perducant. Nihil etenim prodest cœpisse, si in opere bono quod cœperant non studeant perseuerare. Habeat ergo tot animos mater, quot habet in suo regimine filias; vt iuxta omnium mores omnium nouerit vitia coërcere. Tanta sit in omnes prouidentia, vt nec pietas disciplinæ, neque disciplina pietati locum tollat. Agat omnium curam, vt de omnium profectu mercedis recipiat lucra; vt ex corruptione præsentis vitæ quandocunque erepta tantum laboris recipiat præmium, quantis ad vincendum inimicum præsidiis præbuit supplementum.

CAP. II. *Qualis debeat esse Præposita Monasterij.*

PRæposita Monasterij non ætate senili, sed moribus constituenda est. Multas etenim prolixitas annorum attollit, sed dedecus torpentis vitæ ad infantiæ immaturitatem tepescendo reducit. Constituenda ergo est Præposita moribus grauis, sermone solers, ingenio fortis, consideratione vigil, cursu impigra, correptione pia, disciplina moderata, actu casta, moribus sobria, dispensatione æqua, humilitate ornata, patiens, mitis, non turbulenta, non iracunda, non superbiæ vel arrogantiæ vitio maculata, non prodiga, non garrula, sed omni actu religionis ornata, quæ sciat languentium moribus subuenire, & tepescentium ignauiam excitare: super quam Abbatissa requiescat, vt in nullo ab eius præceptis deuiet; sed in omnibus subdita, & in iussis senioris detenta, nihil quod Abbatissæ voluntati sit contrarium aut faciat, aut ordinet faciendum, sed omnia per eius interrogationem; iuxta illud quod scriptum est: *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; maiores tuos, & dicent.* Deut. 32. Interrogandum semper est, vt in nullo à seniorum consilio animæ subditæ discrepent; in nullo oues à pastoris voluntate declinent. Spreuit namque seniorum consilia Roboam, iuuenum vsus consilio. Quæ res qualis dispendij fuerit occasio scripturæ veritas attestatur, qui omissa

dominatione vndecim tribuum vix cum vna tribu inter tot pressurarum dispendia absque mortis crudelitate reliquum vitæ peregit. Debet namque esse omnium necessitatum tam corporis quam animæ prouida: vt & subsidia præsentis necessitatis porrigat, & corda subditarum ad laudem creatoris intonandam ex sedula admonitione excitando erigat; humiles & propter Christum subiectas honorando in sublime prouehat: sese vero attollentes castigationis flagello ad gradus humilitatis retrahat. Curam in rebus Monasterij, seu vasis, seu supellectibus ita habeat intentam, vt in nullo negligentiæ tenebris reperiatur fuscata: vt dum sacri laboris omnem curam adhibet, ab omnipotente fructum laboris recipiat. Omnibus Sabbatis post horam orationis nonam tam senior quam iuniores Præpositæ lectos omnium sororum visitent, & faciant propter earum negligentias inquirendas, aut si aliquid inueniatur illicitè & sine commeatu retentum. Itemque post Completam lectos omnium cum luminaribus visitent, vt omnium expergiscentem sensum vel tepescentem ex oratione agnoscant. Similiter ad omnes cursus nocturnos hoc est faciendum, vt sciant quæ cum feruore, vel quæ cum tepiditate ad cursum assurgunt: & eas quas tarditate vel segnitia culpabiles repererint, prout culpa vel ætas fuerit, aut increpatione aut flagello corripiant.

Cap. III. *De Monasterii Portaria.*

POrtaria seu ostiaria Monasterij tales esse debent, quæ omnium simul mercedem ædificent, ætate senili, quibus mundus silet; quæ iam ex præsentibus pompis nihil desiderent: sed in toto cordis affectu creatori

Psal. 72. inhærentes singulæ dicant: *Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Deo spem meam.* Quid enim ex præsentibus phaleramentis desiderent, quæ perfunctoriis contemptis Christum amare cœperunt; in quem summum bonum contemplatione mentis manere conspexerunt? Sint ergo mentis suæ statu firmissimæ; vt Domino cum Propheta orando dicant,

Psal. 118. *Auerte oculos nostros, ne videant vanitatem, in via tua viuifica nos.* Tale semper superuenientibus ostendant exemplum, vt & foris ab extraneis

Matth. 5. nomen Domini glorificetur; iuxta quod Dominus ait: *Sic luceat lux vestra coram omnibus hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est:* & intus à consodalibus suis mercedis præparent lucra, dum omnium vice foris gerunt curam. Sic cautæ moribus cum virtutum Magistra humilitate existant, vt omnis patientiæ blandimenta ex colloquio affabili ostendant. Nunquam singulæ vel binæ sine tertia teste loquantur. Nunquam oculos in sublime attollentes laïcos vel clericos intentè aspiciant: sed remissio cum humilitate vultu inclinatis oculis necessaria colloquantur. Pauperum, peregrinorum, & hospitum curam inter omnia habentes: quia in his Christus recipitur, sicut ipse ait:

Matth. 25. *Quæcunque his minimis fecistis, mihi fecistis.* Foras aliquid dare, vel cuilibet ministrare, vel à foris aliquid accipere, nullatenus sine commeatu Abbatissæ facere præsumant. Et quodcunque à foris accipiunt ex donis vel eleemosynis aliorum, nullatenus antea ad cellarium portent, quam ante oratorium deferentes omnis simul Congregatio pro eo orent; qui hoc

exhibuit. Fabulis, quas ad portam vel à ſecularibus, vel à quibuſlibet audierint, nullatenus autem accommodent: & ſi nolentes audierint vel intellexerint, nullatenus conſodalibus ſuis referant. Si horum aliquid, quæ diximus, tranſgreſſæ fuerint, regulari pœnitentia caſtigentur. Si humili ſatisfactione patefaciant, prout humilitas confitentis cernitur, ita delinquentis culpa iudicetur. Si verò contumaciæ crimen occurrit, & modum pœnitentiæ augebit. Claues oſtiorum vel portæ nullatenus penes ſe nocte retineant, ſed ad Abbatiſſam nocte deferentes præſentent, & mane poſt ſecundam recipiant. Idipſum & Cellarariæ, & piſtrices, & cocæ implere ſtudeant; vt ab occaſu ſolis, vel cum fuerit opus neceſſitatis perfectum, vſque ad ſecundam Abbatiſſa claues retineat; niſi neceſſitas euenerit, vt per commeatum Abbatiſſæ nocte retineantur, & poſt ſecundam denuo tribuantur. A ſigno veſpertino vſque ad ſecundam impletam, nullatenus portarum fores aperiantur: neque vllus à foris introitus patefiat: ſed ſi neceſſitas talis aduenerit, vt poſt veſperam ſit deliberandum, per feneſtram quæ in eadem porta fuerit totum deliberetur. Si talis neceſſitas hoſpitum vel peregrinorum aduenerit, vt hora refectionis cum ſororibus eſſe non poſſint, poſt cum cocis vel miniſtris, vel cum reficiendi ſpatium habuerint, reficiant. Vaſa vel reliqua vtenſilia, quæ ad opus hoſpitum baiulant, ac ſi ſacrata Deo gubernent atque cuſtodiant: ne per ipſarum neglectum ab ipſo mercedem non recipiant, cuius res diripiendo non reſeruant. Intra ſepta Monaſterij vel oſtia, nullum virorum omnino vel feminarum edere vel bibere permittant: ſed omnibus aduenientibus foris in hoſpitali, prout honor exigit, per Abbatiæ ordinationem miniſtrent. Intus verò tantummodo quæ ſacram Deo vouerunt religionem, & in vnitate obedientiæ ſub vna Regula ſunt ligatæ, edere vel bibere cenſemus. Sic ſemper oſtiariæ agant, vt in omnibus zelum Dei habentes Regulæ tenorem conſeruent; vt pro ſtudij ſui vel curæ labore incorruptam recipiant mercedem.

CAP. IV. *Qualis debet eſſe Cellararia Monaſterij.*

MOnaſterij Cellararia ſapiens & religioſa ex omni Congregatione eligenda eſt: quæ nec ſibi, nec ſuis voluntatibus, ſed toti Congregationi æquanimiter & piè placeat diſpenſando. Nec inde placere ſtudeat, vnde & ſe in ruinam peccati, & alias tranſgreſſionis noxam conſentiendo introducat: id eſt, nihil extra debitam menſuram pro qualibet familiaritate, pro gratia meriti diſpenſando diſtribuat: ſciens, quia *iuſtus Dominus iuſtitiam à ſæculo dilexit, æquitatem vidit vultus eius.* Pſal. 40. Sit ergo omnibus iuſta diſpenſatione grata: ſit moribus matura, ſit ſobria, non edax, non elata, non turbulenta, non iniurioſa, non tarda vel pigra, ſed in omnibus actibus benè compoſita: quæ Congregationi omni, id eſt, tam ſenioribus quam etiam iunioribus pro affectu & materno ordine debeat miniſtrare. Curam de omnibus ſibi commiſſis rebus habeat: nihil tamen ſine commeatu Abbatiſſæ facere præſumat. Sorores tam ſeniores ætate quam iunioribus nullatenus conturbet; & ſi aliqua ſororum ab ea irationabiliter

aliquid popoſcerit, leni reſponſione cum voce humilitatis contra rationem petenti deneget. In infirmitate poſitis ſororibus diligenti cura & promptiſſimo affectu miniſtret. Similiter pauperum curam gerat: in omnibus timorem Domini proponens, & ſciens ſe illi exinde rationem reddituram, ſi non pro eius præceptis implendis hæc omnia faciat, memor
Ioan. 12. ſemper illius qui dixit: *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur.* Omni ergo operi bono quod facimus, Domini timorem iungamus. Sic in omnibus curam agat, vt in nullo negligentiæ damna incurrat. Auaritiæ & cupiditatis peſtem omnino fugiat. Similiter ſicut non auara, ſic non ſit prodiga, id eſt, ſicut dono omnipotentis Dei ſub auaritiæ vitio occultando ſubtrahere non debet, ſic ſine iuſta diſpenſatione nimis fœnerando communem ſubſtantiam non debet diripere; ſed omnia per diſcretionem temperando penſare. Et ſi non habeat quod ab ea quæritur, quod tribuat, ſermone leni ſine vlla aſperitate in reſponſione procedat; vt dulcedo cordis & vocis
Prou. 16. reſponſione pateſiat: iuxta quod ſcriptum eſt: *Fauus mellis ſermones bo-*
Eccl. 18. *ni.* Et illud: *ſermo bonus ſuper datum bonum.* Ita ſibi commiſſum opus ad mercedem nouerit pertinere, ſi omnia cum humilitate & pietate ſtuduerit facere. Et quamuis quod petitur non ſit vnde tribuatur, nullatenus reſpondeat ſe non habere, ſed dicat fideli voce, *Dominus dabit.* Ea vero quæ danda ſunt, ſine mora tribuantur; ne ſcandali occaſio, aut offenſionis caſus
Matt. 12. ex ipſa tarditate generetur; memor ſemper præceptorum Domini, qui neminem ſuorum patitur ſcandalizari.

CAP. V. *De ſe inuicem diligendo, vel ſibi inuicem obediendo.*

Diligere ſe ad inuicem in Chriſto Monachæ in Monaſterio quanta cura debeant, per Euangelium Ioannis Dominus demonſtat, cum dicit:
Ioan. 15. *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem. Maiorem dilectionem nemo*
Ibid. 13. *habet, quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Et illud: *In hoc cognoſcent omnes, quia mei diſcipuli eſtis, ſi inuicem diligatis.* Diligere ergo præcipimur adinuicem, vt inuicem ſaluemur: vt per mutuam dilectionem
Apoc. 1. eum imitemur, *qui nos dilexit*, iuxta Apocalypſin, *& lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.* Sic ergo ſoror ſororem propter Chriſtum diligat, vt Chriſtum à ſe per temporalem dilectionem non repellat. Quia vera & ſecundum Chriſtum dilectio eſt, proximæ malum non operari. Diligatur ergo proxima non carnis affectu, ſed pietatis miniſterio: diligatur puritate, diligatur religione, diligatur manſuetudine, diligatur caritate: vt in omni ſemper amore Chriſtus inueniatur; & non ſecundum ſæculum, ſed ſecundum
Matt. 22. Deum maneat amor. Sic enim à Dominno præcipitur: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Si ſoror ſororem diligat ſicut ſemetipſam, nunquam peccati maculam incurret, ſed cultu pietatis ac dilectionis ornata æterna præmia accipiet. Maneat ergo ſemper in corde dilectio, vt antiqui hoſtis liuoris virus extinguat; per quem in primordio protoplaſto
Sap. 2. decepto mortis patefecit introitum, ſicut ſcriptum eſt: *Inuidia autem diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Diligatur proxima, ne odij macula cruenta homicidij crimen incurrat, ſicuti Ioannes Apoſtolus teſta-

tus est dicens: *Qui odit fratrem suum homicida est.* Diligatur proxima, ne per aliqua discordiæ fomenta retenta proprij facinoris vinculo non soluatur: sicut Dominus in Euangelio testatus est, dicens: *Si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra.* Remittamus proximis, vt ab omnipotente remittatur nobis. *Date*, inquit, *& dabitur vobis.* O quam iusta commutatio! ô quam pia miseratio, dando accepisse, accipiendo donasse! Nulla iurgiorum incrementa, nullaue nutrimenta retineantur. Sic & Apostolus hortatur dicens: *Estote inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.* Nihil aliud dare præcipimur, nisi quod nobis dari petimus. Sic & orando dicimus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Debitoribus dimittendo nos relaxamur à debito. Soluamus ergo per dilectionem & amorem proximos, vt nos à nostris criminibus pietate & misericordia soluat Deus. Amen.

1. Ioan. 3.
Matt. 6.
Luc. 3.
Col. 3.
Matt. 6.

CAP. VI. *De assiduè danda confessione.*

Confessio quam crebra & sagaci cura danda sit, multorum Patrum iuxta scripturarum seriem traditio demonstrauit. Danda ergo confessio semper est, vt veterescentem mentis statum, & peccatorum tenebris quotidianis illecebris fuscatum, rudem semper custodiat: sicut scriptura docuit dicens: *Omni custodia seruata cor tuum: quia ex ipso vita procedit.* Sic quippe beatus Dauid orando Domino dicebat. *Delictum cognitum tibi feci, & iniustitias meas non operui: Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Quantum valet pura & non tarda Confessio, vt sic secura eam subsequatur impetratio! Confessus se aduersum, vt facinorum molem pelleret; de se ingemuit confitendo, glorificauit remissionem recipiendo: dolendo patefecit crimen, dando redintegrauit spem. Non enim præcessit spei fiduciam quia meminerat se olim per Spiritum sanctum à Domino illuminatum dixisse: *Quia apud te est propitiatio, & propter legem tuam sustinui te Domine.* Et iterum: *quia apud Dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio.* Apud quem misericordiam perennem agnoscit, apud eum copiosam & redemptionem. Quæramus ergo ibi misericordiam, vbi redemptionem manere iam nouimus copiosam. Crescat dolor post ruinam, vt culpæ inueniatur medicina. Confitemini inuicem delicta, vt nostra nobis omnipotens dimittat peccata. Sic nos scriptura dicendo hortatur: *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicem.* Quanta clementis iudicis pietas erga nos diffusa dignoscitur, vt quod actibus ærumnosis facinus cōtractum fuit, mutua prece soluatur! Detur ergo mutuæ orationis solatium; vt inuicem orando cupiatur præsidium. Magis etenim copia fructuum habetur, quando ex reuelatione delictorum salus acquiritur. *Reuela*, inquit Psalmista, *Domino viam tuam, & ipse te enutriet.* Si reuelando peccata nutritur anima, quotidiano ergo studio per confessionem reuelentur, vt quotidiana medicina vulnera sanentur. Sed quibus horis congruentibus quotidiana delicta sunt abluenda, à nobis inserendum est. Quicquid post

Pro. 4.
Psal. 31.
Psal. 129.
Iac. 5.
Psal. 36.

completorium per opacæ noctis spatia mēs vel caro per facilitatē deliquerit, post secundam per confessionem curandum est expiari. Quicquid vero diurno actu, vel visu, auditu, cogitatu, tepescendo deliquit, nonæ horæ expleto cursu vt purgetur censendum est. Post vero quicquid ab hora nona mens maculæ attraxerit, ante completam confitendum est. Illud tamen Abbatissa studere debet, vt post secundam scholam ingrediens peracta oratione nullam foras egredi permittat, nisi prius detur confessio. Similiter & post nonam, vel ante completorium faciendum est. Hæ verò sorores, quæ pro grauibus culpis in pœnitentia detinentur, in Ecclesia cum cæteris quæ communicant non stent; sed in alia Ecclesia secretè cursum cantent: & expleto cursu egredientes ante fores Ecclesiæ, in qua communicantes cursum explent, stare præcipiantur: & egrediente Congregatione supra humum prostratæ rogent pro se Dominum exorari, vt grauia commissa contritione deleantur cordis; meminentes illud: *Cor contritum & humiliatum Deus non spernit.* Et, *in humilitate nostra memor fuit nostri Dominus.* In oratione posita semper pœnitens dicat: *Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele:* vt ira arguentis iudicis, & in proximo vindictam reddentis, per piæ mentis affectum hanc humili oratione sedetur.

Psal. 50. Psal. 135. Psal. 50.

Cap. VII. *De non manifestandis sororem confessionibus.*

Abbatissa vel Præposita, vel quælibet seniorum sororum cui ab Abbatissa fuerit commissum vt confessiones recipiat, crimina minora vel maxima nullatenus manifestent, nisi solo iusto iudici, qui omnium confitentium crimina lauat. Illa enim quæ confessa est sua vulnera verecundè, non ad opprobrium recipiendum, sed ad salutem redintegrandam confessa est, iustum habens testem Deum, à quo & mederi expectat. Ea verò senior quæ recipit, cum grauitate & moderatione penes se occultando honestissimè teneat, ne dum alterius vulneri medicinam infundit, suæ mentis corrumpat nitorem. Nulla tamen Monacharum vel confessionem recipere, vel pœnitentiam dare sine ordinatione Abbatissæ præsumat; ne vitium commissum Abbatissæ celetur, sed omnia per eius notitiam agantur. Si verò inuenta fuerit, quæ hoc propositum Regulæ violare conetur; graui pœnitentiæ scientia corripiatur; quia delicti fomitem Abbatissæ voluit occultare.

Cap. VIII. *Qualiter ad signum Dominicum surgendum est.*

Qvandocunque vel diurnis vel nocturnis horis ad opus diuinum signum insonuerit, mox cum summa festinatione surgendum est, ac si præco regis insonet, omni opere quod in manibus habebatur pōstposito; vt nihil operi Dei prçponatur: sed mens ad sonitum præconis intenta, & operi Dei innixa, cum omni grauitate & mansuetudine ad intonandam gloriam maiestatis eius, & pietati eius gratias referendas festina currat. Et si morosè & segniter veniat post primi psalmi qui in cursu canitur finem, nouerit se à suo ordine dum cursus expletur reuocari, & in loco vltimo positam, id est, in eo loco qui talibus negligentibus fuerit deputatus, astare, & ibi cum ve-

recundiæ metu expectare, & post expletum cursum prolixa venia ante cœtum sororum egredientium satisfacere. Nam foris omnino non segregentur, ne à somno detentæ dormiant, aut in aliquo maligno hosti adeundi detur occasio. Intus etenim posita nec totum perdit quod cœperat, & verecundia ac metu frangitur, dum ab omnibus videtur. Et quando cæteræ expleto officio foras egrediuntur, illa in Ecclesia pro ipsa tarditate posita duodecim psalmos super cursus seriem cantet. Si vero ex toto cursum suum perdiderit, præcipuè nocturnis horis, in quibus nullum alium opus impendit, suppositione damnetur. Horas verò ad cursum procurare iuxta dispensationem Abbatissæ debet, cuicunque ordinatum fuerit; id est, quæ mente solicita & impigra fuerit ad hoc opus idonea inuenta, vt opus Dei non tardetur. Si verò qualibet occasione à iusto ordine deuiatum fuerit, vt non secundum suum ordinem horæ custodiantur, suppositione damnetur.

CAP. IX. *Qualiter in Monasterio silentij regulam vel diurno opere, vel ad mensam debeant custodire: vel ad mensam quomodo sit legendum.*

REgulam silentij omni tempore seruandam sanctarum scripturarum series declarauit, dum per Prophetam dicitur: *Cultus iustitiæ silentium & pax.* Tacendum namque est ab otiosis & friuolis, & scurrilibus, & prauis & malitiosis fabulis; de quibus Propheta orabat dicens: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. Non declines cor meum in verba mala.* Cessandum quippe est à fabulis superfluis, ne damnationis per ineffrænatæ mentis ignauiam anima fructum capiat: quia non solum de scurrili & iniurioso sermone, sed etiã de otioso, iuxta Domini præceptum, rationem sumus reddituri. Quid aliud debeat Monacha studere, quam soli Deo, in quo semel desiderium fixit, & oris sermone & animæ desiderio vacare? Omnibus ergo horis diurnis, præterquam ad mensam, ab hora secunda vsque ad completam quicquid vtilitas sacræ Regulæ poposcerit, per Abbatissæ commeatum loquendum est. Ab hora verò completionis, cum oratio ad somnum capiendum datur, nulla omnino loqui præsumat, nisi grandis necessitas Monasterij poposcerit. Cui ab Abbatissa fuerit ordinatum, loqui studeat, vel etiam à Præposita, quæ curam aliarum portat. Ad mensam verò nulla penitus præter Abbatissam, vel cui Abbatissa præceperit, pro communi necessitate sororum loqui præsumat: sed omnes intento animo gratias reddentes creatori in cordibus suis cibi ac potus solidæ mensuræ largitione fruantur. Portaria verò quæ pro necessariis caussis alloquium expetierit Abbatissæ, loqui permittatur: quia forsitan talis superuenerit necessitas, quæ moram habere non debeat. Ante mensam vero semper Capitulum Regulæ vnum aut amplius, si Abbatissæ placuerit, legatur: vt cum cibus carnem reficit, lectio animam satiet. Hæc omnia cum grauitate animi & moderatione leni fiant, quatenus in his omnibus Dominus delectetur. Festis vero Domini diebus, id est, Natiuitate Domini, vel Paschæ solemnitate, ac Theophania, vel Pentecostes, vel si qua

Isa. 32.
Psal. 140.

ſunt alia Domini vel ſanctorum Martyrum præcipua ſacra celebranda, ſi ex permiſſo Abbatiſſæ fuerit, ad menſam loqui non negamus: ſic tamen, vt preſſa non diſſoluta voce loquantur; ne garrula voce in ſonum prorumpentes, magis deſidia quam lætitia iudicetur. Et ipſa confabulatio talis ſit ex colloquio ſcripturarum, quæ animæ lucrum faciat, non damnum. Silentium vero in pœnitentia accipientes omnimodis ſtudeant cuſtodire, vt de vera mortificatione mereantur fructum recipere. Duæ vero, in quocunque loco fuerint poſitæ, nullatenus ſine tertia teſte loqui præſumant: ſed tres ſemper poſitæ neceſſaria colloquantur.

CAP. X. *De ratione menſæ qualiter adminiſtrandum vel obſeruandum ſit.*

MEnſæ adminiſtratio vel obſeruatio quanta æqualitate vel ſobrietate percurrere debeat, Abbatiſſæ ſcientia eſt trutinandum: vt in omnibus, ſicut decet Dei miniſtras, religionis vigeat fomes. Miniſtrandum namque eſt omnibus æquali liberatione tam potus quam cibus, prout tempus, ſiue ſolemnitates, ſiue abſtinentiæ, ſiue quotidiani vſus popoſcerint. Quotidianis etenim diebus ſufficere decernimus duo fercula, exceptis pomorum donis: de leguminibus vel de oleribus conferta, ſeu farinæ qualibet conſperſione. Omnibus etenim æqua menſura miniſtrandum; præter ſi ætas infirmior, quæ ſuſtinere non valeat, aut ægritudo corporis, aut nouellæ conuerſationis nouitas improbata ſufferre non queat, quod Abbatiſſæ iudicio penſandum eſt. Potus vero ſi ſiceræ liquoris, id eſt, ceruiſiæ menſura ſolita tribuatur: ſi voluntas Abbatiſſæ fuerit, ſi labor, vel feſtus dies, vel hoſpitis aduentus pia precatio exagitauerit, vini potio augenda eſt. Et ſi duabus vicibus reficiendum ſit, præter vini potionem ſimilis Regula ſeruetur. Feſtis verò diebus, pro reuerentia ſacræ ſolemnitatis, pluribus cibis, id eſt, ternis vel quaternis ferculis ſunt corpora reficienda: ſic tamen, vt ſi plura ſunt cibaria numero, ſint minora; vt corpora neceſſario cibo reficiantur, non nimia ſaturitate damnentur. Sedentes verò ad menſam ſorores nulla alteram comedentem ſublimatione oculorum reſpiciat, nec alterius menſuram cibi vel potus iniqua conſideratione intueatur. Quando in menſam cibus adminiſtratur, nulla prius cibum comedat, quam ſignum ad benedicendum inſonet. Abbatiſſa verò vigilet, vt confeſtim cum cibus miniſtratus fuerit, ſignum tangere procuret; & omnes cum ſignum audierint, vna voce benedictionem rogent, quarum vocem Abbatiſſa ſubſequatur dicens: *Dominus dignetur benedicere.* Hoc ad omnia fercula, vel pomorum ac potus adminiſtrationem obſeruandum eſt. Illud præcipuè decernimus, vt nulla alteri dare ex menſura ſua, vel accipere ab altera præſumat, præter Abbatiſſam, vel Præpoſitam, cui ab Abbatiſſa commiſſum eſt. Si verò aut nouitate, aut temeritate aliqua hæc, quæ ſupra diximus, fuerit tranſgreſſa, diſciplina Regulæ corrigatur pro præſumptæ temeritatis audacia.

CAP. XI.

CAP. XI. *Quibus congruentibus horis hyeme, vel æstatis tempore sit reficiendum.*

AB aduentu sacratissimæ solemnitatis, id est, ab introitu sancti Paschæ, quo immaculati Agni resurrectio celebratur, vsque ad sacratam solemnitatem Pentecostes, qua Apostolis Spiritus sanctus fuit diffusus, id est, quinquaginta dierum spatio, ad sextam horam est reficiendum: similiter & vesperi erit cœnandum. Quia sacri temporis ratio exigit, vt nullus nec in Ecclesia positus tristitiam demonstret. A Pentecoste verò, si grauis labor non exigat, aut hospitum non cogat aduentus, vsque ad Quadragesimæ inchoationem, ad nonam, id est, semel reficient; exceptis magnarum solemnitatum euentibus, aut si labor grandis exegerit, vt duabus reficiant vicibus. Ab inchoatione Quadragesimæ vsque ad sacratissimam solemnitatem Paschæ, exceptis Dominicis diebus, ad vesperum reficiendum est; vt ante noctis inchoationem cum statione lucis refectionis impleatur hora. Quando verò administrandum est, singulæ ex singulis mensis assurgant, & sic ad coquinæ fenestram cum sobrietate venient, vt nullum strepitum pedum, vel vasorum, vel cuiuslibet soni excitent, & primum ad seniorum mensam simul omnes ministrent, sic demum ad suam mensam qua sederint deferant fercula. Præposita mensæ gubernet, quomodo ex ipsa mensa mutuatim vicibus, vel ætate iuniores si fuerint, debeant ministrare.

CAP. XII. *Quomodo quotidianis diebus manibus sit operandum.*

OPerandum namque est omni tempore præter dies festos; vt habeatur vel propriæ necessitatis vsus, vel egenis vnde detur suffragium. Sic tamen operi manuum insistendum est, vt lectionis fructus non omittatur, sed statuto tempore operi detur intentio, ac deinceps lectioni diuinæ vacetur. Operatio manuum ab hora secunda sumat exordium, & in horam nonam finem accipiat: ab hora verò nona lectio vsitetur, & si aliquando proprium aliquod opus faciendum aut vestimenti consuendi vel lauandi, aut quodlibet aliud opus, per Abbatissæ vel Præpositæ commeatum faciet. Et si fortè opus fortius superuenerit, vt maturius arripiant operari, vel propter feruentem æstum, hoc Abbatissæ arbitrio considerandum est, vt secundum quod tempus exigit, aut fortioris laboris pondus, vel ad sextam, vt iustè iudicauerit, ab opere sit quiescendum, & post quietem vel refectionem vsque ad vesperum sit operandum. Illud inter omnia vel Abbatissa si præsens fuerit coërceat, aut Præposito quæ eius vice relinquitur, vt nullam penitus Monacham fabulis otiosis præter necessariam interrogationem vacare permittat; sed in ipso opere manuum operis Dei recordatio teneatur: id est, vt dum exterius per temporalem opportunitatem manus operibus occupantur, interius mens cum linguæ meditatione psalmorum ac scripturarum recordatione dulcescat. Ac si violatrix huius Regulæ fabulatione delectetur, silentij pœna castigetur. Focos verò in schola pœnitentes, si fuerint, binæ & binæ per hebdomadas facient. Similiter ad caput sororum lauandum per singula Sabbata, vel bal-

nearum vſus per feſtas ſolemnitates præparent, aut ſi ſunt alia extrema facienda, pœnitentes facient: vt dum mente humili & contrito corde hæc propter timorem Domini faciunt, ab omnipotentis Dei miſericordia celerius a ſuis delictis lauentur. Quando ad opera eundum eſt, iſtud capitulum pſal-
Pſal. 89. latur: *Sit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos; & opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos; & opus manuum noſtrarum dirige.* Quando ve-
Pſal. 66. rò finitur opus, iſtud dicatur capitulum: *Benedicat nos Deus, Deus noſter, & benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.* Piſtrices verò alternatim per vices opus commune faciant: ſic tamen, vt minus tribus non ſint propter loquendi neceſſitatem. Et ſi neceſſe fuerit vt ibidem maneant, minus quatuor non ſint, & vna ex eis ſenior ſit Præpoſita, cuius religioni credatur, quæ & loquendi licentiam habeat. Et panem quem faciunt per vices ſenior quæ ex eis eſt, Cellarariæ repræſentet; vt omni cuſtodia tutæ in nullo reprehenſibiles reperiantur. Similiter & quæ in braciſiatorium ad ceruiſiam faciendam inhabitauerint, vna ex eis ſenior ſit Præpoſita, quæ ſecundum Regulam piſtricis omnia cuſtodiat. Cocæ verò per hebdomadas coquinent, vt in vnaquaque hebdomada tres vel amplius, ſi neceſſe fuerit, ad coquinandum deputentur; ne impoſitus ſine diſcretione labor, vnde mercedem mercari debuit, inde murmurij fructum reportet. Ingredientes autem pro ſe orari rogent omnem cœtum
Pſal. 123. ſororum, orantes in oratione dicant: *Adiutorium noſtrum in nomine Do-*
Pſal. 78. *mini, qui fecit cælum & terram,* &: *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter.* Exeuntes verò lauent omnium ſororum pedes; & omnia vaſa quæ ad neceſſarium vſum habuerunt, lauata Præpoſitæ repræſentent. Similiter pro ſe ora-
Pſal. 83. ri rogent, & hunc verſum in oratione dicant: *Quoniam tu Domine adiuuiſti me, & conſolatus es me.* Propter ſingulas negligentias tam cocæ quam Cellarariæ viginti quinque palmarum percuſſionibus quotidianis diebus emendentur, ne minimas paruī pendentes culpas in maioribus procliuiores reperiantur.

CAP. XIII. *De vtenſilibus vel ſupellectilibus.*

VTenſilia Monaſterij, & quæcunque ſunt ad commune opus neceſſaria, Abbatiſſæ cura diſponantur. Et tales in Congregatione quærantur, quarum & ſolicitudo animi viget, & conſcientiæ firmitas ſit probata; & ipſis cura committatur, vt quæ cuique neceſſaria fuerint opportunitate exigente tribuantur. Et ſic ipſa vtenſilia, ſeu quæcunque eis ab Abbatiſſa commiſſa fuerint, cum ſolicito timoris ſtudio gubernentur, vt mercedem commiſſæ curæ recipiant, & non iudicium damnationis incurrant, anteponentes illud
Ierem. 48. mentis oculis: *Maledictus qui facit opus Dei negligenter.*

CAP. XIV. *Qualiter in ſchola debeant dormire.*

CVm ſemper religioſæ & Deo dicatæ animæ, tam diurnis quam nocturnis horis paratam Deo mentem præparant, vt quamuis ſopore membra torpeſcant, anima vigore creatoris intenta præconiis peruigil ma-

neat, iuxta illud; *Ego enim dormio, & cor meum vigilat:* tamen solerti custodia specialiter intuendum, ne per negligentiam maternæ solicitudinis subiecta membra damna capiant imbecillitatis. Proinde ergo decernimus, vt binæ & binæ, præter infirmas & seniores, in lectulis dormiant, sic tamen, vt ad inuicem non loquantur, neque se ad inuicem, id est, facie ad faciem respiciant; sed vna post aliam quiescens dormiat, ne antiquus hostis, qui ore libenti animas vulnerare cupit, aliquid fraudis iaculando immittat; vt colloquendo mortalia excitet desideria. Sic tamen fiat, vt vna ex illis semper senior sit: de cuius religione non dubitetur. Iuuenculas vero nullatenus simul quiescere censemus, ne in aliquo carnis aduersitate æstu delicto rapiantur. Omnes enim, si fieri potest, vna domus ad dormiendum capiat, præter si infirmitas aut senilis ætas popscerit, aut culpa damnauerit, aut nouitas probata non fuerit, vt in cella separentur. Omnes vestitæ & cinctæ dormiant. In schola qua dormitur per totam noctam lucerna ardeat. Ad cursum verò cum festinatione surgentes, signum Crucis fronti inferatur: simulque sub silentio dicatur: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina.* Cant. 5.

CAP. XV. *De cura infirmantium qualis esse debeat.*

HArum cura quæ infirmitatibus detinentur qualis esse debet, proprietas auctoris declarat, cum dicit: *Quæcunque vultis vt vobis faciant homines, & vos facite eis similiter.* Licet hoc in omnibus sit agendum, præcipuè tamen in infirmantium cura hæc præceptio est exhibenda; quia Dominus dixit: *Infirmus fui, & venistis ad me.* Ita ergo cura infirmis quærenda est, ac si præsenti Christo ministrare putetur. Reuera etenim quæcunque pro Christo infirmis curam impendit, Christo in infirmis ministrat. Sit tamen Abbatissæ curæ, vt separatim cellam habeant cum omnibus opportunitatibus; vt nullum exteriorem laborem sentiat, quæ in infirma carne pœnam portat. Et si tempus poposcerit, sicut tempus Quadragesimæ, vt cæteræ vitam immutent, infirmis semper cedendum est; vt tam potus quam cibaria vberius ministrentur. Balnearum vsus, vel cura medendi summo adhibeatur studio. Sanis verò, præcipuè verò iuuenculis, tardius concedatur. Abbatissa talem curam de infirmis habeat, qualem se recipere à Domino sperat; vt nec à Cellararia, nec à ministra aliquam negligentiam infirmæ sentiant. Decrepita verò ætate fessis talis sit cura, quatenus nulla in eis negligentia, sed iuxta arbitrium Abbatissæ, prout cuicunque necessarium esse viderit, consideratione pia earum imbecillitati concedatur. Non enim hæ possunt Regulæ tenori subiacere, sed potius pietatis in eas impendendus est affectus. Matt. 7. Matt. 25.

CAP. XVI. *De casibus qui per negligentiam aut euentu superueniunt.*

NEgligentiæ culpa, qua per multos casus in multis delinquitur, Abbatissæ iudicio pensanda est, id est, in refectorio, in coquina, in dormitorio, vel in qualibet vtilitate aut fregerit, aut perdiderit, aut negligenter dimiserit, omnia secundum suum modulum sunt pensanda, & iuxta

ætatem vel teneram, vel senilem, vel viridem sunt corrigenda. Quia si in minimis negligentiæ vitium non corrigitur, mens vitiata in minoribus culpis, in maiora dilabitur delicta. Si soror, quæ in his casibus dilapsa, statim Abbatissæ vel Præpositæ puram dederit confessionem; & compertum fuerit non suæ voluntatis fuisse, quod casu accidit; hoc tantummodo sufficiat, vt hoc quod deliquit & perpetrauit, si possibile fuerit, non deneget, & emendet cum veniæ satisfactione. Si verò non sua confessione, sed alterius proditione cognitum fuerit, prout culpæ magnitudo poposcerit, pœnitentiæ subiacebit; quia culpam per puram confessionem non manifestauit. Si verò ex maioribus culpis, quod ad animæ maiorem pertinet damnationem, aliquam commiserit, hoc secretius per puram Confessionem volens suæ manifestet Abbatissæ: ne dum tempore animi culpam detegere verecundat, cum reatu culpæ faciem diaboli interius recondat.

CAP. XVII. *De eo quod nulla Monacha Monasterio debeat proprium aliquid vindicare.*

PRoprij aliquid in Monasterio nihil habendum: sed potius propter nomen Domini omnia contemnenda. Quid enim proprium aliquid suum fidelis anima de rebus mundi vindicet, cui mundus crucifixus est, & ipsa mundo? Quæ semel mundo mortua, cur per aliquam temporalium rerum cupiditatem, vel desiderium ærumnosum denuo incipiet viuere mundo, quæ contempto mundo cœperat iam viuere Deo? Amputandum ergo est hoc vitium radicitus ab omni Monacha, vt nullam rem vel in vestimentis, seu in calceamentis, vel in quibuslibet rebus sibi vindicet, vel suum esse dicat, nisi quantum ex Abbatissæ iussione penes se præcipitur retinere, ac si custos alterius, non propriæ rei domina. Et ea quæ sibi ab Abbatissa fuerint commendata, id est, ad necessitatem præsentem, aut in vestimento, aut in qualibet re, nihil exinde aut dare aut commodare cuiquam præsumat; nisi tantum ab Abbatissa illi fuerit ordinatum. Quid enim de rebus mundi alteri sorori conferat, quæ suas in omnibus voluntates propter Christum in Abbatissæ tradidit potestatem? Omnia ergo quæ in Monasterio habentur sint omnibus communia; iuxta quod in Actibus Apostolorum legimus: *Erant, inquit, eis omnia communia.* Sic tamen communia sunt habenda, vt nulla aut dare aut accipere, nisi Abbatissa ordinante, præsumat: ne cupiditatis aut temeritatis malum incurrens in laqueum, Iudæ proditoris consortio numeretur, qui solus in numero Apostolorum loculos habuisse refertur, vbi commutantium ac vendentium commercia ponebantur. Quod si huic vitio aliqua sororum delectari fuerit deprehensa, & post primam, secundam vel tertiam correctionem emendare noluerit, disciplinæ regulari subiacebit.

Act. 4.

CAP. XVIII. *De culparum excommunicatione.*

SI qua vero soror instigante diabolo contumax, vel superba, seu inobediens, vel murmurans apparuerit; vel etiam in quocumque casu lapsa seniorum præcepta vel sanctæ Regulæ normam violare tentauerit; hæc secundum præceptum Domini, secreto à senioribus semel vel bis corripiatur.

Matt. 18.

Si emendare noluerit, tunc simul ab omni Congregatione obiurgetur. Et si sic emendare noluerit, tunc prout culpæ magnitudo poposcerit, secundum Regulam iudicetur: id est, aut excommunicationi subiaceat, si eius antea intellectus viguit: aut si obstinata & duræ mentis tenacitas culpæ & improbitatis perseueret, tunc corporali disciplinæ subiacebit.

CAP. XIX. *Qualis debeat esse excommunicatio.*

EXcommunicationis mensura qualis esse debeat, iustum scientibus librare iudicium culpæ modus ostendit. Leuioribus enim culpis leuior est adhibenda correctio; grauioribus verò feruentior est adhibenda damnatio. Proinde Abbatissæ studio est pensandum, vt si aliqua soror in leuioribus inueniatur obnoxia culpis, vsque ad indictam sibi horam mensa priuetur. De grauioribus vero seu dierum vel hebdomadarum vel mensium definitio in longius protracta correctione finiatur: ea tamen Regula, vt si amplius quam septem dierum spatium excommunicationis percurrerit, quamdiu pœnitentiæ sub statuto tempore ordo retentus fuerit, sicut à mensa loco suo priuetur, ita & in Ecclesia segregetur; vt in loco in quo ante fuit, nec psalmum cantet, nec vllum ordinem teneat, vsque dum satisfactione humili cum cordis contritione ab Abbatissa vel à senioribus veniam mereatur. Excommunicata vero soror, quæ culpis grauioribus existentibus aut cellula recluditur, aut à consortio Congregationis separatur, à nullo penitus colloquia aut visitationis munus fruatur, nisi tantummodo cui præceptum ab Abbatissa fuerit. Si qua trangressa hanc Regulam fuerit regulari pœnitentiæ subiacebit.

CAP. XX. *De his quæ per sedulam correptionis curam sæpius correctæ emendare noluerunt.*

SOror si sæpius correpta emendare noluerit, excommunicatione pro modo culpæ corrigatur. Si nec sic aliquid proficiat increpantis correctio, tunc verberum vindictæ subiacebit. Quod si sic emendare noluerit, sed magis in tumorem superbiæ elata, opera vel actus, de quibus corrigitur, defenderit, tunc Abbatissæ scientiæ regimine corrigatur: quia scriptum est: *Qui abijcit disciplinam, infelix est.* Moderante ergo Sap. 3. scientia sanitati medendi cura adhibeatur. Si lethale vulnus per fomenta castigationum, & pietatis ac lenitatis vnguenta sospitati non redditur, saltem incisionibus amputetur. Et si sic sanies desecta tumorem non amiserit, tam excommunicationis sententiam, vel disciplinæ corporalis pœnam incurrat. Et si nec excommunicationis metu, nec flagelli pœna frangitur, augeatur adhuc pietatis fomes; ita vt ab omni Congregatione pro ea communis Dominus orationum officio deprecetur: vt quæ laqueo diaboli irretita tenetur, Domini misericordia ac pietate curetur. Quod si nec sic corrigi voluerit, intra septa Monasterij sub pœnitentiæ tenore ab omnibus, præter custodibus, segregata, tam diu castigetur diuersis correctionibus, vsque dum eius humilitas omnibus vera credulitate patefiat: quoniam & inuitis sæpè salus præstatur. Nam ideo separanda est à Congregatione, vt

suo vitio non maculet innocentes. Tenera verò ætas, quæ excommunicati vim nescit, non excommunicatione, sed flagello corrigenda est.

CAP. XXI. *De receptione sororis.*

Si in vllo tempore, quod absit à Christiana Religione, soror à septis Monasterij discesserit, & foras fugiens postea recordata pristinæ religionis, & æterni iudicij perculsa timore reuersa fuerit; prius omnem Monasterio emendationem polliceatur: postea si probabilis eius pœnitentia agnoscatur, tunc demum intra septa Monasterij recipiatur. Et si bis aut tertio hoc fecerit, simili pietate foueatur; sic tamen vt in extremo loco inter pœnitentes recepta tam diu examinetur, vsque dum probabilis eius vita inueniatur. Si verò post tertiam receptionem fugæ culpa maculata fuerit, sciat omnem reuersionis aditum esse in postmodum denegandum.

CAP. XXII. *Qualiter inuicem se humilient, vel ordines seruent: vel in minutis actibus qualiter sint seruanda præcepta.*

QVanto se affectu, vel caritatis ministerio in Monasterio animæ positæ debeant diligere, sanctorum Patrum instituta sanxerunt: sed in quibus sit actibus vel officiis demonstrandum, à nobis pro parte indicandum est. Habet denique latissimum virtutum copia ambitum, quo circumsepta facilè hostem sibi superet aduersantem. Sunt etenim nonnulla, quæ in actu videntur exigua, & tamen vel custodita vel neglecta, aut tepescente, aut feruente animi motu demonstrantur: vt est humiliatio capitis, vel sermonum affabilis salutatio; quæ aut rigidæ mentis vel concordæ, aut si certè piæ, purissimum patefacient affectum. Seruandum ergo est famulis vel famulabus Christi, vt semper intra mentis statum ea nutriant, quæ à vera humilitate & caritate non discedant: in quibus summa constat virtutum. Nam sicut nunquam sine vera humilitate vera manet caritas; ita nunquam absque vera caritate vera manet humilitas. Arripiamus ergo instruere fundamentum, vt ad culmen perueniamus virtutum. Sic prius humilitas monstranda tam actu quam affectu, vt post caritatis copia ædificetur. Et quando sibi mutuatim in via vel in quocunque loco occurrerint, cum omni humilitate ab inuicem flectentes benedictionem rogent. Et si ex eis vna senior fuerit, prius iunior benedictionem postulet; tunc demum senior prosequatur. In cursu verò positæ, prout ab Abbatissa fuerint ordinatæ, vel ad psalmum canendum, vel lectiones recitandas, vel etiam ad communicandum euntes, suum ordinem custodiant: ne constitutum sibi locum transilientes in ambitionis vel arrogantiæ vitio demergantur. Abbatissæ verò studendum est, vt per ordinem sicut conuersæ in Monasterio fuerint, ita in suo ordine constituantur: præter si vberius conuersatio religionis meruerit, vt inantea promoueatur, vel si grauis culpa exegerit, vt retro regradetur. Si vero aliqua ex sororibus cognoscatur seniorem affectare locum, cum verecunda castigatione refellatur: quia non debiti honoris locum præsumpsit, nec religionis commercio, sed ambitionis honorem indebitum conata est arripere. In consessu sororum, si alia superuenerit, quæ iuniores sunt ordine, assurgant, &

ſeniori locum præbeant. Iuniores vero ſeniori nullatenus ſuperbiendo contradicant; ſed cum omni humilitate vel interrogatæ, vel correptæ reſpondeant. Si labentem in quodlibet delictum iunior ſeniorem aſpexerit, non exprobrando, ſed magis dolendo ad confitendum Abbatiſſæ vel Præpoſitæ dirigat: ſimiliter ſenior iuniori faciat. Ad confeſſionem veniens, prius proſtrata ſupra humum, ſuam culpam eſſe dicat: ſic poſtquam ſurgere iubetur, ſuam confeſſionem manifeſtet. Quando ad aliquod opus fieri commeatus rogatur, venia prius petatur, & ſic de opere quod faciendum eſt commeatus rogetur. Quando ad Abbatiſſam venitur, cum omni humilitate veniam petendo accedatur; ſimiliter quando egreditur, cum veniæ petitione benedictio quæratur. Nulla Monacharum per ſemetipſam de propria neceſſitate Abbatiſſæ ſuggerat, ſed omnes per Præpoſitam quicquid neceſſitatum fuerit Abbatiſſæ ſtudeant intimare. Si Sacerdos vel quilibet Religioſus venerit, vt ei per Abbatiſſæ commeatum ſit occurrendum, à longè aſtantes, cum humilitate flectentes genu ſub ſilenti voce benedictionem rogent. Et ſi ordinatum fuerit ab Abbatiſſa, vt cum his aliqua ſororum loquatur, cum omni humilitate & modeſtia ac ſobrietate loquendum eſt: vt in omnibus his virtus humilitatis ac ſobrietatis inueniatur.

CAP. XXIII. *De non defendenda proxima vel conſanguinea in Monaſterio.*

DEfendere proximam vel conſanguineam in Monaſterio nullo modo permitti cenſemus. Quid enim aliam defendat, quæ iam ſibi non viuit, ſed Chriſto, quem imitata manet crucifixa? quæ propriam animam, vt vberius ſaluti iungeret, prius perdidit? Quæ ergo proprias perdidit voluntates, vt Chriſti in ſe voluntatem impleret, cur aliarum delicta defendat, quæ propria crucifixit? Et ſi in veritate crucifixit, & non mundo iam, ſed Chriſto viuit, cur in mundo facinoribus labentes pro qualibet familiaritate defendat? Sit ergo ei æquus amor tam in conſanguinea, quam in cetera ſorore, quæ ei ſanguinis affinitate non iungitur. Maneat ergo in omnibus amor corde clauſus, nec quamquam ſub diſciplinæ moderamine poſitam tueri ſtudeat, ne vitium defendendi in alias dimittat. Sit ergo in arbitrio corrigentis, vt quas corrigit ſub amoris ſtudio, non propriam implendo voluntatem, ſed vitia corrigendo, inferat diſciplinam.

CAP. XXIV. *De nutriendis infantibus.*

INfantes in Monaſterio quanta cura & diſciplina ſint enutriendæ, multis didicimus documentis. Debent enim nutriri cum omni pietatis affectu, & diſciplinæ miniſterio: ne deſidiæ vel laſciuiæ vitio ſub tenera ætate maculatæ, aut vix, aut nullatenus poſſint poſtea corrigi. Sit ergo in eis tanta cura, vt nunquam ſine ſeniore huc atque illuc liceat deuiare: ſed ſemper ab eius diſciplina retentæ, & timoris Dei ac amoris doctrina imbutæ, ad cultum inſtruantur Religionis. Habeant lectionis vſum; vt ſub puerili ætate diſcant, quod ad perfectam deductis proficiat. In refectorio per ſe menſam habeant iuxta ſeniorum menſam poſitam. Seniores tamen vel duæ, vel amplius, de quarum religione non dubitatur, cum eis ſedeant,

vt semper timore antepoſito, ſub metu ſeniorum nutriantur. Quibus verò horis reficiant, vel ſomnum capiant, Abbatiſſæ arbitrio penſandum eſt: vt in omnibus virtutum cuſtodia diſcretio reperiatur.

Explicit Regula Cuiuſdam S. ad Virgines.

LECTORI.

In veteri Codice, qui ſanctorum Patrum Monaſticas ſanctiones continet, etiam ſequentes duæ Conſtitutiones, altera neſcio cuius Regulæ deuotarum, altera Concilij Hiſpalenſis ſecundi, poſt Regulam S. Iſidori legebantur. Eas quoque, quia ad Virginum ſanctimonialium curam ac diſciplinam veterem pertinent, hoc loco placuit exhibere; vt omnes ſacræ antiquitatis reliquias quam fieri poteſt religioſiſſimè, etiam cum ramenta & puluiſculo, repræſentarem.

SENTENTIA DE REGVLIS DEVOTARVM.

NEmo ad eas vadat viſitandas niſi qui habebit ibi matrem, vel ſororem, aut filiam, & propinquas, & conſobrinas, ſiue matrem filiorum ſuorum. Si autem neceſſitas fuerit vt videant eas, vt antequam renunciarent ſæculo, & intrarent in Monaſterium, paterna debetur eis hereditas, aut aliqua cauſſa manifeſta eſt, mittent cum eis probatæ virum ætatis ac vitæ: videbunt eas, vt pariter reuertentur. Nemo vadat ad illas, niſi quos ſupra diximus. Si eas videre voluerint, primum facient renuntiare Patri Monaſterij, & ille mittet ad ſeniores, qui in miniſterium virginum delegati ſunt: qui occurrentes eis, & cum ipſis videbunt quas neceſſe habuerint, cum omni diſciplina & timore Dei. Cumque eas viderint, non eis loquentur de rebus ſecularibus. Quicunque de his mandatis præterierit, abſque vlla recraſtinatione negligentiæ atque contemptus, eget publicè pœnitentiam, vt poſſidere valeamus regna cœlorum.

CONCILIVM HISPALENSE Cap. XI.

VNdecima actione cum conſenſu communi decreuimus, vt Monaſteria Virginum in Prouincia Bætica condita Monachorum adminiſtratione ac præſidio gubernentur. Tunc enim ſalubria Chriſto dicatis virginibus prouidemus, quando eis patres ſpirituales eligimus, quorum non ſolum gubernaculis

gubernaculis tueri, ſed etiam doctrinis ædificari poſſint. Hac tamen circa Monachos cautela ſeruata, vt remoti ab earum peculiaritate nec vſque ad veſtibulum habeant accedendi familiaritate permiſſum, ſed neque Abbati, vel ei qui præficitur extra eam quæ præeſt loqui virginibus Chriſti aliquid, quod ad inſtitutionem morum pertinet, licebit. Nec cum ſola quæ præeſt frequenter eos colloqui oportet; ſed cum teſtimonio duarum aut trium ſororum: ita vt rara ſit acceſſio, breuis locutio. Abſit enim vt Monachos, quod etiam dictu nefas eſt, Chriſti virginibus familiares eſſe velimus: ſed iuxta vt iuſſa Regularum vel canonum admonent, longè ſegregatos atque ſeiunctos, eorum tantum eaſdem gubernaculis deputamus: conſtituentes, vt vnus Monachorum probatiſſimus eligatur, cuius curæ ſit prædia earum ruſtica vel vrbana intendere, fabricas inſtruere, vel ſi quid aliud ad neceſſitatem Monaſterij prouidere: vt Chriſti famulæ pro animæ ſuæ tantum vtilitate ſolicitæ, ſolis diuinis cultibus viuant, operibuſque ſuis inſeruiant. Sanè is qui ab Abbate præponitur, iudicio ſui Epiſcopi comprobetur. Veſtes autem illæ iiſdem Cœnobiis faciant, à quibus tuitionem expectant, ab iiſdem denuo, vt prędictum eſt, laborum fructus & procurationis ſuffragium recepturæ.

Explicit.

SANCTI LEANDRI

HISPALENSIS EPISCOPI REGVLA,

SIVE DE INSTITVTIONE VIRGINVM

& contemptu mundi ad Florentinam Sororem Liber.

DE SANCTO LEANDRO HISPALENSI eiuſque Regula ad Florentinam Sororem veterum teſtimonia.

MARTYROLOGIVM ROM. die XXVII. Febr. item Beda, Vſuardus, Ado, & alij.

Hiſpali in Hiſpania natalis S. LEANDRI eiuſdem ciuitatis Epiſcopi, cuius prædicatione & induſtria Vviſigothorum gens, adiuuante Reccaredo *eorum Rege, ab Ariana impietate ad Catholicam fidem conuerſa eſt.*

IDEM MARTYROLOG. Rom. die xx Iunij.

Hispali in Hispania depositio sanctæ FLORENTINÆ virginis, sororis Sanctorum Leandri & Isidori Episcoporum.

ISIDORVS Hispal. de script. Eccles. cap. XXVIII.

LEANDER genitus patre Seueriano Carthaginensis Prouinciæ Hispaniæ, professione Monachus, & ex Monacho Hispalensis Ecclesiæ Prouinciæ Beticæ constitutus Episcopus: vir suauis eloquio, ingenio præstantissimus; vita quoque tantum atque doctrina clarissimus, vt etiam fide eius atque industria populi gentis Gothorum ab Ariana insania ad fidem Catholicam reuerterentur. Hic namque in exilij sui peregrinatione composuit duos aduersus hæreticorum dogmata libros, eruditione sanctarum scripturarum ditissimos, &c. Præterea edidit vnum ad FLORENTINAM sororem de institutione virginum, & contemptu mundi libellum, titulorum distinctionibus prænotatum. Floruit sub Reccaredo, viro Religioso ac Principe glorioso: cuius etiam temporibus mirabili obitu actualis vitæ terminum clausit.

S. GREGORIVS MAG. PP. Dial. lib. III. c. XXXI.

Sicut multorum, qui ab Hispaniarum parentibus veniunt, relatione cognouimus, nuper Ermigildus Rex, Liuigildi Regis Vvisigothorum filius, ab Ariana hæresi ad fidem Catholicam viro Reuerendissimo LEANDRO Hispalitano Episcopo, dudum mihi in amicitiis familiariter iuncto, prædicante conuersus est.

IDEM Præfatione in librum Iob.

Reuerendissimo & sanctissimo fratri suo LEANDRO Coëpiscopo Gregorius S. S. D. Dudum te, frater beatissime, in Constantinopolitana vrbe cognoscens, cum me illic Sedis Apostolicæ responsa constringerent, & te illuc iniuncta pro causis fidei Vvisigothorum legatio perduxisset; omne in tuis auribus, quod mihi de me displicebat, exposui, &c. Tunc eisdem fratribus, etiam cogente te, placuit, sicut ipse meministi, vt librum beati Iob exponere importuna me petitione compellerent.

IDEM lib. I. Epist. XLI. ad LEANDRVM Episcopum.

Ea quæ in beati Iob expositione dicta fuerant, & vobis dirigenda scribitis, nisi portitoris præsentium me festinatio coangustasset, cuncta vobis transmittere sine aliqua imminutione voluissem; maximè quia & hoc ipsum opus ad vestram reuerentiam scripsi: vt ei quem præ cæteris diligo, in meo iudicer labore desudasse. Præterea si vobis indulgeri tempora ab Ecclesiastica occupatione cognoscetis, quid sit iam faciendum scitis: quamuis etiam absentem corpore, præsentem mihi te semper intueor, quia vultus tui imaginem intra cordis viscera impressam porto.

IDEM lib. IV. Epist. XLVI. ad eundem.

Quanto ardore videre te sitiam, quia valdè me diligis, in tui tabulis cordis leges. Sed quia longo terrarum spatio disiunctum te videre nequeo, vnum quod mihi de te dictauit caritas feci, vt librum Regulæ pastora-

lis, quem in Episcopatus mei exordio scripsi, & libros quos in expositionem beati Iob iamdudum me fecisse cognouisti, Sanctitati vestræ transmittere curaui.

IDEM lib. VII. Epist. CXXVI. ad eundem.

Sanctitatis tuæ suscepi Epistolam, solius caritatis calamo scriptam. Ex corde enim lingua tinxerat, quod in chartæ pagina refundebat. Boni autem sapientesque viri cum legeretur affuerunt, quorum statim viscera in compunctione commota sunt. Cœpit quisque amoris manu in suo corde te rapere: quia in illa Epistola tuæ mentis dulcedinem non erat audire, sed cernere. Accendebantur & mirabantur singuli, atque ipse ignis audientium demonstrabat qui fuerat ardor dicentis. Nisi enim prius in se faces ardeant, alium non succendunt. Ibi ergo vidimus quanta caritate tua mens arserit, quæ sic & alios accendit. Vitam vero vestram, cuius ego semper cum magna veneratione reminiscor, minimè nouerant, sed eis altitudo vestri cordis patuit ex humilitate sermonis.

INCIPIT IN CHRISTI NOMINE

S. LEANDRI HISPALENSIS EPISCOPI

de Institutione Virginum & contemptu mundi ad Florentinam Sororem Liber.

LEANDER Dei misericordia pergratæ in Christo mihi filiæ & sorori FLORENTINÆ.

PErquirenti mihi, soror carissima Florentina, quibus te diuitiarum cumulis heredem facerem, qua te patrimonij sorte ditarem; multæ rerum fallacium occurrebant imagines: quas cum ego vt importunas muscas manu mentis abigerem, tacitus aiebam: Aurum & argentum de terra est, & in terram reuertitur; fundus & patrimoniorum reditus vilia & transitoria sunt, *præterit enim figura huius mundi.* Quidquid enim 1. Cor. 7
sub sole conspexi, nihil te dignum, soror, arbitratus sum; nihil muneri tuo credidi esse gratissimum: omnia mutabunda, caduca, & vana fore conspexi. Vnde veram esse attendi Salomonis sententiam, dicentis: *Magnificaui opera mea, ædificaui mihi domos, plantaui vineas, feci hortos & pomaria, & conseui cunctis generibus arborum, instruxi mihi piscinas aquarum, vt irrigarem siluam germinantium lignorum. Possedi seruos & ancillas, multamque familiam habui; armenta quoque & agnos ouium, greges quoque caprarum, vltra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem. Coaceruaui mihi argentum & aurum, & substantias Regum ac prouin-*

ciarum: feci mihi cantores & cantatrices, & delicias filiorum hominum: scyphos & vrceos in ministerio ad vina fundenda. Et supergressus sum opibus omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem. Quam igitur omnem mortalium pompam tali termino conclusit, vt diceret: *Cumque me conuertissem ad omnia quæ fecerant manus meæ, & labores in quibus frustra sudaueram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole.* Et iterum ipse dicit: *Detestatus sum omnem industriam meam, quam sub sole studiosissimè laboraui, habiturus heredem post me, quem ignoro, vtrum sapiens aut stultus futurus sit, dominabitur in laboribus meis quibus desudaui & solicitus fui, & est quidquam tam vanum? Vndè cessaui renunciauitque cor meum vltra laborare sub sole.* Tali quoque informatus oraculo, non esse me parentem verum existimares, soror, si te iis ditarem rebus, quæ stabilitate nulla consisterent: quæ mundanis subiectæ casibus te destituerent, nudamque relinquerent. Ærumnis quoque te cumularem, & timori metuique subijcerem, si ea quæ fur auferre poterat, sulcare tinea, ærugo vorare, ignis absumere, terra obruere, aqua delere, sol torrere, imber fœdare, glacies stringere, tuæ germanitati conferenda esse putarem. His certè rebus humanis implicatus animus à Deo auertitur, & ab illa immobili ac permanentis veritatis forma recedit. Nec potest ad se admittere diuini verbi dulcedinem, aut Spiritus sancti suauitatem, pectus quod tot mundanis agitatur molestiis, tot curarum temporalium stimulis verberatur. Si ergo te his nexibus alligarem, talibusque onerarem ponderibus, & mole terrenæ cogitationis opprimerem, inimicum me, non parentem deberes æstimare; interemptorem, non fratrem esse sentires. Eia soror carissima, quoniam quidquid axe cæli concluditur, terrena sustinent fundamenta, & telluris super faciem voluitur, nihil dignum quo ditari posses inuenimus; supra cælos, quærendum est, vnde munus virginitatis auxisti; vt ibi præmium & patrimonium virginitatis inuenias. Ex compensatione enim integritatis meritum agnoscitur, & de sua retributione pensatur. Quanto enim vilis putaretur, si transitoriis terrenisque ditaretur muneribus; tanto præclara est virginitas & excellens, quæ calcatis abdicatisque mundanis voluptatibus, dum in terris Angelorum seruat integritatem, Dominum Angelorum sortita est portionem. Quæ ergo est virginitatis hereditas? nonne ea,
Psal. 15. quam dicit Psalmista? *Dominus pars hereditatis meæ*? Et iterum: *Portio*
Psal. 118. *mea Dominus?* Vide soror quantum profeceris: vide quam summum teneas apicem: vt multorum gratiam beneficiorum In vnum eundemque inueneris Christum. Sponsus est, frater est, amicus est, hereditas est, pretium est, Deus & Dominus est. Habes in eo sponsum, quem diligas:
Psal. 44. *Speciosus est enim forma præ filiis hominum.* Est verus frater quem teneas: adoptione enim & tu eius filia, cuius filius est ille natura. Est amicus de quo non dubites: ipse enim dicit: *Vna est amica mea.* Habes in
Cant. 6. eo hereditatem quam ambias: pars enim hereditatis tuæ ipse est. Habes in eo pretium quod agnoscas: quia sanguis eius redemptio tua est. Habes

in eo Deum à quo regaris: Dominum quem metuas & honores. Totam sibi in Christo prerogatiuam virginitas vindicat: vt ante quem tremunt Angeli, cui seruiunt potestates, cui virtutes obtemperant, cui cœlestia & terrestria genuflectunt; hunc sibi virgo sponsum vindicet; ad huius thalamum ornata virtutibus properet: hunc cubili cordis, casto cubili confoueat. Et quid amplius ei conferre potuit, cui se Christus sponsum tribuit, sanguinem suum dotis ac muneris titulo compensauit? Solent ergo qui vxores ducunt dotes tribuere, conferre præmia, & ad vicem perdendi pudoris sua tradere patrimonia; vt emisse potius quam duxisse videantur vxores. Tuus, virgo, sponsus dotem tibi sanguinem suum dedit; eo te redemit; eo te suæ copulæ sociauit: vt pudorem non perdas, & habeas præmia. Quanto enim munificentius est dotis præmium, tanto est amor immensior. Multum enim diligit, quam proprio sibi sanguine desponsauit. Et ob hoc suum corpus vulneris ictu & telo gladij maluit aperiri, vt tuam sibi integritatem emeret, pudicitiam conseruaret. E contrario enim curauit hominem: vt sicut mors eius vita est nostra, eiusque humilitas nostræ est superbiæ medicina; sic & vulneribus ipsius nostra integritas empta est qui ideo feriri se vulnere voluit, ne malleo vniuersæ terræ nos ferire sineret. *Pretio enim empti estis*, ait Apostolus, *nolite fieri serui hominum.* 1. Cor. 7. Cur virgo dare vis corpus viro, quod iam est redemptum à Christo? Alius te redemit, & alij nubere cupis? alterius pretio libertatis militas, & spontanea te seruitute condemnas? Si mundus omnis titulo dotis scribitur, quid pretiosius sanguine Christi, quo redemptus est mundus? Appende mercedem & pretium, vt videas plus valere qui redemit, quam id quod redemit. Quantò itaque prauè intelligit virgo, quæ contempto emptore mercem sequitur: & sanguine Christi postposito, mundum qui redemptus est amplexatur. Non sum idoneus eloqui, soror amantissima, præmia virginitatis: est enim ineffabile donum, absconsum oculis, celatum auribus, intelligentiæ obseratum. Quod omnes esse sperant Sancti, & post resurrectionem cuncta præstolatur Ecclesia fieri, vos iam estis. *Corruptibile hoc*, ait Apostolus, *induet incorruptionem.* 1. Cor. 15. Sed reuera post resurrectionem corporis. Ecce vos incorruptionis gloriam iam scitis. Vos istam iam in præsenti sæculo partem gloriæ possidetis. Quanta est enim beatitudo, quæ vobis reponitur in futurum? quæ vobis corona manet in æternum: quæ incorruptionis gratiam, ad quam multi peruenire desiderant, hic habetis? Gaude ergo talem te esse, qualis Dei formata es manibus. Ille ergo integram condit vtique, quam integritate ditauit; quam ad integritatis præmia præparauit. Peruersi enim naturalem corrumpunt homines, quam Deus formauit integram. Et hæc offensa humani generis prima: hæc damnatæ originis caussa; dum protoplasti esse noluerunt, quod fuerant conditi: idcirco meruerunt in se & in prole damnari. Reparatæ castimoniæ in vobis retentaculum, ô virgines, quod perdiderunt in paradiso primi homines. Vos enim conditionem seruastis primigenarum hominum, quæ tales perseuerastis, quales illi sunt instituti. Sed cauete exempla eorum. Heu proh

dolor, soror carissima, fuge primorum hominum exempla: horresce serpentis antiquissimi sibila; ne incipiat tibi germinare spinas & tribulos vitiata terra, & quæ pro insigni virginitatis lilia rosasque parturire debet, vrticam & paleam producat: istam, quæ vrat, illam, quæ laceret. Vos enim estis prima delibatio corporis Ecclesiæ. Vos itaque ex tota Christi corporis massa oblationes Deo acceptæ, & in supernis altaribus consecratæ. Pro vestro enim proposito, & pro fide sua, omnis Ecclesia nomen virginitatis indepta est, dum in ea melior pars & propensior vos estis, quæ animæ corporisque vestri integritatem Christo dedicastis. Et licet in omnibus suis generaliter membris fide maneat virgo, tamen suorum parte membrorum, quod estis vos, non incongruè virgo etiam corporea: genere scilicet illius locutionis, quo aut totum à parte, aut pars nominatur à toto. Meditare vt columba, sanctissima virgo, & mente pertracta, quæ in futuro tibi maneat gloria; quæ non adquieuisti carni & sanguini; neque corpus illud sanctissimum prostrasti corruptioni. Age ergo, cogitare præsume, intellige, quibus te amplexibus cupiat Christus, quæ mundi calcasti illecebras: quo te desiderio chorus ille expectet virgineus, quam ipsis gradibus properantem cœlorum ardua vident, quibus chorus ipse virginalis peruenit ad Christum. Gaudet & Maria mater Domini, apex & specimen virginitatis, incorruptionis mater, quæ vos exemplo suo genuit, & manet integra: vos documento suo peperit, & dolores nesciuit: genuit sponsum, & virgo est. Fœlix ille venter, qui nouit gignere, non corrumpi. Beata illa fœcunditas, quæ pariendo impleuit mundum, hæredirauit cælos, nec amisit velamina virginitatis. Ardeat cor tuum soror, igne illo, quem Christus misit in terram. Excitet te flamma ignis eius, & *chorus ille virgineus prosequens Mariam. Ipsam ergo oculo mentis suscipe: ipsos comitare choros: ipsis te animi desiderio iunge, ibi festina; ibi propera: ibi *reposita est corona iustitiæ, quam reddet tibi Dominus iustus iudex in illa die.* Senti fratris animum tuos desiderare profectus, senti fratris concupiscentiam velle te esse cum Christo. Qui etsi in me non habeo, quod in te perficere volo, perdidisse me doleam, quod te tenere desidero: erit mihi interim quædam portio remissionis, si tu quæ pars melior nostri es corporis, in via peccatorum non steteris; si quod tenes, firmissimè teneas. Heu mihi, si alius accipiat coronam tuam. Tu apud Christum tutamen meum; tu carissima meum pignus: tu hostia mea sacratissima, qua expiari à colluuione peccati non dubito. Si tu accepta es Deo; si tu casto cubili cum Christo cubaueris; si tu Christi amplexibus fragrantissimo virginitatis odore inhæseris, profecto peccatoris memor fratris obtinebis pro reatu germani indulgentiam, quam poposceris. Non te contristabit, qui te suæ copulauit societati. Sinistra eius, in qua est honor & gloria, sub capite tuo: & dextera eius, in qua est longitudo vitæ, amplexabitur te. Talibus sponsi oblata amplexibus, meam veniam postulans obtinebis. Amor tuus in Christo erit indulgentia mea: & quantulamcunque spem remissionis habeo, si soror quam diligo, ad nuptias Christi transierit; atque in illo terribili me-

2. Tim. 4.

Cant. 2.

tiendoque iudicio respiramentum aderit, vbi de factis, actibus, vel de commissis discussio fuerit: vbi de meis dispendiis, heu mihi, sum cogendus reddere rationem, tu solatium meum, tu respiramentum meum. Et vindicta quæ mihi debetur pro negligentia mea, fortè castitatis tuæ sedabitur intercessione. Defendes me profectu tuo à meo reatu operis, si tu Christo adhæseris, & si tu illi placueris, ego vnde ei displiceo non grauabor, dum tibi indulget, mihi parcet: nec perire fratrem sinet, cuius spondit sororem. Per te fortè mihi donabitur chirographum quod contraxi: dum te Christus fouet caritate, me non punit pro crimine. Miserere soror non tantum tui, sed & mei; vt vnde tibi restat gloria, saltem mihi vel venia concedatur. Multæ in tuo erunt virgines comitatu: cum iis facilè impetrabis pro me quod poposceris. Immo ipsa mater & dux virginum Maria suum interpellabit pro tuo merito filium: & ne te contristet pro me orantem, me eriget fortè iacentem, & conscientiæ reatu merentem consolabitur. Non confundatur spes mea per te ad Deum. Meo igitur hortamento, meo ministerio, Dei quidem dono, sed meo obsequio, hanc tenes professionem. Sit ergo mihi integritas tua caussa veniæ, quæ tibi erit caussa coronæ. Auerte quæso oculos à mundi falsis inanibus. Cælos aspice, vbi est sponsus tuus. Illuc animum dirige, *vbi Christus est in Dei dextera sedens. Omne enim quod* Col. 3.
in mundo est, concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum est. Quæ 1. Ioan. 2.
sursus sunt quære: vbi est vita tua, illic sunt & desideria tua: vbi est sponsus tuus, ibi sit & thesaurus tuus. Nolo te moueri voluptate sæculi: nolo te fulgore carnis decorari. Cito mouet alienam libidinem caro ornata: & aspectus iuuenum in se prouocat, quæ se componit vt ornata procedat. Placere velle oculis alienis, affectus est meretricis: & ad sponsi cælestis refertur iniuriam, si ita incedas vt oculis libidinosis placeas. Esto quæso iudex inter nubentes & virgines: spem vtriusque considera: quis quam teneat viam æstima. Virgo studet placere Deo; nupta sæculo. Virgo seruat integritatem qua nata est; nupta corrumpitur. Et quale est, vbi non permanet integra, vt cæpit esse natura? Primum diuino operi irrogatur iniuria, dum quod ille formauit integrum, libidine corrumpitur, libidine maculatur. In vos Deus cognoscit opus suum; quas tenet sæculum, & non corrumpit; quas tales Deus recipit, quales fecit. Omnia itaque restauranda sunt in resurrectione, quæ nunc pereunt de corpore. Virginitas semel perdita, nec hic reparatur, nec in futuro recipitur. Verum est quod Deus præceperit nuptias; sed idcirco, vt inde nasceretur virginitas: vt multiplicata virginum successione, lucraretur in prole, quod perdiderant nuptiæ. Et radix & fructus nuptiarum virginitas est. De coniugio certè nascitur virgo: quæ si non corrumpitur, ad nuptiarum additur præmium. Habent nuptæ vnde lætentur, si sui fructus cælesti horreo reponantur. Tu quoque communium parentum cumulabis merita: tuis vtrique honoribus munerabuntur: te prole Christo adhærente, ipsi recipient in fructu, quod in cespite perdiderunt. Recole, mea soror, humanarum nuptiarum ærumnas, & claude oculos, ne videas vanitatem. Prima pericula nuptiarum hæc sunt: corruptio, corruptio-

nis fastidia, pondus veteri grauidati, dolor partus plerumque ad discrimen mortis perueniens: vbi & munus nuptiarum perit & fructus; dum simul mater cum prole deficit, & omnis illa pompa nuptialis mortis frustratur termino. Quam putabant caussam esse lætitiæ, quis eam occasionem intermendi inuenit? Quid aget post mortem, quæ totam lætitiam nuptiis deputauit? Quæ viro placere voluit, non Deo, quid aget dum exit a sæculo? Quæ solicita fuit quomodo placeret mundo, quam poterit habere partem cum Christo: Quæ primum non benè viris se distrahunt, simulque cum pudicitia libertatem perdunt, quando captiuam virginitatem suscepta dote addicunt. Quid miseræ illi remanet, quæ pudorem venditat? Quod si fortè mundi, vt fieri solet, casu perdat donationem, tunc & pudore caruit, & amisit pretium. Vides quam nuda & destituta in vtroque remansit! Pro viro certè gemino timoris addicta periculo, timet bonum perdere, timet malum habere. Quis ergo inter hæc medius est locus lætitiæ? Quas formas lenocinij meditatur vt placeat oculis? quibus peregrinis odoribus inficit vestem? & vt oblectet sensus, cutem mentitur alienam. Quæ fuco illitam vario adulterat figmento faciem: ne sit ipsa quæ nata est; & decipiat virum specie aliena, non propria. Vide si non malefici j genus est, excogitare artem qua prouocet libidinem alienam. Et quæ sic corrumpit faciem, quam putas corruptam habet mentem? Triplex commisit adulterium: mentis, quæ talem meditata est fraudem: corporis, quæ figmento mutauit speciem: vestitus, quæ non proprio, sed alieno fragrat odore. His malis virgo nescia, sexum habet, & sexus necessitatem ignorat. Fœmineæ fragilitatis oblita rigore virili subsistit, atque infirmum sexum virtute solidauit: nec addixit seruituti corpus, quod lege naturæ viro subiacet. Fœlix virgo, quæ corpus trahit ex Eua, non pœnam! Illa peccati merito
Gen. 1. audit; *Sub viri potestate eris, & in doloribus paries.* Tu virginitatem adepta, à tali iugo excussisti ceruicem, nec pressa iugali necessitate curuaberis ad terram, sed in sublimi erecta cœlos suspicis; vt vnde illa vetitum præsumendo cecidit, ibi tu licita contemnendo conscenderes. Eua gustauit de illicito, & virginitatem perdidit. Licebat nubere virgini, sed quæ non nupsit, Angelis adhæsit. *In resurrectione enim non nubunt, ne-*
Matt. 22. *que vxores ducunt: sed erunt sicut Angeli Dei.* Vide, virgo quæ non nubit, Angelis comparatur. Licet enim gignere filios: sed quæ hanc spre-
Luc. 23. uerunt necessitatem, Christum dicentem audiunt: *Beatæ steriles quæ non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt.* E contrario illic dicitur nuptiis: *Væ prægnantibus & nutrientibus in illa die.* Itaque virginei sensus pro filiis reputantur. Quid ergo quærit quos pariendo doleat, quæ pios habet
Isa. 26. sensus, quibus meditando congaudeat? *Propter timorem tuum Domine,* inquit, *in vtero accepimus, & parturiuimus Spiritum salutis.* Ecce fœlix conceptio, incorrupta progenies, vtilis partus: vbi & proles bonæ cogitationis editur, & ignoratur dolor. Tot felicia germina, quot sanctæ cogitationes, totiens concipit, quotiens sancta meditatione Spiritum diuinum capit. Conceptio enim superna virtutes parit. Et ne
putes

putes te esse sterilem, tot filios habebis, quot virtutes protuleris. Vna sancti Spiritus conceptione multos edes partus. Primus partus virginis, verecundiæ virtus; secundus patientiæ, tertius sobrietatis, quartus temperantiæ, quintus caritatis, sextus humilitatis, septimus castitatis, vt impleatur quod legitur; quia *sterilis peperit septem.* Ecce vna septiformis Spiritus conceptione septem partus edidisti. *Non dicas, ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus eunuchis: qui custodierint requiem meam, & elegerint quæ volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & à filiabus; nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Vides, amantissima soror, quod principalem in Regno Dei virgines tenent locum? Et non immerito. Mundi enim contempserunt habitum, ideo peruenerunt ad cœleste regnum. Vitæ cœlestis beatitudinem hic incipiunt, quæ generare in doloribus filios nesciuerunt: & quæ contagia libidinis, & fœda coniugum figmenta respuunt, rectè Christi nuptias impetrarunt. Nolo monearis pompaticis nuptarum incessibus, clientumque stipato comitatu. Hos incurrunt plerumque insidiatores pudicitiæ, quos custodes castitatis putabant. Et cum se ambiri tot virorum formis vident, hoc in mentem venit, quod cum viris in lectulis agunt propriis: & quod expertæ sunt in singulis, hoc in plurimis meditantur. Non verebor inuidiam, si locutus fuero veritatem. Feriant me liuore, quas momorderit conscientia, dummodo proficientibus loquar, quid cauere debeant in eis, quæ solo nitent opere carnis. Certum est, mi soror, quæ nitorem vestium composuerit, odore peregrino fragrauerit, fuco mutauerit oculos, faciem candore alieno obduxerit, brachia circulis instruxerit aureis, digitis annulos inseruerit, & distinctione gemmarum sidereo radiauerit fulgore manibus, aures metallo adgrauauerit, colla margaritis & vario gemmarum absconderit tegmine, caput ponderauerit auro: certum, inquam, est, hanc non esse castam: quæ ad hoc se ita composuit, vt multorum feriat oculos, multorum animos moueat, illiciatque mentes. Quæ etsi metu viri non gerat stuprum in aperto, fornicatur tamen interius animo. Illa verò casta est, quæ de simplici habitu bonisque moribus placet viro, & de bono castimoniæ Deo. Harum habitum exprimit Petrus Apostolus, & cultum vestium, vel æquitatem morum sua pingit præceptione, cum dicit: *Sit in muliere non exterior ornamenti aut auri, aut vestis cultus, sed cultus cordis.* Eadem ergo & Paulus Apostolus intulit, dicens: *Similiter & mulieres cum verecundia & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.* Quas dissonare ab iis præceptionibus & discrepare compereris, velut gehennæ duces, & inferni comites fuge. Hoc enim suadebunt quo plenæ sunt, quæ etsi non verbo, ipso tamen habitu loquuntur flagitia. Et quæ auro coruscauerit, & radiauerit gemmis, tanquam simulacra declina; idolumque æstimato, non hominem, quæ à Deo benè conditam formam vario præsum-

1. Reg. 2.
Isa. 56.
1. Pet. 3.
1. Tim. 2.

Prou. 3. psit stuprare figmento. Vnde & scriptura dicit: *Fallax imago, & vana est pulchritudo, mulier timens Deum ipsa laudabitur.*

Cap. I. *Vt vitentur laïcæ mulieres.*

PRecor te, soror Florentina, vt fœminæ quæ tecum non tenent professionem vnam, ad tuam non accedant societatem. Quod enim amant, hoc suggerunt: & eas res tuis insinuabunt auribus, quæ in eorum
1. Cor. 15. versantur desideriis: Heu mihi soror, *corrumpunt mores bonos colloquia*
Psal. 17. *mala. Cum sancto sanctus eris:* longe à te sit soror, *& cum peruerso peruerteris.* Quid in vnum agit nupta, & virgo? Illa te non sequitur, quæ virum diligit. Propositum tuum fugit: quod etsi amare se finxerit, mentitur vt decipiat. Quid tecum agit, cum qua communi collo Christi iugum non ducis? dispar habitu, dispar affectu. Organum satanæ hoc tibi canet, quod illecebris sæculi moueat, & semitas diaboli impinguat. Fuge Sirenum cantus, mi soror: ne dum prurientibus auribus oblectamenta delectaris audire terrena, auertaris à recto itinere: & aut in dexteram illidaris scopulo, aut in sinistram Charybdis deglutiaris rictu. Fuge Sirenum cantus, & à lingua malesuadentis sepi aures tuas. Muni cor tuum scuto fidei, dum tui propositi disparem videris; & frontem tuam trophæo arma crucis contra eam quæ professioni tuæ dispar est.

Cap. II. *Vt viri sancti vitentur.*

IAm quali fuga viros fugias, soror Florentina, tu iudica, si tam solicitè fœminas sæculi declinabis. Quisque vir, si sanctus est, nullum tecum gerat familiaritatem; ne videndi iugitate aut infametur vtriusque sanctitas, aut pereat. Decidet enim à caritate Dei, quæ perpetrandi mali operis occasionem præbuerit, decidet à caritate proximi, quæ etsi malum non agit, opinione tamen pessimam famam nutrit. Dispar enim sexus in vnum locutus, eo titillatur instinctu quo nascitur: & naturalis mouetur flamma, si incomposita attigerit. Quis colligauit ignem in sinu suo, & non comburetur? Ignis & stupa sibi vtraque contraria, in vnum redacta flammas nutriunt. Viri sexus & fœminæ diuersus, si coniungitur, quod lex naturæ prouocat, commouetur.

Cap. III. *Vt declinare virgo debeat iuuenes.*

ET si taliter viri declinandi sunt sancti, ne vtrorumque bonis moribus offensio subrepat; qualiter fugiendi sunt iuuenes, & tenebrosas vias temporalis vitæ sequentes? quos ad hoc diabolus obijcit, & virgineis opponit oculis, vt formas eorum, quos per diem viderit, virgo meditetur in nocte. Quod si & contradicat mentis ratio, talesque imaginationes ab animo respuat, recens tamen visio & corporalis inspectio exhibet memoriæ formas: quas videndo didicit, vt etsi paulum talis imaginatio oblectet mentem, occurret etiam per somnium, quod viderit oculis. Sic diaboli sagittis pectus virginis vulneratur, & infigitur cordi amor noxius; vt quod in nocte recordata est, cum amore velit iterum videre in crastinum. Et sic intrat sathanæ sagitta vsque ad intimum cordis per ianuas oculorum: sicut dicit
Ier. 9. Propheta: *Intrauit mors per fenestras nostras.* Nec enim subrepit dia-

bolus ad interiora mentis, nisi per sensus cordis. Si pulchrum aliquid videas, quod concupiscentiam moueat; si oblectet aures turpis cantus; si odoratum nidor attigerit fragrans, si gustum illecebrosus sapor commouerit; si tactus mollem & nitidam contigerit formam, tunc oblectatione sensibili carnis mouetur illecebra. Dei enim opus vterque est sexus. Amandi sunt certè viri, vt opus Dei; sed absentes, pro operibus bonis, & propter Deum qui eos fecit; non propter pulchritudinem corporis.

CAP. IV. *De abstinentia.*

QVid ad te de cibis, soror Florentina, puto loquar; quæ fragilitate corporis nec tantum accipis, quantum ratione doceris? Maneat tamen in animo, vt etsi infirmo corpori aliquid relaxandum est à rigore, interim non soluatur animus, si corpus infirmum meretur aliquid indulgentius. Nullus est enim vsus edendi culpabilis, sed concupiscentia, sed immoderatio: si plus quam opus est sumpseris; si desideres sine quo viuere possis. Triplex certè est gulæ intemperantia: si quod non licet auidius appetas; si licita quæque exquisitis impendiis præparata accuratius quæras; si tempus edendi licitum non sustineas. Primi generis homines ob hoc Paradisi delicias & immortalitatis præmia perdiderunt, quia illicita concupierunt. Esaü verò pro eo quod auidius ambiit licita, primogeniti perdidit primitiua. Et quia edendi tempus non seruant animalia, ideo sunt irrationabilia. Probauimus ergo triplicem excessum intemperantiæ: dum primi homines gustauerunt de illicito: dum Esaü lenticulæ appetitu perdidit primogenita: dum edendi tempus non seruant animalia, & sunt irrationabilia. Non est igitur abstinens, auidè vorans etiam viles cibos. *Sepulchrum patens est guttur eorum*, ait Psalmista. Namque & ille mollis & dissolutus est, qui contemptis præsentibus, pretiosis ac peregrinis epulis delectatur. Piscis per illecebram hamo capitur. Auis obiecta escæ in decipulam cadit. Bestiæ quæ naturali virtute sunt rigidæ, cupiditate cibi in foueam proruunt; & quas non emollit natura, decipit esca. Tu verò temperantiam, & parsimoniam, seu oraculo, seu exemplis disce maiorum. Oraculo: quia dicit Dominus: *Non grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.* Exemplis; quia Dauid cupitam aquam noluit bibere, quam periculum alieni esse sanguinis intellexit: vel quia Daniel contemptis dapibus regis, leguminibus vixit. Sint tibi accepta quæ sunt comitibus tuis communia, & aliorum non sis intemperationis caussa: & quibus forma esse debes hortamento ac vitæ bonæ documento, scandali non efficiaris occasio.

Psal. 5. Luc. 21. 2. Reg. 14. Dan. 14.

CAP. V. *Vt virgo singula non loquatur cum singulo.*

NVllus te singularem alloquatur: nec tu præter duarum aut trium testimonium alloquaris aliquem singularem. Memento sponsi tui Saluatoris nostri, qui certè non verebatur labem peccandi; attamen in montibus cum Moyse & Helia coram tribus, Petro & Iacobo & Ioanne, locutus est testibus. Sic & cum suscitaret archisynagogi filiam, eos adhibuit testes, vt falsi rumoris non daret occasionem. Mirabantur autem & discipuli, quod

ad puteum Iacob loqueretur cum muliere. Et reuera non mirarentur, nisi quid viderent inusitatum: & nisi illi abijssent cibos emere, non loqueretur citra eos Christus cum muliere.

CAP. VI. *Vt iugiter virgo oret & legat.*

LEctio tibi sit assidua, iugisque oratio. Diuidantur tibi tempora & officia, vt postquam legeris ores, postquam oraueris legas. Sic alternes perpetim hæc duo bona, vt ab ijsdem nullo sis tempore otiosa. Quod si aliquid manibus operandum est, vel certè sustentaculis ciborum corpus reficiendum, alia tibi legat: vt dum manus vel oculi intenti sunt operi, pascat aures gratia sermonis diuini. Si quidem oramus & legimus; & lubricam mentem à surreptionibus diaboli vix retrahimus; quanto procliuius humanus animus reptat ad vitia, si lectionis & orationis assiduæ retentaculo non frænetur? Lectio te doceat, aliquid orando petas: postquam vero oraueris, iterum legendo inquire quod postules.

CAP. VII. *Vt carnaliter non legi debeat vetus testamentum.*

VEtus testamentum legens non temporis illius nuptias, sed prolis numerositatem considera; non esum carnium & sacrificia sanguinolenta, crimina morte carnis expiata, vni viro multarum vxorum permissa consortia. Licuit enim illo tempore, quod isto non licet, & sicut per legem concessæ sunt nuptiæ, sic per Euangelium virginitas prædicata. Gens enim erat Hebræa ab omni discreta consortio populorum, & ad prophetandum Christum Ecclesia deputata. Ne periret, cunctis permissæ sunt nuptiæ, caussa prolis propagandæ. Et quia carnalis erat populus, carnium crapula pascebatur. Sacrificia certè idcirco pecudum litabantur, quia verum sacrificium, hoc est, Christi corpus & sanguinem figurabant. Venit veritas, vmbra discessit: venit verum sacrificium, & cessauit hostia pecudum. Venit virgo virginis filius, & virginitatis præbuit documentum. Omne enim quod in veteri testamento legeris, quamuis opere gestum fuerit, spiritaliter tamen intellige, & de historiæ veritate intelligentiæ spiritalis sensum cape. Iam pro peccato non occiditur homo corpore: sed necem quam illi carni dabant per gladium, nos carnalibus vitiis imponimus per pœnitentiæ vsum. Cantica canticorum iuxta auditum aurium ne sentias; quia carnalem illecebram terreni amoris insinuant, quæ per species actionis corpus Christi, & Ecclesiæ caritatem figurant. Merito à veteribus isti libri prohibiti sunt legere carnalibus: hoc est, Heptateuchum, & Cantica canticorum: ne dum eos spiritaliter nesciunt, libidinis ac voluptatum incitamento soluantur.

CAP. VIII. *De ieiunii modo.*

IEiunia certè valido corpori imponenda sunt: & quos rebellis caro lege vitiorum impugnat, ieiunio attenuandi sunt iugi. Subiuganda est ieiuniis caro rigida, & eatenus refrænanda, vt legi mentis & imperiis animæ subiaceat vt ancilla. Et quam debilitauit iugis infirmitas, si eam ieiuniis temperes, tantumque sumas, quantum saluti sufficiat, non peccabis. Meliorem tamen iudica eam, quæ salutis robore infirmitatis non egeat

remedio. Nec debet scandalizari quæ sana est, si remissius vel indulgentius quæ infirma est alitur: sed magis eo se meliorem sanctioremque esse consideret, quod fragilibus rebus non indiget, quibus eget infirmitas. Illa autem quæ infirmitatis obtentu meretur aliquid lenius, sit præ cæteris humilis: doleatque se non posse, quæ aliæ possunt; & abstinentiam tempore laxatam non reputet virtuti, sed infirmitati.

CAP. IX. *De vsu vini.*

VIno secundum Apostoli vtere regulam. Ait enim Timotheo: *Modico vino vtere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.* Dum enim dicit modicum, medicinaliter bibendum fore monstratur, non ad ebrietatem. Nam alio loco idem sic dicit Apostolus: *Vinum dixisti, omne vitium dixisti.* Ebrietas enim mortale est crimen: inter homicidia, & adulteria, vel fornicationes reputatur. Sic eijcit à Regno Dei vini temulentia, quemadmodum facinus adulterij, vel homicidij, vel aliorum criminum flagitia. Confirmat hoc dum dicit Apostolus: *Nolite errare: neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces Regnum Dei possidebunt.* Vide quantum sit execranda ebrietas, vt etiam à Regno Dei suos amatores eijciat. Quam etiam terribiliter Propheta increpet vino deditos vide, dicit enim: *Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis.* Bibit vinum Noë, atque ebrietate sopitus, parte corporis verecundiori denudatus est: vt noueris sic consternari animum humanum vino, & rationem humanæ mentis obtundi, ne seipsum quidem meminerit, multo minus etiam Deum. Et licet illa Noë ebrietas ac nudatio mysterium Christi Passionis & mortis contineat, tamen ad literam errorem facti insinuat. Loth vino crapulatus incestum intulit filiarum, nec sensit errorem: de quo incentiuo concubitu nascuntur Moabitæ & Ammonitæ. Et Dominus dicit, *Moabitæ & Ammonitæ non intrabunt in Ecclesiam meam vsque in decimam generationem.* Senti quantum sit fugienda vini satietas, vt etiam Patriarchis scandali & culpæ caussa extiterit. Ergo & virgo quæ virtute corporis viget, bene facit si omnino se à vino abstinuerit. Inualidam vero & imbecillem pro medicina decet vti vino, non pro temulentia.

Tim. 5. Tit. 2. 1. Cor. 6. Isa. 5. Gen. 9. Gen. 19. Deut. 23.

CAP. X. *Quatenus vti virgo lauacro debeat.*

BAlneo non pro studio vel nitore vtaris corporis, sed tantum pro remedio salutis. Vtere inquam, lauacro quando poscit infirmitas, non quando suaserit voluntas. Quod enim necesse non est, si egeris, peccabis. Scriptum est: *Et carnis curam ne feceritis in concupiscentiis.* Cura carnis veniens ex concupiscentia habetur in vitio; non ea quæ saluti reparandæ conuenit. Quapropter non te illiciat lauare sæpius carnis voluntas, sed infirmitatis imperet necessitas. Cares enim culpa, si quod necesse est egeris.

Rom. 13.

Cap. XI. *Quod peccatum sit virgini ridere.*

Esto in Deo gaudens lætitia animi tranquilla & moderata: iuxta quod
Phil. 4. ait Apostolus: *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete.* Et alio
Gal. 5. loco dicit: *Fructus autem Spiritus est gaudium.* Talis iucunditas non perturbat mentem ridendi fœditate, sed subleuat desideriis animam ad super-
Matt. 25. nam quietem; vbi possis audire: *Intra in gaudium Domini tui.* Quale sit cor virginis plerumque risu monstratur. Neque enim impudenter virgo rideret, si cor castum haberet. Speculum cordis facies est hominis: non ridet la-
Matt. 12. sciuè, nisi quæ corde lasciua est. *Ex abundantia enim cordis,* ait Dominus, *os loquitur,* ergo ex abundantia vanissimi pectoris ridet facies virginis.
Eccl. 2. Quid de hoc legitur vide: *Risum reputaui errorem; & gaudio dixi, quid frustra decipis?* Et iterum ibidem: *Risus dolore miscetur: & extrema gau-
Matt. 5. dij luctus occupat.* Et Dominus ait: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consola-
Iac. 4. buntur.* Verum & Apostolus insanè letantibus dicit: *Risus vester vertatur in luctum.* Risum ergo, soror, vt errorem fuge, & temporalem lætitiam commuta in lectum; vt beatificeris, si peregrina in mundo luxeris: quoniam qui secundum Deum lugent, beati sunt, & ipsi consolabuntur. Peregrinari te in mundo scito; nec hic habere patriam, sed in cœlo. Si tali desiderio ar-
Phil. 1. debat Christi seruus, vt diceret: *Cupio dissolui, & esse cum Christo:* quanta amoris flagrantia virgo debet accendi, quam vberes lacrimas desiderio sponsi sui effundere, donec ad amplexum Christi valeat peruenire? & vbertim flere non desinat, vsquequo Christum, quem videre cupit, attingat. Lu-
Psal. 119. gebat ille se peregrinum in hac vita, qui mœrens dicebat: *Heu me, quod incolatus meus prolongatus est à me.* Nam exultans te cœlestis sponsus & carissimis excipiet amplexibus, si te sui desiderio flagrare didicerit, & si absente eo fleueris, ille te præsens consolabitur.

Cap. XII. *Qualiter habeantur ancillæ virginitatem professæ.*

Qvas tibi fecit, aut fecerit ancillas conditio, & sorores professio, iam non pro nexu seruitutis exulceres, sed pro paritate professionis honores. Quæ ergo tecum in Christo virginitatis stipendiis militat, pari tecum libertate exultat. Nec sic vos prouocamus ad humilitatem, vt illas superbia erigamus: quas dum tu accipis vt sorores, gratius illæ tibi sint famulæ, præbeantque obsequium non seruitute addictæ, sed liberæ caritate.
Eph. 6. Quoniam quidem *non est personarum acceptio apud Dominum,* scilicet, in distribuenda fide, vbi pariter consulitur dominæ & ancillæ; vbi non eligitur domina, & reprobatur ancilla; æqualiter baptizatæ, simul Christi corpus & sanguinem sumunt. Nam & Patriarchæ dum essent sanctissimi, quantum ad res terrenas & temporales, discernebant inter seruos & filios; illos famulos, hos dominos iudicabant; quod vero ad spei futuræ munus attinet, ex æquo filiis & vernaculis consulebant, quos vna circumcisione signabant.

Cap. XIII. *De discretione senioris erga personas singulas.*

Act. 4. Qvod quidem sub vna professione manentibus omnia erunt communia omnibus, verum est, & legitur; scilicet, si omnes æqualiter va-

leant. Attamen intereſt quædam diſcretio ſenioris, prouidentis quid vnaquæque poſcit. Sic enim diuidendum eſt prout vnicuique opus eſt. Quæ potuit honorari in mundo, & diues fuit in ſæculo, blandius fouenda eſt in Monaſterio: & quæ reliquit in ſæculo veſtem pretioſam, cultiorem in Monaſterio meretur. Quæ vero ſub penuria vixit in ſęculo, & tegumento victuque eguit, gratè ferat ſi in Monaſterio nec algeat, nec eſuriat: nec murmuret, ſi ea tractetur indulgentius, quæ vixit in ſæculo delicatius. Nam ſi prout cuique opus eſt non diuiditur, fit ſuperba in Monaſterio, quæ fuit vilis in mundo; & quæ erat potens in ſæculo, humiliatur in Monaſterio. Sic agit, qui diſcretè non ſapit, vt ſuperbire faciat ex vili cenſu conuerſas, & dolore ſtimulet honeſto loco natas. Et ſi ſufficit vnde omnibus tribuatur æqualiter, nulla eſt vnde murmuret: quoniam diſcretio ſenioris diuidet vnicuique prout opus eſt. Sed dicis: cur conuerſa eſt, niſi vt fiat humilis ex potente? Si ergo iſta ex inclito ad humilitatem deſcendit, illa ex paupere quod humiliaretur non habuit, forſitan ſi ſuperbit. Caritas autem omnia temperat, atque ad eundem pacis pertrahit limitem; vt nec illa inflectur, quæ reliquit potentiam; nec illa frangatur, quæ fuit pauper, vel ancilla. Laudanda tamen eſt ſenior, ſi diſcretè cum ſingulis ſe geſſerit, & vnicuique prout opus eſt, diuiſerit. Iſta ſint dicta de veſte, cibo, potu, vel opere pro inualidis ac delicatis: vt quæ durius ferre non poteſt, tractetur lenius. Cæterum ſi circa eas quæ ferre potuerint, factura eſt ſenior prout viderit, & quibus conſulit pro vſu delicatæ vitæ, vel corporis fragilitate, non eas præferat honore ſeniorum, ſi poſteriore conuerſæ ſunt tempore. Dum ergo ad te meus, ſoror Florentina, ſermo dirigitur, deriuauimus orationem ſtudiis plurimum; nulli tamen iugum imponimus, ſed quod honeſtum eſt ſuademus.

Cap. XIV. *Vt virgo æqualis ſit & in paupertate & in abundantia.*

NVnc ad te loquendo reuertar, ſoror Florentina, pro qua me familiaris cura ſolicitat. Hortor itaque æqualem te & vniformem habere ſemper animum: vt nec aduerſitate frangaris, quæ patientiam & penuriam Iob ſapis: nec eleueris proſperitate, quæ Patriarchas diuites opibus, ſed humiles animo fuiſſe legis. Beata enim eris, ſi & in aduerſis & proſperis ſemper Deo gratias egeris; & vitæ iſtius proſperitatem fumum vaporemque illico euaneſcentem credideris. Dauid certè regnabat, & cum abundaret theſauris, ac manu forti infinitis populis imperaret, humilem ſe capit, & dicit: *Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea.* Et ipſe iterum ad filiam Saül dicit: *Vilis incedam, & vilis apparebo ante Deum qui elegit me, potius quam patrem tuum.* Similiter idem dicit: *Incola ego ſum in terra & peregrinus, ſicut omnes patres mei.* Terrenis ergo nunquam delectata rebus, etiamſi ſe vitæ commoda ingerant, non eis animo innitaris, nec de mundanis gaudeas lucris; & non contriſtaberis damnis. Etenim ſcriptum eſt: *Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Cum amore enim poſſeſſa cum dolore vtentis pereunt: & inde tribulari quemquam

Pſal. 87.
2. Reg. 6.
Pſal. 117.
Pſal. 51.

necesse est, vnde carnaliter gaudet. Tu adinstar cœlestis sponsi honorari in sæculo fuge. Ne velis ab aliis dici, aut esse prælatior, quæ legis: *Si quis*
Matt.20. *vult inter vos esse maior, sit vester seruus*, quoniam & ipse Saluator, dum à turbis vt rex fieret quæreretur, seipsum abscondit. Quomodo enim ab homine regnum acciperet, cui cum Patre regnum perpetuum manet? Sed quia venerat docere humilitatem, hominum declinauit honorem. In forma
Phil. 2. enim Dei manens semetipsum pro nobis humiliauit: & cui cœlestia seruiunt ac terrestria, pro mortalibus factus est pauper; vt eius inopia nos ditaremur. Tu ergo insiste vestigiis, quibus præcessit sponsus; & passibus indefessis ducem sequere cœlestem: ne dum factis suis probat esse dissimilem, in cœlestibus regnis nolit habere consortem. Etenim ista dicimus, vt paruipendas, aut ne pro magno cupias lucra terrena: vel ne estimes magnos, quos in sæculo prospicis diuites. Quod enim habere possunt & mali, libenter debent contemnere boni. Dat enim malis Deus temporales diuitias, quibus negat æternas, dat eas certè & bonis, sed quos nouit non superbisse ex eis. Boni propitio Deo fiunt diuites, propitio Deo fiunt pauperes: in vtroque Deo gratias agunt, qui voluntatem Dei libenter accipiunt. Malis quando tribuuntur diuitiæ, pœnaliter tribuuntur, vt male de eis gaudeant: & quando subtrahuntur, pœnaliter auferuntur, vt male de eis doleant, vtraque iusto ad gloriam; vtraque impio ad vindictam. Quid ad te, quæ habes Regulam quam sequaris? Virginitatem itaque & paupertatem Mariæ prospice: quæ tam diues in Domino fuit, vt Mater Domini esse mereretur, & tanto rebus paupercula, vt partus tempore nec obstetricis, nec ancillæ vteretur solatio, ipsum quoque diuersorium tam angustum, vt præsepe assumeret pro cunabulo. Sed & Ioseph, cui fuerat desponsata, cum esset iustus, erat tamen & pauper: ita vt victum & vestitum artificio quæreret. Certè faber ferrarius fuisse legitur. Habes exem-
1. Tim. 6. pla, normam sequere: ne te velis diuitiarum periculis committere. *Quoniam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli*, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt hominem in interitum. Has à se sponte auferunt, quibus in Domino deuotus est animus. Et plerumque contemptores suos magis appetunt diuitiæ, quam sequa-
Matt. 6. ces. *Quærite*, inquit, *Regnum Dei, & hæc omnia apponentur vobis.*

CAP. XV. *De indulgentia & prohibitione carnium.*

Esum carnium infirmitatis tuæ obtentu nec prohibere tibi audeo nec permittere. Cui tamen suppetit virtus, à carnibus se abstineat. Nam dura est conditio, nutrire contra quem dimices: & carnem propriam sic alere, vt sentias contumacem. Quod si talibus vtitur virgo, qualibus & seculares vtuntur, dat sensum, vt ea agat, quæ à secularibus aguntur. Quid poterit caro nutrita carnibus nisi erumpere ad libidinem, miseramque animam crudelitate luxuriæ debaccare? Vnde & quidam auctor ait, *Delitiarum finis corruptio.* Et Apostolus voluptuosam viduam sic notat;
1. Tim. 5. vt dicat: *Quæ autem in delitiis est, viuens mortua est.* Quod si abstinentia

nentia marcidum corpus vix à lege peccati, quæ habitat in membris nostris, prohibemus; quid faciet quæ sic obruit terram carnis suæ, vt ei possit spinas & tribulos germinare? Fomenta vitiorum, esus carnium: nec solum carnium, sed & nimia satietas aliorum ciborum. Quoniam non culpatur escæ qualitas, sed quantitas reputatur in vitio. Quicquid enim accipitur nimis, hoc aggrauat animam: & abundantiori cibo extensus stomachus obtundit animæ sensus. Virgo tantum sana debet esse, non rigida: pallida gestare ora, non rubentia: quæ suspiria cordis emittat ad Deum, non ructet cruditates ciborum. Quibus ergo vires corporis opus sunt, habeant carnis vsum: scilicet, qui metalla effodiunt; qui in agone terreno certant; qui construunt celsorum culmina ædificiorum; vel in diuersis opificiis labore desudant coropris; his reparandarum virium aptus est vsus carnis. Virgo quæ magis defectus sustinet corporis, bona virgo est. Ad quos vsus carnes sumet, nisi vt mistum corpus fæce vitiorum inundet? Verum si cogit infirmitas, medicinaliter sumendæ sunt carnes. Medicinaliter enim est, quod non grauat, sed releuat: quoniam & ipsam medicinam ita artis ipsius periti impendunt, vt sensim adhibita non onerent infirmum, sed alleuent. Vndè & illa vera est sententia Philosophorum; *Ne quid nimis.*

CAP. XVI. *Vt in Monasterio quo cœpit virgo permaneat.*

VT enim in Monasterio permaneas solicitè admoneo, multarum enim societate proficies; & virtutes aliarum videndo eris virgo virtutum. Et si interdum pro varietate voluntatum oriatur quædam Congregationi simultas; & nonnunquam murmuriis carnalium tristentur spirituales: non tamen deerunt quas in bonis actibus imiteris. Et certè tolerare carnales, probatæ virtutis est: imitari verò spirituales, spei est maximæ. Erudiunt carnales spiritualium patientiam, & dant quæ sanctæ sunt bonarum documenta virtutum: ac sic animæ proficienti vtræque sunt vtiles; & quas patienter tolerat, & quas imitatur suauiter. *Libenter*, inquit Apostolus, *sustinetis insipientes, cum sitis sapientes.* Et ipse idem dicit: *Debetis autem vos qui firmiores estis, imbecillitates infirmorum sustinere, & non vobis placere. Vnusquisque autem proximo suo placeat in bonum ad ædificationem.* Non enim te carnalium scandalizent murmuria; sed consoletur proficientium vita: & quæ nescis quantum demoreris in sæculo, debes esse patiens pro cælestis gloriæ dono. 2. Cor. 11. Rom. 15.

CAP. XVII. *Qualiter vita fugiatur priuata.*

FVge quæso priuatam vitam; nec velis imitari eas virgines, quæ in vrbibus per cellulas demorantur: quas multimoda cura constringit; prius placendi sæculo, ne fœdo prodeant amictu; & domestica oppressæ solicitudine, dum pro vitæ subsidio satagunt, minus quæ ad Deum pertinent quærunt. Priuatam enim vitam de vsu gentilium traxit Ecclesia, quos dum non quiuerunt Apostoli ad normam suæ vitæ traducere, Ecclesiæ venienti ex gentibus permiserunt priuatè viuere, propriisque rebus vti. Cæterum qui sub Apostolis crediderunt ex Hebræis, eandem normam, quam nunc tenent Monasteria, seruauerunt. Quære quod legitur in Actibus Apasto-

Act. 4. lorum, & verum esse quod dico probabis: *Multitudinis*, inquit, *credentium erat cor vnum, & anima vna. Nec quisquam eorum quæ possidebat, suum aliquid esse dicebat, sed quotquot possessores agrorum erant, vendebant, & pretia eorum ponebant ante pedes Apostolorum: & distribuebatur prout vnicuique opus erat.* Vide, quod viuentes in Monasterio regulariter, Apostolorum teneant vitam: nec dubitent eorum assequi merita, quorum imitantur exempla.

CAP. XVIII. *Ne peculiare virgo in Monasterio quid possideat.*

PEculiare, quod in Cœnobiis pro magno habetur crimine, tu pro grandi vitæ contagione. Adulterium certè est; quia conscientiæ integritatem vsurpatæ rei prauitate maculat. Furti crimen est: quoniam dum omnia quæ habentur in Monasterio, omnibus sunt communia, habere vna latenter præsumit, quod à cæteris ignoratur, & aliud publicè cum omnibus vtitur, aliud furtiuè abscondit. Fraus est manifesta: quia non reponit in commune, quod possidet; sed exiguam paruitatem priuatim occultat fraude. Vnum crimen, sed plura contagia. Tantæ nequitiæ malum velut gehennæ euita præcipitium; & quasi iter caue ducens ad infernum. Inde vsque ad malum proditionis & Domini traditionem Iudas erupit, quod furti crimen tractus cupiditate commisit. Denique cum haberet cum Apostolis quicquid illis esset commune, non fuit conten-
Ioan. 12. tus communionis sufficientia. Sed quid dicit de eo Euangelium? *Fur*
Act. 5. *erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.* Nec non Ananiæ & Saphiræ exempla recole; qui offerentes Apostolo partem pretij, partem vero celantes, præsenti sunt iudicio damnati; & pro terrore sequentium non est dilata facinoris vltio. Quæ autem à communione Monasterij priuata secernitur, necesse est vt à cœlestis vitæ consortio separetur. Quicquid manus tua attigerit, seniori ostende; in commune repone. Noli quidquam transportare seorsum: quia nimium Iudæ proditoris exempla cauenda sunt.

CAP. XIX. *Ne virgo iurare debeat.*

NVnquam iurare, sed semper verum dicere, pari obserua studio. Nam sicut carnalibus pro terrore fraudis iurare permissum est, sic prohibita sunt spiritalibus, etiam dum sibi bene conscij sunt, sacramenta.
Iac. 5. *Sit*, inquit, *sermo vester, Est, est; Non, non: quod autem plus est, à malo est.* Caue itaque iurare in bono, quia de malo est. Et propterea dicitur esse à malo, eo quod iurandi necessitas ex infideli fit conscientia. Eius autem hominis iurandi extorquetur necessitas, cuius fides manet in dubio. Tu vero, quæ simplicitatem cordis debes ostendere labiis, cur te spontaneo alliges Sacramento? Tolle iurandi vsum in bono, & non periurabis in malo. Loquere veritatem ex corde, & aberit iurandi neces-
Eccl. 23. sitas. Legimus enim: *Ne assuescas iurationi, quoniam multi casus in illa.*

CAP. XX. *Ne sola virgo cum sola loquatur.*

NOli assumere vnam loquendi familiaritate, & declinare alias. Sed quod scire vni vtile est, sciatur ab omnibus. Audi Dominum quid dicat: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: quod in aure auditis, prædicate super tecta.* Hoc est, si quid vobis in secreto mentis fuerit reuelatum, palam dicite: & quod corde concepistis, omnibus manifestate. Si bonum est quod loqueris, cur vna tantum, & non omnes potius informentur? Si turpe est, nec cogitare, nec loqui debes, quod alias erubescis scire. Non iam de bono est quod singulariter virgo loquitur. *Omnis enim qui male agit,* ait Dominus, *odit lucem.* Vnde & ille Philosophorum prudentissimus dixit: *Omnia rectè facta in luce se amant collocari.* O virgo ideo occultè loqueris, quia non est vnde publicè glorieris. Sed si aures & oculos humanos fallis, numquid Dei cognitionem fallere poteris? Pulchrè & alius ait: *Quod vis Deum nescire, nec agas, nec cogites.* Sit ergo tibi conscientia innocua, sermo liber à culpa. Respuenda nec audire te, nec cogitare delectet; multo minus loqui, vel agere.

Matt. 17.

Ioan. 3.

CAP. XXI. *Ne velit virgo reuerti ad seculum.*

IAm ad portum nauem orationis dirigimus, & emenso dictorum pelago in littore quiescendi anchoram ponimus: flatu tamen caritatis tuæ iterum in fluctibus verborum reuehor. Te quæso, soror Florentina, per beatam quoque Trinitatem vnicæ diuinitatis obtestor: vt quæ de terra tua & de cognatione tua cum Abraham egressa es, cum vxore Loth non respicias retro; ne efficiaris exemplo malo documentum aliarum ad bonum: & ne in te aliæ videant, quod in se caueant. Illa vero aliis facta est condimentum sapientiæ, sibi vero simulacrum stultitiæ, sibi enim nocuit malefactum, aliis profuit exemplum contrarium. Ne te vnquam reuerti ad genitale solum solicitèt cogitatio: vbi si te Deus habitare voluisset, non inde eijceret. Sed quia vtile proposito tuo fore prospexit, bene sicut Abraham à Chaldæis, & tanquam Loth te abstraxit à Sodomis. Denique errorem meum ipse fateor, ne communem matrem sæpe allocutum, nosse cupiens si vellet reuerti ad patriam: illa autem, quæ se nouerat Dei voluntate caussa inde salutis exijsse, sub diuina obtestatione dicebat, nec velle se videre, nec vnquam visuram illam patriam esse, & cum magnis dicebat fletibus: Peregrinatio me Deum fecit agnoscere: peregrina moriar; & ibi sepulchrum habeam, vbi Dei cognitionem accepi. Teste Iesu hoc in eius experijsse desideriis memor sum, vt etiamsi diu viueret, patriam illam non reuiseret. Tu, quæso, caue, soro, Florentina quod mater timuit, & malum quod illa experta fugit, tu prudenter euita. Miserum me doleo, qui ibidem communem fratrem transmisi Fulgentium, cuius pericula iugi formidine pertimesco. Tutior tamen erit, si tu securior & absens pro illo oraueris. Ea inde ætate abstracta es, vt vel si ibidem nata fueris, non memineris. Nulla est recordatio quæ moueat desideriis animam; & beata es, quæ ignoras quod doleas. Ego tamen expertus loquor, sic perdidisse statum & speciem illam patriam, vt nec liber quisquam in ea supersit,

Gen. 19.

nec terra ipsa solita fit vbertate fœcunda, & non sine Dei iudicio. Terra enim cui ciues erepti sunt, & concessi extraneo, mox vt dignitatem perdidit, caruit & fœcunditate. Vide, soror Florentina, quod te pauens mœrensque conueniam, ne te serpens præripiat à Paradiso, & in eam ponat terram, quæ spinas & tribulos germinat, de qua rursum si velis manum extendere, & lignum vitæ edendum assumere, non permittaris attingere. Tostor enim te cum Propheta, & conscio Iesu Christo admoneo,
Psal. 44. dicens: *Audi filia & vide: & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, quia concupiuit Rex speciem tuam:*
Luc. 9. *& ipse est Dominus Deus tuus. Nemo mittens manum suam in aratrum, & respiciens retro, aptus est Regno Dei.* Noli ab eo auolare ni-
Psal. 83. do, quod inuenit turtur, vbi reponat pullos suos. Simplicitatis filia es, quæ turture matre nata es. In eadem vna persona complurium necessitudinum vteris officio. Turturem pro matre respice. Turturem pro magistra attende, & quæ te Christo quotidie affectibus generat, cariorem qua nata es reputa matrem: ab omni procella, ab omni mundano turbine in eius te finibus conde. Sit tibi suaue eius lateri adhærere. Sit tibi dulce eius gremium iam prouectæ, quod erat infanti gratissimum. Postremo carissimam te germanam quæso, vt mei orando memineris, nec iunioris fratris Isidori obliuiscaris: quem quia sub Dei tuitione, & tribus germanis superstitibus parentes reliquerunt communes, læti, & de eius nihil formidantes infantia ad Dominum commearunt. Quem cum ego vt verè filium habeam, nec temporale aliquid eius caritati præponam, atque in eius pronus dilectione recumbam, tantò eum carius dilige, tantoque Iesum exora pro illo, quantò nosti eum à parentibus terrenis fuisse dilectum. Certus sum quod flectat pro nobis aures diuinas tua virginalis oratio. Et si pactum quod cum Christo pepigisti seruaueris, bene agenti tibi debetur corona, & exhortanti Leandro præstabitur venia; & si perseueraueris vsque in finem, salua eris. Amen.

Explicit Regula S. Leandri ad Florentinam Sororem.

EPITAPHIVM BEATORVM Leandri, Isidori & Florentinæ.

CRVX hæc alma gerit sanctorum corpora fratrum,
Leandri Isidorique piorum ex ordine vatum.
Tertia Florentina soror deuota perennis
Et posita amborum consors sic digna quiescit.
Isidorus medio disiungit membra duorum.

Hi quales fuerint libris inquirito Lector,
Et cognoſce illos bene cuncta fuiſſe locutos,
Dogmate ſanctorum cernens creuiſſe fideles
Æterno Domino, quos impia iura tenebant.
Vtque viros credas ſublimes viuere ſemper
Aſpiciens ſurſum pictos contende videre.

OBIIT fœlicis memoriæ LEANDER Epiſcopus die III. Kalend. Martias æra DCXLI.

BEATI AELREDI
ABBATIS RIEVALLENSIS REGVLA SIVE INSTITVTIO INCLVSARVM.

DE BEATO AELREDO EIVSQVE Regula.

CENTVRIATOR ANGLVS libro de Scriptoribus Britannicis cent II. num. XCIX.

AELREDVS Rieuallenſis (Ethelredum plures vocant) Ciſtercienſium Monachorum in Rhieualle Eboracenſis Diœceſis Abbas, genere, doctrina, & inculpatæ vitæ moribus, vt Capgrauius habet, præclarus emicuit. Solitariæ vitæ ardore totus inflammatus, talis actantus euaſit, vt breui ſocios ſuæ profeſſioni omnes, omnibus vitæ ornamentis ſuperaret. Acceſſit ad hæc literarum cognitio, quæ tanto illi ad omne genus doctrinæ incitamento fuit, vt nullum ſcientiæ genus intactum relinqueret. Dauidi Scotorum Regi familiariſſimus olim, cùm adhuc adoleſcens eſſet, Epiſcopatum, & alios mundi honores recuſabat, vt ad exercitia virtutum, maximè ad Euangelij prædicationem expeditior haberetur. Varios ad tumultuaria certamina principum motus, potiſſimum vbi nulla ſpes pacis expectabatur, mira ſolebat induſtria compeſcere, atque ad optatum perducere finem. Vir erat idem, atque alter Bernardus, ingenio mitis, actione pius, & conſilio modeſtiſſimus: dinique Aurelij Auguſtini confeſſiones pro immenſo ſemper habebat theſauro. Compoſuit

inter cætera; De Institutione inclusarum librum 1. *qui incipit*: Iam pluribus annis.

Eadem hæc postea transcripsere Posseuinus, Pitseus, & Bibliotheca Cisterciensis auctor nuperrimus.

BEATI AELREDI ABBATIS RIEVALLENSIS REGVLA, siue institutio inclusarum ad sororem.

PRÆFATIO.

IAM pluribus annis exigis à me, soror, vt secundum modum viuendi quem arripuisti pro Christo, certam tibi formulam tradam, ad quam & mores tuos dirigere, & vitam religionis, & vitæ religiosæ possis exercitia ordinare. Vtinam à sapientiore id peteres & impetrares: qui non coniectura qualibet, sed experientia didicisset quod alios doceret. Ego certè, quid carne & spiritu tibi frater sum, quoniam negare non possum quicquid iniungis, faciam quæ hortaris, & ex diuersis patrum institutis aliqua quæ tibi videntur necessaria excerpens, ad componendum exterioris hominis statum certam tibi regulam tradere curabo: pro loco & tempore quædam adijciens; & spiritualia corporalibus, vbi vtile visum fuerit, interserens.

CAP. I. *Quomodo est instituta eremitica vita.*

PRimum oportet te scire, qua causa, quaue ratione vita hæc ab antiquis vel instituta sit vel vsurpata. Sunt quidam quibus inter multos viuere perniciosum est.. Sunt & alij quibus etsi perniciosum non est, tamen dispendiosum est. Sunt & nonnulli, quibus & nihil horum timendum est; sed potius habitare magis æstimant fructuosum. Itaque antiqui, vel vt vitarent periculum, vel ne paterentur dispendium, vel vt liberius ad Christi anhelarent & suspirarent amplexum, singulariter viuere elegerunt. Hinc est quod plures in eremo soli sedebant, vitam manuum suarum opere sustentantes. Illi vero, qui nec hoc securum sibi inter solitudinis libertatem & vagandi potestatem arbitrabantur, includi potius, & intra cellulam obstruso exitu contineri tutius æstimabant.

CAP. II. *Quod non sufficit reclusio corporis & membrorum, nisi adsit reclusio mentis & sensuum.*

QVid tibi visum fuit, cum te huic institutioni voueres? Nam multi rationem huius ordinis vel ignorantes, vel non curantes, membra tantum intra parietes cohibere satis putant esse; cum mens non solum per vagatio-

nem dissoluatur: curis & sollicitudinibus dissipetur, immundis etiam & illicitis desideriis agitetur, sed etiam lingua tota die per vicos & ciuitates, per foros & nundinas otiosè discurrant.

C AP. III. *De periculo & casu reclusarum ex confabulatione vetularum.*

VIx aliquam inclusarum huius temporis solam inuenies, ante cuius fenestram non anus garrula, vel nugigerula mulier sedeat, quæ eam fabulis occupet, rumoribus aut distractionibus pascat, illius vel illius Monachi, vel Clerici, vel alterius cuiuslibet ordinis viri formam, vultum, moresque describat: illecebrosa quoque interserat, puellarum lasciuiam, viduarum, quibus licet, quicquid libet, libertatem; coniugum in viris fallendis explendisque voluptatibus astutiam depingat: os interea in risus cachinnosque dissoluitur, & venenum cum suauitate bibitum per viscera membraque diffunditur.

C AP. IV. *Qualiter imprimitur in imaginatione quod præcessit in confabulatione.*

SIc cum discedere ab inuicem hora compulerit, inclusa voluptatibus, anus cibariis onerata recedat. Reddita quieti misera es quas audirus induxerat, in corde versat imagines, & ignem præmissa confabulatione conceptum vehementius sua cogitatione succendit: quasi ebrius in psalmo titubat, in lectione cadit, fluctuat in oratione. Refusa mundi luce citantur mulierculæ addentes noua veteribus, non cessant donec captiuam liberius dæmonibus illudendam exponunt. Nam manifestior sermo non iam de accendenda, sed potius de satianda voluptate procedens, vbi, & quando, & per quem possit explere quod cogitat, in commune exponunt. Cella vritur in prostibulum, & delicato qualibet arte foramine, aut illa egreditur, aut adulter ingreditur. Infœlicitas hæc, vt sæpe probatur, pluribus causa viris in hoc nostro sæculo communis est.

C AP. V. *De loquacitate, & auaritia aliquarum reclusarum congregantium vt distribuatur pauperibus.*

SVnt aliæ, quæ licet turpia declinent, loquaces tamen loquacibus assiduè sociantur, nimium curiositati linguam & aures tota die otio rumoribusque dedentes. Aliæ non multum ista curantes, quod fere vitium per omnes huius temporis serpit inclusas, pecuniæ congregandæ, vel multiplicandis pecoribus inhiant: tantaque cum hac sollicitudine in his extenduntur, vt eas matres vel dominas familiarum æstimes, non Anachoretas. Quærunt aliquibus pascua pastores, qui procurent, qui custodiant greges: fructus vel pretium, vel pondus, vel numerum à custodibus expetunt. Sequitur emptio, & venditio; vt nummus nummo cumulum exigat, & auaritiæ sitim accendat. Fallit enim tales spiritus nequam, pro impertinendis eleemosynis, vel orphanis alendis, pro aduenientium parentum vel amicorum caritate, & religiosarum feminarum susceptione, hoc vtile ac necessariumm suadens. Non

est hoc tuum: ad quam magis pertinet, vt pauper cum pauperibus stipem accipias, quam relictis omnibus tuis pro Christo aliena quærere, vt eroges. Magnæ infidelitatis signum est, si inclusa de crastino sit sollicita: cum Dominus dicat: *Primum quærite Regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis.* Quapropter prouidendum est, vt mens omni rerum temporalium cura exuatur & exoneretur sollicitudine.

Matt. 6.33.

CAP. VI. *Quod reclusa de proprio labore viuat, vel aliunde antequam recludatur sibi procuret prouideri, nec doceat, nec hospites recipiat, nec puellas, sed habeat probatam matronam & ancillam.*

QVod si fiat, videat inclusa, vt fieri potest, de labore manuum suarum viuat, hoc enim perfectum est. Si autem aut infirmitas, aut teneritudo non permittat, antequam includatur, certas personas quærat, à quibus singulis diebus quod vni diei sufficiat, humiliter recipiat; nec causâ pauperum, vel hospitum quicquam adijciat. Non circa cellulam eius pauperes clament, non orphani plorent, non vidua lamentetur. Sed quis, inquies, hoc poterit prohibere? Tu sede, tu tace, tu sustine: mox vt scient te nihil habere, seque nihil accepturos, vel fatigati discedent. Inhumanum hoc clames. Cæterum si præter necessarium victum & vestitum aliquid habes, Monacha non es. Quid ergo erogabis? Præcipitur tamen inclusæ vt quicquid de labore manuum suarum victui superfuit, mittat cuidam fideli, qui pauperibus eroget. Nolo vt insidiatrix pudicitiæ vetula mixta pauperibus accedat propius, deferat ab aliquo Monachorum vel Clericorum eulogias, non blanda verba in aure susurret, ne pro accepta eleemosyna osculans manum in aure insibilet. Cauendum præterea est, vt nec ob susceptionem religiosarum fœminarum quodlibet hospitalitatis onus inclusa suscipiat. Nam inter bonas plerumque etiam pessimæ veniunt, quæ ante inclusæ fenestram discumbentes præmissis valdè paucis de religiosis sermonibus ad sæcularia deuoluuntur, inde subtexere amatoria, & noctem fere totam insomnem ducere. Sane tu tales deuita, ne cogaris audire, quod videre horreas; fortè enim videbuntur amara cum audiuntur vel cernuntur, quæ sequuntur dulcia cum cogitantur. Si scandalum times, eo quod nec pauperibus erogas, non suscipis hospites; cum omnes tuam nuditatem didicerint, non erit qui reprehendat. Si vero nec pro pauperibus nec pro hospitibus te velit pecuniosam esse, multo vtique minus occasione grandioris familiæ. Itaque eligatur tibi aliqua anus, non garrula, non vaga, non litigiosa, non nugigerula; sed quæ bonos mores excoluerit, & ab omnibus habuerit testimonium veritatis. Hæc ostium cellulæ custodiat, & quod debuerit vel admittat, vel conseruet. Habeat sub cura sua fortiorem ad onera sustinenda puellam, quæ aquam & ligna comportet, coquat fabas aut olera; aut si hoc infirmitas exegerit, præparet potiora. Hæc sub virgæ disciplina custodiatur, ne fortè eius lasciuia tuum sanctum habitaculum polluatur, propositum blasphemetur. Pueris & puellis nullum ad te concedas accessum. Sunt quædam inclusæ quæ in docendis puellis occupantur, & cellam

suam vertunt in scholam; illa sedet ad fenestram, istæ in porticu resident, illa intuetur singulas, & inter puellares motus nunc irascitur, nunc rider, nunc minatur, nunc percutit, nunc blanditur, nunc osculatur, nunc flentem vocat pro verbere propius, palpat faciem, stringit collum, & in amplexum ruens nunc filiam vocat, nunc amicam. Qualiter inter hæc memoria Dei, vbi secularia & carnalia, etsi non perficiantur, mouentur tamen, & quasi sub oculis depinguntur. Tibi vtique duæ illæ sufficiant ad colloquium & ad obsequium.

CAP. VII. *Quod qualibet religiosa, maximè virgo & reclusa debet parum, & illud ordinatè loqui.*

Silentij grauitatem inclusæ seruandam præcipuè suademus. Est enim in ea quies magna, & fructus multus. Nam cultus iustitiæ silentium, sicut ait Hieremias: *Bonum est cum silentio expectare salutare Dei.* Et iterum: *Bonum est viro cum portauerit iugum, vt sedeat solus & taceat*, vnde scriptum est: *Audi Israël & tace.* Fac ergo, quod ait Propheta: *Dixi custodiam vias, vt non delinquam in lingua mea, posui ori meo custodiam.* Sic inclusa timens casum linguæ, quam secundum Apostolum Iacobum, *nemo hominem domare potest*, ponat custodiam ori suo, sola sedeat, & taceat ore, spiritu loquatur: & credat se non esse solam, quando sola est; tunc enim cum Christo est, qui non dignatur in turbis esse cum ea. Sedeat ergo sola, taceat Christum audiens, & cum Christo loquens. Ponat custodiam ori suo, primum vt raro loquatur; deinde quid loquatur, quibus & quomodo loquatur, attendat. Raro loquatur, id est, certis & constitutis horis, de quibus postea dicemus. Quibus loquatur, id est, quod ad animæ salutem vel necessitatem corporis facit. Quid loquatur, certis personis, & quales ei fuerint designatæ. Quomodo loquatur, id est humiliter, moderatè, non alta voce, nec dura, nec blanda, nec mixta risu. Nam si hoc ad quemlibet virum honestum non pertinet, quanto magis ad fœminam? quanto magis ad virginem? quanto magis ad inclusam? Sede ergo soror mea & tace, si compelleris loqui, parum loquere, humiliter & modestè; siue de corporalium rerum necessitate, siue de animæ salute sermo incubuerit.

Thren. 3. Deut. 27. Psal. 38. Iacob. 3.

CAP. VIII. *Quod non debet loqui nisi probato Confessori, seni, & raro: nec eum tangat, nec de manu conferat, nec solus sibi loquatur aliquis, nec munuscula tribuat.*

Iam nunc personas quibus loqui debet, designemus: Fœlix illa quæ nec maritum admisit, nullum virorum videre volens, nec alloqui. Sed, quæ nunc reclusarum hoc sequitur exemplum? Sufficiunt illis quæ modo sunt, si hanc corporalem castitatem conseruent, si non onusto ventre non extrahantur, si non fletus infamis partum ediderit. Quibus perpetuum, ne cum viris loquantur indicere non possumus silentium, cum quibus honestius loqui possint videamus. Ergo si fieri potest, prouideatur

in magno Monasterio vel Ecclesia Presbyter aliquis senex, maturus moribus, cui raro nisi de confessione, & animæ ædificatione loquatur: à quo consilium accipiat in dubiis, in tribulationibus consolationem. Verum quia inclusum membris malum illud quod timemus plerumque suscitat, & emollit emortuam senectutem, nec ipsi manum suam tangendam præbeat, vel palpandam. Nulla vobis de macie vultus, de exilitate brachiorum, de cutis asperitate sit cura.

Cap. IX. *Quod non propter sororem, sed propter alias adolescentulas hæc scribit præcauenda esse reclusarum.*

HÆc tibi, soror, gratias Deo, dicenda non fuerant. Sed quia nec solum propter te, sed etiam propter adolescentiores, quæ similem vitam tuo consilio arripere gestiunt, hanc tibi formulam tradi voluisti, hæc interserenda putaui. Si aliqua magni nominis vel bonæ æstimationis persona, Abbas scilicet vel Prior, cum inclusa loqui voluerit, aliquo præsente loquatur.

Cap. X. *De personarum colloquio euitando.*

NVllam certè personam te frequentius visitare vellem, nec cum aliqua te crebrius visitante familiare vellem te secretum habere. Periclitatur enim fama virginis crebra certæ alicuius personæ salutatione, periclitatur & conscientia. Nam quanto sæpius eundem videris vultum, vel vocem audieris, tanto expressius eius imago tuæ memoriæ imprimetur. Et ideo inclusa etiam facie velata loqui debet cum viro, & eius cauere conspectum, cui cum timore solum debet præstare auditum. Nam eandem viri vocem sæpè admittere quibusdam periculosum esse non dubito. Adolescentium & suspectarum personarum deuita colloquium: nec vnquam tecum, nisi tu audientiam illius quæsisti propriè loquatur: & hoc si certa necessitas poposcerit. Cum nullo itaque aduenientium, præter Episcopum aut Abbatem, vel magni nominis priorem, sine ipsius Presbyteri licentia vel præcepto loquaris: vt difficultas loquendi tecum tibi præstet quietem. Nunquam inter te & quemlibet virum, quasi occasione exhibendæ caritatis, vel nutriendi affectus, vel expetendæ familiaritatis aut amicitiæ spiritualis, discurrant nuntij: nec eorum munuscula literasque suscipias, nec illis tua dirigas, prout moris est, puta zonas, marsupia, quæ diuerso stamine & subtegmine variata sunt, & cætera quæ huiusmodi adolescentioribus Monachi per Clericos mittunt: quod fomentum est amoris illiciti, & magni materia mali.

Cap. XI. *Quod reclusa debeat propriis manibus laborare, vt inde viuat, vel pauperibus eroget.*

OPerare proinde ea quæ vel necessitas poscit, vel præscribit vtilitas, & eorum pretium tuis vsibus cedat; quibus si non egueris, aut necessaria Ecclesiæ, aut pauperibus, sicut diximus, tribuas. Ornet etiam omnes motus, omnes sermones inclusæ verecundia, quæ linguam compescat, iram mitiget, iniuriam caueat. Quam enim pudere decet honestè honesta

loqui, quantæ impudentiæ est vt inhonesta, licet lacessita iniuriis aut stimulata furore, loquatur?

CAP. XII. *Quod non debet improperiis respondere.*

INclusa igitur litiganti non respondeat; detrahenti non improperet, lacessenti non contradicat: sed in omnibus, quæ in publico vel in occulto aut obijciuntur, aut susurrantur, ex conscientia senioris arte contemnat, dicens cū Apostolo: *Mihi autem pro minimo est vt à vobis iudicer.* Super omnia enim inclusa studere debet, vt tranquillitatem spiritus & pacem cordis iugiter retinens, illum sui pectoris æternum habeat inhabitatorem: de quo scriptum est: *In pace factus est locus eius.* Et alias Dominus per Prophetam: *Super quem*, inquit, *requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & timentem sermones meos?* Hunc sacratissimum mentis statum; non solum stultiloquia euertunt, sed & peruertunt. Nihil tam esse tibi censeo sectandum quam silentium.

1. Cor. 4. Psal. 75. Esa. 66.

CAP. XIII. *De tempore loquendi & tacendi.*

IAm nunc tempus loquendi, ac tacendi tempus distinguamus. Igitur ab Exaltatione sanctæ Crucis vsque ad Quadragesimam post completorium vsque ad auroram silentium teneat: & tunc dicta prima, si aliud de diurnâ necessitate voluerit suggerere seruienti, paucis hoc faciat verbis: nihil cuiquam postea vsque ad tertiam loquatur. Inter tertiam vero & nonam his qui superuenerint, prius si admittendi sunt, competenter respondeat, & ministris, quod placuerit, iniungat. Post nonam sumpto cibo omne colloquium & dissolutionis materiam caueat; impingatur ei illud quod scriptum est: *Sedit populus manducare & bibere; & surrexerunt ludere.* Exod. 32. Porro vespertina laude soluta, cum ministra vsque ad tempus collationis de necessariis conferat. Tempore vero Quadragesimæ inclusa semper silentium tenere deberet: sed quia hoc durum impossibileque putatur, cum Confessore suo & ministra rarius quam aliis temporibus loquatur, & cum nullo alio: nisi fortè aliqua reuerenda persona ex aliis Prouinciis superuenerit. Post Pascha vero vsque ad tempus prædictum à completorio vsque ad solis ortum silentio custodito, cum horam primam in diuinis obsequiis celebrauerit, cum ministris suis loquatur si oportuerit: cum superuenientibus inter nonam & vesperam. Finita hora vesperarum disponat cum ministris quod opus fuerit vsque ad collationem.

CAP. XIV. *Quod vitandum, & habendum exercitium.*

HIs inspectis operi manuum, lectioni & orationi certa tempora deputentur. Otiositas quippe inimica est animæ, quam præ omnibus cauere debet inclusa, est enim omnium malorum parens, libidinis artifex, peruagationum altrix, nutrix vitiorum, fomentum acediæ, tristitiæ incentiuum. Ipsa pessimas cogitationes seminat, affectiones illicitas quærit, suscitat desidia. Ipsa quietis fastidium parit, horrorem incutit cellæ. Nunquam te improuidam, nunquam te spiritus inueniat otiosam. Sed quia mens nostra, quæ in hac vita subdita est vanitati, nunquam in eodem statu permanet, otiositas exercitiorum varietate fuganda est, & quies no-

ſtra quadam operum viciſſitudine fulcienda. Itaque à Kalendis Nouembris vſque ad Quadrageſimam, ſecundum æſtimationem ſuam, plus media nocte repauſet: & ſic ſurgens cum qua poteſt deuotione, ſecundum formam Regulæ Beati Benedicti, nocturnas vigilias celebret; quibus mox ſuccedat oratio, quam ſecundum quod eam Spiritus ſanctus adiuuerit, aut protelare debet aut abbreuiare; caueat autem ne prolixior oratio faſtidium pariat, vtilius eſt enim ſæpius orare breuiter, quam ſemel nimis prolixè: niſi forte orationem deuotio inſpirata, ipſo neſciente qui orat, prolongauerit. Poſt orationem in honore Virginis debitum ſoluat officium, ſanctorum commemorationem adijciens. Caue autem ne de numero pſalmorum, vel commemoratione aliquam tibi legem imponas: ſed quamdiu te pſalmi delectant, vtere illis: ſi tibi cæperint eſſe onerosi, tranſi ad lectionem: quæ ſi faſtidium ingerit, ſurge ad orationem. Sic ad opus manuum his fatigata pertranſiens, vt ſalubri alteratione ſpiritum recrees, & pellas acediam. Finitis commemorationibus, quarum numerum non propoſitioni, vel voci neceſſitas extorqueat, ſed inſpirans deuotio dictet, tempus quod reſtat vſque ad auroram operi manuum cum pſalmorum modulatione deſeruiat. Albeſcente aurora matutinas laudes cum horæ primæ hymnis perſoluat: & ſic in alternatione lectionum, orationum, pſalmorum quoque, prout ea deuotio variauerit, tertiam expectet: qua dicta in opere manuum vſque ad horam nonam occupetur. Cibo autem ſumpto, & gratiarum actionibus Deo ſolutis, ad præſcriptam manſuetudinem redeat ſpiritualibus exercitiis, opus corporale intermittens vſque ad veſperas. Facto autem paruo interuallo aliquam lectionem de vitis Patrum, vel inſtitutis vel miraculis eorum, ſibi ſecretiùs legat: vt orta ex his aliqua compunctione, in quodam feruore ſpiritus completorium dicat: vt cum pleno pectore deuotionis lectulo membra componat. Illa ſane quæ literas non intelligit, operi manuum diligentius inſiſtet: ita vt cum paulatim fuerit fatigata ſurgat, & genua flectat, & breuiter oret Dominum ſuum, & ſtatim opus quod intermiſerat reſumat: & hoc faciat ſcilicet tempore vtroque lectionis & laboris; Dominicam orationem crebrius inter opera eadem repetens, & ſi quos pſalmos voluerit interſerens.

CAP. XV. *De tempore Paſchali in quo ad vigilias ſurgere debet.*

A Paſcha verò vſque ad prædictas Kalendas, ſic ſurgat ad vigilias, vt finitis nocturnis hymnis & orationibus, paruiſſimo interuallo præmiſſo, matutinas incipiat. Quibus expletis vſque ad plenum ſolis ortum, orationibus vacet & pſalmis: & tunc dicta prima ſacrificium diurni operis inchoet vſque ad horam tertiam: in lectione & oratione vſque ad ſextam ſpiritum occupet, poſt ſextam ſumpto cibo pauſet in lectulo ſuo vſque ad nonam: & ſic vſque ad veſperam manibus operetur. Poſt veſperam vero orationibus vacet & pſalmis; horam collationis ita temperans, vt ante ſolis occaſum lectulus membra recipiat. Cauendum enim eſt omni tempore, ne totam diei lucem nox antequam dormitum eat ſuis obducat tenebris, & dormire cogatur cum vigilare debet.

CAP. XVI. *De tempore Quadragesimali qualiter est ieiunandum, & de virtute ieiunij.*

DE tempore Quadragesimali locuturi, primo excellentiam eius credimus commendandam. Cum multa sint Christianorum ieiunia, omnibus excellit Quadragesimale ieiunium, quod diuina auctoritate non singulis quibuscunque personis, non illius vel illius ordinis hominibus, sed omnibus indicitur Cstristianis. Habet autam testimonium excellentiæ à lege, à Prophetis, & ab Euangelio. Nam Moyses famulus Dei ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vt legem Domini accipere mereretur. Helias autem Propheta cum manducasset de pane subcinericio, aquamque bibisset, quam Angelus ei ministrauerat, ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tunc vocem Domini audire promeruit. Dominus & Saluator noster cum ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, superauit tentatorem, & accesserunt Angeli & ministrabant ei.

CAP. XVII. *De virtute ieiunij.*

EST ergo ieiunium contra omnia tentamenta & peccabilem statum in omni tribulatione vtile refugium, omnibus nostris irrefragabile fulcimentum. Quantæ autem virtutis sit ieiunium ipse Christus non tacuit, cur dæmonem, qui lunaticum inuaserat, eijcere non potuerint: *Hoc genus,* Matt. 17.
inquit, *dæmoniorum non potest eijci, nisi in oratione & ieiunio.* 20.

CAP. XVIII. *De significatione Quadragesimæ.*

LIcet autem religionis comes semper debeat esse ieiunium, sine quo castitas tuta esse non potest; hæc tamen Quadragesimalis obseruatio magnum in se continet Sacramentum. Primus locus habitationis nostræ paradisus fuit: secuuda mundus iste plenus ærumnis: tertius in cœlo cum Angelis & spiritibus. Significant autem isti quadraginta dies totum tempus ex quo pulsus est Adam de paradiso, vsque ad vltimum diem, in quo plene liberabuntur ab hoc exilio. Hic autem sumus in timore, in labore, in dolore proiecti à facie oculorum Dei, exclusi à gaudiis paradisi, ieiuni ab alimento cælesti: semper autem debemus hanc miseriam nostram considerare & deplorare, & ostendere in operibus nostris, quod sumus aduenæ & peregrini in mundo. Sed quia hoc facilè non potest humana fragilitas, constituit Spiritus sanctus tertium tempus quo id faciamus, & quasdam obseruationes in Ecclesia fieri ordinauit, quibus ipsius temporis causam animaduertere valeamus. Nam vbi ostendit nos pulsos esse, addictos morti, propter verbum quod dixit Dominus ad Adam, cum expelleret de paradiso, cum cinerum aspersione dicitur vobis: *Puluis es, & in puluerem reuerteris.* Vt sciamus etiam quod in hoc exilio negatur nobis visio Dei, oppanditur velum Gen. 3.
inter nos & sancta sanctorum. Verum vt te reducamus ad memoriam, quod lõgè sumus ab eorum societate de quibus scriptum est: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorũ laudabunt te*: vsitatum verbum Psal. 83.
laudis intermittimus. Quod verò nos ipso hoc altiori ieiunio constringimur,

recordari nos facit, quod in hac vita cœlesti pane non satiatur. In hoc ergo tempore omnis Christianus aliquid reddere dicitur solitis obsequiis, & diligentius atque frequentius circa cordis & oris custodiam occupari. Sed inclusa maximè institutionis temporis huius rationem multò meliùs intelligit, quantò eam in propria vita sua expressius recognoscit. In his proinde sacris orationibus Christo præcipuè placere desideramus, totam se Deo voueat atque sanctificet: omnes delicias respuat, omnes confabulationes abiuret, & quasi dies nuptiarum hoc tempus existimans, ad amplexus Christi omni auiditate suspiret. Frequentius solito incumbat orationi, crebrius se pedibus Iesu prosternat, crebra nominis illius repetitione compunctionem excitet, lacrimas prouocet, cor ab omni vagatione compescat. Finitis itaque sacris vigiliis interuallum, quod à nocturnis laudibus diuidit matutinas, orationi, meditationi obseruiat. Dictaque post matutinas prima vsque ad plenam tertiam psalmis ac lectionibus vacet. Tertiæ verò horæ laude completa operi manuum vsque ad horam nonam deuota insistat, breues per interualla orationes inserens. Dicta post hoc vespera corpus reficiet, & sic tempus completorij psallens expectet.

CAP. XIX. *De cibi & potus qualitate & quantitate.*

IAm de cibi & potus qualitate vel quantitate ex abundanti quidem tibi legem imponere, soror, quæ ab ipsa infantia vsque ad senectutem, quæ nunc tua membra debilitat, parcissimo cibo vix corpus sustentas: pro aliis cum quibus id vtile futurum arbitrans, certam de his præscribere regulam tentabo. Beatus Benedictus libram panis & heminam potus concedit Monacho: quod nos inclusis delicatioribus non negamus: adolescentibus tamen in corpore robustis ab omni quod inebriare potest abstinere vtilissimum est. Panem nitidum & cibos delicatos quasi impudicitiæ venenum euitet. Sic necessitati consulat, vt & famem repellat, & appetitum non satiet. Itaque quæ ad perfectiorem abstinentiam progredi non valent, libra panis & hemina lautioris potus contentæ sint, siue bis comedant, siue semel. Vnum habeant de oleribus vel leguminibus pulmentum, vel certè de farinaciis; cui modicum olei, vel butyri, vel lactis inijciens, hoc condimento fastidium repellat. Et hoc ei, si ea die cœnatura est, sufficiat. Ad cœnam verò parum lactis sibi vel piscis modicum, vel aliquid huiusmodi si præsto fuerit apponat: vno genere cibi contenta cum pomis & herbis crudis, si quas habuerit. Hæc ipsa si semel comederit in die prælibato pulmento possunt apponi. In vigiliis sanctorum tamen & quatuor temporum ieiuniis, omnium etiam feriarum quarta & sexta, extra Quinquagesimam, in cibo Quadragesimali ieiunet. In Quadragesima verò vnum quotidie ei sufficiat pulmentum. Et nisi infirmitas impediat, feria sexta in pane & aqua ieiunet. Ab Exaltatione sanctæ Crucis vsque ad Quadragesimam semel in die hora nona reficiat. In Quadragesima dicta vespera ieiunium soluat. A Pascha vsque ad Pentecosten ad sextam prandeat, & ad prandium silentium teneat: quod etiam tota æstate faciet, præter ferias, quarta & sexta & solennibus ieiuniis. Diebus autem quibus ieiunat, liceat

ei in æſtate pro ſomno meridiano, & inter matutinas & primam modicum quietis indulgere corpuſculo.

Cap. XX. *De veſtimentis & calciamentis.*

Porro talia ei veſtimenta ſufficiant, quæ frigus repellant, groſſioribus pelliciis vtatur & pellibus propter hyemem: propter æſtatem autem vnam habeat tunicam vtroque vero tempore duas de ſtupacio camiſias vel ſtaminas. Velamen capitis non ſit de panno ſubtili vel pretioſo, ſed mediocri nigro: ne videatur colore vario affectare decorem. Calciamenta, pedules, caligas, quantum ſatis fuerit habeat. Et paupertatis ſuæ cuſtos ſolicitè conſideret, vt etiam aliquantulum minus habeat quàm indulgere ſibi poſſit iuſta neceſſitas. Hæc, ſoror cariſſima, de exterioris hominis conuerſatione, non pro antiquitatis feruore, ſed pro huius noſtri temporis ſpatio, te compellente, conſcripſi; infirmis temperatum quendam modum viuendi proponens; fortioribus ad perfectiora progrediendi libertatem relinquens.

Cap. XXI. *Quare ſolitudo eſt hominum conſortio præferenda propter conſeruationem theſauri virginitatis.*

Sed iam nunc audiat & intelligat verba mea quæcumque abrenuncians mundo vitam hanc ſolitariam elegerit, abſcondi deſiderans non videri, & quaſi mortua ſæculo in ſpelunca Chriſto conſepeliri. Primum tibi ſolitudinem hominum debeas præferre conſortio diligenter attende. *Virgo*, inquit Apoſtolus, *cogitat quæ ſunt Dei, quomodo placeat Deo, vt ſit ſancta corpore ac ſpiritu.* Voluntarium hoc ſacrificium eſt, oblatio ſpontanea, ad quam non lex impellit, vel neceſſitas cogit, non vrget præceptum. Vnde Dominus in Euangelio: *Qui poteſt capere capiat.* Quis poteſt? Ille certè, cui Dominus hanc inſpirauerit voluntatem, & præſtiterit facultatem. Primum igitur, ô virgo, bonum propoſitum tuum ipſi inſpirauit cum ſumma deuotione cordis commenda; intenſiſſima oratione depoſcens, vt quod impoſſibile eſt per meritum, facilè ſentiat per gratiam. Cogita ſemper quam pretioſum theſaurum in quam fragili vaſculo portes; & quam mercedem, quam gloriam, quam coronam virginitas ſeruata miniſtret. Quam inſuper pœnam, quam confuſionem, quam damnationem importet amiſſa, indeſinenter animo reuolue. Quid hoc pretioſius theſauro, quo cœlum emitur, quo Angelus delectatur, cuius ipſe Chriſtus cupidus eſt, quo illicitur ad amandum, & ad præſtandum prouocatur? Quid? audeo dicere, ſeipſum & omnia ſua. Itaque nardus virginitatis tuæ etiam in cæleſtibus dans odorem ſuum, faciat vt *concupiſcat Rex decorem tuum, & ipſe eſt Dominus Deus tuus.* Vide qualem tibi ſponſum elegeris, qualem tibi amicum attuleris. Ipſe eſt *Specioſus forma præ filiis hominum.* Specioſior etiam ſole & ſuper omnem ſtellarum pulchritudinem. Spiritus eius ſuper mel dulcis, & hereditas eius ſuper mel & fauum. Longitudo in dextera eius, & in ſiniſtra eius diuitiæ & gloria. Ipſe te iam elegit in ſponſam: ſed non coronabit niſi probatam. Et dicit ſcriptura: *Quod non eſt tentatus, non eſt probatus.* Virginitas aurum eſt, cella fornax, conflator diabolus, ignis

1. Cor. 7. 34.
Matt. 19. 12.
Pſal. 46. 12.
Ibid.
Eccl. 34.

tentatio, caro virginis vas luteum in quo aurum reconditur, nec vas vlterius à quolibet artifice reparatur.

CAP. XXII. *De contemplatione virginis in consideratione sponsi, siue beatæ Mariæ, & sanctarum virginum, ne corrumpatur libidine, nedum aliena, sed etiam propria.*

HÆc virgo iugiter cogitans pretiosissimum virginitatis thesaurum qui tam vtiliter possidetur, tam irrecuperabiliter amittitur, summa diligentia, summo cum timore custodiat. Cogitet sine intermissione ad cuius ordinatur thalamum, ad cuius præparatur amplexum. Proponat sibi agnum, quem sequi habet quocumque ierit. Contempletur beatissimam Mariam præcedentem & præcinentem dulce illud cum virginitatis tympano choros virginum canticum, quod nemo potest canere nisi vtriusque sexus virgines: de quibus scriptum est: *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt.* (Apoc. 14.) Nec sic hoc dictum æstimes, quasi non vir sine muliere, aut mulier sine viro possit fœdari: cum detestandum illud scelus, quo vir in virum vel fœmina in fœminam, omnibus flagitiis damnabilius iudicetur. Sed & absque alienæ carnis consortio virginitas plerumque corrumpitur, castitas violatur: si vehementior æstus carnem concutiens voluntatem sibi subdiderit, & rapuerit membra. Cogitet virgo semper omnia sua sanctificata Deo, incorrupta Christo, Spiritui sancto dedicata. Indignum iudicet quod Christi est tradere satanæ, & virginea eius membra erubescat vel simplici motu maculari.

CAP. XXIII. *Quomodo esuriens debet famem delicias reputare, & paupertatem diuitias.*

ITaque proinde in virginitatis suæ custodiam totum animum tendat, cogitationes expendat, vt virtutis huius perfectionem esuriens, famem delicias putet, diuitias paupertatem. In cibo, in potu, in somno, in sermone semper timeat dispendium castitatis: ne si plus debito carni reddiderit, vires præbeat aduersario, & occultò nutriat hostem. Sedens igitur ad mensam, decorem pudicitiæ mente reuoluat, & ad eius perfectionem suspirans, cibum fastidiat, potum exhorreat: etiam quod sumendum necessitas iudicauerit, aut ratio dictauerit, cum dolore aut pudore, aliquando cum lacrimis sumat. Si ei sermo fuerit cum aliquo, semper metuat aliquid audire, vel quod modicum serenitatem castitatis obnubilet: deserendam se à gratia non dubitet, si vel vnum verbum contra honestatem proferat.

CAP. XXIV. *Quod lectum intrans debet cogitare si in aliquo offendit, & dolere.*

PRostrata lectulo pudicitiam tuam commenda Deo, & sic signo Crucis armata reuolue animo quomodo die illo vixisti: si verbo, si opere, si affectu Domini tui oculos offendisti: si leuior, si otiosior, si negligentior debito fuisti: si plus cibo crudior, potu dissolutior metas necessitatis excessisti,

excessisti. Si subreptum tibi aliquid horum deprehendis, suspira, pectus tunde; & hoc sacrificio vespertino tuo reconciliatam sponso sponsus excipiat.

CAP. XXV. *Quod contra carnis tentationem recurrat ad Beatam Virginem, & sanctam Agnetem & Angelum eius pro adiutorio.*

SI vigilanti subito, aut quiete soporis, aut arte tentatoris calor corporis fuerit excitatus, & insomnium callidus hostis iniunxerit, diuersisque cogitationibus quietem pudicitiæ infestauerit, proposueritque delicias, vitæ durioris horrorem incusserit, veniat tibi in mentem Beatæ Virginis, quæ in tenera ætate tam crebro reportauit de impiissimo hoste triumphum. Cogita Agnetem beatissimam, à qua aurum; argentum, vestes pretiosissimæ, lapides pretiosi, & tota secularis gloriæ pompa, quasi quædam stercora sunt reputata. Vocata ad tribunal non abfuit; blandiebatur iudex, comtempsit; minabatur, irrisit; magis metuens ne parceret, quàm ne puniret: fædumque lupanar vertit in oratorium: quod cum virgine ingrediens Angelus lucem infudit tenebris, & insectatorem pudicitiæ morte mulctabat. Si igitur & tu oraueris, & contra libidinis incentorem lacrimarum tuarum arma leuaueris, non certè Angelus tuo casto deerit cubiculo, qui prostibulo non defuit. Merito Beatam Agnetem ignis iste materialis nequiuit adurere, cui carnis flamma tepuerat, quam ignis succenderat caritatis. Quotiescumque nequam spiritus illicita quæque suggesserit, vehementior incubuerit æstus: illum qui scrutatur corda & renes scito esse præsentem, & sub eius oculos esse quicquid agis vel cogitas. Habe proinde reuerentiam Domino, quem tibi assistere non dubites, & deprædatori responde *Angelum habeo amatorem, qui nimio zelo custodit corpus meum.* Adiuuet conatum tuum in tali necessitate discreta abstinentia: quia vbi multa carnis afflictio, aut nulla aut parua aliqua potest esse delectatio.

CAP. XXVI. *Quod castitas ab adolescentibus sine magno desiderio & maceratione seruari non potest, cum in ægris & senibus frequenter periclitatur.*

NEmo se palpet, nemo blandiatur sibi, nemo se fallat. Nunquam ab adolescentibus sine magna cordis contritione & carnis afflictione castitas conquiritur, vel seruatur, quæ plerumque in ægris vel senibus periclitatur. Nam licet continentia donum Dei sit, & nemo possit esse continens, nisi Deus det, nec vllis nostris meritis donum hoc, sed eius gratuitæ sit gratiæ adscribendum; illos tamen tanto dono indignos indicat, qui aliquid laboris pro eo subire detrectant. Volentes inter delicias casti esse, inter epulas continentes, inter pueros & puellas conuersari & non tentari: in commessationibus & ebrietatibus fædis distendi humoribus & non coinquinari: ligare visum suum cum flammis & non exuri; difficile hoc vtrum aut impossibile tu videris.

CAP. XXVII. *De Monacho se propter castitatem in aquis immergente, & rursus affligente & orante, stimulum carnis extinguere nequeunte.*

NOui ego Monachum, qui cum initio suæ conuersionis, tam naturalibus incentiuis, tam violentia vitiosæ consuetudinis, tam suggestione callidi hostis & tentatoris, pudicitiam suam periclitari timeret, & erexit se contra se, & aduersus suam carnem sæuissimum concipiens odium, nihil magis quam quod eam affligeret expeteret. Itaque inedia macerabat corpus, & quæ ei de se debebantur subtrahens, etiam motus eius simplices comprimebat. Sed cum iterum nimia debilitas sibi plus indulgere compelleret; ecce caro rursus caput erigens, adquisitam, vt putabatur, infestabat quietem, plerisque se frigidis aquis inijciens, tremens aliquamdiu psallebat & orabat. Sæpè etiam illicitos sentiens motus, vrticis fricabat corpus, & nudæ carni aperiens incendium incendio superabat. Et cum hæc omnia non sufficerent, nihilominus eum spiritus fornicationis vrgeret; tunc quod solum superfuit, prostratus ante pedes Iesu orat, plorat, suspirat, rogat, adiurat, obtestatur, vt aut occidat vel sanet: clamat crebro, non abibo, non quiesco, nec te dimittam nisi benedixeris mihi. Præstatur ad horam refrigerium, sed negatur securitas. Quiescentibus enim paululum carnis stimulis, affectiones illicitæ pectus inuadunt. Deus meus, quas cruces, quæ tormenta tunc pertulit miser ille, donec tanta infusa est ei dilectio castitatis, vt omnes, quæ sentiri possunt vel cogitari, quasuis inijceret voluptates, & tunc quoque recessit ab eo, sed vsque ad tempus: & nunc senectuti morbus accessit, nec sic tamen sibi de securitate blanditur.

CAP. XXVIII. *Contra illos, qui dicunt se esse frigidos, vel impotentes, & in lecto se cum mulieribus ponunt, duplex malum cumulantes.*

VNnde non parum pudet quorumdam impudicitiæ, qui cum in sordibus senuerunt, nec si suspectarum personarum volunt carere consortio: cumque, quod dictu nefas est, eodem lectulo cubantes, inter amplexus & oscula de sua castitate se dicunt esse securos, quos frigescente corpore ad cælos tepescentia membra deficiant. Infœlices isti & præ cunctis mortalibus miseri, quibus cum desit sceleris perpetrandi facultas, adhuc manet in ipsa fæditate facultas. Non quiescit turpe desiderium, quamuis frigiditas neget effectum. Videt tamen vtrum verum dicat aut mentiatur iniquitas sibi, & dum nititur velare vnum, duplex in se prodat flagitium, cum & fere decrepitos nocturnum aliquando plasma deludat, & emortuam senectutem intestinum hoc malum sæpius inquietet.

CAP. XXIX. *Quod virgo numquam debet se reputare securam, sed semper debet cogitare de scriptura diuina.*

TE, soror, numquam volo esse securam, sed timere, semperque tuam fragilitatem habere suspectam, adinstar pauidæ columbæ frequentare riuos aquarum, & quasi in speculo accipitris cernere superuolantis effigiem & cauere. Riui aquarum sententiæ sunt scripturarum, quæ de limpidissimo

ſapientiæ fonte profluentes, diabolicarum ſuggeſtionum produnt imaginem & ſenſum, quo caueantur & excludantur. Nihil enim magis cogitationes excludit inutiles, vel compeſcit laſciuias, quam meditatio verbi Dei: quod ſic ad animum ſuum virgo debet aſſueſcere, vt aliud nolens, non poſſit aliud meditari. Cogitanti de ſcripturis ſomnus obrepat: euigilanti primum aliquid de ſcripturis occurrat: dormientis ſomnia memoria aliqua de ſcripturis ſententia condiat.

CAP. XXX. *Quod rigor abſtinentiæ non debet omitti timore futuri languoris vel infirmitatis, cum ob hoc corpus dometur.*

SEd quidam à ſalutaribus exercitiis retrahuntur timore, ne videlicet propter nimiam abſtinentiam vel vigilias immoderatas incidant in languorem, & ita efficiantur aliis oneri, ſibi autem dolori. Hæc excuſatio noſtra in peccatis noſtris. Quam pauci ſunt hodie, quos tâlis feruor igniuit, omnes ſapientes ſumus, omnes prouidi, omnes diſcreti: procul oderamus bellum, & ſic morbum corporis, antequam ſentiatur formidamus vt languorem animæ, quam præſentem ſentimus, territi negligamus: quaſi tolerabilius ſit, flammam libidinis quam ventris tolerare rugitum; aut non multo melius ſit continuo languore carnis vitare laſciuiam, quam ſanum & incolumem in eius redigi ſeruitutem. Quid enim intereſt, vtrum abſtinentia an languore caro ſuperbiens comprimatur, caſtitas conſeruetur? Sed remiſſio, inquit, cauenda eſt; ne forte occaſione infirmitatis incurramus illecebras voluptatis. Certè ſi languet, ſi ægrotat, ſi torquentur viſcera, ſi areſcit ſtomachus, quælibet deliciæ oneri magis erant quam delectationi.

CAP. XXXI. *De adoleſcente, qui fuerat incontinens, veram pœnitentiam agente, & cum dolore ſtomachi Chriſtum in hora mortis vidente.*

VIdi hominem, qui cum pœnitentiam ſuam vi conſuetudinis oppreſſus continere non poſſet; tandem in ſe reuerſus ſupra modum erubuit: & mox concaluit cor eius intra eum, & in meditatione eius exarſit ignis. Deinde ſalubriter iraſcens ſibi, inuectione grauiſſima irruit in ſeipſum, & bellum indicens corpori, etiam ei quæ neceſſaria videbantur ademit. Succeſſit grauitas leuitati, loquacitati ſilentium. Nemo enim poſtea vidit iocantem, ridentem nemo conſpexit: nemo ex ore eius otioſum ſermonem audiuit. Temporales conſolationes, & quicquid carni ſuaue putabatur, ita contempſit & exhorruit, vt nullam ſibi requiem, nullam in cibo vel potu conſolationem indulgere ei pateretur. Cogitationum ſuarum ita ſollicitus & ſcrupuloſus erat, vt in hoc ſolo nimius videretur. Ita demiſſo vultu oculiſque deiectis ſtabat, ſedebat, vt timens & tremens diuinis tribunalibus videretur aſsiſtere. Talibus armis glorioſum retulit de tyranno triumphum. Nam grauiſsimum ſtomachi incurrens incommodum, poſt diuturnum languorem, cum iam dormitionis eius hora inſtaret, Sine, inquit, ecce Ieſus venit.

CAP. XXXII. *Quod discretio, quæ est mater virtutum, non est abijcienda.*

HÆc dico, vt discretionem, quæ omnium virtutum & mater & nutrix est, detegam: sed vitiorum materiās gulam comprimamus, requiem corporis, fœminarum & effeminatorum familiaritatem atque conuictum infra metas necessarias cohibeamus; quia sæpè falso nomine discretionis palliamus negotium voluptatis. Vera enim discretio est animam carni præponere, & vbi periclitatur vtraque, nec sine huiusmodi incommodo illi potest salus consistere, pro illius vtilitate istam negligere. Hæc diximus, vt quanta tibi debeat in consideranda pudicitia esse solicitudo, aduerteres: quæ cum omnium virtutum flos sit & ornamentum, sine humilitate tamen aret atque marcescit.

CAP. XXXIII. *De humilitate seruanda à virgine, ne deueniat in superbiam carnalem vel spiritualem, vel vanitatem.*

HOc est certum haud securum peccatorum omnium fundamentum, ex quo quicquid ædificas ruinæ patet. *Initium omnis peccati superbia,* (Eccl. 10.)
quæ Angelum de cælo, hominem de paradiso expulit. Huius pessimæ cum multi sint rami, omnes tamen in duas species diuiduntur, in carnalem scilicet & spiritualem. Carnalis superbia est de carnalibus, spiritualis est de spiritualibus superbire. Carnalis postea in duas subdiuiditur species: in iactantiam scilicet & vanitatem. Vanitas est, si ancilla Christi intus in animo suo glorietur se nobilibus ortam natalibus: si se diuitiis paupertatem prætulisse pro Christo delectetur; si se pauperibus & ignobilioribus præferre conetur; si se contempsisse diuitum nuptias quasi aliquid magnum admiretur.

CAP. XXXIV. *De vanitate & inani gloria, nobilitate vel diuitiis, vel aliis delectabilibus rebus vitandis.*

Est etiam quædam species vanitatis in affectata aliqua pulchritudine etiam intra cellulam delectari, parietes variis picturis & celaturis ornare, oratorium pannorum & imaginum varietate decorare. Hæc omnia quasi professioni tuæ contraria caue.

CAP. XXXV. *De ornamentis cellæ vitandis.*

QVa enim fronte de diuitiis vel natalibus gloriaris, quæ illius vis sponsa videri, qui pauper factus est cum esset diues; pauperem matrem, pauperem familiam, domum etiam pauperculam, & præsepij vilitatem elegit? Itane gloriandum tibi est, quod Dei Filium hominum filiis prætulisti? quod fœdam carnem pro virginitatis decore spreuisti? quod æternas cæli diuitias atque delicias martyriis sanctorum commutasti?

CAP. XXXVI. *De ornamentis virtutum acquirendis.*

SI gloriaris in Domino, seruias ei cum timore. Sed illam te nolo quasi sub specie deuotionis sequi gloriam in picturis, vel sculpturis, in pennis auium vel bestiarum, aut diuersorum florum imaginibus variatis. Sint hæc illorum, qui nihil intus in quo glorientur habentes, exterius sibi comparant
Psal. 45. in quibus delectentur. *Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbriis*

aureis circumamicta varietatibus. Si autem tu iam filia Regis es, vt pote filij Regis sponsa, patrisque vocem audistis dicentis: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam*: sit tua omnis gloria abintus. Vide vt gloria tua sit testimonium conscientiæ tuæ. Ibi sit pulcherrima virtutum varietas; ibi diuersi colores sic conueniant & sic coniungantur sibi, vt alterius pulchritudinem alter augeat; & qui in sua natura minus lucet, alterius collatione lucidior appareat. Ibid.

CAP. XXXVII. *Nota copulam castitatis & humilitatis, prudentiæ & simplicitatis, misericordiæ & iustitiæ, fortitudinis & modestiæ.*

IVngatur castitati humilitas, & nihil erit splendidius. Prudentiæ societur simplicitas, & nihil erit lucidius. Copuletur misericordia iustitiæ, & nihil erit suauius. Adde fortitudini modestiam, & nihil erit vtilius. In hac varietate tuæ mentis oculos occupa. Hanc in anima tua omni studio forma: cui si fimbrias aureas addas, vestem polymitam, in qua te sponsus cum summa dilectione conspiciat, texuisti. Fimbria extrema pars, quasi finis est vestimenti. *Finis autem præcepti caritas est de corde puro, & conscientia bona & fide non ficta.* 1. Tim. 1.

CAP. XXXVIII. *Quod ornamento altaris sicut corporalia debent esse linea & alba, sic & corpus vestrum.*

IN his glorieris, in his delecteris, intus non foris, in veris virtutibus, non in picturis & imaginibus. Panni linei candidi tuum adornent altare, qui castitatem suo candore commendent, & simplicitatem præmonstrent. Cogita quo labore, quibus tunsionibus terrenum in quo creuit linum, colorem exuerit, & ad talem candorem peruenerit, vt ex ea ornetur altare, Christi corpus veletur. Cum terreno colore omnes nascimur: *Quoniam in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea.* Primum igitur, carissima, linum aquis immergitur, nos in aquis baptismatis Christo consepelimur: ibi deletur iniquitas, sed necdum sanatur infirmitas. Aliquid candoris recepimus in peccatorum remissione, sed necdum plenè terreno colore exuimur pro naturæ, quæ restat, corruptione. Post aquas linum siccatur: quia necesse est, post aquas baptismatis corpus per abstinentiam maceratum illicitis humoribus vacuetur. Deinde linum malleis tunditur, & caro nostra multis tentationibus fatigatur. Post hoc linum ferreis aculeis discerpitur, vt deponat superflua; & nos disciplinæ vngulis rasi vix necessaria retinemus. Adhibetur post hoc lino suauior stimulorum leuiorque purgatio; & nos victis cum magno labore pessimis passionibus, à leuioribus & quotidianis peccatis simplici confessione & sanctificatione mundamur. Iam tunc à nentibus linum in longum producitur, & nos in anteriora longanimitate extendimur. Porro vt ei perfectior accedat perfectio & pulchritudo, ignis adhibetur & aqua: & nobis transeundum est per ignem tribulationis & aquam compunctionis, vt perueniamus ad refrigerium castitatis. Hæc tibi oratorij tui ornamenta repræsentent, non oculos tuos varietatibus mentitis pascant. Sufficiat tibi in altari tuo Saluatoris in cruce pendentis imago, quæ Passionem suam tibi repræsentet, quam Psal. 56.

imiteris: expansis brachiis ad suos te inuitet amplexus, in quibus delecteris: nudatis vberibus lac suauitatis infundat, quo consoleris.

CAP. XXXIX. *De consideratione virginitatis & humilitatis Beatæ Mariæ & Beati Ioannis Euangelistæ, & de ipsorum commendatione.*

ET si hoc placet ad commendandam tibi virginitatis excellentiam, virgo Mater in sua, & virgo discipulus in sua iuxta crucem cernantur imagine, vt cogites quam grata sit Christo vtriusque sexus virginitas, quam in matre & præ cæteris sibi dilecto discipulo consecrauit. Vnde eos pendens in cruce tanto fœdere copulauit, vt illam discipulo matrem, illum matri filium delegaret. O beatissimum hoc testimonio Ioannem, cui totius humani generis decus, opes mundi, gloria cæli, miserorum refugium, afflictorum solatium, pauperum consolatio, desperatorum erectio, peccatorum reconciliatio, postremo orbis domina, cæli regina, testamenti auctoritate committitur. Hæc tibi præbeant incentiuum caritatis, non spectaculum vanitatis. His enim omnibus ad vnum necesse est vt contendas: *quoniam vnum est necessarium.* Illud est vnum, quod non inuenitur, nisi in vno, apud vnum, cum vno: *apud quem non est transmutatio nec vicißitudinis obumbratio. Qui adhæret ei, vnus cum ipso spiritus efficitur*, transiens in illud vnum, quod semper est, & cuius anni non deficiunt. Adhæsio ista caritatis quasi specialis est ornatus finis & fimbria.

Luc. 10.
Iacob. 1.
1. Cor. 6.

CAP. XL. *De caritate habenda in dilectione Dei & proximi sibi non nocendo; nec noceat cupiendo & benefaciendo.*

VEstis quippe nuptialis ex virtutum varietate contexta oportet vt fimbriis aureis, id est, caritatis splendoribus ambiatur, quæ omnes virtutes contineat & constringat in vnum, & suam singularem claritatem impertiens, de multis vnum faciat, & cum multis vni adhæreat: vt iam omnia non sint multa, sed vnum. Caritas autem in duo diuiditur, in Dei videlicet dilectionem & proximi. Porro dilectio proximi in duo subdiuiditur: in innocentiam & beneficientiam: videlicet vt nulli noceas, benefacias quibus potueris: scriptum est quippe: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris:* & hæc innocentia. Et Dominus in Euangelio: *Omnia*, inquit, *quæcumque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis*: hæc beneficentia. Quantum ad te duo ista pertineant, diligenter aduerte. Primum, vt nulli noceas: deinde, vt nulli velis nocere. Primum illud facile tibi, cum nec id possis, nisi fortè lingua percusseris. Secundum illud non erit difficile, si propositum attendas tuum: si professam dilexeris nuditatem. Non enim tibi poterit erga aliquam esse malæ voluntatis materia, vbi cupiditas nulla; vbi nihil diligitur, quod posit auferri: nihil tollitur, quod debeat amari. Demum bene velis omnibus, prosis quibus possis. In quo, inquis, cum mihi non liceat vel modicum quod egentibus tribuam, possidere?

Matt. 7.

CAP. XLI. *De exemplo Mariæ & Marthæ, & vita actiuæ & contemplatiuæ.*

AGnosce conditionem tuam, cariſſima. Duæ ſorores erant Martha & Maria: laborabat illa, vacabat iſta: illa erogabat, iſta petebat: illa præſtabat obſequium, illa nutriebat affectum. Denique non ambulans vel diſcurrens huc atque illuc, non de ſuſcipiendis hoſpitibus ſollicita, non cura rei familiaris diſtenta, non pauperum clamoribus intenta, ſedebat ad pedes Ieſu, & audiebat verbum illius. Hæc pars tua, cariſſima, quæ ſæculo mortua atque ſepulta, ſurda debes eſſe ad omnia ſæculi blandimenta audienda, ad loquendum muta: nec debes diſtendi, ſed extendi; impleri, non exhauriri. Exequatur partem ſuam Martha quæ non negatur bona, Mariæ tamen melior prædicatur. Nunquid inuidit Marthæ Maria? Illa potius iſti. Ita etiam quotquot optimæ videntur in ſæculo tuam vitam æmulentur, non illarum tu. Ad illos ſpectat eleemoſynarum largitio, quorum eſt terrena poſſeſſio, vel quibus credita eſt rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio.

CAP. XLII. *De diſpenſatione rerum Eccleſiaſticarum.*

QVæ enim ſacroſanctis Eccleſiis à fidelibus collata ſunt; Epiſcopi, Sacerdotes & Clerici diſpenſanda ſuſcipiunt, & non recondenda; non poſſidenda, ſed eroganda. Quicquid habent, pauperum eſt, viduarum & orphanorum, & eorum qui altari deſeruiunt, vt de altari viuant. Sed ea quæ in vſus ſeruorum Chriſti Monaſteriis conferuntur, à certis perſonis diſpenſari oportet; vt quod neceſſitatibus ſupereſt fratrum, non includatur marſupiis, ſed hoſpitibus, peregrinis atque pauperibus erogetur.

CAP. XLIII. *Quod clauſtrales non debent habere curam de pauperibus.*

ET hoc illorum intereſt, quibus pars eſt Marthæ commiſſa, non qui ſalutari otio vacant cum Maria. Ita clauſtralibus nulla debet eſſe pro pauperibus ſollicitudo, nulla pro hoſpitibus ſuſcipiendis diſtenſio: quippe quibus nulla debet eſſe de craſtino cura, nulla cibi vel potus prouidentia: nutriantur potius in croceis, ſpiritalibus paſcantur. Altius autem hi qui contemptibiles ſunt conſtituti ad iudicandum, amplexantur ſtercora. Ipſi quippe ſunt boues, quorum piger ſtercoribus lapidatur.

CAP. XLIV. *Quod contemplatiui non debent deſiderare temporales adminiſtrationes.*

SVnt enim quidem qui circa ſpiritualia deſides & pigri inſtar populi peccatoris ſuper manna cæleſte nauſeant, videnteſque alios circa temporalia occupatos inuident, detrahunt, murmurant, & pro ſtercoribus, quibus ipſi fœdantur, zeli & amaritudinum ſtimulos ferunt: de quibus ſi fortè aliquam temporalium diſpenſationem fuerint adepti, conuenienter dici poteſt: *Qui nutriti erant in croceis, amplexati ſunt ſtercora.* Cum igitur nec illis, qui in Cœnobiis ſunt, quibus in Martha non parua communio eſt, circa plurima occupati conceditur; quanto minus tibi, quæ te totam de ſæculo exuiſti: cui non ſolum poſſidere, ſed nec videre, nec audire licet quæ ſæculi ſunt? Thren. 4.

CAP. XLV. *Quod reclusa debet, si sibi aliquid superest, erogare.*

SI enim nihil tibi quisquam det ad erogandum, vnde habebis quod eroges? si ex tuo aliquid habes labore, da non tua sed alterius manu. Si aliunde tibi prouenit victus, vnde tibi aliena distribuere; cum nihil tibi supra necessarium liceat vsurpare? Quid ergo beneficij impendes proximo? Nihil ditius bona voluntate, vt ait quidam Sanctus: hanc largire. Quid humanius pietate? hanc impende. Quid vtilius oratione? hanc largire.

CAP. XLVI. *Qualiter debet in corde dolere de necessitatibus aliorum & pro eis orare.*

ITaque totum mundum vno dilectionis sinu complectere, vbi simul omnes qui boni sunt considera, congratulare: vbi mali, intuere & luge. Ibi occurrant animo miseria pauperum, orphanorum gemitus, viduarum desolatio, tristium mœstitudo, necessitates peregrinantium, pericula nauigantium, vota virginum, tentationes Monachorum, Prælatorum solicitudo, labor militantium. Omnibus pectus tuæ dilectionis aperias. His tuas impende lacrimas: pro his tuas preces fundas. Hæc eleemosyna Deo gratiosior, Christo acceptior, tuæ professioni aptior, his quibus impenditur fructuosior. Huius munus beneficij tuum propositum adiuuat, non perturbat: dilectionem proximi auget, non minuit: mentis quietem seruat, non impedit. Quod nihil est appetendum vt habeatur ad largiendum: cum nihil habere sit perfectum. Quid his plura dicamus? Cum sancti vt perfectè possent proximos diligere, studuerunt in hoc mundo nihil habere, nihil vel sine appetitu possidere. Agnoscis verba Beati Gregorij. Vide quam contra multi sapiunt: vt enim caritatis impleant legem, quærunt vt habeant quod erogent: cum eius perfectionem ipsis ascribat, qui nihil habendum, nihil vel sine appetitu possidendum arbitrantur.

CAP. XLVII. *De dilectione Dei, & contemplatione prædictionis & prophetationis aduentus Filij Dei, & annunciationis Angelicæ, plenitudinis gratiæ, visitationis, & prophetationis Elizabeth & Ioannis, partus virginis, iubilationis Angelorum, adoratione pastorum.*

HIs de proximi dilectione præmissis, de dilectione Dei pauca subiungam. Nam licet vtraque soror Deum proximumque dilexerit; specialiter tamen circa obsequium proximorum occupabatur Martha: ex diuinæ vero lectionis fonte hauriebat Maria. Ad Dei vero dilectionem duo pertinent, affectus mentis, & effectus operis. Et opus hoc in virtutum exercitio; affectus spiritualis gustus dulcedine. Exercitium virtutum tamen certo viuendi modo, in ieiuniis, in vigiliis, in opere, in dilectione, in oratione, in paupertate, & cæteris huiusmodi commendatur: affectus salutari meditatione nutritur. Itaque, vt ille dulcissimus amor Iesu in tuo crescat affectu, triplici meditatione opus habes: de præteritis scilicet, præsentibus, & futuris: id est, præteritorum recordatione, de experientia præsentium, de consideratione

consideratione futurorum. Cum igitur mens tua fuerit ab omni cogitationum sorde virtutum exercitio purgata, iam oculos defecatos ad posteriora retorque. Ac primum cum Beata Maria ingressa cubiculum, libros quibus virginis partus cum Christi prophetatur aduentu, euolues. Ibi aduentum Angeli præstolare, vt videas intrantem, audias salutantem: & sicut repleta stupore & extasi, dulcissimam dominam tuam cum Angelo salutante salutes, clama dicens: *Aue gratia plena Dominus tecum benedicta tu in mulieribus.* Hoc plenius repetens quæ sit hæc gratiæ plenitudo, de qua totus mundus gratiam mutuauit. Quoniam *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis plenum gratiæ & veritatis.* Contemplare & admirare Dominum, qui terram impleuit & cælum, inter vnius puellæ viscera clauditur; quam Pater sanctificauit, Filius fœcundauit, obumbrauit Spiritus sanctus. O dulcis domina, quanta inebriabaris dulcedine, quo amoris igne accendebaris, cum sentires in mente & ventre tantæ majestatis præsentiam? Cum de tua carne sibi carnem assumeret, & membra, in quibus corporaliter omnis plenitudo diuinitatis habitaret, è tuis sibi membris aptaret? Hæc omnia propter te, Virgo, vt virginem, quam imitari proposuisti, diligas virginis fructum cui nupsisti. Iam nunc cum dulcissima domina tua in montana conscende, & sterilis & virginis suauem intuere complexum, & salutationis officium: in quo seruulus Dominum, præco iudicem, vox verbum, intus in anilia viscera conclusus in virginis vtero clausum agnouit, & indicibili gaudio salutauit. Beati ventres in quibus totius mundi salus exoritur, pulsisque tenebris tristitiæ, sempiterna lætitia prophetatur. Quid agis ô Virgo? accurre, quæso, accurre, & tantis gaudiis admiscere: prosternere ad pedes vtriusque, & in vnius ventre tuum sponsum amplectere, amicum vero eius in alterius vtero venerare. Hunc cuntem in Bethleem cum omni deuotione prosequere, & in hospitium diuertens cum illa assiste, & obsequere parienti, locatoque in præsepio paruulo erumpe in vocem exultationis, clamans cum Esaïa: *Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis.* Amplectare dulce illud præsepium: vincat verecundiam amor, timorem depellat affectus, vt sacratissimis pedibus figas labia, & oscula geminas. Exinde pastorum excubias mente pertracta, Angelorum exercitum admirare, cœlesti melodiæ tuas interpone partes: corde simul & ore decanta: *Gloria in excelsis Deo.*

Luc. 1. Ioan. 1. Col. 2. Isai. 9. Luc. 2.

CAP. XLVIII. *De Magorum adoratione, fuga Christi in Ægyptum, de latrone à latere Christi dextro crucifixo, qui paruulum Iesum viderat cum duceretur in Ægyptum, & petierat; Memento mei Domine cum veneris in regnum tuum.*

NOli in tua meditatione Magorum munera præterire: nec fugientem in Ægyptum incomitatum relinque. Opinare verum esse quod dicitur, cum à latronibus deprehensum in via, & adolescentuli cuiusdam beneficio acceptum. Erat, vt dicunt, principis latronum filius, qui præda potitus cum paruulum in matris gremio comperisset, tanta ei in eius speciosissimo vultu splendoris majestas apparuit, vt eum supra hominem esse non ambi-

gens, incalescens amore amplexatus est eum. Et ô, inquit, beatissime paruulorum: si aliquando se tempus obtulerit mihi miserendi, tunc memento mei, & huius temporis noli obliuisci. Ferunt hunc esse latronem, qui ad Christi dexteram crucifixus est, cum alterum blasphemantem corripuisset
Luc. 23. dicens: *Neque tu times Deum qui in eadem damnatione es? & nos quidem iustè, nam digna damna factis recipimus: hic autem nihil mali fecit;* conuersus ad Dominum, eum in illa quæ in puerulo apparuerat intuens maiestate, pacti sui non immemor: *Memento*, inquit, *mei cum veneris in Regnum tuum*. Itaque ad incentiuum amoris non inutile arbitror hac vti opinione, remota omni affirmandi temeritate.

Cap. XLIX. *De contemplatione Christi in Nazareth, & in Ierusalem, in obsequendo Matri & Ioseph.*

PRæterea nihil ne tibi suauitatis æstimas accessurum, si eum apud Nazareth puerum inter pueros contempleris? si obsequentem Matri, si operanti nutricio assistentem intuearis? Quid si duodennem cum parentibus Hierosolymam ascendentem, & illis redeuntibus, & nescientibus in vrbe remanentem per triduum cum matre quæsieris? O quanta copia fluent lacrimæ, cum audieris matrem dulci quadam increpatione filium
Luc. 2. verberantem: *Fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.*

Cap. L. *De consideratione baptismi, ieiunij & tentationis Christi.*

SI autem virginem vis sequi quocunque ierit, delectet altiora eius & secretiora scrutari: vt in Iordanis flumine audias in voce Patrem, in carne Filium, in columba videas Spiritum sanctum. Ibi tu ad spirituales initiatas nuptias sponsum suscipias datum à Patre, purgationem à Filio, pignus amoris à Spiritu sancto. Exinde solitudinis tibi secreta ditauit, sanctificauit ieiunium, ibi subeundum docens cum callido hoste, conflictum. Hæc tibi facta & pro te facta, & quomodo facta diligenter attendes. Dilige à quo facta sunt, & imitare quæ facta sunt.

Cap. LI. *De muliere in adulterio deprehensa.*

OCcurrit iam nunc memoriæ mulier illa deprehensa in adulterio, & Iesus rogatus sententiam, quid egerit, quidue dixerit, recordare. Cum enim scribens in terra terrenos eos non cælestes prodidisset; *Qui sine pec-*
Ioan. 8. *cato est*, inquit, *vestrum, primus lapidem in illam mittat.* Cum vero omnes sententia terruisset & expulisset de templo, imaginare quam pios oculos in illam leuauerit, quam dulcem sua voce sententiam absolutionis eius protulerit. Puta quod suspirauerit, quod lacrimatus sit, cum diceret: *Nemo te*
Ibid. *condemnauit mulier? nec ego te condemnabo.* Fœlix, vt ita dicam, hæc quæ in adulterio deprehensa mulier, quæ etiam de præteritis absoluitur, secura efficitur de futuris. Iesu bone te dicente, non condemnabo, quis con-
Rom. 8. demnabit? *Deus qui iustificat, quis est qui condemnet?* Audiatur de cætero vox tua, *Vade, & iam amplius noli peccare.*

CAP. LII. *De muliere lacrimis pedes eius rigante.*

IAm nunc domum ingredere Pharisæi, & recumbentem ibi Dominum tuum attende. Attende cum illa beatissima peccatrice ad pedes eius, laua lacrimis, terge capillis, demulce osculis, & foue vnguentis. Nonne iam sacri illius liquoris odore perfunderis? Si tibi ad suos negat pedes, insta, ora, & grauibus lacrymis oculos attolle, imisque suspiriis & inenarrabilibus extorque quod petis. Luctare cum Deo sicut Iacob, vt ipse se gaudeat superari. Videbitur tibi aliquando quod auertat oculos, quod aures claudat, quod desideratos pedes abscondat. Tu nihilominus opportunè, importunè; clama: *Vsquequo auertis faciem tuam à me? Vsquequo clamabo & non exaudies? Redde mihi*, Iesu bone, *lætitiam salutaris tui, quia dixit cor meum: quæsiui faciem tuam, faciem tuam requiram.* Certe non negabit pedes suos virgini, quos osculandos præbuit peccatrici.. Psal. 12. Psal. 21. Psal. 50. Psal. 26.

CAP. LIII. *De Paralytico per tegulas inuecto, non solum corporaliter, sed spiritualiter curato, licet hoc non peteret, nam cui vult miseretur.*

SEd domum illam non præteribis, vbi per tegulas paralyticus ante pedes eius submittitur; vbi pietas & potestas obuiauerunt sibi, *Fili*, inquit, *remittuntur tibi peccata tua.* O mira clementia! O indicibilis misericordia! Recepit fœlix remissionem peccatorum, quam non petebat, quam non præcesserat confessio, non meruerat satisfactio, non exigebat contritio. Corporis salutem petebat, non animæ: & salutem recepit corporis & animæ. Verè, Domine, *vita in voluntate tua. Si decreueris saluare nos, non est qui audeat dicere: cur ita facis?* Pharisæe, intra te quid murmuras? *An oculus tuus nequam est, quia ipse bonus sum?* Certè *miseretur cui voluerit*: ploremus & oremus vt velit. Bonis etiam operibus pinguescat oratio, augeatur deuotio, dilectio excitetur. Leuentur puræ manus in oratione, quas non sanguis immunditia maculauit, tactus illicitus non fœdauit, non exasperauit auaritia. Leuetur & cor sine ira & disceptatione, quod tranquillitas sedauit, pax composuit, puritas conscientiæ animauit. Sed nihil horum paralyticus iste legitur præmisisse, qui tamen legitur remissionem peccatorum meruisse. Hæc est ineffabilis eius misericordiæ virtus, cui sicut blasphemum est derogare, ita & hoc sibi præsumere stultissimum. Potest cuicunque vult hoc ipsum efficaciter dicere, quod dixit illi Paralytico, *dimittuntur tibi peccata tua.* Sed quicunque sine suo labore vel contritione, vel confessione, vel etiam oratione sibi hoc dicendum expectat, nunquam ei remittentur peccata sua. Mat. 9. 2. Psal. 29. Est. 13. Matth. 20 Rom. 9. Matt. 9. 2.

CAP. LIV. *De receptione Christi in domo Marthæ & Mariæ, & Martha ministrante, & effusione vnguenti, & condemnatione Pharisæi.*

SEd exeundum est hinc, & ad Bethaniam veniendum, vbi sacratissima fœdera amicitiæ auctoritate Domini consecrantur. *Diligebat enim Iesus Martham, & Mariam, & Lazarum*, quod hospitalis amicitiæ, qua illi familiariori adhærebant affectu, detineri nemo est qui ambigat. Testes sunt lacrimæ illæ dulces, quibus lacrimatus est cum lacrimantibus, quas totus populus amoris interpretatur indicium. Ioan. 11.

Ioan. 11. *Videte*, inquiunt, *quomodo amabat eum.* Et *ecce ponunt ei cœnam ibi*,
Ioan. 12. *& Martha ministrabat. Lazarus autem erat vnus ex discumbentibus. Maria autem sumpsit alabastrum vnguenti, & fracto alabastro effudit super caput Iesu.* Gaude, quæso, huic interesse conuiuio, singulorum distingue officia. Martha ministrat, Lazarus discumbit, vngit Maria. Hoc vltimum tuum est. Frange igitur alabastrum cordis, & quicquid habes deuotionis, quicquid amoris, quicquid desiderij, quicquid affectionis, totum effunde sponsi tui caput, adorans in Deo hominem, & in homine Deum. Si fremit, si murmurat, si proditor perditionem vocat deuotionem,
Mat. 26. 8 non sit tibi curæ. *Vt quid*, ait, *perditio hæc? posset hoc vnguentum venundari multo, & dari pauperibus.* Pharisæus murmurat inuidens pœnitenti: murmurat Iudas inuidens effusioni vnguenti. Si iudex accusa-
Ioan. 12. tionem non recipit, accusatam absoluit. *Sinite*, inquit, *illam. Bonum enim opus operata est in me.* Laboret, Martha, ministret, paret hospitium peregrino, esurienti cibum, vestem algenti; ego solus Mariæ, & illa mihi totum præstet quod habet; à me quicquid optat expectet. Quid enim? Tu Mariæ consulis relinquendos pedes, quos tam dulciter osculatur? auertendos oculos ab illa speciosissima facie, quam contemplatur? amouendum auditum ab eius suaui sermone, quo reficitur?

CAP. LV. *De obuiatione puerorum cum ramis palmarum, clamantium: Osanna in excelsis.*

SEd iam surgentes eamus hinc. Quò, inquis? Certè vt insidentem asello cæli terræque Dominum comiteris tanta fieri pro te obstupe-
Matt. 21. scens, puerorum laudibus tuas iungas, clamans & dicens: *Osanna filio Dauid, Benedictus qui venit in nomine Domini.* Iam nunc ascende cum eo in cœnaculum grande stratum, & salutaris cœnæ interesse deliciis gratulare.

CAP. LVI. *De Cœna Domini, & de his quæ ibi gesta sunt, quare beatus Ioannes supra pectus eius recubuit.*

VIncat verecundiam amor, timorem excludat affectus; vt saltem de micis mensæ eleemosynam præbeat mendicanti. Vel à longe sta, & quasi pauper intendens in diuitem, vt aliquid accipias extende manum: famem lacrimis prode. Cum iam surgens a cœna linteo se præcinxit, posuitque aquam in peluim, cogita quæ maiestas, quæ potestas hominum pedes abluit & extersit: quæ benignitas proditoris vestigia sacris manibus tangit. Specta & expecta, & vltima omnium tuos ei præbe abluendos: quia quem ipse non lauit, non habebit partem cum eo. Quid modo festinas exire? Sustine paululum: Videsne quisnam ille est, rogo te, qui supra pectus eius recumbit, & in sinu eius caput reclinat? Fœlix quicumque ille est. O ecce video: Ioannes est nomen eius. O Ioannes, quid ibi dulcedinis, quid gratiæ & suauitatis, quid luminis & deuotionis ab illo hau-
Col. 2. riam fonte dicito. Ibi certè *omnes thesauri sapientiæ & scientiæ*: ibi fons misericordiæ, domicilium pietatis, & fauus æternæ suauitatis. Vnde, tibi ô Ioannes, omnia ista? Nunquid tu sublimior Petro, Andræa sanctior,

cæteris omnibus Apoſtoli gratior? Speciale hoc virginitatis priuilegium eſt; quia virgo es electus à Domino antequam ires cum matre dilectus. Iam miſericordiæ exulta virgo, accede propius, & aliquam tibi huius dulcedinis portionem vendicare non differas. Si ad potiora non potes, dimitte Ioanni pectus, vbi eum vinum lætitiæ in diuinitatis cognitione inebriet: tu currens ad vbera humanitatis, lac exprime quo nutriaris. Inter hæc ſacratiſſima illa oratione diſcipulos commendans Patri dixerit: *Pater ſerua eos in nomine tuo.* Inclina tu caput, vt & tu merearis audire: *Volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum.* Ioan. 17. Ibid.

CAP. LVII. *Qualiter poſt cœnam ad orandum ad montem Oliueti acceſsit.*

BOnum eſt tibi hic eſſe. Sed exeundum eſt: præcedit ipſe ad montem Oliueti, tu ſequere. Et licet aſſumpto Petro & duobus filiis Zebedæi ad ſecreta ſeceſſerit, vel à longe intuere quomodo in ſe noſtram tranſtulit neceſſitatem. Vide quomodo ille cuius ſunt omnia, pauere incipit & tædere, *Triſtis eſt anima mea*, inquiens, *vſque ad mortem.* Vnde hoc Deus meus? compateris mihi exhibens hominem, vt quodammodo videaris neſcire quod Deus es, proſtratus in faciem oras; & *factus eſt ſudor tuus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* Quid ſtas? accurre, & ſuauiſſimas illas guttas lambe, & puluerem pedum illius linge. Noli dormire cum Petro, ne merearis audire; *Sic non potuiſti vna hora vigilare mecum?* Mat. 26. Luc. 22. Mat. 26.

CAP. LVIII. *Qualiter proditor ad eum capiendum venit, qualiter Petrus gladio percuſsit, ſed poſtea negauit.*

SEd ecce iam proditorem prætereuntem impiorum turba ſubſequitur, & oſculum præbente Iuda manus iniiciunt in Dominum tuum: tenent, ligant, & illas dulces manus vinculis aſtringunt. Quis ferat? Scio, occupat nunc cor tuum pietas: omnia viſcera tua zelus inflammat. Sine, rogo, patiatur qui pro te patitur. Quid optas gladium? quid iraſceris? quid indignaris? O ſi inſtar Petri cuiuſlibet aurem abſcideris, ſi ferro brachium tuleris, ſi pedem truncaueris, ipſe reſtituet omnia. Qui etiam ſiquidem occideris, abſque dubio ſuſcitabit.

CAP. LIX. *Qualiter male tractatur, coram Pilato falſo accuſatur, & falſo iudicatur, flagellatur, & corona ſpinea coronatur.*

SEquere potius eum vſque ad atrium Principis Sacerdotum, & ſpecioſiſſimam eius faciem, quam illi ſputis illiniunt, tu lacrimis laua. Intuere quam piis oculis, quam miſericorditer, quam efficaciter tertio negantem reſpexit Petrum, quando ille conuerſus & in ſe reuerſus *fleuit amarè.* Vtinam, bone Ieſu, tuus me dulcis reſpiciat oculus, qui te totiens ad vocem ancillæ procacis carnis meæ peſſimis operibus affectibuſque negaui. Sed iam mane facto traditur Pilato, ibi accuſatur, & tacet: quoniam *tanquam ouis ad occiſionem ducitur, & ſicut agnus coram tondente ſe, ſic non aperuit os ſuum.* Vide, attende, quomodo ſtat ante Præſidem inclinato capite, demiſſis oculis, vultu placido, ſermone raro, pa- Iſai. 53.

ratus ad opprobria, promptus etiam ad verbera. Scio, non potes vlterius ſuſtinere, nec dulciſſimum dorſum eius flagellis atteri, nec faciem alapis cædi, nec venerandum illud caput ſpinis coronari corona ſpinea; nec dexteram, quæ cælum & terram continet, arundine dehoneſtari, tuis oculis aſpicere poteris. Ecce educitur flagellatus, portans ſpineam coronam, &
Ioan. 19. 1. purpureum veſtimentum. Et dicit Pilatus: *Ecce homo*. Verè homo eſt, quis dubitet? Teſtes ſunt plagæ virgarum, liuor vlcerum, fœditas ſputorum. Iam nunc cognoſco Zabule quia eſt homo. Verè homo eſt, inquis. Sed quid eſt, quod in tot iniuriis non iraſcitur vt homo, non mouetur vt homo, non ſuis tortoribus indignatur vt homo? Ergo plus eſt quàm homo, ſi quis cognoſcit
Pſal. 9. illum. Cognoſcitur certè homo impiorum iudicia ſuſtinens: ſed *cognoſcetur Deus iudicium faciens*. Sero animaduertiſti Zabule.

CAP. LX. *De conſideratione Paſsionis Chriſti, & deceptionis diaboli, qui eum hominem ſolum eſſe credebat.*

QVid tibi per mulierem viſum eſt agere vt dimittatur? Tardè locutus es. Sedet pro tribunali iudex, prolata ſententia iam portat propriam
Iſai. 93. 61. crucem, ducitur ad mortem. O ſpectaculum! Videſne? Ecce *principatus*
Pſal. 44. 7. *ſuper humerum eius*. Hæc eſt *virga æquitatis, virga regni tui*. Datur ei vinum felle mixtum. Exuitur veſtimentis ſuis, & inter milites diuiduntur. Tunica non ſcinditur, ſed ſorte tranſit ad vnum. Dulces manus eius & pedes clauis perforantur, & extenſus in cruce inter latrones ſuſpenditur.

CAP. LXI. *Quomodo pependit in cruce inter cælum & terram, vt ima ſummis reconciliaret.*

MEdiator Dei & hominum inter cœlum & terram medius pendens ima ſuperis vnit, & cæleſtibus terrena coniungit. Stupet cælum, & terra miratur. Quid tu? Non mirum ſi ſole contriſtato tu contriſtaris: ſi terra tremiſcente, tu contremiſcis: ſi ſciſſis ſaxis cor tuum ſcinditur: ſi flentibus iuxta crucem mulieribus, tu lachrimaris.

CAP. LXII. *De mira patientia in paſsione, reddendo bonum pro malo.*

VErum in his omnibus conſidera illud dulciſſimum pectus, quam tranquillitatem ſeruauerit, quam habuerit pietatem. Non ſuam attendit iniuriam, non pœnam reputat, non ſentit contumelias. Sed illis potius à quibus patitur, ille compatitur: à quibus vulneratur, ille medetur: vitam procurat, à quibus occiditur. Cum qua mentis dulcedine, cum qua ſpiritus
Luc. 23. 34. deuotione, in qua caritatis plenitudine clamat: *Pater ignoſce illis*?

CAP. LXIII. *Oratio peccatoris ad Chriſtum.*

ECce ego, Domine, tuæ maieſtatis adorator, non tui corporis interfector; tuæ mortis venerator, non tuæ paſſionis irriſor; tuæ miſericordiæ contemplator, non infirmitatis contemptor. Interpellet itaque pro me tua dulcis humanitas, commendet me Patri tuo tua ineffabilis pietas. Dic ergo, dulcis Domine: Pater ignoſce illi. At tu, virgo, tu maior es apud virginis filium confidentia, à mulieribus quæ longè ſtant, cum matre virgine & diſcipulo virgine accede ad crucem, & perfuſum pallore vultum cominus

intuere. Quid ergo. Tu sine lacrimis, amantissimæ Dominæ lachrimas videbis? Tu siccis oculis manes, *animum pertransit gladius doloris*? Tu sine singultu audies dicentem matri: *Mulier ecce filius tuus*, & Ioanni: *Ecce mater tua*; cum discipulo matrem committeret, latroni paradisum promitteret? *Tunc vnus ex militibus lancea latus eius aperuit, & exiuit sanguis & aqua*. Festina, ne tardaueris: *comede fauum cum melle tuo: bibe vinum tuum cum lacte tuo*. Sanguis tibi in vinum vertitur, vt inebrieris: in lac aqua mutatur, vt nutriaris: facta sunt tibi in petra flumina, in membris eius vulnera: & in maceria corporis eius cauerna, in quibus instar columbæ latitaris & deoscularis singula. Ex sanguine eius fiant *sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce*. Luc. 2. Ioan. 19. Ibid. Cant. 5. Cant. 4. 5.

Cap. LXIV. *De Decurione.*

SEd adhuc expecta donec nobilis ille decurio veniens extractis clauis manus pedesque dissoluat. Vide quomodo felicissimis brachiis corpus complectitur, ac suo astringit pectori. Tunc dicere potuit vir ille sanctissimus: *Fasciculus mirrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur*. Sequere tu pretiosissimum illum cæli terræque thesaurum, vel pedes porta, vel manus brachiaque sustenta, vel certò defluentes minutatim pretiosissimi sanguinis stillas curiosius collige, & pedum illius puluerem linge. Cerne præterea quod dulciter beatissimus Nicodemus sacratissima vulnera eius tractauit digitis, fouit vnguentis, vt cum sancto Ioseph inuoluit sindone, collocauit in sepulchro. Cant. 1. 12.

Cap. LXV. *De Magdalena.*

NOli præterea Magdalenæ deserere comitatum; sed paratis aromatibus, cum ea Domini tui sepulchrum visitare memento. O si quod illa oculis, tu in spiritu cernere merearis! nunc super lapidem reuolutum ab ostio monumenti Angelum residentem: nunc intra monumentum, vnum ad caput, alium ad pedes, resurrectionis gloriam prædicantes: nunc ipsum Iesum Mariam flentem & tristem tam dulci respicientem oculo, tam suaui voce dicentem, *Maria*. Quid hac voce dulcius? quid suauius? quid iucundius Maria? Rumpuntur ad hanc vocem omnes capitis cataractæ, ab ipsis medullis eliciuntur lacrimæ, singultus atque suspiria ab imis trahuntur visceribus. *Maria*. O beata, quid tibi pro meritis fuit, quid animi, cum ad hanc vocem te prosterneres, & reddens vocem salutanti inclamares, *Rabbi*? Nam plura dicere lacrimæ prohibent, cum vocem occludat affectus, omnesque animæ corporisque sensus nimius ardor absorbeat. Sed ô dulcis Iesu, cur à sacratissimis ac desideratissimis pedibus tuis sic arces amantem? O verbum durum! *Noli*, inquit, *me tangere*. Vt quid Domine? Quare non tangam desiderata illa vestigia tua pro me perforata clauis, perfusa sanguine? non tangam? non deosculabor? An inimicior es eo, quia gloriosior? Ecce non dimittam te, non recedam à te, non parcam lacrimis, pectus suspiriis, singultibusque rumpetur nisi tangam. Et ille: Noli me tangere, noli timere. Non aufertur tibi bonum hoc, sed differtur. Vade tamen & nuntia fratribus meis quia surrexi. Currit, cito volens redire. Redit cum Ioan. 20. Ioan. 20. Ioan. 20.

aliis mulieribus. Quibus Iesus occurrens blanda salutatione, deiectas sic erigit tristes, sic consolatur. Aduerte. Tunc est datum quod ante fuit dilatum. *Accesserunt enim & tenuerunt pedes eius.* Hic quamdiu potes, virgo, morare. Non has delicias tuas somnus interpolet, nullus exterior tumultus impediat.

Mat. 28.

CAP. LXVI. *De consideratione mundi & rerum præsentium, & vt vilescant, quasi statim mors sequatur, quæ est principium futurorum & finis præsentium.*

VErum quia in hac misera vita nihil stabile, nihil æternum est, nunquam in eodem statu permanet homo: necesse est, vt anima nostra dum viuimus, quadam varietate pascatur. Vnde à præteritorum recordatione ad experientiam præsentium transeamus; vt ex his quoque, quantum à nobis sit Deus diligendus omnes intelligere valeamus. Hæc omnia reuolue animo; vt in eum totus tuus resoluatur affectus, vilescat tibi mundus, omnis amor carnalis sordescat. Nescias te esse in hoc mundo, quæ ad illos, qui in cælis sunt & Deo viuunt, tuum amorem transtulisti. *Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum.* Noli cum argenteis simulacris vili marsupio tuum includere animum, qui nunquam cum nummorum pondere poterit transuolare ad cælum. Puta te quotidie morituram, & de crastino non cogitabis. Non te futuri temporis sterilitas terreat; non futuræ famis timor tuam mentem deijciat: sed ex ipso tota fiducia tua pendeat, *qui aues pascit, & lilia vestit.* Ipse sit horreum tuum, ipse apotheca, ipse marsupium, ipse diuitiæ tuæ: ipse solus sit tibi omnia in omnibus. Et hæc interim de præsentibus satis sint.

Mat. 6.

Mat. 6.

CAP. LXVII. *De mortis conditione, quæ à cunctis timetur, non timenda à fidelibus.*

QVi autem tanta suis præstat in præsenti, quanta illis seruat in futuro? Principium futurorum & finis præsentium mors. Hanc cuius natura non horret? cuius non expauescit affectus? Nam bestiæ fuga, latibulis, & aliis mille modis mortem cauent & vitam tenent. Iam nunc diligenter attende quid tua tibi respondeat conscientia, quid præsumit fides tua, quid spes promittat, quid expectet effectus: si vita tua tibi oneri est; si mundus fastidio corporeos labores assumit. Hoc vnum dico omnibus mundi huius præstare deliciis, honoribus atque diuitiis, si ob conscientiæ serenitatem, fidei firmitatem, spei certitudinem, mortem non timeas. Quod ille maximè poterit experiri, qui aliquo tempore sub hac seruitute suspirans in liberioris conscientiæ auras euasit. Hæc sunt futuræ beatitudinis tuæ primitiæ salutares; vt morte superueniente naturalem horrorem fides superet, spes temperet, conscientia repellat.

CAP. LXVIII. *De securitate & consolatione iusti in morte, & qualiter Angeli cum eo assistunt.*

ET vide quomodo mors beatitudinis principium est, laborum meta, peremptoria vitiorum. Sic enim scriptum est: *Beati mortui qui in Domino moriuntur, amodo enim iam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis.*

Apoc. 14.

Vnde

Vnde Propheta reproborum ab electorum morte discernens: *Omnes*, inquit, *reges dormient in gloria in domo sua. Tu autem proiectus es de sepulcro tuo quasi stirps inutilis, pollutus & obuolutus.* Isai. 14.

CAP. LXIX. *De anima egrediente, & vbi collocatur.*

DOrmiunt quippe in gloria, quorum mortem bona commendat conscientia. Quoniam *pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum eius.* Dormit facie in gloria, cuius dormitioni assistunt Angeli, occurrunt sancti, & conciues suum præbentes auxilium, & impertientes solatium, hostibus se opponunt, obsistentes repellunt, refellunt accusantes: & sic vsque ad sinum Abrahæ sanctam animam comitantes in loco pacis collocant & quietis. Non sic impij, quos de corpore quasi de fœtenti sepulchro pessimi spiritus cum instrumentis infernalibus extrahentes, pollutos libidine, obuolutos cupiditate inijciunt ignibus exurendos, tradunt vermibus lacerandos, æternis fœtoribus deputant suffocandos. Verè *expectatio iustorum lætitia: spes autem impiorum peribit.* Psal. 115. Prou. 10.

CAP. LXX. *De requie æterna & gloria sanctorum qualis sit.*

SAne qualis sit illa requies, quæ pax illa, quæ iucunditas de sinu Abrahæ, quæ illic quiescentibus promittitur, & expectatur; quia experientia non docuit, stilus explicare non poterit. Expectant fœlices, *donec impleatur numerus fratrum suorum*, vt in die Resurrectionis duplicis stolæ induti corporis pariter & animæ perpetua fœlicitate fruantur. Apoc. 6.

CAP. LXXI. *De consideratione diei iudicij, iudicis irati, damnatione malorum & saluatione iustorum.*

IAm nunc intuere diei illius terrorem, quando *virtutes cælorum mouebuntur, elementa ignis calore soluentur*, patebunt inferi, occulta omnia nudabuntur. Veniet desuper iudex iratus, ardens furor eius, & vt tempestas currus eius: vt reddat in ira vindictam, & vastationem in flamma ignis. Beatus qui paratus est occurrere illi. Quis tunc miseris finis erit, quos nunc luxuria fœdat, auaritia dissipat, extollit superbia? *Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum*: istos à dextris, alios à sinistris statuentes. Cogita te nunc ante tribunal inter vtramque hanc societatem assistere, & necdum in partem alteram separatam. Deflecte nunc oculos ad sinistram iudicis, & miseram illam multitudinem specta. Mat. 24. 2. Petr. 3. Mat. 13.

CAP. LXXII. *De confusione & pœna malorum.*

QValis ibi horror? quis timor? quis fœtor? quis dolor? Stant miseri & infœlices stridentes dentibus, nudo latere palpitantes, aspectu horribiles, vultu deformes, deiecti præ pudore: præ corporis turpitudine & nuditate confusi latere volunt, & non datur: fugere tentant, & non permittuntur. Si leuant oculos desuper, iudicis imminet furor: si deponunt, infernalis putei eis ingeritur horror. Non suppetit criminum excusatio, nec de iniquo iudicio aliqua poterit esse causatio. Cum quicquid decretum fuerit, iustum esse ipsum eorum conscientiam non latebit.

Cap. LXXIII. *De dilectione Dei, qui hic separat bonos à mala vita & operibus impiorum.*

CErne nunc quam amandus sit qui tè ab hac damnata societate prædestinando discernit, vocando separauit, iustificando purgauit. Retorque nunc ad dexteram oculos, & quibus te glorificando sit insertutus aduerte.

Cap. LXXIV. *De gloria bonorum.*

QVis ibi decor? quis honor? quæ fœlicitas? quæ securitas? Alij die iudiciaria sede sublimes: alij martyrij corona splendentes: alij virginitatis flore candidi: alij elemosynarum largitione fœcundi: alij doctrina & erudirione præclari: vno caritatis fœdere copulantur. Lucet eis vultus Iesu Christi, non terribilis, sed amabilis: non amarus, sed dulcis: non terrens, sed blandiens.

Cap. LXXV. *De dubio hominis existentis in hoc sæculo, qualiter iudicabitur, & quomodo se debet conuertere ad Deum.*

STa nunc in medio nesciens quibus re iudicis sententia deputabit. O du-
Psal. 54. ra expectatio! *Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* Si me sinistris sociauerit, non causabor iniustum: si dextris adscripserit, gratiæ eius hoc non meis meritis est imputandum. Verè
Psal. 29. Domine *vita in voluntate tua.* Vides ergo quantum in amore eius tuus extendi debeat animus, qui cum iustè possit in impios prolatam in te quoque retorquere sententiam, mitibus te maluit ac saluandis inserere. Iam re
Mat. 28. puta sanctæ illi societati coniunctam vocis audire decretum: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* Miseris audientibus verbum durum, plenum iræ & furoris:
Mat. 28. *Discedite à me maledicti in ignem æternum. Tunc ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam.* O dura separatio! ô miserabilis conditio!

Cap. LXXVI. *De visione Dei post iudicium, & quæ sit interim gloria hic potest colligi.*

SVblatis verò impiis ne videant gloriam Dei; iustis quoque singulis secundum gradum suum & meritum Angelicis ordinibus insertis, fiet illa gloriosa processio Christo præcedente capite nostro, omnibus mem-
1. Cor. 18. bris suis sequentibus, & *tradetur Regnum Deo & Patri:* vt ipse reg-
Mat. 25. 34. net in ipsis, & ipsi regnent cum ipso, illud percipientes regnum, *quod paratum est illis ab origine mundi.*

Cap. LXXVII. *De gloria & gaudiis paradisi.*

CVius regni status nec cogitari quidem potest à nobis, multo minus dici vel scribi. Hoc sciendum, quod omnino nihil aberit, quod vel adesse; nec quidquam aderit, quod vel ab esse debeat. Nullus igitur ibi luctus, fletus nullus: non timor, non dolor, non diffidentia, non inuidia, non suspicio, non ambitio, non adulatio, non detractio, non ægritudo, non senectus, non mors, non paupertas, neque tenebræ: non edendi, vel bibendi, vel dormiendi vlla necessitas: nulla fatigatio, defectio nulla.

Quid ergo boni ibi est, vbi nec luctus, nec fletus, nec dolor est, neque tristitia? Quid potest esse nisi perfecta lætitia, vbi nulla tribulatio, nulla tentatio, nulla temporum mutatio, vel aëris corruptio, æstus vehementior, nec hyems asperior? Quid potest esse, vbi summa quædam rerum temperies, & mentis & carnis vera ac summa tranquillitas? Vbi nihil quod timeas, vbi nulla discordia, nulla inuidia, nulla suspicio, nulla ambitio, nulla adulatio, detractio nulla, quid potest esse nisi summa & vera dilectio? Vbi nulla paupertas, nulla cupiditas, quid potest esse nisi bonorum omnium plenitudo? Vbi nulla deformitas, quid potest esse nisi vera pulchritudo? Vbi nullus labor vel defectio, quid erit nisi requies summa & fortitudo? Vbi nihil est quod grauet vel oneret, quid est nisi summa facilitas? Vbi nec senectus expectatur, nec morbus timetur, quid potest esse nisi vera sanitas? Vbi neque nox, neque tenebræ, quid erit nisi lux perfecta? Vbi mors & omnis mortalitas absorpta, quid erit nisi vita æterna? Quid est vltra quod quæramus? Certè quod his omnibus excellit: id est, visio, cognitio, & dilectio creatoris. Videbitur in se, videbitur in creaturis suis regens omnia sine solicitudine, sustinens omnia sine labore, impertiens se & quodammodo dispertiens singulis pro sua capacitate sine sui diminutione vel diuisione. Videbitur ille vultus amabilis & desiderabilis, *in quem desiderant Angeli prospicere.* De cuius plenitudine, de cuius lumine, de cuius suauitate quid dicetur? Videbitur Pater in Filio, Filius in Patre, Spiritus sanctus in vtroque. Videbitur non per speculum & in ænigmate, sed facie ad faciem. Videbitur enim sicuti est, impleta illa promissione qua dicit: *Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Ex hac visione illa procedit cognitio, de qua ipse ait: *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te vnum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Ex his tanta nascitur dilectio, tantus ardor paterni amoris, tanta dulcedo caritatis, tanta feruendi copia, tanta desiderij vehementia; vt nec satietas desiderium minuat, nec desiderium satietatem impediat. Quid est hoc? certè *quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.*

1. Pet. 1. 12

Ioan. 14.

Ioan. 17.

1 Cor. 2. 9.

CAP. LXXVIII. *Conclusio in contemplatione diuini amoris ex beneficiorum præteritorum Christi memoria, & præsentium experientia, & expectatione futurorum.*

HÆc tibi, soror, de beneficiorum præteritorum Christi memoria, de præsentium experientia, de expectatione futurorum quædam meditationum spiritualium semina præseminare curaui, ex quibus diuini amoris fructus vberior oriatur & crescat, vt meditatio affectum exerceat, affectus desiderium pariat, lacrimas desiderium excitet, vt sint lacrimæ tuæ panes die ac nocte, donec appareas in conspectu eius, & suscipiaris ab amplexibus eius, dicasque illud, quod in Canticis scriptum est: *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Habes nunc sicut petisti corporales constitutiones, quibus inclusa exterioris hominis mores componas. Habes

Cant. 2. 16.

formam præſcriptam, qua interiorem hominem, vel purges à vitiis, vel virtutibus ornes. Habes in triplici meditatione quomodo in te dilectionem excites, nutrias, & accendas.

VERSVS NOTABILES.

Dulcia ſunt animæ ſolatia, quæ tibi mando.
Nam proſunt minimè, niſi ſerues hæc operando.

SI quis igitur in huius libelli lectione profecerit, hanc labori meo vel ſtudio vicem impendat; vt apud Saluatorem meum, quem diligo, apud remuneratorem meum, quem expecto, apud iudicem meum, quem timeo, pro peccatis meis intercedat.

Explicit Regula B. Aelredi.

CODICIS